

VÉDELEM

Tudomány

A KATASZTRÓFAVÉDELEM ONLINE SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

8. ÉVFOLYAM 4. SZÁM (2023)

Szerkesztőbizottság:

Dr. Berki Imre

Katasztrófavédelem Központi Múzeum
igazgató

Dr. Bognár Balázs t. dandártábornok

Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács
elnök

Dr. Borbély Gábor

Vas Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
hatósági osztályvezető

Dr. Hábermayer Tamás t. ezredes

Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács
alelnök

Dr. Hesz József t. ezredes

Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
Központi Főügyeleti Főosztály főosztályvezető

Dr. Jackovics Péter t. ezredes

Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
Veszélyhelyzet-kezelési Főosztály főosztályvezető

Dr. Mógor Judit t. vezérőrnagy

Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
hatósági főigazgató-helyettes

Prof. Dr. Pátzay György

Nemzeti Közszerológiai Egyetem
Katasztrófavédelmi Intézet Iparbiztonsági Tanszék
professor emeritus

Dr. Tóth András t. alezredes

Zala Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
polgári védelmi főfelügyelő

Szerkesztőség:

Főszerkesztő:

Dr. Hábermayer Tamás t. ezredes

Olvasószerkesztő:

Dr. Szalka Renáta t. alezredes

Technikai szerkesztő:

Dr. Ackermann Zsuzsanna t. alezredes

Dr. Tóth András t. alezredes

ISSN:

ISSN 2498-6194 (Online) 8. évfolyam

Felelős kiadó:

Dr. Góra Zoltán t. altábornagy főigazgató

Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi
Főigazgatóság, 1043 Budapest, Mogyoródi u. 43.

Tartalomjegyzék

Ábrahám Márton

A városi kutató-mentő és a veszélyhelyzeti egészségügyi csapatok nemzetközi koordinációja a törökországi földrengéseket követően I. rész: 1-25

Törökország nemzetközi kapcsolatrendszerének, a földrengések elsődleges hatásainak bemutatása

Kalocsa Mária

A diplomáciai védettség alá tartozó területekkel, épületekkel és járművekkel kapcsolatos káresemények felszámolásának fejleszthetőségei II. rész 26-40

Zsarnai Zoé, Dr. Ambrusz József

A katasztrófák következményeinek felszámolása a magántulajdonban lévő ingatlanokra vonatkozóan, különös tekintettel a földhivatali ingatlanokra 41-55

Dr. Hábermayer Tamás, Sikrai Attila, Pásztor József

Vörösiszap, utcaparancsnoki tapasztalatok, kármentés és emberi sorsok 56-66

Fleischer Tibor

A 2013-as bátai árvíz 67-82

Gyapjas János

Fire brigade interventions related to exceptional weather conditions in Bács-Kiskun county – forest and vegetation fires 83-104

Rendkívüli időjárási körülményekkel kapcsolatos tűzoltó beavatkozások Bács-Kiskun vármegyében – erdő és vegetációs tüzesetek

Varró Tekla

Légijármű esemény kapcsán alkalmazható önkéntes mentőszervezet nemzetközi és hazai alkalmazhatóságának vizsgálata 105-123

Dr. Márton Balázs

Az önkéntes mentőszervezetek tevékenységének megújítása, az önkéntes mozgalom dinamizálása az önkéntes mentőszervezetek társadalmi kapcsolatainak erősítésén keresztül I. rész 124-131

A városi kutató-mentő és a veszélyhelyzeti egészségügyi csapatok nemzetközi koordinációja a törökországi földrengéseket követően

I. rész: Törökország nemzetközi kapcsolatrendszerének, a földrengések elsődleges hatásainak bemutatása

International coordination of urban search and rescue and emergency medical teams following the earthquakes in Türkiye

Part I.: Introduction of Türkiye's international relations and the primary effects of the earthquakes

Ábrahám Márton t. alezredes
főosztályvezető-helyettes
BM OKF Nemzetközi Főosztály
Email: marton.abraham@katved.gov.hu
ORCID: 0009-0003-1956-1537

Absztrakt:

A publikáció szerzője egy 22 napos törökországi szakértői kiküldetését összefoglalva beszámol a 2023. február 6-án bekövetkezett pusztító földrengések utáni mentési műveletekről és az elsődleges tapasztalatokról. Az Európai Unió Polgári Védelmi Szakértő Csapatában logisztikai szakértőként, később Veszélyhelyzeti Egészségügyi Csapatok Koordinációs Egységének tagjaként részt vett a nemzetközi, elsősorban az EU-ból érkező segítségnyújtás helyszíni koordinációjában. Az esettanulmány a szerző személyes tapasztalatain, a kinti munka során szerzett ismereteken, valamint a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságra érkező nemzetközi jelentéseken, elemzéseken alapul, kiemelve Magyarország különleges szerepvállalását a segítségnyújtásban, mely során többek között nemzetközileg minősített városi kutató-mentő csapatot küldött először történetében, és két szakértőt is delegált az EU Polgári Védelmi Szakértő Csapatába. Az elkészült tanulmány egységes szerkezetben 2023. évben 1. díjban részesült a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által kiírt tudományos interdiszciplináris pályázaton. Az I. részben a szerző Törökország nemzetközi katasztrófavédelmi kapcsolatrendszerét, valamint a földrengések elsődleges hatásait mutatja be az eseménytől a nemzetközi segítségnyújtási mechanizmusok aktiválásáig.

Kulcsszavak: Európai Unió, Törökország, földrengés, nemzetközi segítségnyújtás, UCPM, EMTCC, EUCPT, ENSZ, INSARAG

Abstract:

The author of the publication summarises his 22-day expert mission to Türkiye to introduce the initial lessons learned on the rescue operations after the devastating earthquake of 6 February 2023. As an expert with the deployed European Union Civil Protection Team, he was involved in the on-site coordination of international assistance, primarily from the European Union, first as a logistics expert and later as an Emergency Medical Team Coordination Cell expert. The case study is based on the author's personal experience, knowledge gained from field work, and international reports and analyses received by the National Directorate General for Disaster Management, highlighting Hungary's special role in the assistance, including the deployment of an internationally classified urban search and rescue team for the first time in its history, and the selection of two experts to the EU Civil Protection Team. The full study was awarded 1st prize in 2023 in the Scientific Interdisciplinary Competition of the Disaster Management Scientific Council. In Part I, the author describes Türkiye's international disaster management relations and the primary impacts of the earthquake from the event to the activation of international assistance mechanisms.

Keywords: European Union, Republic of Türkiye, earthquake, international assistance, UCPM, EMTCC, EUCPT, UN, INSARAG

1. BEVEZETÉS

Az esettanulmány szerzőjeként 22 napot töltöttem Törökországban a 2023. február 6-án bekövetkezett földrengéseket követően. Az Európai Unió Polgári Védelmi Szakértő Csoportjának (EUCPT¹) tagjaként a mentési műveletek időszakában lehetőségem volt logisztikai szakértőként bekapcsolódni a helyszíni nemzetközi koordinációba. Az első napokban Ankarában, a török Katasztrófavédelem (AFAD) központjában működő ENSZ-EU Közös Koordinációs Egységében², onnan az Adana Nemzetközi Repülőtéren üzemeltetett Indító- és Fogadóközpontban (RDC³), majd a második héttől a kiküldetésem végéig a WHO által koordinált, a Török Egészségügyi Minisztérium közvetlen irányítása alá tartozó Veszélyhelyzeti Egészségügyi Csoportok Koordinációs Egységében (EMTCC⁴) láttam el feladataimat.

Kint tartózkodásom alatt bejártam a tanulmányban szereplő kárhelyszíneket, munkakapcsolatba kerültem a kint beavatkozó csapatokkal, az őket koordináló nemzetközi szakértőkkel, így számos olyan tapasztalatra és ismeretre tettem szert, melyek feldolgozása eredményeképpen született meg jelen esettanulmány. Hazaérkezésem után emellett további hatalmas mennyiségű háttéranyag várt feldolgozásra, mivel a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF) Nemzetközi Főosztály főosztályvezető-helyetteseként, az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalának (UN OCHA⁵), az EU Veszélyhelyzet-kezelési Koordinációs Központ (ERCC⁶), valamint a NATO EADRCC⁷ kapcsolati pontjaként számtalan jelentés, elemzés érkezett a szakterületünkre, amelyek tanulmányozása több hetet vett igénybe.

A téma elemzése különösen indokolt, mivel Magyarország a jelenkori történelmében egyedülálló, a katasztrófavédelem részéről sok szempontból mérföldkőnek számító szerepvállalással vette ki a részét a segítségnyújtásból. A BM OKF először küldött nemzetközileg minősített városi kutató-mentő (USAR) csapatot katasztrófa sújtotta térségbe, valamint szintén először, egymás után két szakértőt is sikerült delegálnia az EU nemzetközi szakértő csapatába, és az Európai Unió Polgári Védelmi szakértő Csoportába. Magyarország Kormánya a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) koordinációjával és közreműködésével további civil kutató-mentő csapatokat és több milliárd forint értékű egészségügyi eszköz- és gyógyszer szállítmányt juttatott ki bilaterális alapon Törökországba. A nemzetközi beavatkozás mértéke és sikere vélhetően sokáig hivatkozási alap lesz hazai szakmai körökben.

A téma feldolgozása során a Google Térkép-ben létrehoztam egy egyedi térképfelületet (1. kép), melyben különböző térképretegek szerint megjelenítettem többek között az összes ismert beavatkozó USAR csapatot, EMT⁸-ket, a nemzetközi koordináció központi helyszíneit, a kórházakat, azok ismert állapotát, a belépési pontokat.

¹ European Civil Protection Team.

² EU-UN Joint Coordination Cell.

³ Reception and Departure Center.

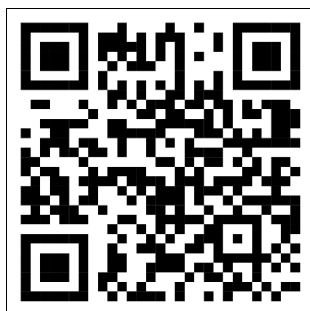
⁴ Emergency Medical Team Coordination Cell.

⁵ UN Office for Coordination of Humanitarian Affairs.

⁶ Emergency Response Coordination Centre.

⁷ NATO Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre.

⁸ Emergency Medical Team – veszélyhelyzeti egészségügyi csapat.

1. kép: QR kód a térkép eléréshez okos eszközről (Forrás: ld. [1])

Minden adatot a rendelkezésemre bocsátott és a nyíltan elérhető koordináták, a jelentésekből nyert információk birtokában tüntettem fel abból a célból, hogy az olvasónak támpontot nyújtson a tanulmányban bemutatott ismeretek feldolgozásában, vizualizálásában. A VOSOCC [2] és az ICMS⁹-ből [3. p.23.] elérhető információkból elemeztem az USAR csapatok tevékenységét és ezen adatokból egy táblázatos kimutatást is készítettem, ami további háttér-információként szolgál a kutatási-mentési tevékenység ismertetésénél bemutatott adatok alátámasztásához.

2. TÖRÖKORSZÁG NEMZETKÖZI KATASZTRÓFA-EGYÜTTMŰKÖDÉSE

2.1 ENSZ

2.1.1 UN OCHA

Az ENSZ Közgyűlése 1991-ben fogadta el azt a határozatot, amelynek célja, hogy az ENSZ a vészhelyzetek és természeti katasztrófák ellen hatékonyabban tudjon fellépni. Az UN OCHA elődje (UN DHA¹⁰) 1991-től működött a határozatnak megfelelően, majd egy strukturális átszervezést követően jelen formájában és elnevezéssel 1998 óta végzi a tevékenységét. Alapfeladata, hogy a humanitárius szereplők együttműködésének koordinálásával elkerülje az esetleges duplikált segítségnyújtást, a humanitárius alapelvek (emberiesség, semlegesség, pártatlanság, függetlenség) mentén az érintettekhez el tudjon jutni a szükséges támogatás. Feladatát érdekérvényesítéssel, a tevékenységek koordinálásával, a humanitárius aktivitások pénzügyi finanszírozásával, információ menedzsmenttel látja el. Mérete lévén a humanitárius válságövezetekben – beleértve a katasztrófa sújtotta övezeteket is – a kormányzati koordinációt támogató legfontosabb nemzetközi szervezet. Ahogy a 2021-es éves jelentésükből [4] kiderül, az egész éves tevékenységük során 174 millió rászorulóat értek el, mindösszesen 20,3 Mrd USD pénzügyi forrással.

2.1.2 INSARAG

Az UN OCHA alá tartozik a Nemzetközi Kutató-mentő Tanácsadó Csoport (INSARAG), melynek elsődleges célja a nemzetközi városi kutató-mentő csapatok közötti koordináció megteremtése.

⁹ Az ICMS (INSARAG Coordination and Management System – INSARAG Koordinációs Rendszer) egy web-alapú zárt rendszerű koordinációs rendszer, e-nyomtatványokból (Survey123) és egy ESRI-alapú kezelőfelületből tevődik össze, amely a nyomtatványokon felvitt adatokat összesíti és jeleníti meg térképen.

¹⁰ UN Department of Humanitarian Affairs.

Létrejöttét az 1985-ös mexikói és az 1988-as örmény földrengés tapasztalatai tették indokolttá. A közös nyelv hiánya miatt az akkori beavatkozók megfogalmazták annak igényét, hogy a felesleges duplikációk elkerülésére, a feladatok összehangolására, szttenderdek felállítására létre kell hozni egy szervezetet. Maga az INSARAG adminisztratív szerve az INSARAG Titkárság egy kis szervezeti elem, a hozzáadott értéket a hálózatba regisztráló tagországok, csapatok maguk adják a különböző munkaszerveken keresztül. Az INSARAG vélhetően legnagyobb vívmánya az, hogy az általa megfogalmazott Irányelvekben olyan normákat fektet le, amelyek alapján a hálózatba jelentkező csapatokat minősíteni tudja. A csapatok minősítésén, majd ötévenkénti újraminősítésén való megfelelése a biztosíték arra, hogy a nemzetközi környezetben, közel egy nyelven kommunikálva tudnak a mentésekben minél hatékonyabban részt venni.

A kárhelyszíni munka hatékonyabbá tétele, az interoperabilitás elősegítése érdekében az INSARAG kidolgozott egy egységes jelölési rendszert, ami tovább segítette a csapatok kommunikációját a kárhelyszínen. Ezt a jelölést ma minden minősített csapat egységesen használja világszerte. A csapatok helyszíni koordinációja, támogatása érdekében az INSARAG módszertant dolgozott ki az országok belépési pontjain az RDC felállítására. Ha a nemzeti hatóságok még nem hozták volna létre, az RDC-t az első beérkező USAR csapat [5, p.22.], vagy az UNDAC csapat létesíti egy erre megalkotott módszertan, az OSOCC Irányelvek alapján [5], együttműködve a helyi repülőtér/belépési pontok hatóságaival. Az RDC azért jön létre, hogy koordinálja a beérkező nemzetközi USAR csapatokat, vagy bármilyen beérkező humanitárius segítségnyújtást, és a Helyszíni Műveleti Koordinációs Központ (OSOCC¹¹) útján jelent erről a nemzeti hatóság részére. Az RDC összehangolja továbbá a csapatok kárhelyszínekre történő elindulását is. Törökország a hálózat tagországaként 2022-ben az INSARAG Afrika-Európa-Közel-keleti régió elnöki pozícióját töltötte be, rendkívül aktív tagja a közösségnek. Felkészültségét mi sem példázza jobban, hogy a világon egyedülállóan 4 minősített: 2 nehéz (Ankara AFAD 2, Isztambul AFAD 1) egy közepes (AKUT USAR) és egy könnyű (GEA USAR) csapattal is rendelkezik.

2.1.3 UNDAC

Az UNDAC¹² az UN OCHA által irányított, nemzetközi szakértőkből álló, helyszíni koordinációt végző csapat. A katasztrófa sújtotta ország hivatalos segítségkérésére, vagy az adott országban illetékes ENSZ humanitárius koordinátor kérésére érkeznek az országba. Tagjai a tagországok tapasztalt katasztrófavédelmi, polgári védelmi szakemberei, akik a helyszínen támogatják a nemzeti hatóságokat az országban jelentkező alapvető humanitárius szükségletek felmérésében, valamint segítenek az országba beérkező nemzetközi segítségnyújtás koordinálásában, összehangolásában. A koordináció helyi operatív szerve az OSOCC, ami az UNDAC csapat irányítása alatt közvetlen összeköttetésben van az UN OCHA-val, a nemzeti hatóságokkal, a humanitárius szereplőkkel, klaszterekkel és a kárhelyszíneken dolgozó csapatokkal. Az UNDAC elektronikus felülete a VOSOCC.

2.1.4 WHO - EMT Initiative

Magyarországon széleskörű szakanyag áll rendelkezésre az USAR csapatokról, számtalan szakdolgozat, diplomamunka, tudományos értekezés foglalkozik a témával, a képességeik különböző szintjeiről, önellátási és műszaki képességeikről, minősítésüktől függően. Más azonban a helyzet az a veszélyhelyzeti egészségügyi csapatokkal (EMT-k). Az EMT-k olyan egészségügyi szakemberek csoportja, akik közvetlen klinikai ellátást nyújtanak a katasztrófák, járványok és egyéb vészhelyzetek által érintett lakosság számára a helyi egészségügyi rendszer támogatására szolgáló tartalékkapacitásként.

¹¹ On-site Operations Coordination Centre.

¹² UN Disaster Assessment and Coordination: ENSZ Katasztrófafelmérő és Koordinációs Csoport.

Lehetnek kormányzati, és nem-kormányzati szervek csapatai, alkalmazásukat tekintve nemzeti és nemzetközi EMT-k. Az EMT Irányelvek elődjeinek számító FMT¹³ Irányelveket 2013-ban adták ki először a Haiti földrengés egészségügyi beavatkozás tapasztalatai alapján a WHO gondozásában, amikor több száz egészségügyi csapat érkezett a túlterhelt egészségügyi rendszer megerősítésére. Itt merült fel először annak szükségessége a nemzetközi közösség részéről, hogy a segítségnyújtásban megfelelő minőségi garanciákkal (képesítésekkel, felszerelésekkel) rendelkező csapatok vegyenek részt és ezeknek koordinációjában speciálisan erre felkészített szakemberek támogassák az ország egészségügyi szerveit. Ahogy a haiti földrengés utáni egészségügyi ellátásba bekapcsolódó magyar egészségügyi csapat vezetője is kiemelte esettanulmányában [6], a magyar csapat tevékenységét az OSOCC és az ENSZ egészségügyi klaszter (WHO) közvetlenül koordinálta, művelettámogatást a csapatok részére nem, vagy csak rendkívül korlátozottan tudtak adni. Az FMT irányelvek a 2013-as Fülöp-szigeteki Haiyan-tájfún következményeinek felszámolását követően, az országba érkező egészségügyi csapatok alkalmazásánál kerültek először élesben alkalmazásra. Később az afrikai Ebola járványoknál, a nepáli földrengésnél, a COVID-járvány, valamint az orosz-ukrán háború alatt Ukrajnában és a háborús menekülthullámot leginkább elszenvedő országokban (pl. Moldovában) is eredményesen vizsgázott a rendszer. A WHO a saját rendszerének kialakításához sokat merített az INSARAG tapasztalataiból, tudásanyagából, akár a koordinációt, akár a csapatok minősítési rendszerét és mentorprogramját tekintve. Az EMT-k minősítéséről és minimum követelményeiről szóló Irányelvek, és az ezt magában foglaló mechanizmus 2015-ben került kiadásra (legutóbb 2021-ben került megújításra), azóta összesen 37 csapat szerzett WHO minősítést: 20 Type 1 (Fix és/vagy mobil), 13 Type 2, 2 Type 3, 2 speciális. Mivel a katasztrófavédelemnek és a hazai egészségügyi ágazatnak nincs tapasztalata az EMT-kről, ezért fontos az elején tisztázni az egyes minősített típusok alapképességeit:

Type 1 Mobil	Nappali ellátást nyújt az akut traumás és nem traumás esetek stabilizálására, további vizsgálatokra vagy fekvőbeteg-ellátásra való átirányításra intézkedik, képes alapellátás nyújtására, és képes több helyszínen dolgozni a telepítés időtartama alatt.
Type 1 Fix	Nappali ellátást nyújt akut traumás és nem traumás esetekben, beutalást, folyamatos kivizsgálást, ellátást végez, alapellátást nyújt járóbeteg-szakellátó (tábori) létesítményében az alkalmazás időtartama alatt.
Type 2	Fekvőbeteg sebészeti sürgősségi ellátás: Type 1. típusú ellátás, valamint általános és szülészeti sebészeti ellátás nyújtása trauma és egyéb súlyos állapotok esetén, emellett fekvőbeteg akut ellátást biztosítása.
Type 3	Fekvőbeteg-ellátás: Type 2. típusú ellátáson túl komplex beutalási és intenzív ellátási kapacitást nyújt
Speciális ellátás	További speciális ellátó csoportok, amelyek a helyi egészségügyi intézményekbe vagy a EMT 2-3 csapatokba ágyazhatók, és amelyek a következő szolgáltatásokat nyújthatják: járványügyi, sebészeti, rehabilitációs, pszichiátriai, szülészeti- és nőgyógyászati, valamint újszülött ellátás, interdiszciplináris, betegszállítási technikai támogató.

1. táblázat: Az egyes EMT-k képességei (Forrás: ld. [7, p.15.]

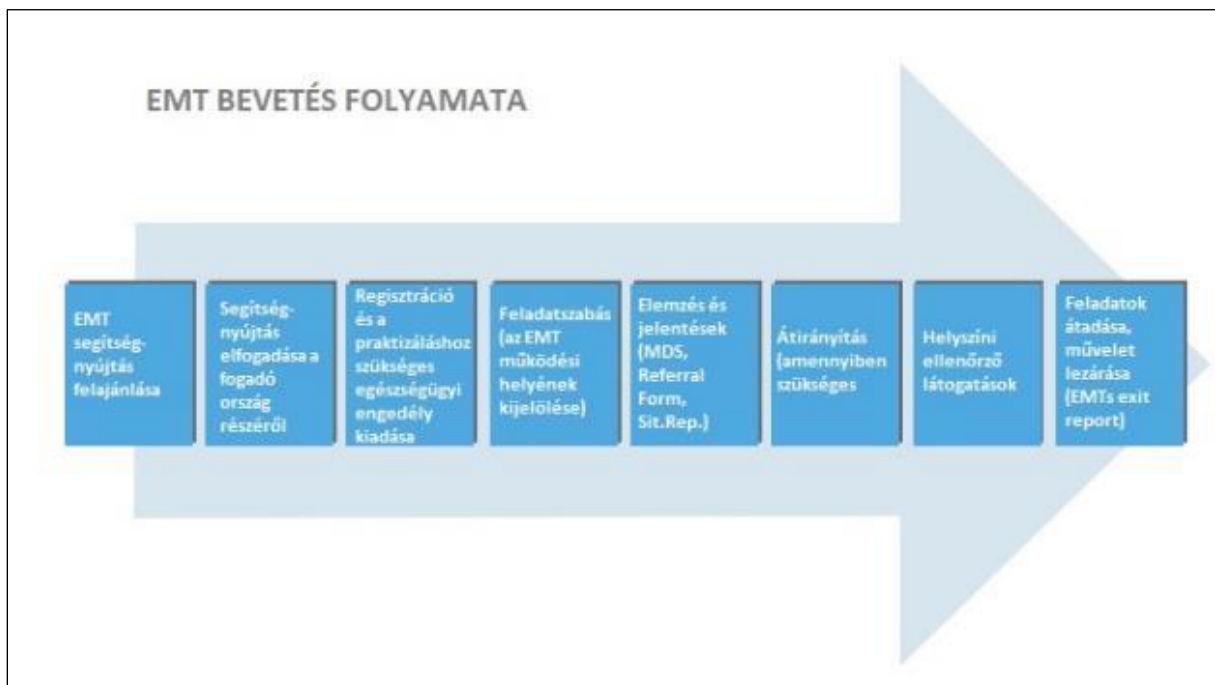
¹³ Foreign Medical Teams.

A csapatok minősítése az INSARAG-tól eltérően nem egy minősítő gyakorlattal (IEC) zárul, de a folyamata legalább annyira hosszadalmas, bürokratikus.

Főbb mérföldkövei [7., p.7-8.]:

- szándéknyilatkozat megküldése a WHO részére,
- önértékelés,
- mentor kiválasztása, kijelölése,
- mentorálás folyamata (képzések, gyakorlatok),
- előzetes ellenőrző látogatás (WHO),
- ellenőrző látogatás (WHO),
- regisztráció (minősítés megszerzése),
- 5 év múltán újraminősítés.

A minősített (valamint a nem minősített, de az EMT koordinációba betagozódott) csapatok a bevetésük ideje alatt a nemzetközi irányelvek alapján az alábbi ábra szerinti megkerülhetetlen folyamaton kell, hogy végighaladjanak:

2. kép: EMT bevetés folyamata (Forrás: ld. [7, p.27])

Abban az esetben, amikor nemzetközi EMT-k segítségét kérik, a WHO által kijelölt EMT koordinátornak biztosítania kell ezeknek a kapacitásoknak az integrációját a nemzeti egészségügyi rendszerbe, amely országoként jelentősen eltérhet mind szerkezetét, mind minőségi szintjét és kapacitásait tekintve is. Mindezekon túl, amennyiben jelen vannak, integrálni kell a csapatokat az általános nemzetközi koordinációba is, beleértve az OSOCC-ot és az egészségügyi klasztert is [8 p.12.].

A sikeres koordináció hozzájárul ahhoz, hogy a rászorulóknak zökkenőmentesen hozzáférjenek a számukra szükséges egészségügyi ellátáshoz, legyen szó betegszállításról, műteti beavatkozásról, intenzív orvosi ellátásról, terápiáról vagy rehabilitációról. Az EMT CC ezt a csapatok vezetésével és koordinációjával, az EMT-k, az Egészségügyi Minisztérium és a koordináló szervek közötti kommunikációval, minőségbiztosítással (az EMT minimumfeltételeinek történő megfeleléssel és megfeleltetéssel) és művelettámogatással éri el.

Törökország Egészségügyi Minisztériumának Nemzeti Egészségügyi Mentőcsapata (UMKE¹⁴) egyike annak a 13 Type 2 EMT-nek, ami a 2015-ben létrehozott eljárás szerint nemzetközi minősítést szerzett. A szervezetet 2004-ben hozták létre az 1999-es törökországi földrengések tapasztalatainak figyelembe vételével, jelenleg mind a 81 török tartományban képes a hét minden napján 24 órában ügyeleti jelleggel beavatkozni hazai és nemzetközi eseményeknél is. A szervezet személyi állományát tekintve önkéntes jelentkezés alapján, állami- és magán egészségügyi intézmények szakembereivel látja el a feladatait.

2.2 Európai Unió - UCPM

Az EU polgári védelmi és humanitárius feladatrendszerét a DG ECHO, az EU Humanitárius Segítségnyújtási és Polgári Védelmi Főigazgatósága fogja össze. Az Uniós katasztrófavédelmi együttműködés alapját a Lisszaboni szerződés alapozta meg 2007-ben. A szerződés 196. cikke kimondja, hogy az EU segítséget és védelmet nyújt bármilyen természeti és civilizációs katasztrófa esetén, és ösztönzi a tagállamok szoros együttműködését. A nemzetközi szerződés leképeződése az Európai Polgári Védelmi Mechanizmus (UCPM) jogi alapja, amit az 1313/2013/EU számon fogadott el az EU Tanácsa. Mivel a Mechanizmus nyitott az EU-n kívüli országok befogadására is, jelenleg 27 tagállam mellett 10 további résztvevő ország (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Izland, Moldova, Montenegró, Észak-Macedónia, Norvégia, Szerbia, Törökország, Ukrajna) közös fellépésével tesznek lépéseket a katasztrófák megelőzésére, a felkészülésre, valamint a közös reagálás folyamatos fejlesztésére. Az UCPM operatív munkaszerve az ERCC¹⁵, amely a hét minden napján, 24 órában koordinálja az Uniós műveleteket. A koordináció felülete a Közös Veszélyhelyzeti Kommunikációs Információs Rendszer (CECIS¹⁶), ahol a tagállamok hivatalosan rögzíthetik és elfogadhatják a felajánlásokat.

A katasztrófa bekövetkezésekor az érintett ország a kapcsolati pontján keresztül hivatalos segítségkérést intéz az EU felé. Az ERCC aktiválja a Mechanizmust, és valamennyi tagország és résztvevő ország részére kiküldi a segítségkérést. A felajánlások koordináltan, az ERCC-n keresztül jutnak el az érintett ország részére a duplikációk elkerülése, és a könnyebb kapcsolattartás érdekében. A felajánlott segítség elfogadásáról, vagy elutasításáról a segítségkérő ország dönt. Amennyiben a segítség célba juttatása, annak helyszíni „koordinálása” az ERCC helyi részvételét igényli, az ERCC „kinyújtott karja”-ként a tagországok szakértőiből és az ERCC összekötőjéből felállított csapatot (EUCPT) küldenek a helyszínre. Ezek a csapatok különböző funkciót (csapatvezető, biztonsági tiszt, logisztika, információ menedzsment, művelet) ellátó szakértőkből állnak. [8]

Az Európai Reagálási Képesség (EERC¹⁷) törzsét a nemzetállamok saját, felajánlható képességei, különböző sztenderdizált képességek, úgynevezett polgári védelmi modulok adják. A modulok olyan, a katasztrófák során bevethető, önálló, egységes követelményrendszer szerint kialakított csapatok, amelyeknek minimumképességeit jogszabályban fektette le az Európai Unió. Egy minősített modul rendelkezik minden minőségi garanciával, melyekkel biztosítható, hogy egy katasztrófánál beavatkozva hatékonyan tudja ellátni a feladatait, és a segítségkérő ország részére a beavatkozás ideje alatt nem jelent többlet logisztikai terhet, mert működését tekintve teljesen önálló. A Mechanizmuson belül két felé tudjuk osztani a nemzeti kapacitásokat a rendelkezésre állás vonatkozásában.

A Mechanizmusba regisztrált modulok felajánlását a tagállamok saját hatáskörben tehetik meg, míg az európai polgári védelmi eszköztárba (ECP) felajánlott modulokat az ERCC is mobilizálhatja.

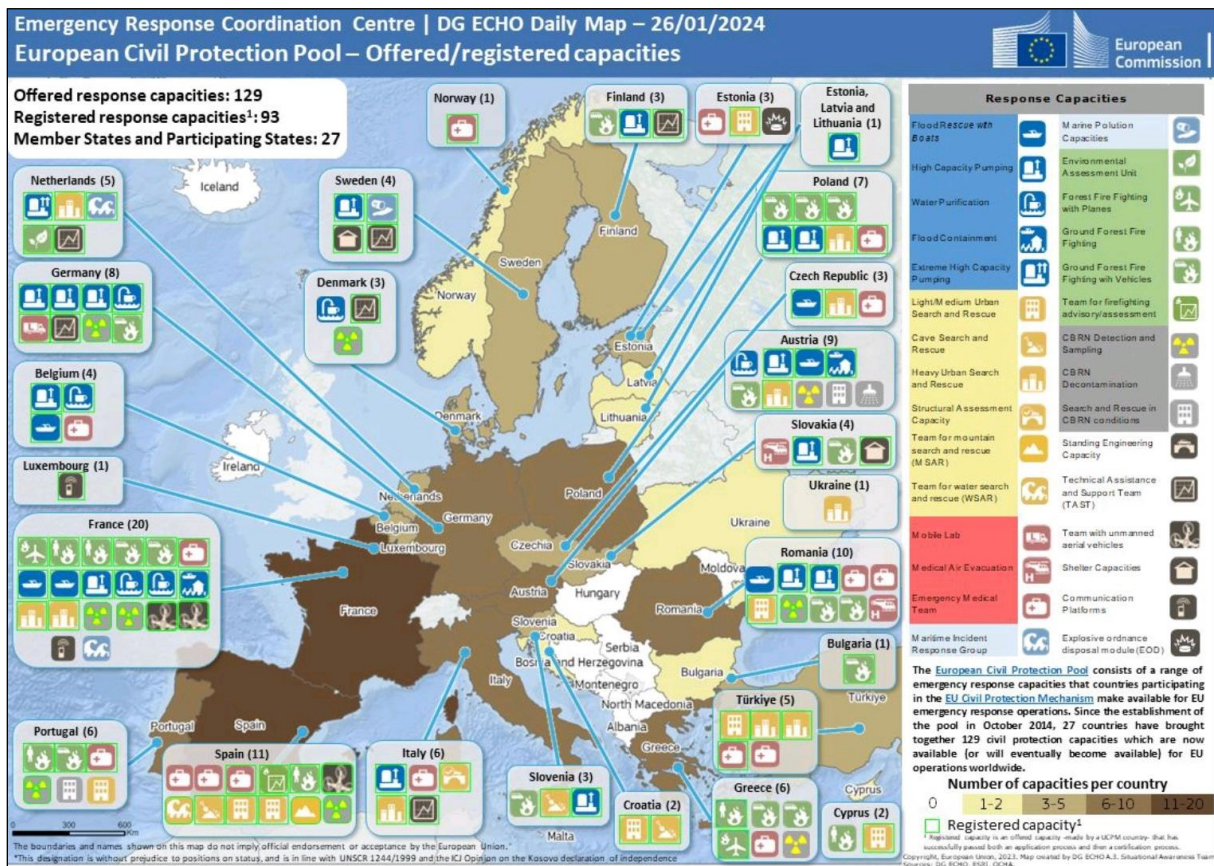
¹⁴ National Medical Rescue Team – Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi.

¹⁵ Emergency Response Coordination Centre.

¹⁶ Common Emergency Communication and Information System.

¹⁷ European Emergency Response Capacity.

Országhatáron belül és kívül egyidejűleg bekövetkező katasztrófa esetén az eszköztárba felajánlott modul belföldi alkalmazása előnyt élvez. Az EU jogszabályban rögzítette, hogy az ECPP-nek milyen képességekkel, milyen mennyiségben kell rendelkeznie. Az 2. ábrán az önkéntes eszköztár 2022. év eleji állapota látható:

3. kép: Európai polgári védelmi eszköztár (Forrás: ld. [9])

Az Európai Unió a rescEU tartalékkapacitás felállításával létrehozott továbbá egy olyan központi kezelésben lévő védőhálót (amelynek felállítását egyes esetekben részben vagy egészben, fenntartását 100%-ban, alkalmazását 75-100%-ban támogatja), amelynek mozgósítása teljesen az Unió hatáskörébe tartozik. Ezek a képességek jellemzően olyan azonosított kockázatokra lettek létrehozva, melyeknek megfékezéséhez a tagállamok nemzeti képességei, valamint felajánlott képességei nem elegendők, és ahol a védekezést hatékonyan csak központi támogatással lehet végrehajtani:

- szabadtéri- és erdőtüzek,
- egészségügyi veszélyhelyzetek,
- CBRN események,
- szükségelhelyezés.

A fejlődés evolúciójában fellelhető, hogy milyen események mentén szerveződött meg ez a kapacitás. 2019-ben, főleg az erdőtüzek okozta károk, és azok növekvő kockázatokra válaszul lett létrehozva, míg 2020-ban a pandémiás helyzet miatt kellett egyes képességekre inkább hangsúlyt helyezni.

A 2020-as bővítés nyomán Magyarország is vállalta, hogy 5 évig egészségügyi tartalékkészleteket (intenzív betegellátási eszközöket) tárol, melyeket az EU kérése esetén rendelkezésre bocsájt a segítségkérő ország részére.

A COVID pandémia során jelentkező Uniós reagálási feladatok kapcsán az EU kiemelt kihívásként azonosította a szállítás és egyéb logisztikai feladatokat a különböző Uniós nemzetközi beavatkozások, segítségnyújtások során.

A jogi környezet ennek megfelelően 2021 májusában módosításra került, a logisztika kiemelt területeken került a fókuszba: a tagországok immár akár a szállítási költségek finanszírozásában, valamint a szállítási feladatok végrehajtásában is segítséget tudnak kérni a Mechanizmuson keresztül. 2022. márciusában, a többszöri egyeztetés eredményeként kiadásra került új normában meghatározták a rescEU keretén belül kialakításra kerülő szállítási és logisztikai képesség (légi szállítójármű flotta) minimum-feltételei (5t hasznos teher – 3700 km táv) is. Az orosz-ukrán konfliktus következtében az elmúlt években dinamikusan bővült a rescEU, gyorsított eljárásban hozott létre a Mechanizmus teljesen új kapacitásokat, és biztosította azokat azonnal Ukrajna részére. Az Európai Bizottság 2022 szeptemberi javaslata alapján, az átmeneti rescEU-flotta keretében 2023 nyarától a rendelkezésre álló légi reagálási kapacitások megduplázásra kerültek, valamint a légi kapacitásokat befogadó tagállamok számát és a Földközi-tengeren túli földrajzi lefedettséget is növelni kívánják, melynek felállítására 2023-ban a Bizottság szerződést kötött az érintett tagállamokkal.

2.3 Türk Államok Szervezete¹⁸ (TÁSZ)

A TÁSZ egy 2009-ben létrehozott kormányközi szervezet, mely jelenleg öt török nyelvű tagállamot, Törökországot, Azerbajdzsánt, Kazahsztán, Üzbegisztánt és Kirgizisztánt tömöríti. Türkmenisztán mellett Magyarország 2018 óta megfigyelő státusszal rendelkezik, 2019. szeptember 19-én pedig Budapesten nyitották meg a TÁSZ európai képviselőt a magyar, a török, az azeri, a kazah és a kirgiz külügyminiszterek jelenlétében. 2022. december 21-én a TÁSZ katasztrófa- és vészhelyzet-kezeléssel foglalkozó minisztereinek csúcstalálkozóján a résztvevők döntöttek a határokon átnyúló természeti és ember okozta katasztrófák következményeinek kezelése érdekében a TÁSZ keretei között, regionális együttműködési rendszerben, a katasztrófa- és vészhelyzet-kezelés területén belül kialakítandó együttműködési mechanizmus kialakításáról.

A „TÁSZ Polgári Védelmi Mechanizmusának Támogatása” projekt keretében a tagországok előmozdítják az együttműködést valamennyi polgári védelmi szereplővel, különös tekintettel a koordináció hatékonyságának növelésére, az átjárhatóságra és a hatékony reagálásra. Összhangban az UCPM célkitűzéseivel a jövőben a TÁSZ polgári védelmi rendszerén belül a következők várhatóak:

- tréningek és gyakorlatok biztosítása, a legjobb gyakorlatok forráskönyvével,
- az EU Polgári Védelmi Mechanizmussal történő együttműködés fejlesztése,
- tudástranszfer útján értekezletek és szakértői ülések tartása,
- technikai tanácsadás és egy 24 órás vészhelyzeti kommunikációs kapcsolattartási pont felállítása a Központ és az ERCC között annak érdekében, hogy zökkenőmentes és folyamatos kommunikáció valósuljon meg a katasztrófa-elhárítási műveletek esetén,
- kapcsolat létrehozásának támogatása a Közös Vészhelyzeti Kommunikációs és Információs Központtal (CECIS), hogy lehetővé tegye a kommunikációt és az információk megosztását;
- szakértőcsere-program kialakítása,
- katasztrófa- és vészhelyzet-kezelés közös kapacitásbővítő tevékenységek kialakítása: képzések, tanfolyamok, vezetési törzs gyakorlatok tartása,
- képzési igények felmérése, tervezése és kivitelezése; képzési program fejlesztése és biztosítása: eszközök használatához, kárterületi együttműködéshez,

¹⁸ Organization of Turkic States, OTS.

- szimulációs terepgyakorlatok szervezése és szállítása, beleértve a riasztást, mozgósítást, koordinálást (hivatásos szervek és önkéntesek).

A TÁSZ által létrehozott Türk Kiválósági Központ működésének tárgya és kiemelt célja a sebezhetőség csökkentése, akár természeti, akár ember okozta katasztrófák esetében minden szinten a Türk makro régió területén. Feladata, hogy javítsa a TÁSZ polgári védelmi mechanizmus rendszerét a legjobb regionális és európai gyakorlatok alkalmazásával és hozzájáruljon ahhoz, hogy szoros együttműködés alakuljon ki az illetékes regionális partnerintézmények között a következő három eredmény tekintetében:

- a TÁSZ országainak kapacitásfejlesztése,
- közös mentőcsapatok felállítása,
- integrált kockázatelemzés és felkészültség kialakítása.

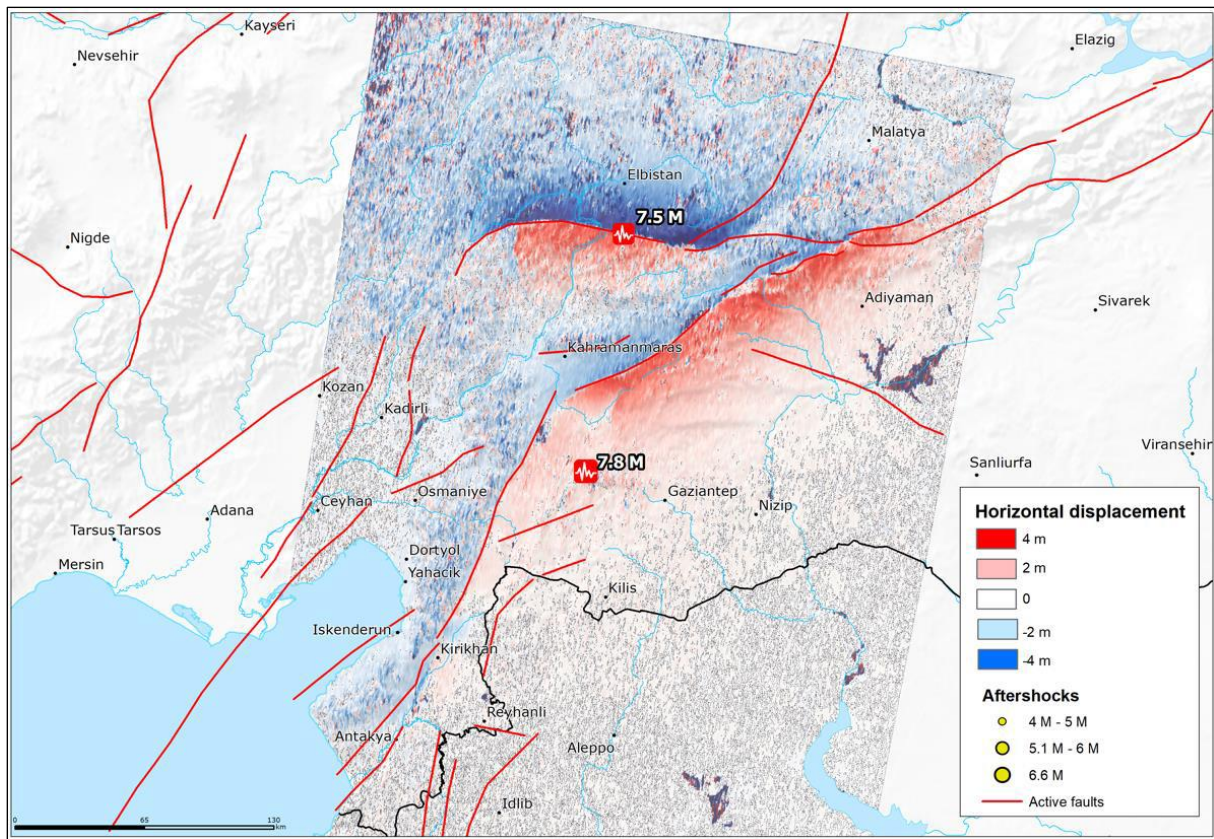
3. A FÖLDRENGÉSEK – 2023. FEBRUÁR 06.

Helyi idő szerint 2023. február 6. hajnali 4 óra 17 perckor a Richter-skála szerinti 7,7-es erősségű földrengés rázta meg Törökország déli-délkeleti tartományait, illetve Szíria, Libanon, Irak, Jordánia és Ciprus északi részét, melynek epicentruma Kahramanmaraş tartomány Pazarcık községe volt. A 7 km mélységben keletkezett hajnali földrengést több száz, esetenként 6,5 erősségű utóregés, majd helyi idő szerint 13.24-kor egy második, 7,6-os erősségű földrengés követte.

A kora délutáni földrengés központja a hajnalitól 100 km-re északra fekvő Kahramanmaraş tartománybeli Elbistan volt, melyet számos szomszédos és távolabb eső tartományban (köztük a több mint 600 km-re fekvő fővárosban is) érezni lehetett. Az első napi jelentések¹⁹ szerint a földmozgások következtében a tizenegy leginkább érintett tartományban (Kahramanmaraş, Adana, Gaziantep, Malatya, Şanlıurfa, Diyarbakır, Osmaniye, Hatay, Adıyaman, Kilis, Elazığ) több, mint 1.651 fő vesztette életét, 11.119 fő megsebesült és 3.471 épület összedőlt. A földrengésben számos történelmi emlékhely (köztük a gaziantepi vár, több mecset) mellett autópályák és a hatayi repülőtér kifutópályája is komoly károkat szenvedett.

A károk keletkezését a kőzetlemezek mozgásának három tulajdonsága határozza meg: a lemezek elmozdulása (vertikális-horizontális – méterben kifejezve), a talajgyorsulás (G), illetve a lemezmozgás sebessége (cm/sec). Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának elemzése [10, p.10] mindhárom szempont szerint megvizsgálta a földrengés hatásait, amelyből kirajzolódnak azon okok, hogy a földrengés miért tudott ekkora pusztítást végezni.

¹⁹ KKM napi jelentés „Törökországi földrengések” KKM 566/ANK/2023

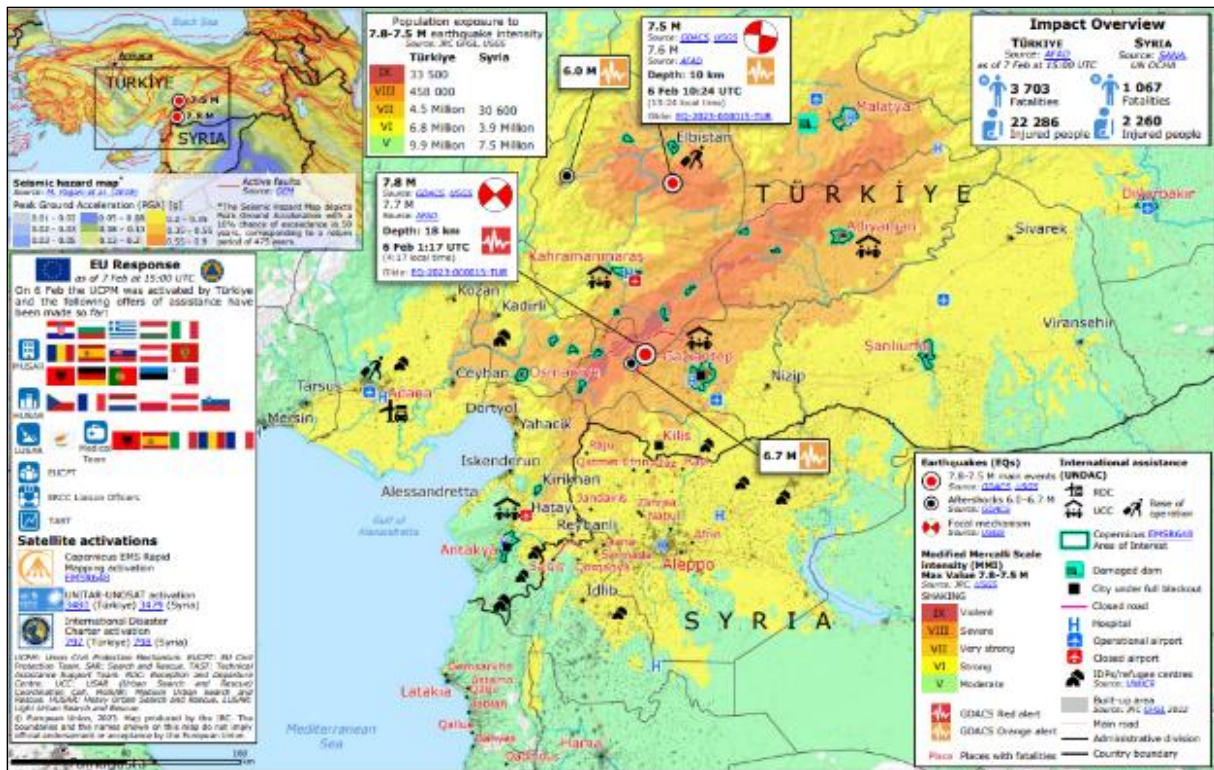

4. kép: Horizontális talajelmozdulás a két földrengés következtében (Forrás: ld. [11])

A Budapesti Műszaki Egyetem (BME) mérnöki csapata a török társintézményük meghívására érkezett a katasztrófa sújtotta térségbe, hogy az épületkárok felmérésében vegyenek részt, és a mentőerők részére mérnöki segítségnyújtást adjanak.

Előadásuk [12] szerint a maximálisan mért talajelmozdulás 11,2 méter volt a két kőzetlemez között. A talajgyorsulás térképet elemezve megfigyelhető volt, hogy a földrengés epicentrumától eltérő helyen, a törésvonal vetőjének a végén, Antakya-ban jelent meg a legnagyobb talajgyorsulás, ami részben megmagyarázza, hogy az epicentrumoktól távol miért volt nagyobb a pusztítás, mint az epicentrum közvetlen közelében (pl. Gaziantepben). Kiugró talajgyorsulást mértek Hassa (Hatay tartomány), Nurdagi (Gaziantep tartomány) térségében is. Az elmozdulási sebesség térképét elemezve megfigyelhető, hogy nem feltétlenül ugyanott mérték a legnagyobb sebességeket, ahol a legnagyobb gyorsulásokat.

A BME statikusainak előadása szerint a legnagyobb mért talajsebesség a 150cm/sec-et is meghaladta, a legnagyobb talajgyorsulásokat a térképek tanúsága szerint szintén az epicentrumtól távolabb eső térségekben, 500cm/s²-nél is nagyobb mértékű gyorsulást mértek a szeizmológusok.

5. kép: DG ECHO Daily map: Seismic activity of 6 February, Türkiye, Syria 2023. február 7. (Forrás: ld. [2])

Épületkárok

A tizenegy tartomány lakossága 14 millió fő, ebből 9 millió lakost közvetlenül is érintett a két nagy erejű földrengés és a március 22-ig érzékelt több, mint 19.500 utóregés. Törökország Környezeti, Városfejlesztési és Éghajlat-változási Minisztériumának február 16-i jelentése szerint [13], melyben 481 865 épületet (2.196.088 lakóhelyet) mértek fel, a következő eredmény született [14, p.10]:

azonnal bontandó:	61 722 épület	263 800 lakóhely
közepesen károsodott:	13 917 épület	86 673 lakóhely
enyhén károsodott:	121 515 épület	749 654 lakóhely
nem károsodott	229 023 épület	915 723 lakóhely

2. táblázat: Épületkárok, készítette a szerző

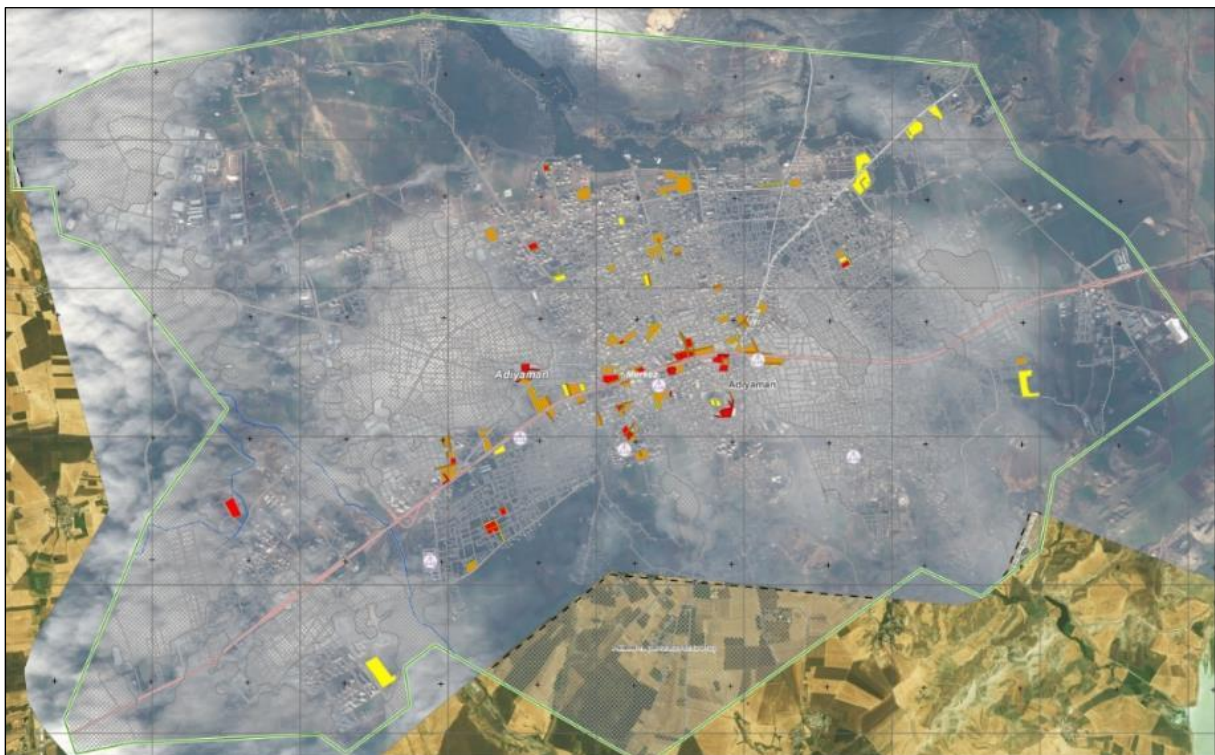
Március 20-i állapot [13] szerint a sérült épületek száma összesen 298 ezerre nőtt.

6. kép: Épületkárok (Forrás: ld. [15])

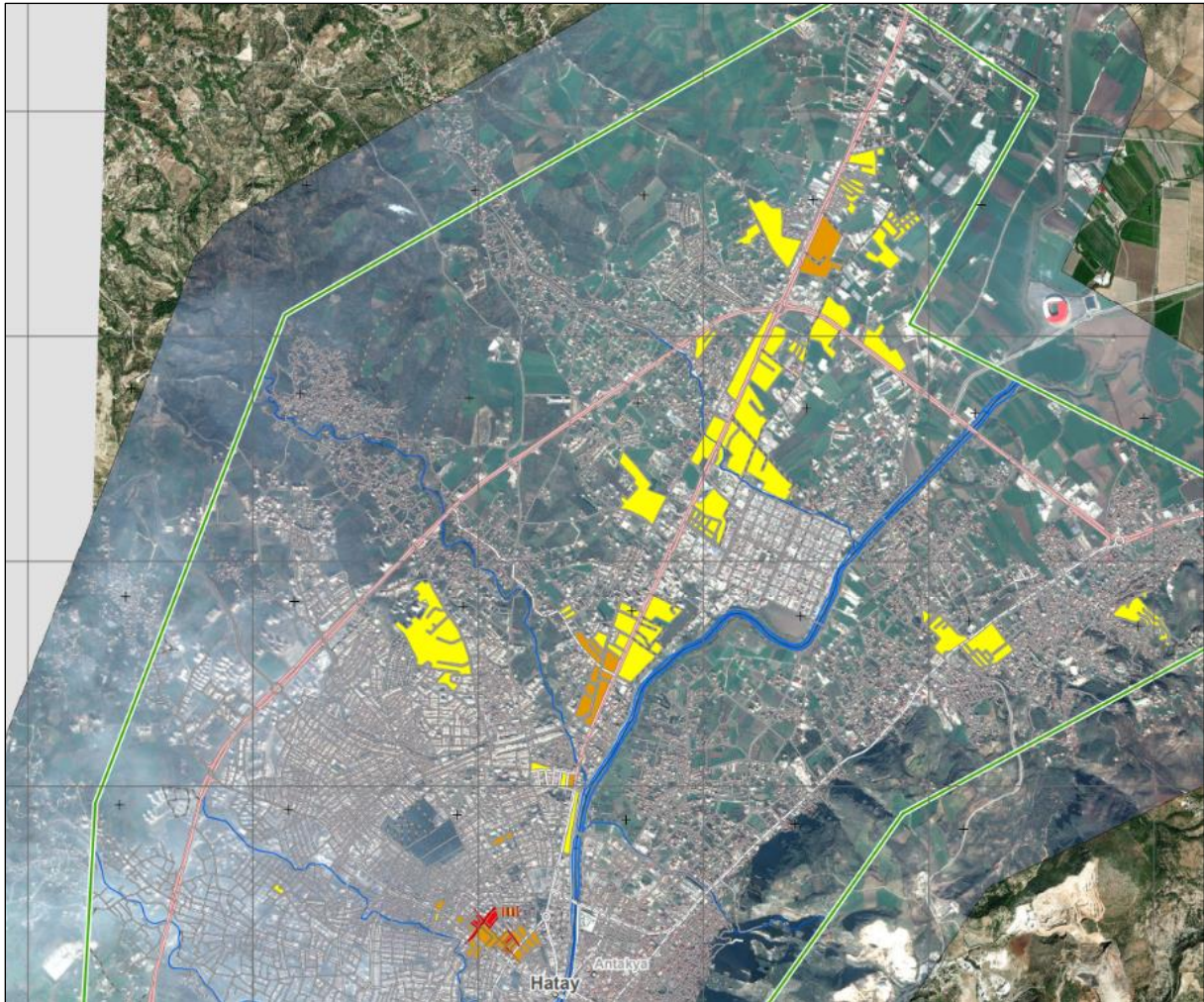
Az UCPM által aktivált Copernicus rapid műholdas térképalkotó szolgáltatás gyűjti össze a térinformatikusok által, közvetlenül a földrengést követően készített műholdas térképeket. Ezekből kirajzolódnak az egyes településeken keletkezett károk, és azok mértéke is. Ebben a tanulmányban 4 nagyobb várost: Adiyaman, Antakyát, Kahramanmarast és Gaziantepet fogom bemutatni.

A térképeken pirossal az összeomlott, narancsszínnel a romosodott, sárga színnel a valószínűsíthetően romosodott épületek lettek megjelölve.

7. kép: Adiyaman – Törökország – Áttekintő térkép 01, 08/02/2023 (Forrás: ld. [16])

Adiyaman város lélekszáma a 2021-es adatok szerint 267,131 fő [17], többségében kurdok által lakott. A lakóépületek tekintetében 10,6 hektárnyi épület omlott össze teljesen, összesen 62,9 hektárnyi alapterületű lakóépület sérülhetett. A sérült épületek aránya 4%, a romosodott épületek aránya 4,5% lehetett. Az úthálózat vonatkozásában több mint 10 km útszakasz sérült, károsodott.

8. kép: Antakya - Törökország – Áttekinthető térkép 01, 07/02/2023 (Forrás: ld. [16])

Antakya (történelmi nevén Antiókia) Hatay tartomány központja, lélekszáma a 2012-es adatok szerint 216 960 fő. A katasztrófa vélhetően a legnagyobb károkat, a legtöbb emberéletet itt követelte, emellett számos történelmi jelentőségű műemlék semmisült meg. A Copernicus február 7-i számításai szerint 211,3 hektár alapterületű lakóépület semmisült meg, sérült meg, vagy romosodott, amely a lakóépületek alapterület szerinti 6,2%-a. 3,1km-nyi útszakasz sérült meg vagy borította be törmelék. További jelentős adat, hogy az ipari létesítmények (alapterület szerinti) több mint 40%-a is megsérülhetett, vagy megsemmisült.

A hírforrások információi alapján többek között megsemmisült a majd 200 éves antakjai Szent Pál ortodox templom (9. kép), a történelem során egyszer már földrengés miatt elpusztult, újjraépített, korábban évszázadokig pogány és keresztény templomként is működő Habib-i Neccar mecset (10. kép), valamint a Hatay Állami Nemzetgyűlés majd százéves épülete (11. kép) is.

9. kép: Szt. Pál templom földrengés előtt és után (Forrás: ld. [18] és [19])

10. kép: Habib-i Neccar mecset földrengés előtt és után (Forrás: ld. [20] és [21])

11. kép Hatay Állami Nemzetgyűlés épülete földrengés előtt és után (Forrás: ld. [22] és [23])

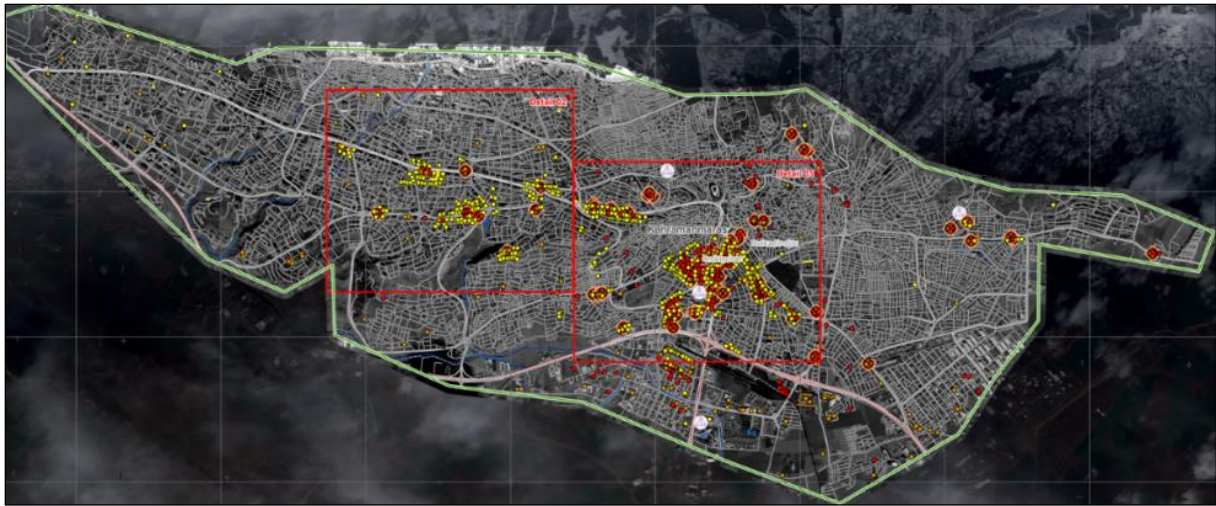

12. kép: Gaziantep – Törökország – Áttekintő térkép 01, 11/02/2023 (Forrás: ld. [16])

Gaziantep a róla elnevezett tartomány központja, lélekszáma a 2019-es adatok szerint 2,069 millió fő, ezáltal Törökország hatodik legnagyobb városa. Bár a két nagy erejű földrengés epicentrumához közeli város, ennek ellenére jelentős károkat nem szenvedett a többi településhez képest. A város repülőtere már február 6-án tudta fogadni a segélycsapatokat, és központi jellegénél fogva itt volt a nemzetközi koordináció központja is. Az épületek mintegy 0,6%-a (a műholdas képek becslése szerint kb. 72 épület) romosodott, vagy omlott össze. A II-III. században rómaiak által épített gaziantepi vár is jelentős károkat szenvedett:

13. kép: A gaziantepi vár földrengés előtt és után (Forrás: ld. [24])

14. kép: Kahramanmaras – Törökország – Áttekintő térkép 01, 08/02/2023 (Forrás: ld. [16])

Kahramanmaras a róla elnevezett tartomány székhelye, lélekszáma a 2012-es adatok szerint 443 575 fő. A földrengés során Antakya mellett a legnagyobb pusztítást elszenvedett tartományi központ. Kompletts városrészek omlottak össze, a műholdas térkép adatai szerint több mint 900 épület semmisült meg, vagy romosodott, 20,8 km útszakasz sérült meg, vagy terítette be törmelék.

4. SEGÍTSÉGKÉRÉSTŐL A BEAVATKOZÁSIG

4.1 Törökország segítségkérése

Törökország az első földrengés bekövetkezését követően azonnal 4-es szintű készséget rendelt el, amelynek értelmében nemzetközi segítséget kért. A segítségkérést az ENSZ, az EU, a NATO és a külképviseletek is közvetlenül megkapták, melyben „nehéz” és „közepes” városi kutató-mentő csapatokat, veszélyhelyzeti egészségügyi csapatokat (EMT Type 2 és 3 – táborig kórházak), valamint táborig kórházi infrastruktúrát kért a nemzetközi közösségektől. Az első pár órában (mialatt a nemzeti irányító törzs felállt) Törökország már gyors döntéseket volt képes meghozni mind a segítségkérésről, mind azok elfogadásáról. Rendhagyó módon felvállalta, hogy nemzetközi minősítéssel nem rendelkező csapatok felajánlását is elfogadja, ami a felgyorsított mentési folyamatok mellett jelentős terhet is jelentett, mivel ezektől a csapatoktól nem minden esetben volt elvárható a teljes önállósítási képesség, tevékenységüket sokszor közvetlenül kellett irányítani, ellátásukat biztosítani. A mozgósítás gyorsaságáról az eddigi tapasztalatok alapján megállapítható, hogy annak hatékonyságát jelentősen növelhette az az egyszerű tény, hogy a sajnálatos esemény hétfő hajnalban következett be, így a döntéshozók, és a kapcsolati pontok munkatársai már a hivatali munkaidő kezdetekor a megfelelő információk birtokában, kész javaslattevével tudták a szükséges intézkedéseket előkészíteni, meghozni.

4.2 A nemzeti válasz

Törökország az esemény bekövetkezését követően azonnal megkezdte az erők és eszközök átcsoportosítását az érintett régiókba. A jelentések szerint már az első napon az illetékes hatóságok és karitatív szervezetek jelentős erővel, 9 698 fős kutató-mentő személyzettel, több mint 1 000 katonával, 500 kommandóssal, önkéntesekkel, 216 speciális mentőjárművel és 1 511 nehézzgéppel végezték a mentési munkálatokat. A műveletek helyszíni irányítására 40 kormányzó, 160 kerületi vezető, 19 AFAD központi igazgató és 68 tartományi AFAD igazgató érkezett a földrengéssel érintett térségbe.

Az operatív reagálás első (mentési) szakaszában az épületekben rekedt emberek mentése, és a sérültek egészségügyi ellátásának megszervezése volt az elsődleges prioritás. Az érintett térségek többségében a hatóságok a földgáz- és áramszolgáltatást ideiglenesen leállították, míg az oktatási tárca Törökország-szerte 2023. február 13-ig oktatási szünetet, a Török Nagy Nemzetgyűlés pedig egy hét ülésezési szünetet és országos véradást rendelt el. Az érintett tartományok lakosságának megsegítésére az AFAD és a török Vörös Félhold (Kızılay) humanitárius segélyszállítmányokat küldött. A kora reggeli óráktól fogva számos miniszter személyesen a helyszínen, Recep Tayyip Erdoğan elnök pedig az AFAD ankarai központjából irányította a mentési munkálatokat. A lakhelyüket elvesztett lakosság ideiglenes elhelyezése érdekében tábori elhelyezési infrastruktúrát kezdtek telepíteni az érintett településekre, valamint vendégházakat, közösségi tereket és szállodákat nyitottak meg a lakosság elhelyezésére. Az AFAD jelentése szerint több mint 500 000 felállított sátorban, több mint 2 millió személyt helyeztek el, március 27-ig további 38 500 konténerben több mint 51 ezer fő kapott ideiglenes szállást. Hotelekben, vendégházakban és közösségi épületekben több mint 100 ezer főt helyeztek el. Erdoğan elnök március 24-i bejelentése szerint összesen 122 600 konténert fognak felállítani a földrengés sújtotta térségben a lakosság elhelyezésére. Az elsődleges jelentések szerint egyes repülőterek (Hatay, Gaziantep) is sérültek, de a humanitárius szállítmányok, valamint a beérkező mentőerők részére ezek a repülőterek is nyitva álltak.

4.3 A nemzetközi válasz

Miután Törökország megküldte a segítségkérését, széleskörű mozgósítás kezdődött világszerte. Az AFAD nemzetközi kapcsolati pontjának, Erkan Doganay-nak a 2023. március 22-i beszámolója szerint összesen 103 ország ajánlott fel segítséget, 11 488 fő kapcsolódott be a nemzetközi segítségnyújtásba Törökország irányításával, az EU, ENSZ és NATO koordinációja mellett. Nemzetközi segélyszállítmányok keretében mintegy 3 millió pokróc, 280 ezer tábori ág, több mint 20 ezer áramfejlesztő, és 133 ezer fűtőberendezés érkezett a mintegy 24 ezer tonnányi segélyekkel. A VOSOCC-on bejelentkezett önkéntes csapatok, valamint a kétoldalú együttműködés keretében beérkező kormányzati segítségnyújtást a megfelelő információk birtokának hiányában nem volt lehetőségem részletesen elemezni, azonban a rendelkezésre álló platformok és szakmai anyagok tanulmányozásával feldolgoztam az UCPM válaszadását Törökország segítségkérésére.

4.4 Az EU Polgári Védelmi Mechanizmusának aktiválása

4.2.1 USAR - Városi kutató-mentő csapatok

Az UCPM CECIS felületén UTC 02:41 perckor (török idő szerint 05:41) jelent meg a segítségkérés, Törökország tehát ekkor aktiválta a Mechanizmust. Érdekességképp, az első felajánlást mintegy másfél órával később Hollandia tette meg, a nehéz városi kutató-mentő csapat felajánlását Törökország szinte azonnal – fél órán belül - elfogadta. A második felajánlás Romániából, a harmadik Lengyelországból érkezett, akik „közepes” és „nehéz” USAR csapatokat ajánlottak fel, felajánlásuk szintén fél órán belül elfogadásra került. Az Uniók segítségnyújtásról általánosságban elmondható, hogy mind a felajánlások, mind azok hivatalos elfogadása is gyorsan, hatékonyan történt, vagyis a szükséges döntések időben megszülettek. Átlagosan 4 órán belül Törökország minden felajánlott mentőerőt elfogadott, egy kivétellel (Ciprus). Az 1. táblázat összefoglalja az UCPM kutató-mentőcsapatra vonatkozó tagállami felajánlásait, kiemelve, hogy az aktiválást követő 12 órán belül 20 csapat felajánlása történt meg 18 ország (16 tagállam és 2 résztvevő állam) által.

Felajánló ország	Felajánlás	Felajánlás napja	Időpontja UTC	Elfogadás napja	Időpontja UTC	Reagálási idő
A Mechanizmus aktiválása		II.06.	2:41			
Hollandia	HUSAR	II.06.	4:12	II.06.	4:48	0:36
Románia	MUSAR	II.06.	5:57	II.06.	6:09	0:12
Lengyelország	HUSAR	II.06.	6:25	II.06.	6:57	0:32
Olaszország	MUSAR	II.06.	6:46	II.06.	12:23	5:37
Görögország	MUSAR NC	II.06.	6:53	II.06.	8:27	1:34
Bulgária	USAR 20pax	II.06.	6:58	II.06.	10:14	3:16
Horvátország	MUSAR	II.06.	7:22	II.06.	8:27	1:05
Bulgária	1 MUSAR, +1 MUSAR NC	II.06.	7:47	II.06.	8:27	0:40
		II.06.				
Csehország	HUSAR	II.06.	7:59	II.06.	8:43	0:44
Magyarország	MUSAR	II.06.	8:15	II.06.	9:18	1:03
Franciaország	HUSAR	II.06.	8:22	II.06.	8:43	0:21
Málta	MUSAR NC 32pax, 1K9	II.06.	9:16	II.06.	9:37	0:21
Spanyolország	MUSAR	II.06.	10:22	II.06.	11:23	1:01
Spanyolország	MUSAR	II.06.	10:24	II.06.	11:23	0:59
Szlovákia	USAR 15pax	II.06.	10:29	II.06.	11:23	0:54
Ausztria	MUSAR	II.06.	11:02	II.06.	12:23	1:21
Ausztria	HUSAR	II.06.	12:52	II.06.	3:12	14:20
Montenegró	USAR 21pax	II.06.	14:03	II.06.	14:59	0:56
Észtország	MUSAR	II.06.	14:09	II.06.	14:53	0:44
Albánia	MUSAR 27pax	II.06.	14:12	II.06.	16:02	1:50
Németország	MUSAR	II.06.	15:58	II.06.	17:52	1:54
Németország	MUSAR	II.06.	16:01	II.06.	3:12	11:11
Portugália	MUSAR	II.06.	16:05	II.06.	17:52	1:47
Bulgária	RC K9 csapat	II.06.	16:54	II.06.	3:12	10:18
Ciprus	LUSAR	II.07.	6:57	-	-	elutasítva
Szlovénia	USAR K9 10pax	II.07.	8:30	II.07.	10:43	2:13
Franciaország	HUSAR	II.07.	11:12	II.07.	11:26	0:14
Szerbia	USAR 18pax	II.07.	15:46	II.07.	16:01	0:15
Románia	MUSAR 58pax	II.07.	23:33	II.07.	0:04	0:31
Görögország	MUSAR NC	II.08.	5:59	II.08.	8:47	2:48
Litvánia	MUSAR	II.08.	11:40	II.08.	13:07	1:27

3. táblázat: Tagállamok reagálása a török segítségkérésre (készítette a szerző)

Az UCPM összesen végül 32 USAR csapatot, 7 egészségügyi csapatot, 1 832 fő beavatkozót ajánlott fel Törökországnak. Az UCPM által küldött mentőerők 101 fő túlélőt mentettek ki a romok alól, az egészségügyi csapatok 2023. március 22-ig mintegy 17 500 főt láttak el a tábori létesítményeikben.

4.2.2 EMT - Veszélyhelyzeti egészségügyi csapatok

A CECIS-en UTC 09:32 perckor jelent meg a segítségkérés, melyben EMT 2 és EMT 3 csapatokat kértek a tagállamoktól. Fontos kiemelni, hogy az UCPM jelenleg nem rendelkezik EMT 3 kapacitással, így felajánlások kizárólag EMT 2 csapatokból voltak várhatóak. A Mechanizmus égisze alatt végül 3 db EMT 2 (Franciaország, Olaszország, Spanyolország), egy 12 fős mobil katonai egészségügyi csapat (Albánia), valamint a későbbiekben Németország részéről egy katonai táborig kórházat²⁰ mozgósítottak. Románia EMT 1-re vonatkozó felajánlását az AFAD nem fogadta el. A reagálási idő abból a szempontból másodlagos az EMT-k mozgósításának vizsgálatánál, hogy a felszereléseik mérete, a küldetésük tervezhető hossza miatt objektíven több időre van szükség. Annyi azonban megállapítható, hogy a felajánlások február 6-7 között történtek, az elfogadások 24 órán belül megvalósultak.

4.2.3 Segélyszállítmányok

A segélyszállítmányok több hónapon keresztül folyamatosan érkeztek különböző felajánlások formájában Törökország részére. A DG ECHO március 24-i jelentése [25] szerint, mindösszesen 22 tagállam és 1 résztvevő állam ajánlott fel egészségügyi, elhelyezési eszközöket és áramfejlesztőket, többek között:

- 9 400 sátrat,
- 114 elhelyezési konténert,
- 42 szükség elhelyezési egységet,
- 790 áramfejlesztőt,
- higiéniai készleteket és különböző egészségügyi, elhelyezési eszközöket és készleteket
- 1 000 elsősegély készletet.

A MEDEVAC szállításokhoz Hollandia ajánlotta fel légi szállítási kapacitását, összesen 236 személy kimentésében vett részt a műveleti ideje alatt.

A tagállami „spontán” felajánlásokon túl, az ERCC az alábbi rescEU készleteket is mobilizálta:

- 500 szükség elhelyezési lakóegységet,
- 2 000 sátrat és 8 000 táborig ágyat,
- egészségügyi védőeszközöket.

4.2.4 EUCPT

Az ERCC február 6-án felhívást intézett a tagállamok és résztvevő országok részére annak érdekében, hogy az UCPM segítségnyújtását a helyszínre küldött tagállami szakértők közreműködésével lehessen koordinálni. A szakértő csapat február 7. és március 26. között, 3 váltással látta el a feladatait:

²⁰ A CECIS-rendszerben nem található.

Funkció	„Alpha” váltás (02.07 - 02.24)	„Alpha” megerősítés (02.11 - 03.04)	„Bravo” váltás (02.21 - 03.10)	„Charlie” váltás (03.08 - 03.26)
Csapatvezető	FI		IE	x
Helyettes	NO		NL	x
Biztonság	NL		HU	x
Művelet	PL			
	RO		x	x
	FR			
Statikus	SE		x	x
	FI			
Információ menedzsment	LV	ES	BE	FR
		GER		
Logisztika	FI	LU	FI	SE
	SI	HU		
Koordináció	x		IE	
Egészségügy	x		NO	ES
ERCC	IT		GE	BE
Összekötő	BG			

4. táblázat: Az EUCPT váltások összetétele (készítette a szerző)

4.2.5 Egyéb segítségnyújtás

A Mechanizmus a csapatokon, valamint a tagállamok és a résztvevő országok által küldött segélyszállítmányokon kívül pénzügyi-, térinformatikai segítséget is nyújtott és egyéb tudományos elemzésekkel is támogatta a nemzetközi válaszádat. Az EU 29 millió euró pénzügyi segítséget adott Törökország részére az azonnali reagálás támogatásaként: ebből 5,3 millió eurót a folyamatban lévő projekteken belül átcsoportosított pénzeszközökből, 3 millió eurót a DG ECHO „ALERT²¹” keretéből, valamint 0,2 millió eurót a DREF²² [26] keretében a Török Vörös Félhold részére. Mindezek mellett a DG ECHO partnerei a 2023. évi Humanitárius Végrehajtási Terv²³ [27] keretében mintegy 50 millió eurónyi forrásra pályáztak, melyből 20,6 millió Eurót már el is utalt a DG ECHO a partnerek részére.

Három órával a földrengés után Törökország kérésére az UCPM aktiválta a Copernicus gyors műholdas térképalkotó szolgáltatását is. Az aktiválást követő napon, február 7-én kezdődött meg a műholdas képgyűjtés, a török hatóságok által 20 terület (AOI²⁴) lett megjelölve, ahonnan műholdas adatokat vártak. Február 8-ától kezdve egészen február 12-éig összesen 64 térkép készült el nyomtatható térképek, valamint elektronikus térképekre illeszthető szabványos térinformatikai adatkészletek formájában.

²¹ Acute Large Emergency Response Tool – Akut Nagyszabású Vészhelyzeti Segítségnyújtási Eszköz.

²² Disaster Response Emergency Fund – A humanitárius szereplők részére szolgáló gyors pénzügyi támogatás.

²³ 2023 Humanitarian Implementation Plan.

²⁴ Area of interest.

5. RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AFAD:	MoI Disaster and Emergency Management Presidency Törökország Belügyminisztériumának Katasztrófavédelmi és Veszélyhelyzet-kezelési Elnöksége
BM OKF	Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
CECIS	Common Emergency Communication and Information System Közös Veszélyhelyzeti Kommunikációs Információs Rendszer
DG ECHO	Directorate General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations EU Humanitárius Segítségnyújtási és Polgári Védelmi Főigazgatósága
ECPP	European Civil Protection Pool Európai polgári védelmi eszköztár
EERC	European Emergency Response Capacity Európai Reagálási Képesség
EMT	Emergency Medical Team Veszélyhelyzeti egészségügyi csapat
EMTCC	Emergency Medical Team Coordination Cell Veszélyhelyzeti Egészségügyi Csapatok Koordinációs Egysége
ERCC	Emergency Response Coordination Centre Veszélyhelyzet-kezelési Koordinációs Központ
EUCPT	European Union Civil Protection Team Európai Unió Polgári Védelmi szakértő Csapat
FMT	Foreign Medical Teams Külföldi egészségügyi csapatok
HUSAR	Heavy Urban Search and Rescue Team „Nehéz” kategóriájú városi kutató-mentő csapat
ICMS	INSARAG Coordination and Management System INSARAG Koordinációs Rendszer
INSARAG	International Search and Rescue Advisory Group Nemzetközi Kutató-mentő Tanácsadó Csoport
MUSAR	Medium Urban Search and Rescue Team „Közepes” kategóriájú városi kutató-mentő csapat
NATO EADRCC	NATO Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre NATO Euro-atlanti Katasztrófacsökkenési Koordinációs Központ
OSOCC	On-site Operations Coordination Centre Helyszíni Műveleti Koordinációs Központ
SUB-OSOCC	az OSOCC alárendeltségében működő al-központ
RDC	Reception and Departure Centre Indító- és Fogadóközpont
TÁSZ	Türk Államok Szervezete Organization of Turkic States (OTS)

UCPM	Union Civil Protection Mechanism Európai Unió Polgári Védelmi Mechanizmus
UMKE	National Medical Rescue Team (Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi) Törökország Egészségügyi Minisztériumának Nemzeti Egészségügyi Mentőcsapata
USAR	Urban Search and Rescue városi kutató-mentő
UN OCHA	UN Office for Coordination of Humanitarian Affairs ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala
UNDAC	UN Disaster Assessment and Coordination ENSZ Katasztrófafelmérő és Koordinációs Csoport
VOSOCC	Virtual OSOCC Virtuális OSOCC
WHO	World Health Organization Egészségügyi Világszervezet

- [1] Ábrahám M., "Google Maps műveleti térkép" [Online]. Elérhetőség: <https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1Rn6d52xFSgXl0UvibcU4IBL0eLm8oU&usp=sharing> (2024.01.15.)
- [2] Virtual OSOCC [Online]. Elérhetőség: <https://vosocc.unocha.org/> (2024.01.15.)
- [3] „INSARAG Irányelvek, 2020 Volume II. Manual B: Operations,” 2020. [Online]. Elérhetőség: <https://www.insarag.org/wp-content/uploads/2021/06/INSARAG20Guidelines20Vol20II2C20Man20B.pdf> (2024.01.15.)
- [4] OCHA, „annual report,” 2021. [Online]. Elérhetőség: https://reliefweb.int/report/world/ocha-annual-report-2021?_gl=1*1jqssqs*_ga*MTczNDI3NTA2Ni4xNjkxNDEwMTY5*_ga_E60ZNX2F68*MTY5MTQxMDE2OC4xLjEuMTY5MTQxMDIxNS4xMy4wLjA (2024.01.15.)
- [5] „On-Site Operations Coordination Centre (OSOCC) Irányelvek 2018,” 2018. [Online]. Elérhetőség: https://www.insarag.org/wp-content/uploads/2020/04/OSOCC_Guidelines_2018_English_2.pdf (2024.01.15.)
- [6] Jackovics P., Muhoray Á. és Pék L., „Magyar katasztrófaorvosi mentőcsapat műveleti tevékenysége Haitin,” *Hadmérnök*, 17. kötet, 1 szám, 2022. pp. 21-41.
- [7] „WHO Classification and Minimum Standards for Emergency Medical Teams 2021,” 2021. [Online]. Elérhetőség: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/341857/9789240029330-eng.pdf?sequence=1> (2024.01.16.)
- [8] „EMT Coordination Handbook a.k.a. EMTCC Coordination Handbook,” 2021. [Online]. Elérhetőség: <https://resourcecenter.undac.org/wp-content/uploads/2021/01/Library.Emergency-Medical-Teams-Coordination-Handbook.pdf> (2024.01.15.)
- [9] ERCC DG ECHO Daily map Portal „Voluntary pool daily maps” [Online]. Elérhetőség: <https://erccportal.jrc.ec.europa.eu/ECHO-Products/Maps#/maps/latest> (2024.01.30)
- [10] European Commission Joint Research Centre Technical Report, „M7.8 and M7.5 Earthquakes in Türkiye and Syria – Update of the EC-JRC Scientific Analysis - Report #4 as of 17 February 2023 at 14:00 UTC,” [Online]. Elérhetőség: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/560120c2-82b5-11ee-99ba-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-302236998> (2024.01.15.)
- [11] NASA's Jet Propulsion Laboratory and California Institute of Technology. „Horizontális talajelmozdulás a két földrengés következtében”, [Online]. Elérhetőség: <https://www.jpl.nasa.gov/> (2024.01.30)
- [12] Ábrahám M., „*A nemzetközi szervezetek katasztrófavédelmi és polgári védelmi feladatai*” bemutatta az NKE RTK *Katasztrófavédelmi Intézet* oktatói részére tartott online szakmai napon, Budapest, 2022.
- [13] Dr. Joó A., P. P. Ther, Dr. Ther T. és Dr. Völgyi I., „A törökországi földrengés tapasztalatai szerkezetes szemmel” bemutatta a BME, Építőmérnöki kar, Hidak és szerkezetek tanszékén, K+F+I szeminárium,” [Online]. Elérhetőség: <https://www.youtube.com/watch?v=28Dks4Kh6Zo> (2023.03.17.)

- [14] Tájékoztató Törökország Környezeti, Városfejlesztési és Éghajlat-változási Minisztériumának hivatalos honlapján ,,,,HASAR TESPİT ÇALIŞMASI KAPSAMINDA 263 BİN 800 BAĞIMSIZ BİRİMİN ACİL YIKILMASI GEREKEN, AĞIR HASARLI VE YIKIK OLDUĞU TESPİT EDİLDİ” „A KÁRFELMÉRŐ TANULMÁNY ALAPJÁN 263800 KÜLÖNÁLÓ ÉPÜLET SÉRÜLT, MEGSEMMISÜLT, AZONNALI BONTÁST IGÉNYEL”, [Online].
Elérhetőség: <https://www.csb.gov.tr/hasar-tespit-calismasi-kapsaminda-263-bin-800-bagimsiz-birim-in-acil-yikilmasi-gereken-agir-hasarli-ve-yikik-oldugu-tespit-edildi-bakanlik-faaliyetleri-38431> (2023.02.16.)
- [15] Belső jelentés a UCPM kapcsolati pontok részére, „Erkan Doganay (AFAD) – Helyzetjelentés,” EU ERCC Polgári Védelmi Koordinációs Értekezletén, 2023.
- [16] „Copernicus EMSR648”, [Online]. Elérhetőség: <https://emergency.copernicus.eu/mapping/copernicus-emergency-management-service#zoom=2&lat=23.343&lon=33.82273&layers=0BT00> (2024.01.30)
- [17] „Address-based population registration system (ADNKS) results dated 31 December 2021”, [Online].
Elérhetőség: https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlar.xlsx (2024.01.19.)
- [18] „Szt. Pál templom földrengés előtt,” [Online].
Elérhetőség: https://en.wikipedia.org/wiki/St._Paul%27s_Church,_Antakya (2023.08.07.)
- [19] „Szt. Pál templom földrengés után,” [Online].
Elérhetőség: <https://syriacpress.com/blog/2023/02/09/antioch-beating-heart-of-early-christianity-lays-in-ruin/> (2023.08.07.)
- [20] „Habib-i Neccar mecset földrengés előtt,” [Online].
Elérhetőség: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/hatay/gezilecekyer/habib-i-neccar-camii> (2023.08.07.)
- [21] „Habib-i Neccar mecset földrengés után,” [Online].
Elérhetőség: <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/6/quake-hit-antakya-communities-look-for-role-in-saving-rich-heritage> (2023.08.07.)
- [22] „Hatay Állami Nemzetgyűlés épülete földrengés előtt,” [Online].
Elérhetőség: <https://www.dailysabah.com/turkey/2019/06/17/former-parliament-building-in-southern-turkeys-hatay-to-become-cultural-center> (2023.08.07.)
- [23] „Hatay Állami Nemzetgyűlés épülete földrengés után,” [Online].
Elérhetőség: https://en.wikipedia.org/wiki/Hatay_State_Assembly_Building (2023.08.07.)
- [24] „A gaziantepi vár földrengés előtt és után,” [Online].
Elérhetőség: <https://edition.cnn.com/travel/article/gaziantep-castle-destroyed-turkey-earthquake/index.html> (2023.08.07.)
- [25] Belső jelentés az UCPM kapcsolati pontok részére, „ECHO Crisis Report No. 8 Türkiye Syria Earthquake”.
- [26] „Disaster Response Emergency Fund (DREF),” [Online].
Elérhetőség: <https://www.ifrc.org/happening-now/emergency-appeals/disaster-response-emergency-fund-dref> (2023.08.07.)
- [27] „HUMANITARIAN IMPLEMENTATION PLAN (HIP),” 2023. [Online]. Elérhetőség: https://ec.europa.eu/echo/files/funding/hip2023/echo_-hf_bud_2023_91000_v2.pdf (2024.01.19.)

A diplomáciai védettség alá tartozó területekkel, épületekkel és járművekkel kapcsolatos káresemények felszámolásának fejlesztetőségei II. rész

Improvement of liquidation of damage incidents related to areas, buildings and vehicles under diplomatic protection Part II.

Kalocsa Mórió t. őrmester
szerző

Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság
VIII. Kerületi Hivatásos Tűzoltó-parancsnokság
Email: kalocsa.mario.office@freemail.com

ORCID: 0009-0003-5859-0840

Absztrakt:

Dolgozatom előző részében bemutattam a diplomáciai védettség rendszerét, a beavatkozókat érintő nehézségeket, valamint a beléptetés engedélyezésének eltérő jogi eseteit. Tanulmányom második felében az említett ismeretanyag felhasználásával javaslatokat teszek az előforduló káreseti fajták kezelésére. A diplomáciai védettség alá tartozó területekkel, épületekkel és járművekkel kapcsolatos beavatkozások jellegzetességeinek elemzésén túl, a külföldön előforduló szokásokat és szervezeteket is bemutatom. Innovatív javaslatokat teszek mind a riasztás, mind a kárfelszámolás egyszerűsítésére. Ezek között szerepel a diplomáciai védettség alá tartozó épületek megjelenítése a riasztási lapon, egy kétnyelvű formanyomtatvány megalkotása és elhelyezése a készenléti szereken, valamint a KKM Központi Ügyeletének és hivatásos tolmácsok segítségének igénybevétele. Dolgozatomban felhasználtam saját és munkatársaim személyes tapasztalatait, valamint törekedtem arra, hogy javaslataim könnyen beintegrálhatók legyenek a hazai tűzoltási és műszaki mentési szabályokba.

Kulcsszavak: diplomácia, mentesség, kiváltság, belépési engedély

Abstract:

In the previous part of my thesis, I presented the system of diplomatic protection, the difficulties affecting the interveners, and the legal cases allowing entry. In the second half of my study, using the mentioned knowledge material, I make suggestions for the treatment of the types of damage that occur. In addition to analyzing the characteristics of interventions related to areas, buildings and vehicles under diplomatic protection, I also present customs and organizations that occur abroad. I make innovative proposals to simplify both the alarm and the settlement of claims. These include a map of the buildings under diplomatic protection on the alert sheet, the creation and placement of a bilingual form for emergency supplies, and the use of the help of the KKM Central Office and professional interpreters. In my thesis, I used my own and my colleagues' personal experiences, and I tried to ensure that my proposals could be easily integrated into the domestic firefighting and technical rescue regulations.

Keywords: diplomacy, exemption, privilege, entry permission

1. BEVEZETÉS

Dolgozatom második része a témával kapcsolatos beavatkozások hatékonyságának növelése köré összpontosul. Amikor meghalljuk, hogy valamely terület, épület vagy jármű diplomáciai védelem alatt áll, tudjuk, hogy a területre vagy épületbe történő belépés, illetve a járműbe történő benyúlás engedélyköteles. Jelenleg, oktatási anyagok és kidolgozott taktikai elvek hiányában nincs a beavatkozó állománynak teljes rálátása arra, hogy a kiérkezést követően kivel és milyen módon kell felvennie a kapcsolatot. A meghozott, de jogilag nem alátámasztott döntések később diplomáciai feszültséget is okozhatnak. Tanulmányom célja az esetlegesen bekövetkező káreseti fajtákra történő felkészítés, a téma körüli szakmai párbeszéd megindítása. Javaslataimmal egy olyan kezdeti mankót szeretnék biztosítani, amelyek a későbbiek során tovább fejleszthető. Hazánkban a szélsőséges időjárási jelenségek egyre több feladatot okoznak a beavatkozó állomány részére. Fel kell készülnünk arra, hogy ezen külső hatások a külképviseletek épületeit is megrongálják. A nemzetközi politikai helyzet jelenleg igen változó, a politikai indíttatású véleménynyilvánítások és atrocitások gyakori célpontjai lettek a nagykövetségek és konzulátusok. Ezekben az esetekben is, a politikai és nemzeti hovatartozást félretéve a tűzoltóság feladata örök, vagyis az életveszélybe került személyek és anyagi javak megmentése. A témát feldolgozó hazai szakirodalom hiányában a saját, és mások tapasztalatára építve, valamint külföldi káresemények tanulmányozását végeztem el. Megállapítható, hogy szinte egyik nemzet tűzoltósága sincs felkészülve a diplomáciai védelmet érintő káresemények felszámolására. Véleményem szerint a téma mérföldköveinek lerakása sem beláthatatlan időt, sem indokolatlanul nagy anyagi forrást nem követel, ezért a továbbiakban szeretném bemutatni témára tett javaslataimat.

2. A DIPLOMÁCIÁT ÉRINTŐ KÁRESEMÉNYEK FELSZÁMOLÁSA

Dolgozatomban az esetlegesen bekövetkező káreseményeket három, egymástól jól elkülöníthető módon tárgyalom. Ezek lehetnek a diplomáciai védelem alatt álló területekkel, épületekkel és járművekkel kapcsolatosak. A témaköröket vizsgálva összegyűjtöttem azokat a tűzoltói beavatkozást igénylő eseményeket, amelyekkel a beavatkozásaink során már találkoztunk.

2.1 Diplomáciai oltalom alatt álló területek káreseményei

Ilyen területekkel kapcsolatos káresemények között a legjellemzőbb példa a viharok okozta károk felszámolása, és a veszélyek elhárítása. Mivel sok esetben a külképviseletek régi, villa jellegű épületekben nyernek elhelyezést, ezért az egyes épületelemeket az erős széllekeések megbonthatják. A levált anyagok és szerkezeti elemek közterületre eshetnek, amellyel mind a gyalogos, mind a járműforgalmat veszélyeztetik. Elsődleges feladatunk a veszélyeztetett terület lekerítése, és a fő kiküldötttel²⁵ való kapcsolatfelvétel. A belépési engedély megtagadása esetén, a terület lezárását addig fent kell tartani (értsd: kordonszalaggal), ameddig a veszélyt az intézmény saját hatáskörben el nem háríttatja. Ha az engedély megadásra került, és a beléptetés sikeres, az egységek elvégezhetik a további veszélyt képező épületelemek eltávolítását.

Egy másik, szintén jellemző eset a viharok okozta fakidőlések. A fa dőlhet a védelem alatt álló terület felől a közterület felé, illetve fordítva. A feladat a fent leírtaktól pár dologban tér csak el. Ha a belépésre az engedélyt megadják, akkor az egység a veszélyt képező fa teljes egészéhez hozzá tud férni, ezáltal a feladatot maradéktalanul el lehet végezni. Amennyiben a belépési engedélyt nem adják meg, vagy nem lehet felkutatni olyan személyt, aki érdemben nyilatkozik, akkor a fa csak azon része kerülhet eltávolításra, amely kilóg a közterületre. Miután a gyalogos-, illetve járműforgalomra veszélyt jelentő helyzet megszüntetésre került, a további feladatokról a külképviseletnek saját

²⁵ Fő kiküldöttek: olyan személyek, akik meg lettek bízva egy feladat ellátásával, és egy meghatározott helyre, vagy területre lettek irányítva.

hatáskörben szükséges intézkednie. A területen történő tartózkodást javasolt mindig kísérő jelenlétében végezni. A nagykövetségek és konzulátusok sok esetben vállnak a véleménynyilvánítás szimbolikus helyszíneivé. Számos ország nagykövetsége ellen intéztek már olyan civil megmozdulásokat, amelyek következtében az épületeket felgyújtották, vagy azok tűz által károsodtak. Sok esetben a tűz nem érintette a diplomáciai védelem alatt álló épület belsejét, hanem annak homlokzata előtt, vagy zárt előkertjében történnek a szándékos károkozások. A tűzoltóság feladata változatlan, politikai és nemzeti hovatartozás nélkül megvédeni az életveszélyben lévőket. A felfokozott hangulat miatt a beavatkozást javasolt rendőrségi kíséret vagy területzárás védelme alatt végezni, amelyre Budapesten már többször volt példa a múltban.

1. kép: Az amerikai nagykövetséget ért támadás Hondurasban (Forrás: ld. [1])

2.2 Diplomáciai oltalom alatt álló létesítmények káreseményei

A fejezetben a diplomáciai védelem alatt álló épületekben keletkezett tüzesetek jellegzetességeit gyűjtöttem össze. A beavatkozások elemzését javasolt két részre osztani: a belépés engedélyezésére, és megtagadására. Mindkét esetben meg kell győződni a diplomáciai védelemről (zászlók, címerek, feliratok), amelynek tényét a Műveletirányítási Ügyelet felé rádióon kell jelezni. Ha beigazolódik az, hogy a létesítmény diplomáciai védelem alatt áll, az elhúzódo beléptetés miatt (ezzel párhuzamosan vélelmezve a tűz terjedését), javasolt a riasztási fokozat emelése, és a Katasztrófavédelmi Műveleti Szolgálat kikérése (akár csak konzultációs feladatra).

A belépést engedélyező személy felkutatásáig vagy az engedély megtagadása esetén a tűzoltóság feladata nem ér véget. A környező épületek és személyek védelme továbbra is fontos feladat, amelyet a tűz helyének külső felderítésével kell kezdenünk. Amennyiben tűzre, füstre utaló jeleket tapasztalunk, feltételeznünk kell a tűz helyét és terjedési irányát. A tűz intenzitásából a nagyságra, a füst színéből pedig az égő anyagokra is következtethetünk.

Következő feladatként a szomszédos épületek védelme érdekében védősugarak, vízpajzsok, illetve magasból mentő szerre szerelt létrasugár szerelése javasolt. Intézkedjünk a környező lakosság elzárkóztatásáról, esetleges kimenekítéséről is, amely végrehajtásában a rendőrség munkatársainak segítségét is vegyük igénybe.

A belépési engedély megszerzéséig, az előzőekben említett külső felderítést, vízforrások felderítését, táplálás és sugarak szerelését, valamint az elzárkóztatást végezzük el. A belépési engedély megadása után győződjünk meg arról, hogy van-e beépített tűzjelző berendezés az épületben. A rendszer, és az ott dolgozók információi alapján kezdjük meg a tűz helyének pontos felderítését. Amennyiben lehetséges, mentőálarc biztosítása mellett vigyünk magunkkal egy személyt, aki a helyiségek ajtóit fel tudja nyitni. Fontos kiemelni, hogy a diplomáciai védettség alatt álló épületekben vannak olyan helyiségek (írattár, rejtjelező helyiség stb.), amelybe csak kivételes esetekben (eltűnt személy keresése), és akár utólagos titoktartási szerződés megkötésével léphetünk be. Mivel a diplomáciai mentességet élvező személyek magánlakása, illetve a nagykövetségi rezidencia is sérthetetlen, így azoknál is hasonló elveket kell alkalmazni. Amennyiben a lakóegység önálló, maga a terület is védett, így a beavatkozást a fent leírtakkal szinte megegyezően kell végrehajtani. Ha a védett személy lakása több polgári használatú lakással van egy házban (társasház), akkor csak az adott lakóegység élvez védeltséget. A területre való belépést, és a szomszédos lakások védelmét nem kell engedélyeztetni.

2. kép: Az orosz nagykövetség tüze a Fülöp-szigeteki Manilában (Forrás: ld. [2])

Tűzesetek után, ha indokolt, tűzvizsgálatot kell végezni. Ezt akkor kell végrehajtani, ha a tűzesettel összefüggésben bűncselekmény gyanúja merül fel, ha haláleset történt, ha a tűzeset minősített fokozata III-as vagy annál magasabb volt, illetve ha a szakmai vezető ezt indokoltnak tartja [3]. Mivel a tűzesetek vizsgálatára vonatkozó szabályokról szóló 44/2011. (XII. 5.) BM rendeletnek felhatalmazást a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény ad, ezért a törvény értelmében ilyen esetekben is a viszonyosság elvét kell alkalmazni.

2.3 Diplomáciai oltalom alatt álló járművek káreseményei

A külképviseletek közlekedési eszközei is sérthetlenséget élveznek, vagyis mentesek a kutatás, igénybevétel, foglalás vagy végrehajtás alól. [4] A védettséget élvező járművek 2017. december 31-ig több típusú rendszámmal közlekedtek. A képviseletek személyzetének tagjai és családtagjaik járműveire CK betűjelű rendszámtáblák kerültek, amelyek fehér alapon piros karaktereket tartalmaztak. Ez a fajta rendszámtábla jelezte azt is, hogy a személy nem jogosult diplomáciai oltalomra. DT (Diplomáciai Testület) betűjel került a Magyarországon működő diplomáciai és konzuli képviseletek, valamint nemzetközi szervezetek tagjai és családtagjainak járművére, amely alapszíne kék, karakterei pedig fehér színűek voltak. A közlekedési okmányok kiadásáról szóló kormányrendelet azonban kimondta, hogy a DT és CK betűjelű különleges rendszámtáblákat a szervezetek kötelesek lecserélni a 2018-tól bevezetett CD (corps diplomatique) betűjelű rendszámokra. [5]

<p>A konzuli testületek diplomáciai mentességet nem élvező tagjainak járművei. (2017. december 31-ig).</p>	
<p>A diplomáciai testületek hivatalos járművei. (2017. december 31-ig)</p>	
<p>A diplomáciai testületek hivatalos járművei. (2017. május 1-től)</p>	

1. táblázat: A régi és az új rendszámtábla jelölések (készítette a szerző)

A CD betűjelű rendszámok első három számjegye az országok kódját tartalmazza, a második három számjegy további jelentéssel bír, amiből a használó diplomáciai beosztására is következtethetünk. A fellelhető kódokat a 1. számú mellékletben szerepeltetem. Amennyiben lehetséges, a jármű utasának személyazonosságát mindig ellenőrizzük, a nála lévő okmányok segítségével. Ezen járművekkel kapcsolatosan bekövetkezett tüzesetek és balesetek esetén, szintén van engedélykérési kötelezettségünk, ugyanis a jármű belseje olyan térnek tekinthető, ahova bejegyzés nélkül nem lehet beülni, benyúlni. A Bécsi Egyezmény nem tesz kitétel arról, hogy ezt az engedélyt kinek kell megadnia. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a gépjárművek belsejében találkozhatunk olyan igazolványokkal, minősített iratokkal, zárt aktatáskákkal (utastérben, vagy a csomagtartóban), amelyeket elmozdítani, kivenni tilos! A balesetek lehetnek könnyű, vagy akár súlyos, életveszélyes kimenetelűek, ezért a téma részletesebb kidolgozása szükséges.

A témát két részben tárgyalnám. Első körben, azt az esetet kell megkülönböztetni, amikor a diplomáciai védelem alatt álló jármű vezetője (aki szintén állhat védelem alatt) eszméletlenül van, kommunikációra képes. Ebben az esetben szóban nyilatkoztatjuk, hogy igényt tart-e a tűzoltóság segítségére. Másodsorban, a baleset lehet annyira súlyos kimenetelű, hogy a diplomáciai védelem alatt álló jármű vezetője eszméletlen, kommunikációra nem képes. Mivel a személy „akarattnyilvánításra képtelen állapotban van”, ezért vélelmezzük azt, hogy a sérült a saját életének megmentése érdekében segítséget kérne. Mivel a személyek karosszériába történő beszorulását nagy erejű dinamikus erőhatások idézték elő, lehetséges, hogy a jármű tartalma (minősített adatokat tartalmazó dokumentumok, aktatáskák, igazolványok) a jármű környezetében szétszóródnak.

Ebben az esetben intézkedünk az említett tárgyak összeszedéséről, a rendőrhatalóságoknak történő átadásról, valamint a külképviselet értesítéséről.

3. kép: Egy diplomata jármű balesete Budapesten (Forrás ld. [6])

2.4 Külföldi kitekintés

Mint már említettem, az aktuális politikai történések befolyásolhatják a közhangulat alakulását, amely atrocitásokhoz vezethet. Ezen megmozdulások sok esetben a nagykövetségek és konzulátusok előtt történnek, hiszen ezen épületek szimbolikus értelemben az adott nemzetet jelképezik. A közhangulat folyamatos monitorozásának köszönhetően, a védett személyek kimentése jellemzően már az atrocitások előtt megtörténik. Az ilyesfajta megmozdulások általában valamelyik nagy gazdasági, katonai, vagy kereskedelmi befolyással rendelkező nagyhatalom nagykövetségei ellen történnek. Az Amerikai Egyesült Államok, Afganisztán fővárosában, Kabulban, saját nagykövetségük védelmét egy önállóan létrehozott tűzoltósággal látta el. A „US Embassy Fire” névre hallgató egység a képviselet épületében, és annak közvetlen környezetében végzi a feladatát, katonai felvezetés és biztosítás mellett. Az egység fennállása során arra is volt példa, hogy más nemzetek nagykövetségein (pl.: Ausztrália) segítettek a károk felszámolásában. [7] Kutatásaim során több esetben tapasztaltam, hogy azokban a fejlődő országokban, ahol nem megfelelőek a technikai és tűzvédelmi adottságok, a külképviseletek épületeiben gyakran keletkeznek tüzek. Ezen épületek fenntartását az ingatlant használó állam végzi, vagyis az egyes tűzvédelmi hiányosságok feltárására nincs lehetőség (így Magyarországon sem).

Külföldön valamint hazánkban is találni olyan külképviseleteket, amelyek egy épületen belül kerülnek elhelyezésre. Budapesten a VII. kerület, Szabadság tér 7. szám alatt három ország (Brazília, Írország, Koszovó) nagykövetsége található. Stockholmban, egy hasonló berendezkedésű épületben keletkezett tűz még 2018-ban, ahol három ország nagykövetsége is érintett volt a károssal kapcsolatban. Az ilyen esetekben fontos tisztázni, hogy az egyes külképviseletek által használt épületrészekre az engedélyt külön-külön kell megkérni.

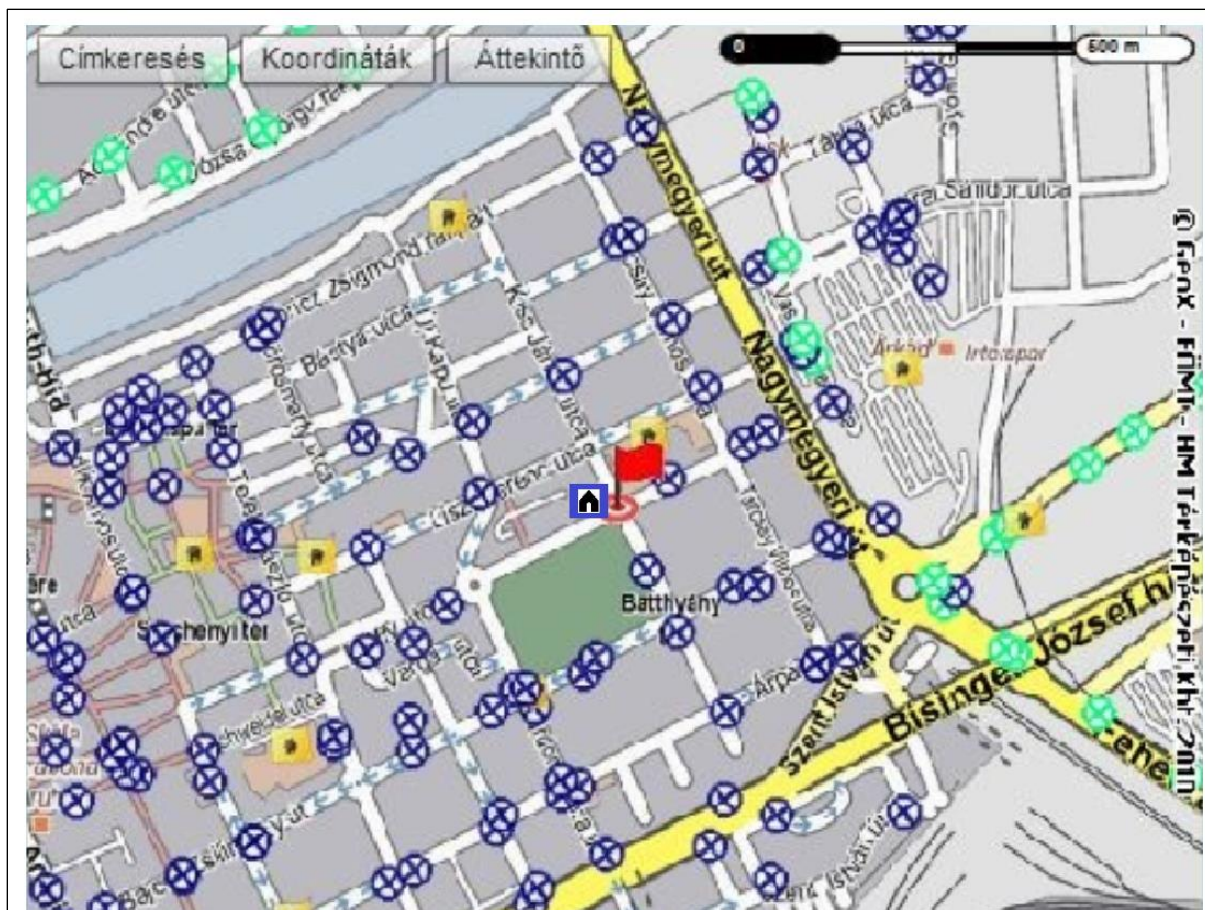
4. kép: A Stockholmban található nagykövetségi épület tüze. Az épületben található Portugália, Tunézia és Argentína külképviselete is (2018). (Forrás: ld.[8])

2.5 Innovatív javaslatok

Javaslataimat a tanulmányban felvázolt és összegyűjtött információk alapján dolgoztam ki. A megoldások elkészítése során fő feladatnak tekintetem az egyszerűséget és az alkalmazhatóságot, amely segíti az általam megalkotott folyamatokat a jelenleg alkalmazott tűzoltási és műszaki mentési feladatok közé beintegrálni. Javaslataim elméleti, gyakorlati és kommunikációs területeket is érintenek.

2.5.1 *A diplomáciai védettség megjelenítése a riasztási lapon*

A káresetek szerves részét képező felderítés, a riasztási lap kézhezvételétől az esemény felszámolásáig tart. Ezen időszak alatt olyan információkat gyűjthetünk be, amelyekkel a legbiztonságosabban és a leghatékonyabban oldhatjuk meg a káresetet. Az előzőek értelmében, célszerű már a riasztáskor tisztában lennünk azzal, hogy egy diplomáciai védelem alatt álló épülethez vagy járműhöz érkezünk. A járművek balesetei és tüzesetei kapcsán olyan protokolláris kérdés bevezetését javaslom, mint például: „milyen a rendszám tábla színe?”. Épületek esetében, a Tűzoltási és Műszaki Mentési Tervekkel (továbbiakban: TMMT) rendelkező épületek riasztási sémája alapján javaslom egy adatbázis létrehozását. Az adatbázis tartalmazza az összes fővárosi nagykövetség és vidéki konzuli intézmény címét. A címeket összegyűjtöttem, és a tanulmány 5. és 6. számú mellékletében szerepeltetem. A TMMT-vel rendelkező épületek a PAJZS riasztási program térképén is megjelennek, piktogramjuk alapszíne sárga. A védett épületeket kék színnel (mint a diplomata rendszám) javaslom jelölni. Így a jelzést felvevő műveletirányító vizuálisan is látja, hogy a riasztott címen diplomáciai épület található, ezáltal a riasztási fokozat is ennek megfelelően állapítható meg. A riasztási lapon továbbá célszerű feltüntetni a külképviselet nevét, illetve az esemény rövid leírásához a „DIPLOMÁCIAI VÉDELEM” figyelemfelkeltő szavakat rögzíteni.

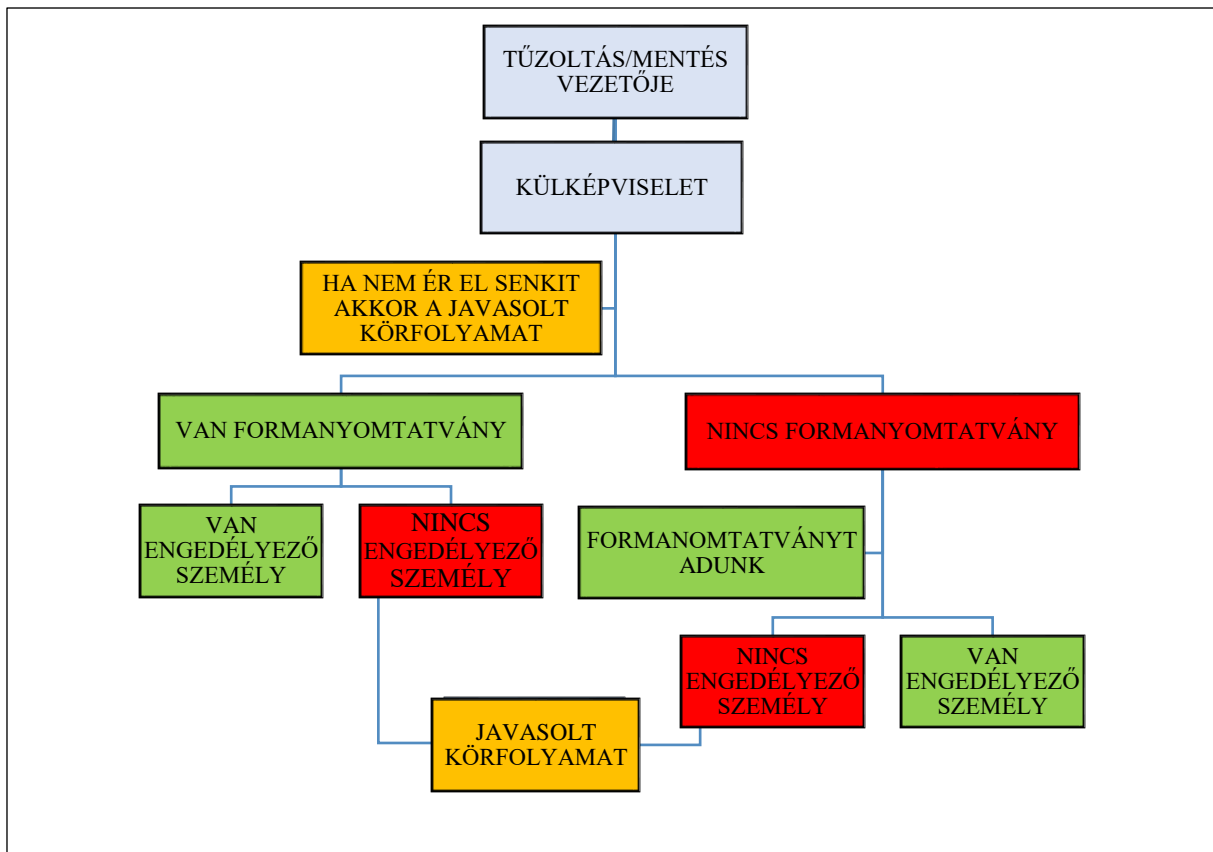

5. kép: A mintaként ábrázolt kék piktogram egyértelműen jelezheti, hogy a címen védett épület található (készítette a szerző)

2.5.2 Kétnyelvű belépési formanyomtatvány

A belépési engedélynek formai követelményei nincsenek, sőt még az sincs meghatározva, hogy ez szóban, vagy írásban történjen. Véleményem szerint az engedély visszakövethetősége érdekében az írott formátum javasolt. Mivel a külképviseleten dolgozók jelentős többsége beszél angolul, ezért a nyilatkozat szövegét angolul kell elkészíteni. Arra az esetre, ha a tűzoltás/mentés vezetője nem angolul, hanem más idegen nyelven beszél (vagy az első kitérkező egység állományában nincs olyan, aki idegen nyelvi tudással rendelkezik), magyarul is fel kell tüntetni a nyilatkozat tartalmát. A kétnyelvű formanyomtatvány szövegezésének egyszerűnek és közérthetőnek kell lennie, amely felgyorsítja a nyilatkozat megértésére, kitöltésére szánt időt. A nyomtatványon szerepelnie kell az engedélyező személy nevének, az épület címének, és az engedélyezés dátumának. A minta a 2. számú mellékletben látható.

E három adat konkretizálja a nyilatkozatot, és elősegíti az esetleges visszaélések (későbbi felhasználás) lehetőségének csökkentését is. Bevezetése esetén a formanyomtatványt a KKM Protokoll Főosztály egy kísérőlevéllel küldené el a külképviselet részére, amely tartalmazza az új eljárásrend céljait és annak felhasználási körülményeit. Mivel a diplomáciai személyzet többsége 3-5 évente cserélődik, ezért fennállhat az a lehetőség, hogy a formanyomtatvány létezése idővel feledésbe merül. Az is bonyolíthatja a kitöltést, ha az engedély kiadására jogosult személy nincs a helyszínen. Ezen lehetséges folyamatokat mutatja be az alábbi ábra.

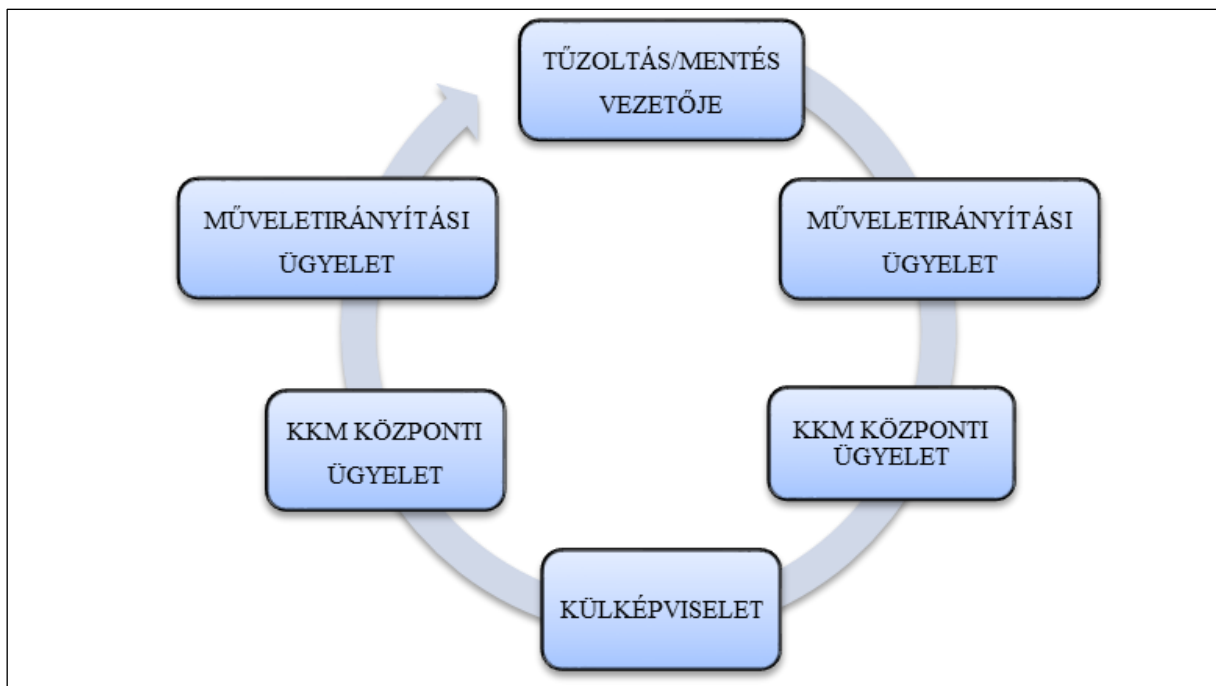

6. kép: A formanyomtatvány meglététől, és az engedélyező személy jelenlététől függő folyamatok (készítette: a szerző)

Az ábráról a következők olvashatóak le. A tűzoltás/mentés vezetője elsődlegesen a helyszínen lévő külképviseleti taggal veszi fel a kapcsolatot. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor a későbbiek során részletesen kifejtett „javasolt körfolyamatot” kell alkalmazni. Ha van kint személy, akkor az ág kettéválk, vagyis formanyomtatvánnyal rendelkeznek, vagy sem. Ha rendelkezik formanyomtatvánnyal, és a helyszínen van az engedélyező személy, akkor az engedélyezés befejeződött. Ha van formanyomtatvány, de nincs kint az engedélyező személy, akkor a már említett „javasolt körfolyamat” lép életbe. Amennyiben nincs formanyomtatványuk (vagy nem tudnak róla), akkor a fecskendőn, illetve a KMSZ gépjárművön elhelyezett nyomtatványból kell ezt pótolni. Amennyiben pótoltuk a nyomtatványt, és az engedélyező személy a helyszínen van, az engedélyezés folyamata befejeződött. Ha a formanyomtatvány pótlása után sincs kint az engedéllyel rendelkező személy, szintén a „javasolt körfolyamat” lép életbe.

2.5.3 A KKM Központi Ügyelet segítségének igénybevétele

Az ügyelet munkatársai nagy gyakorlattal rendelkező, külszolgálati tapasztalattal bíró személyek, akik felsőfokú angol nyelvtudásuk mellett más idegen nyelven is képesek a káresetek során a közvetítésre. Fontos megemlíteni, hogy a Központi Ügyelet a hazánkba akkreditált képviseltek kiértékelésében, míg a Konzuli Tájékoztatási és Ügyeleti Központ a hazánkban bajba kerülő, konzuli oltalmat igénylő személyeknek nyújt segítséget. Mindkét ügyelet működése 24/7 biztosított. Ahogy az előző fejezetben említettem, két fő esetben kell alkalmazni az úgynevezett "javasolt körfolyamatot". Ha a helyszínen nem érünk el senkit a külképviselettől, illetve ha a formanyomtatvány engedélyezéséhez szükséges személy nincs a helyszínen. A kommunikációs körfolyamatnak az alábbiak szerint kell lezajlania.

7. kép: A javasolt kommunikációs körforgás (készítette a szerző)

A tűzoltás/mentés vezetője rádióon jelzi a Műveletirányítási Ügyeletnek az engedélyező személy felkutatását, elérését. A Hírközpont felveszi a kapcsolatot a KKM Központi Ügyelettel, amelyen keresztül kiértesítésre kerül az ügyeletes diplomata. A személy az engedélyt megadja, vagy felhatalmazza a helyszínen lévő külképviseleti tagot a kétnyelvű formanyomtatvány kitöltésére. A KKM Központi Ügyelet a kiértesítésről tájékoztatja a Műveletirányítást, aki ezt jelenti a helyszínen lévő tűzoltás/mentés vezetőjének. A körfolyamat ezzel bezárult. Előnye a visszakövethetőség, és az, hogy a kommunikációra hivatalos fórumot használnak a résztvevők. Ha a tűzoltás/mentés vezetője saját hatáskörben, a helyszínen szerzett elérhetőség alapján próbálná elérni a külképviselet vezetőjét, nem kapna visszaigazolást arról, hogy a telefon túoldalán lévő személy valóban az engedélyező személy. A körfolyamat esetében ez a kérdés fel se merül, hiszen hivatalos közegen keresztül kapjuk az információt.

2.5.4 Hivatásos tolmácsok alkalmazása

Abban az esetben, amikor a külképviselet tagjával nem tudunk kapcsolatot teremteni a nyelvtudásbeli különbségek miatt, javasolt igénybe venni az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (továbbiakban: OIF) által nyilvántartott hivatásos tolmácsok segítségét. Az OIF-on keresztül szinte bármelyik idegen nyelvből kaphatunk segítséget. A hivatásos tolmácsok alkalmazásának előnye a félrefordítások kiküszöbölése, és az információk minél pontosabb megismerése. Amennyiben ismerjük az adott nyelvet, de bizonytalanok vagyunk benne, javasolt kérni az OIF által biztosított tolmácsok segítségét. A tolmácsok legegyszerűbb alkalmazhatósága telefonon keresztül történik, erre a feladatra használjuk a fecskendőkön elhelyezett konzultációs telefonokat.

3. KÖVETKEZTETÉS

A tanulmány célja az volt, hogy felkeltse az olvasó és a szakma figyelmét a diplomáciai védettség alá tartozó területekkel, épületekkel és járművekkel kapcsolatos káresemények sajátosságaira. Dolgozatomat igyekeztem minél több megtörtént esetről készült képpel illusztrálni, mellyel céлом az volt, hogy felhívjam a figyelmet arra, hogy a témát érintő káresemények nagy eséllyel hazánkban is bekövetkezhetnek. Tanulmányomban bemutattam a diplomáciai védettség alá tartozó területekkel, épületekkel és járművekkel kapcsolatos tűzoltási és műszaki mentési javaslataimat. Ezek kidolgozása közben céлом az volt, hogy az általam alkotott irányelvek egyszerűek, alkalmazhatóak és könnyen beintegrálhatók legyenek a hazai tűzoltás-taktikába. Felhívtam a figyelmet arra, hogy érdemes létrehozni egy olyan adatbázist, amely tartalmazza azon épületeket, amelyek a nyilvánosság előtt is tudott, hogy diplomáciai védelem alatt állnak. Ez megkönnyíti a riasztási fokozat pontos megállapítását is, hiszen már a bejelentés pillanatában kiderül, hogy a beavatkozás előkészítése és a bejutás többletidőt fog igénybe venni. Továbbá felhívtam a figyelmet, egy eddig ritkán hallott intézményre, a Külgazdasági és Külügyminisztérium alá tartozó Központi Ügyletre, akik segítségünkre lehetnek a belépést engedélyező személy igazolásában, esetleges értesítésében, vagy a diplomata járművek rendszámának beazonosításában. A már megfogalmazott nyelvi és kommunikációs nehézségeket javaslatom szerint hivatásos tolmácsok is segíthetik. Céлом volt a beavatkozási szemszögből felmerülő kérdések letisztázása, és egy olyan tudásalap létrehozása, amely megindítja a kooperatív szakmai párbeszédet.

4. MELLÉKLETEK

ORSZÁG KÓDJA	ORSZÁG
001	Szentszék
002	Ausztria
003	Svájc
004	Németország
005	Hollandia
006	Olaszország
007	Lengyelország
008	Szerbia
009	Csehország
010	Spanyolország
012	Románia
011	Franciaország
013	Japán
014	Svédország
015	Dánia
016	Norvégia
017	Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága
018	Bulgária
019	Görögország
020	Amerikai Egyesült Államok
021	Belgium
022	Albánia
024	Finnország
025	Lettország

026	Litvánia
027	Brazília
029	Törökország
030	Argentína
031	Kuba
032	Mexikó
033	Portugália
034	Egyiptom
035	Chile
038	Oroszország
039	Irán
040	Irak
041	Ecuador
042	Izrael
044	India
045	Kína
046	Vietnám
047	Mongólia
050	Indonézia
053	Szudán
054	Tunézia
059	Jemen
060	Marokkó
063	Ciprus
070	Algéria
072	Nigéria
073	Kuvait
075	Kanada
077	Pakisztán
078	Libanon
081	Líbia
088	Venezuela
090	Malajzia
107	Fülöp-szigetek
109	Thaiföld
119	Angola
122	Írország
139	Dél-Korea
145	Szuverén Máltai Katonai Rend
148	Katar
151	Dél-Afrika
153	Ukrajna
154	Horvátország
155	Moldova
156	Szlovénia
158	Fehéroroszország

161	Kazahsztán
162	Bosznia és Hercegovina
164	Azerbajdzsán
166	Grúzia
168	Szlovákia
171	Macedónia
173	Szaud - Arábia
180	Montenegró
181	Koszovó
138	Palesztina
501	Duna Bizottság Titkársága
502	Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank – Budapesti Rezidens Iroda (EBRD)
503	Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM)
504	Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége – Európai Regionális Iroda (IFRC)
505	Az Egyesült Nemzetek Nemzetközi Munkaügyi Szervezete (ILO)
506	Európa Tanács, Európai Ifjúsági Központ Budapest (BEIK)
509	Európai Bizottság magyarországi képviselete
510	Az Egyesült Nemzetek Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO)
511	ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR)
512	Európai Innovációs és Technológiai Intézet (EIT)
513	Nemzetközi Vad- és Vadvédelmi Tanács (CIC)
514	A Közép- és Kelet-Európai Regionális Környezetvédelmi Központ (REC)
515	Az Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynöksége (CEPOL)
516	ENSZ Gyermekalap (UNICEF)
517	Európai Beruházási Bank (EBB)
518	WHO Budapest Központ
801	Japán Alapítvány
802	Taipei Képviseleti Iroda
803	NATO Támogatási és Beszerzési Ügynökség Légiszállítás Menedzsment Program (NSPA AMP / NAMP)

1. melléklet: A diplomata rendszámok országkódjai (készítette: a szerző, a Külgazdasági és Külügyminisztérium munkatársaival közreműködve)

BELÉPÉSI ENGEDÉLY

A diplomáciai kapcsolatokról szóló 1961. évi Bécsi Egyezmény 22. Cikk 1. pontjának értelmében:

„A képviselet helyiségei sérthetetlenek. A fogadó állam hatósági közegei a képviselet helyiségébe nem léphetnek be, kivéve, ha ahhoz a képviselet vezetője hozzájárult.”

A fent említett jogaimmal élve, Én _____ (név)
a belépést a(z) _____ (cím) területre, épületbe
_____ (év, hónap, nap) időpontban (húzza alá a helyeset)

ENGEDÉLYEZEM

MEGTAGADOM

ENTRY PERMISSION

Based on the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961. Article 22.
1. point :

„The premises of the mission shall be inviolable. The agents of the receiving State may not enter them, except with the consent of the head of the mission.”

According to my rights, I _____ (name)
the entry the _____ (address) area, building
_____ (day, month, year) at the time (underline the correct)

ENABLE

REFUSE

.....

signature

2. melléklet: A kétnyelvű formanyomtatvány mintapéldánya (készítette: a szerző)

5. IRODALOMJEGYZÉK

- [1] N. Staff, „Honduran protesters set fire at entrance to US embassy” 2019. [Online]. Elérhetőség: <https://vancouver.citynews.ca/2019/05/31/honduran-protesters-set-fire-at-entrance-to-us-embassy/> (2023.01.19)
- [2] „Russian Embassy in Manila severely damaged by fire” Arab News, 2022. [Online]. Elérhetőség: <https://www.arabnews.com/node/2018686/world> (2022.12.10)
- [3] A tűzesetek vizsgálatára vonatkozó szabályokról szóló 44/2011. (XII. 5.) BM rendelet 3. § (1) bekezdés, 2011. [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100044.bm> (2023.04.02)
- [4] A diplomáciai kapcsolatokról Bécsben, 1961. április 18-án aláírt nemzetközi szerződés kihirdetéséről szóló 1965. évi 22. törvényerejű rendelet; 22. Cikk 3. pontja, 1961. [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=96500022.tvr> (2023.04.02)
- [5] A közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló 326/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet 120/C. § (1) és (2) bekezdése, 2011. [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100326.kor> (2023.04.02)
- [6] „Balesetezett Putyin kíséretének egyik autója,” Hvg.hu, 2017. [Online]. Elérhetőség: https://hvg.hu/cegauto/kozlekedes/20170828_balesetezett_putyin_kiseretenek_egyik_autoja (2023.04.02)
- [7] „Embassy Kabul Fire Department provides unique service to mission,” State Magazin, 2019. [Online]. Elérhetőség: <https://statemag.state.gov/2019/11/1119feat01/> (2023.10.15)
- [8] „Fire at the Portugese embassy in Stockholm, Sweden,” Shutterstock, 2018. [Online]. Elérhetőség: <https://www.shutterstock.com/hu/editorial/image-editorial/fire-at-the-portugese-embassy-in-stockholm-sweden-04-apr-2018-9518663h> (2022.12.15)

A katasztrófák következményeinek felszámolása a magántulajdonban lévő ingatlanokra vonatkozóan, különös tekintettel a földhivatali eljárásokra

Eliminating the consequences of disasters for privately owned properties, with particular regard to land registry procedures

Zsarnai Zoé
szerző

Szollak Vagyonkezelő Kft.,
jogi asszisztens

Email: zsarnai.zoe@gmail.com

ORCID: 0009-0002-7498-8202

Dr. Ambrusz József t. ezredes
társszerző

Nemzeti Közzolgálati Egyetem, KVI tanszékvezető,
mb. intézetvezető-helyettes

Email: ambrusz.jozsef@uni-nke

ORCID: 0000-0001-8062-091X

Absztrakt:

A kárveszélyt a tulajdonos kötelezettsége viselni, azonban a katasztrófák megelőzése, a következményeinek elhárítása, felszámolása, a mentés, a védekezés megszervezése, a helyreállítás és az újjáépítés a Kormány diskrecionális döntése értelmén önként vállalt feladata. Sajnálatos módon az ingatlantulajdonosok nem minden esetben járnak el feddhetetlenül saját ingatlanuk tekintetében, pedig a bekövetkezett katasztrófa következményeinek felszámolásában is nagy szerepe van a földhivatali bejegyzések és a térképészeti adatbázisban feltüntetett adatok pontosságának.

A cikkben a szerzők kitérnek a kárenyhítés és helyreállítás és újjáépítés vonatkozásaira, valamint arra, hogy a következmények felszámolása esetében miért lényeges a térképi adatbázisban pontosan feltüntetni az épület alaprajzát.

Kulcsszavak: magántulajdon, katasztrófavédelem, eljárások, tulajdoni lap, széljegyzés

Abstract:

The risk of damage is borne by the owner, however, the prevention of disasters, the organization of rescue and defense, the prevention and liquidation of their consequences, the restoration and reconstruction are the voluntary tasks of the Government within the framework of a discretionary decision. Regrettably, property owners do not always act impeccably from the point of view of their own properties, even though land registry entries and the accuracy of the data entered in the cartographic database also play a major role in eliminating the consequences of the disaster that has occurred.

In the article, the authors discuss the aspects of damage mitigation and restoration and reconstruction, as well as why it is important to accurately indicate the floor plan of the building in the map database in the case of eliminating the consequences.

Keywords: private property, disaster management, procedures, title deed, marginal notation

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt évtizedekben megnövekedett a szélsőséges időjárás által okozott károk száma, melyek az épített környezetben jelentős károkat okoztak. A korszerű építészet ugyan egyre fejlettebb technológiákat használ, ezzel ellenállóbbá téve az épületeket, azonban az épületek tulajdonosai által végzett állagmegóvási, a szerkezeti, működési károsodások ideiglenes megszüntetésének munkálatai fokozottabban védhetik az épületeket a pusztulást kiváltó tényezőktől. Ugyanilyen fontosak az épületekkel kapcsolatos pontos nyilvántartások vezetése és az ingatlanokkal kapcsolatos jogok bejegyzésére és tények feljegyzésére szolgáló eljárások lefolytatása. A katasztrófák következményeinek felszámolásában jelentős szerepe van a földhivatali bejegyzések és a térképészeti adatbázisban feltüntetett adatok pontosságának. A szerzők álláspontja szerint erről sok esetben az állampolgárok nem tudnak, illetve felróhatóan nem teljesítik kötelezettségüket a közhiteles ingatlan-nyilvántartás és a térképi adatbázis pontos adattalmára vonatkozóan. Az adatok viszont nem csak a helyreállítás, de a mentés szakaszában is fontosak lehetnek a beavatkozó állomány részére. Ezért jelent problémát, ha az ingatlantulajdonosok nem minden esetben járnak el jógazda módjára saját ingatlanuk tekintetében.

Magyarországon az elmúlt két évtizedben a szüntelenül visszatérő és egyre erősödő természeti csapások következtében több ezer magyar család lakóingatlanában keletkezett kár vagy vált lakhatatlanná, mely utóbbi esetben a lakhatás feltételeinek biztosítása sok esetben meghaladta a károsult családok és a helyi közösség lehetőségeit, ezért a Kormány többször nyújtott eseti támogatást. A helyreállítás megszervezésében a biztosító társaságoknak és a humanitárius szervezeteknek is egyre jelentősebb szerepe. A publikációban vizsgáljuk a földhivatali rendszerek adatai és a tényleges állapot közti különbségeket, az okokat és a következményeket, áttekintjük a katasztrófák következményei felszámolásának jogi hátterét, módszereit és lehetőségeit, valamint a földhivatali eljárásokat és azok kapcsolódási pontjait a katasztrófavédelemhez. Elemezzük és értékeljük az állampolgárok tájékozottságát a földhivatali eljárásokra vonatkozóan. Az anyag és módszer tekintetében a földhivatali adatok valóságosságának vizsgálatokor kvalitatív módszerként interjúkészítést alkalmaztunk, melynek értékelése kondenzációs és interpretációs módszerekkel történt. Az irodalomgyűjtés és elemzés módszerét alkalmaztuk, amikor a katasztrófák következményeinek felszámolásának jogi hátterét, módszereit és lehetőségeit, valamint a földhivatali eljárásokat vizsgáltuk. A földhivatali eljárás hozzáértésének vizsgálatokor a lakosság általános tájékozottságának elemzésénél kérdőívet készítettünk primer feltárási technikaként.

2. A FÖLDHIVATALI NYILVÁNTARTÁSOK REÁLIS ADATAI

Magyarországon a földhivatali rendszerben vannak ingatlan-nyilvántartási szempontból rögzítve az ingatlanok adatai. Az ingatlan-nyilvántartás két részből áll: az ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázisból és az ingatlanok (földrészletek) tulajdoni lapjából. A földhivatalon belül több szakterület is dolgozik: a földmérés, ahol a térképi adatbázis kezelése történik; a földvédelem, vagyis a mezőgazdászok; a földhasználat- földforgalom, ahol a termőföldekkel kapcsolatos eljárásokat intézik és az ingatlan-nyilvántartás, ahol az ingatlanok tulajdoni lapját tartják nyilván. [1] A közhiteles ingatlan-nyilvántartás és a térképi adatbázis pontosságára vonatkozó kutatásunkat félig-strukturált interjúkészítéssel kezdtük el. Az átfogóbb és precízebb eredmény érdekében a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály Földhivatali Osztály volt osztályvezetőjének, valamint a földmérési szakterületről földmérő válaszait dokumentáltuk.

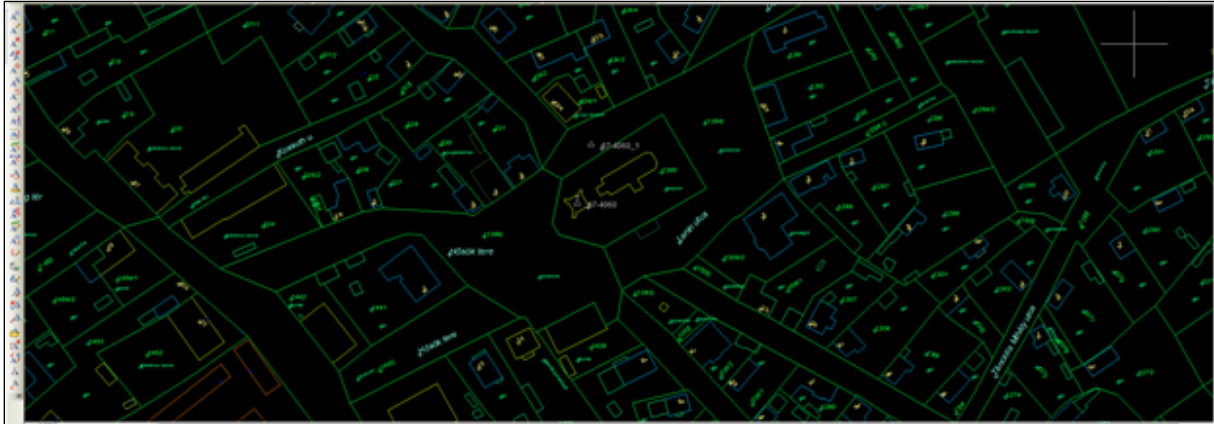
A földhivatali térképi adatbázis, az ingatlan-nyilvántartási bejegyzések és a valóságban feltüntetett építmények közötti különbségeket vizsgáltuk, melynek során a Földhivatali Osztály osztályvezetőjével készített interjú lényegi megállapításai a következők:

A térképi nyilvántartás a lakóépületek esetében pontos, az eltérések a melléképületek, garázsok, különböző tárolóépületek engedély nélküli építéséből vagy engedéllyel való építés után elmulasztott épület feltüntetéséből, lakóépületek hozzáépítéséből vagy a meglévő, feltüntetett melléképület lakóépületként való használatából adódnak. Ennek oka lehet az építésügyi jogszabályok gyakori változása és összetettsége, melyet az állampolgárok nehezen tudnak értelmezni és követni. A pótlólagos épület feltüntetési eljárás hosszadalmas engedélyeztetési és földmérői tevékenységgel összefüggő folyamat, melyből számos hátrány származhat például támogatás igénybevételekor, adásvételkor. Épületfeltüntetési eljárás keretében ritkán keresi fel állampolgár a hivatalt, mert az ezzel kapcsolatos eljárásokat általában magán földmérők végzik. A családtámogatási eljárások kikényszerítő hatásúak voltak ebből a szempontból, mert a pénztintézet megkövetelte az épület pontos térképi feltüntetését, melynek következtében ugrásszerűen megnőtt az épületfeltüntetésre kérelmezett eljárások száma. A tervezési és engedélyeztetési költségek magasak, az állampolgárok pedig behatárolt anyagi lehetőségekkel rendelkeznek, és emiatt nem jelentik be az épületet, vagy elindítják az eljárást, de tévedésből azt hiszik, hogy a használatbavételi engedély kézhezvételével az épület az ingatlan-nyilvántartásba hivatalból bejegyzésre kerül. A valóság és a nyilvántartás közötti differenciák közül az egyik, hogy a valóságban és a nyilvántartásban feltüntetett épületek között jelentős értékbeli eltérés lehet és ez egy katasztrófa bekövetkezése esetén a kártalanítási eljárásnál a tulajdonost hátrányba hozhatja. Ennek kiküszöbölésére dömpingszerű és kampányszerű épületfeltüntetési kezdeményezéseket lehetne megvalósítani az önkormányzatok segítségével. A földmérővel készített interjú alapján a valós építmények és a nyilvántartás adatai túlnyomórészt egyeznek, de eltérések találhatók ortofotó alapján, melynek az a vélelmezett oka, hogy a tulajdonosok elmulasztják bejelenteni a változást a záradékolt vázrajz alapján és a tulajdoni lap bejegyzései a tulajdonosi kérelmek alapján módosulnak. Tévedésből azt hiszik, hogy a változási vázrajz alapján az épület hivatalból átvezetésre kerül az ingatlan-nyilvántartásba, ezért nem nyújtanak be kérelmet annak bejegyzésére. Az 1. képen a DATR földhivatali térképi adatbázis megjelenítése látható, ahol a piros a lakóépületet, a világoszöld a gazdasági épületet, a sötétzöld a melléképületet, a narancssárga a vegyes funkciójú épületet, a szürke az intézményi épületet vagy középületet, a kék pedig a rendezetlen funkciójú épületeket jelölik. A kékkel jelölt épületek a tulajdoni lapon nem jelennek meg.

1. kép: DATR földhivatali térképi adatbázis megjelenítése (készítették a szerzők)

Az állampolgárok a kevés ilyen jellegű ügyintézésük miatt nem igazán ismerik a földhivatali eljárások menetét. A leggyakoribb eljárás az adásvétel, ami ügyvédi meghatalmazással és ügyintézésel történik. Egy katasztrófa esetén a tulajdonos a hibás vagy hiányos épületfeltüntetés vagy ingatlan-nyilvántartási bejegyzés miatt a támogatásoktól eleshet. A hiányosságok kiküszöbölésére a térképi adatbázis felújítása javasolt fejlett technikai eszközök alkalmazásával, mint például légitényképek vagy drónok felvételei. Szükséges lenne létszám bővítésre az átvezetések elintézésére, amelyek azonban jelentős anyagi vonzattal járnak.

2. kép: ITR térképszerkesztő szoftver megjelenítése (készítették a szerzők)

3. kép: ITR térképszerkesztő szoftver megjelenítése ortofotós alávétítéssel (készítették a szerzők)

3. A RELEVÁNS FÖLDHIVATALI ADATOK FONTOSSÁGA

3.1. A katasztrófavédelem relevanciái

A Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékeléséről szóló 2020-as jelentés szerint a következő eseményekre készültek fő-, és jelentős kockázatú forgatókönyvek: szélsőséges időjárás (szélsőséges hőmérséklet, súlyos viharok, aszály, erdőtűz), vizek kártételei, világjárvány/pandémia, élelmiszerlánc-biztonsági esemény, állat és növényjárvány, az éghajlatváltozáshoz fűződő felszínmozgásos jelenségek súlyosbodása, migráció, infokommunikációs válsághelyzet. [2] A kárt elszenvedő személyét vagy vagyonát valamely károsító hatással bíró esemény által ért hátrányt kárnak nevezünk. Az épített környezetet, az építményeket veszélyeztető természeti katasztrófák által okozott károk lehetnek vízkárok, ezen belül hidrológiai vagy meteorológiai, tűzkárok, földmozgás okozta károk vagy szélkárok, melyek okozhatnak épületszerkezeti vagy tartószerkezeti károkat.

A kár mértékének megállapításához minden esetben építésügyi műszaki szakértő szakvéleménye szükséges, mert az építmények időben és térben is eltérő kialakításúak és ettől függően a kár is egyedi lesz. Ezért csak egyenként mérhető fel az egyes épületeket ért kár, csoportosan nem lehet azokat vizsgálni. [3]

3.2. Kártérítés

A kártérítés lehet vagyoni, mely esetben a tényleges kár, a haszon elmaradása és az indokolt költségek megtérítése történik, valamint sérelemdíj, mely esetben a kártérítés a fájdalom, szenvedés, sérelem értékében meg nem határozható kompenzáció, viszont ebben az esetben a teljes helyreállítás megvalósíthatatlan. A jelenleg hatályos Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatályba lépése előtt a kárkötelemben a kárt okozó személy köteles volt az eredeti állapot helyreállítására vagy a vagyoni és nem vagyoni kártérítés megfizetésére, mely kártérítés történhetett természetben is. A teljes kártérítés elve szerint a károkozó a károkozást megelőző állapotot köteles volt helyreállítani, tehát a károsultat elsődlegesen olyan helyzetbe kellett hoznia, amilyenben eredetileg a károkozás előtt volt valószínűsíthető, hogy a kár következményei elháríthatók. [4] A jelenleg hatályos szabályozás értelmében már nem az eredeti állapot helyreállítása a főszabály, hanem elsősorban a kárt pénzben kell megtérítenie a károkozónak, kivéve, ha a körülmények a természetben való megtérítést indokolják. A kártérítés elvéhez tartozik a káronszerzés tilalma, mely azt garantálja, hogy a kár a károsultnak ne hozzon hasznot. Tehát ha a kárral sújtott tárgynak még van valamennyi piaci értéke, úgy a kártérítés során a károsult csak abban az esetben követelheti a teljes kár megtérítését, amennyiben a még értékkel bíró károsodott tárgyat a károkozónak átengedi. Ellenkező esetben a kár mértékét mérsékelni kell a károsodott piaci értékkel.

3.3. Biztosítók szerepe a kárrendezésben

Kárkötelem körébe tartozik, amikor a károkozó jogellenes magatartásával okozott kárt a károsultnak köteles megtéríteni. A biztosítási jogviszonyban a károkozó helyett vagy mellett lép be a biztosító, tehát az okozott kárt a biztosító fogja megtéríteni a károsultnak. Következésképpen a biztosítás nem más, mint a kockázatok és a helytállás átvállalása egy komplex jogviszonyban. A lakásbiztosításoknak két főbb típusa van, egyrészt az „all risk”, másrészt a „per risk” melyek között a nyújtott fedezet a különbség. Az „all risk” biztosítások a legtöbb kárra fedezetet nyújtanak. A feltételek között a kizárásokat fogalmazzák meg, vagyis azokat a káreseményeket, amelyekre nem nyújt fedezetet a biztosító, ezek a kockázatviselési jellegű biztosítások. A „per risk” biztosítások ellenkezőleg, a feltételek között azok a kártípusok vannak feltüntetve, amely káreseményekre fedezetet nyújt, tehát meghatározott károkokra vállalja a fedezetet, azok a károkok, amelyek nem szerepelnek a feltételek között, a biztosító nem téríti meg a kárt. [5]

3.4. Kártalanítás

A jogszerűen okozott károk megtérítésére használt eszköz a kártalanítás, melynek funkciója az, hogy valamely hátránytól megóvja a károsultat. Nem az a megtérítési forma, mely automatikusan jár, mint a kártérítés esetében és nem is minden esetben fedezi a teljes kárt. A kártalanítási igényt mindig megelőzi a kártérítési igény. A káronszerzés tilalma miatt a kártalanítási igény érvényesítését kizárja a megítélt kártérítés. Amennyiben a kár közérdekből végzett munkavégzés, kötelesség, kötelezettség ellátása során keletkezett, úgy kártalanítás igényelhető.

3.5. Kárenyhítés

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról szóló 234/2011. (XI.10) kormányrendelet figyelembe vette az állam tradicionális és szociális funkcióit is.

A szabályozás természeti és civilizációs katasztrófa okán károkat szenvedett ingatlanok tulajdonosaira is érvényes, de nem tér ki sem a támogatás összegére sem az elidegenítési és terhelési tilalom időtartamára, mert a kárenyhítés már nem része a polgári jognak, ezért az a Kormány eseti döntéseitől és az éves költségvetés terhelhetőségétől függ. Szükség esetén a támogatási összeg meghatározásával az elidegenítési és terhelési tilalom időtartama is meghatározásra kerül. A kormányrendelet szabályozott tételein túl a Kormány egyedileg is dönthet a kárenyhítés módszeréről és a támogatás mértékéről. [3]

3.6. Helyreállítás

A kárenyhítés összegének megállapításakor az egyik legfontosabb probléma, hogy a biztosítók az adatvédelmi és az üzleti titoktartásra hivatkozva nem szolgáltatathatnak adatot a kifizetett biztosítási összegről, ezért a károsult büntetőjogi felelőssége tudatában, önbevallás útján közli a részére kifizetett lakásbiztosítás összegét. További lényeges problémák a lakóépületek építési sajátosságai, a tulajdonosi jogok rendezetlensége és az ingatlan-nyilvántartás bejegyzéseinek a valósághoz viszonyított eltérései, főként az építmény funkcióját tekintve. A kárenyhítési gyakorlat szerint magánszemélyek esetében a tulajdonosi viszonyok figyelembevételével a lakóingatlanok minősített, a bekövetkezett kár idején életvitelszerűen lakott, az ott lakók lakhatási feltételeinek biztosítása a cél. [6] [7]

3.7. A helyreállítás elemei

A károk felmérése és becslése kizárólag kormányzati döntéssel indulhat, melyet megelőz a károsult kárbejelentése. A polgármester feladatai közé tartozik a kárbejelentés megszervezése, melynek módját és határidejét a helyben szokásos módon kihirdet. A károsult adatlapon történő nyilatkozata szükséges melyeket 1-1 eredeti példányban, a kárbejelentésekről készült nyilvántartást, valamint az arról készült összesítést a kárbejelentési határidő után 5 munkanapon belül a jegyző küldi meg az illetékes katasztrófavédelmi igazgatóságra. A károk felmérése során három eredeti példányban kell az erre rendszeresített adatlapot kitölteni és kötelezően fényképeket kell készíteni. Egyéb mellékletekkel is alá lehet támasztani a jegyzőkönyvben leírtakat úgy, mint tulajdoni lap, a tulajdonjogot átruházó szerződés, a károsodott épület alaprajza, tanúk nyilatkozatai, videófelvevételek, szakértői vélemények, stb. A három eredeti példányból 1 példány a polgármesteri hivatalnál marad, 1 példányt a polgármester küld meg a katasztrófavédelmi igazgatóságnak és 1 példány a károsultnál marad. Az értékbecskés m²/forint árban kerül meghatározásra, melyet a területi illetékességű illetékhivatal határoz meg. Egy alkalommal van lehetőség jogorvoslatra az adatlap átvételétől számított 15 napon belül.

3.8. Az építésügyi hatósági eljárásokról

Az Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Építésügyi Osztály egy különálló osztály, viszont ahhoz, hogy teljes egészében láthassuk egy épület megjelenésének folyamatát a térképi adatbázisban, elengedhetetlennek tartjuk, hogy az építésügyi eljárásokat is kiemeljük, amennyire az a földhivatali eljárásokhoz kapcsolódhat. Ahhoz, hogy a térképen és az ingatlan-nyilvántartásban megjelenjen egy épület vagy építmény, ahhoz előbb fel kell építeni azt, melynek engedélyezése az építésügyi hatóság feladata. Az épületfeltüntetéssel végződő építésügyi eljárások megindulhatnak hivatalból vagy kérelemre.

3.9. A hivatalból induló eljárások

Az eljárás megindítása a hatóság által felderített tény vagy bejelentés alapján történhet.

Szabálytalan építési tevékenység, vagyis engedély vagy bejelentés nélkül végzett kivitelezés esetén a hatóság építésrendészeti eljárást indít és helyszíni szemle után amennyiben a szabálytalanság megállapítást nyer, úgy:

- a) az építendő kötelezhető bontásra, részleges bontásra, eredeti állapot visszaállítására vagy
- b) amennyiben az elvégzett kivitelezési munka megfelel a jelenleg hatályos jogi szabályozásnak, úgy szabályossá tehető. Ezen eljáráson belül az építendő fennmaradási engedély benyújtására hívják fel 30 napon belül, melynek melléklete a változási vázrajz. A használatbavételi engedély és a változási vázrajz birtokában az épület a térképi nyilvántartásban feltüntethető. [8]

3.10. A kérelemre induló eljárások

- a) Lakóépület építése esetén a lakóépület építésének egyszerű bejelentéséről szóló 155/2016. (VI. 13.) Korm. rendelet alapján az épület elkészültét követően az építésfelügyeleti hatóság hatósági bizonyítványt állít ki. A hatósági bizonyítvány és a változási vázrajz birtokában az épület feltüntethető a térképen.
- b) Bármilyen más építési engedélyhez kötött épület esetében az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet alapján építési engedélyezési eljárást folytatnak le, a döntés lehet engedély vagy tudomásulvétel. A részleges építési engedéllyel a kivitelezés megkezdhető, folytatható vagy befejezhető, mindeközben az építés elektronikus építési napló köteles, mely már mobilapplikáción keresztül is elérhető. A kivitelezés befejezésével az építendőnek az építésügyi hatóságtól használatbavételi engedélyt vagy használatbavétel tudomásul vétele kérelmet kell kérnie, melynek birtokában változási vázrajzzal az épület feltüntethető a térképen.
- c) Engedély és tudomásulvétel nélkül építhető épületek, mely építési tevékenységeket a 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 1. számú melléklete tartalmazza. Ebben az esetben 2013. január 1. napjától a helyi önkormányzat polgármestere ad ki hatósági bizonyítványt az elkészült épület meglétéről. A hatósági bizonyítvány és változási vázrajz birtokában az épület feltüntethető.
- d) Épületek bontása esetében, amennyiben meghaladja az 500 légmétert, úgy bontási engedélyezési eljárást követően az épület elbontható. Abban az esetben, ha a bontandó épület az 500 légmétert nem haladja meg, bontási engedély és bejelentés nélkül elbontható. A bontás tényét az építésügyi hatóság igazolja hatósági bizonyítvánnyal, melynek birtokában az épület törölhető a térképtől.

A hatósági bizonyítvány/használatba vételi engedély és a változási vázrajz birtokában az ügyfélnek kell kérelmeznie az illetékes földhivatali osztályon a földmérési részlegén az épület térképen való feltüntetését vagy annak törlését. Az épületfeltüntetésről vagy a törlésről kapott határozatban a tulajdonost kötelezik az ingatlan-nyilvántartási bejegyzés vagy törlés kérelmezésére, mert az eljárás nem indul meg hivatalból, azt külön kérelmeznie. A helyes eljárás keretében miután az állampolgár úgy dönt, hogy melléképületet épít, átépít vagy bővíti, először az épületet meg kell tervezetnie, a kész tervet az építésügyi hatóságon engedélyeztetni, majd az elkészült változási vázrajzot a földhivatalba benyújtani záradékolásra és ezután az ingatlan-nyilvántartásba kell kérelmeznie az átvezetést. Tény, hogy ha az épületfeltüntetés eljárási menetét folyamatábrán ábrázolnánk, úgy lineáris lenne az ügymenet, azonban akár több hetet, hónapot is vehet igénybe az eljárás lefolytatása, ha sok dokumentumot kell beszerezni hozzá és jelentős anyagi vonzata van.

3.11. A földhivatali eljárások

Magyarországon a földhivatali rendszerben vannak nyilvántartva a földhivatal illetékességi területén lévő ingatlanok adatai ingatlan-nyilvántartási szempontból.

A földhivatal több szakterületet foglal magába: a földmérést, ahol a térképi adatbázis kezelése történik; a földvédelmet; a földhasználat- földforgalmat, ahol a termőföldekkel kapcsolatos eljárásokat intézik és az ingatlan-nyilvántartást, ahol az ingatlanok tulajdoni lapjának kezelése történik. Az ingatlan-nyilvántartás két részből áll: egyrészt az ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázisból, melynek szakrendszerét DATR programnak nevezzük, másrészt az ingatlanok (földrészletek) tulajdoni lapjából, melynek szakrendszere a TAKARNET program.

3.12. Térképészet, földmérés

A térképi adatbázis településenként van nyilvántartva, egy településen belül pedig fekvések találhatóak, ami lehet belterület, külterület vagy zártkert. A fekvéseken belül találhatóak a különböző földrészletek. Egy földrészleten belül lehetnek különböző alrészletek, amelyek azonos művelési ágú területeket határolnak el. A művelési ág lehet szántó, gyeplő (legelő), amit legeltetnek, gyeplő (rét), amit kaszálnak, erdő, fásított terület, gyümölcsös, kert, szőlő, gyümölcsös és vannak a művelés alól kivont területek. A művelés alól kivont terület sokféle lehet, mint például udvar, beépítetlen terület, üzem, major, tanya, út, közút, árok, csatorna, vasút, folyó, patak, stb. [1]

A térképi adatbázisban megjelennek az ingatlanok (földrészletek) helyrajzi számai, a földrészletek, alrészletek, minőség osztályfoltok határvonalai és megnevezései, az épületek határvonalai és funkció szerinti megnevezése például lakóépület, gazdasági épület, melléképület, üzemi épület, üdülő épület, intézményi épület, stb., az utcanevek, a házszámok, a fontosabb közintézmények megnevezései, illetve a címkoordináták.

3.13. Ingatlan-nyilvántartás

Az ingatlan nyilvántartás kezeli és tartja nyilván az ingatlanok tulajdoni lapjait, melyek az egységes ingatlan-nyilvántartás részei. Az egész országot lefedő TAKARNET rendszerben a földhivatal illetékességi területén lévő összes ingatlan tulajdoni lapjába betekinthez és módosíthat, törölhet vagy átvezethet. Itt történik az adatváltozások átvezetése a tulajdoni lapon. Ide is be kell jelenteni például a névváltozást, a laccím-változást, itt történik az épületfeltüntetés vagy a törlés, itt vezeték át a tulajdonosokat és a jegyzik be vagy törlik le az ingatlan érintő terheket. A nyilvántartás közhiteles, tehát annak tartalmát bárki megismerheti, a tulajdoni lapba díjmentesen betekinthez. A tulajdoni lapról hiteles másolat kérhető, mely szolgáltatás térítésköteles.

Az ingatlan-nyilvántartásnak 8 alapelve van, melyből az első a közhitelesség elve, vagyis hogy a bejegyzett tények, adatok, jogok hitelesek. A második a nyilvánosság elve, amely azt garantálja, hogy a tárolt adatokat bárki megtekintheti, harmadik a bejegyzés elve, mely azt jelenti, hogy a nyilvántartásban a jogot a bejegyzés keletkezteti, a negyedik a kérelemhez kötöttség elve, mely azt jelenti, hogy az eljárás az ügyfél kérelmére vagy hivatalból indul meg. Az ötödik elv a rangsor elve, ami azt jelenti, hogy a beadványok érkezési sorrendje határozza meg a bejegyzés sorrendjét. A hatodik az okirati elv, mely azt jelenti, hogy a bejegyzés alapja csak bejegyzésre alkalmas és érvényes okirat lehet. A hetedik a teljesség elve, vagyis az ország egész területén lévő összes ingatlan megtalálható a nyilvántartásban és az utolsó a kötelező használat elve, mely azt mondja ki, hogy az ingatlanokkal kapcsolatos eljárások alapja kötelezően az ingatlan-nyilvántartás adataira épül. [9]

3.14. A tulajdoni lap tartalma

Az egységes ingatlan-nyilvántartás része. Tartalmazza az adott ingatlanra vonatkozó számszerű adatokat, a tulajdonosi, kezelői, használói jogokat, az egyéb bejegyezhető jogokat és tényeket. [10]

A tulajdoni lapnak három része van, a három rész különböző adatokat tartalmaz:

- I. Az első rész tartalmazza az ingatlan elhelyezkedését és számszerű adatait rögzíti: természetbeni cím, fekvés, helyrajzi szám, terület, aranykorona érték, rendeltetés, művelési ág, minőségi osztály, stb.
- II. A második rész tartalmazza az ingatlan tulajdonosára vagy kezelőjére vonatkozó személyes adatok: név, születési név, születési idő, születési hely, anyja neve, személyi száma, lakcíme, tartózkodási helye, állampolgársága. Feltüntetésre kerül a tulajdoni hányad és a tulajdonszerzés módja és a bejegyző határozat száma.
- III. A harmadik rész a terheket és korlátozásokat tartalmazza, mint például elidegenítési- és terhelési tilalom, telki szolgálat, haszonélvezet, özvegyi jog, vételi jog, vezetékjogok, stb. [1]

TAKAROS 6.0 (patch 16.)
Tul. lap ellenőrzés Bejegyzés napló Lekérdezés... Bejegyzések átem. Tömeges átvzetés Bejegyzések átsorsz. Ablak
POSTAR 2021.11.03 593488/2021

Tulajdoni lap lekérdezés.

Státusz Hrsz belterület / /A /
Határozat /1996.01.16 /

Cím(ek)

Lakás

Státusz Sorszám
Helység típus
Lakás eírása
Terület m2
Egész szoba szám
Fél szoba szám
Eszmei hányad / ?
Tulajdonforma
Határozat /1996.01.16 /

Földrészlet

Helység
Fekvés
Hrsz / / /

Szolgalmi jogok, jogi jellegek, önálló szöveges bejegyzések

Státusz Sorszám *Társasház Az önálló ingatlanhoz tartoznak az ala pítő okiratban meghatározott helyis*
Határozat 67/1995.04.05 /

Határozat /

Széljegyek Csak élő tul23:

II. rész III. rész

(patch 16.)
 Tul. lap ellenőrzés Bejegyzés napló Lekérdezés... Bejegyzések átem. Tömeges átvzetés Bejegyzések átsorsz. Ablak
 POSTAR 2021.11.03 /2021

Tulajdoni lap lekérdezés.

Státusz **érvényes** Hrsz TÖRÖKSZENTMIKLÓS belterület / / /18

Státusz	Sorszám	Jogcím	Határozat
érvényes	4	ajándékozás	/ /2013.12.06/
Tény		Jogállás tulajdonos	Hányad 1 / 1
Jogosult	Minta István 1967. a.n.: Minta Ilona Cím: 6300 KALOCSA, Biborka utca 6		
T	J		
Megj.			Utalás
Tény		Jogállás	Hányad /
Jogosult			
T	J		
Megj.			Utalás
Tény		Jogállás	Hányad /
Jogosult			
T	J		
Megj.			Utalás

Széljegyek Csak élő tul23: I. rész III. rész

TAKAROS 6.0 (patch 16.)
 Tul. lap ellenőrzés Bejegyzés napló Lekérdezés... Bejegyzések átem. Tömeges átvzetés Bejegyzések átsorsz. Ablak
 POSTAR 2021.11.03 /2021

Tulajdoni lap lekérdezés.

Státusz **érvényes** Hrsz TÖRÖKSZENTMIKLÓS belterület / / /18

Státusz	Sorszám	Jogok, tények	Utalás
érvényes	5	Holtig tartó haszonélvezeti jog közösen illető	
T	J	Minta Mihályné sz.: Minta Aranka 1957 cím: 6300 Kalocsa Tánics Mihály u. 12.	
Megj.		/2014/2013.12.06/	
			Utalás
T	J		
Megj.			/
			Utalás
T	J		
Megj.			/
			Utalás
T	J		
Megj.			/

Széljegyek Csak élő tul23: I. rész II. rész

4. kép: Tulajdoni lap I., II. és III. oldala (készítették a szerzők)

4. LAKOSSÁG TÁJÉKOZOTTSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

Az állampolgárok földhivatali eljárásokra vonatkozó tájékozottságának kutatásához kérdőív készítést találtuk a legcélravezetőbbnek. 10+1 kérdést fogalmaztunk meg, melyre a nem és az életkor kivételével igen vagy nem válaszlehetőséget kínáltunk fel. A kérdőív célja volt, hogy az állampolgárok valóban nem kapnak-e az adásvétel lebonyolítása során alaprajzot vagy térképi kimutatást, valamint az, hogy hogyan viszonyulnak az épületfeltüntetéssel járó földhivatali eljárásokhoz.

4.1. A kérdőív kérdései és a válaszai

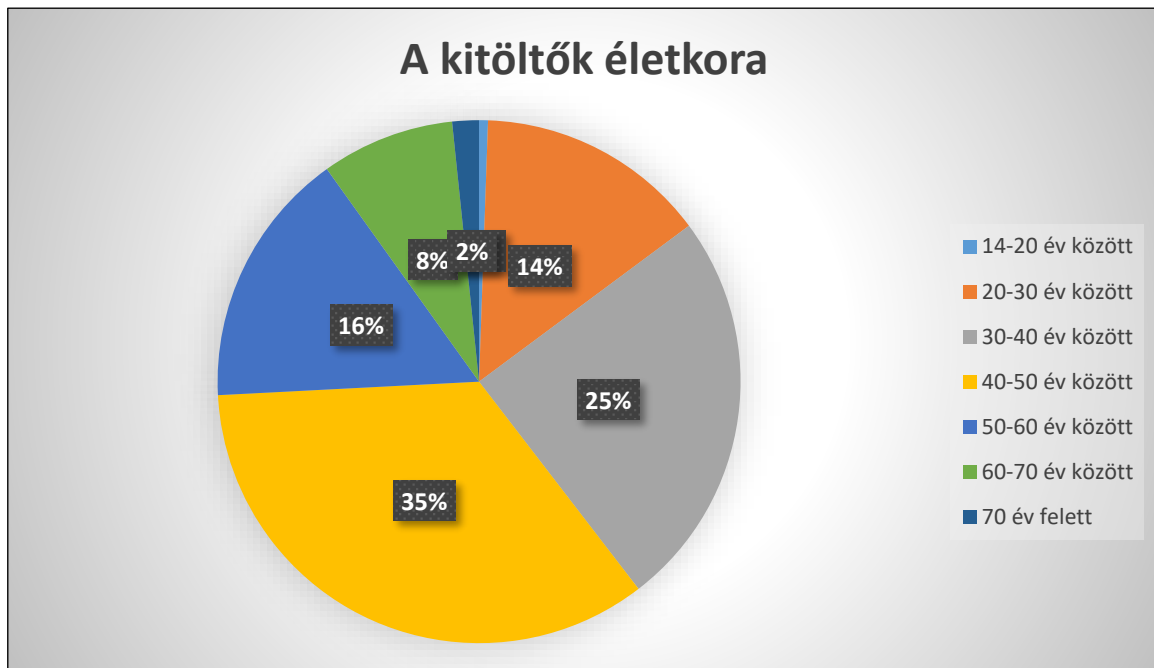
Sorszám	Kérdés	Válasz: (db)	Válasz: (db)
1.	Neme?	Nő: 129	Férfi: 53
2.	Életkora?	Kördiagrammon ábrázolva.	
3.	Rendelkezik Ön tulajdoni hányaddal lakóingatlanban? Van saját tulajdonú lakóingatlana?	Igen: 160	Nem: 22
4.	Kötött az ingatlanra biztosítást?	Igen: 151	Nem: 31
5.	Az ingatlan adásvételekor kapott az ingatlanról alaprajzot?	Igen: 102	Nem: 80
6.	Az ingatlan adásvételekor a rendelkezésére állt-e hivatalos térképmásolat?	Igen: 92	Nem: 90
7.	Amennyiben végzett az ingatlanon átépítést vagy bővítést, az feltüntetésre került-e a térképen?	Igen: 57	Nem: 86 Üresen hagyta: 39
8.	Amennyiben még nem került feltüntetésre, úgy a jövőben tervezi-e feltüntetni?	Igen: 46	Nem: 80 Üresen hagyta: 56
9.	Ha tudomására jutna, hogy az ingatlan vagy annak egy része nem úgy szerepel a térképen, ahogyan az a valóságban van, úgy megindítaná-e az eljárást annak feltüntetésére?	Igen: 128	Nem: 54
10.	Van-e róla tudomása, hogy ilyen esetben mely hatóságot kell felkeresnie?	Igen: 115	Nem: 67
11.	Köszönöm, hogy a kitöltéssel segítette a munkámat! Az alábbiakban szívesen fogadok bármilyen véleményt vagy saját tapasztalatot.	5 db szöveges válasz érkezett.	

1. táblázat: A kérdőív kérdései és válaszai (készítették: a szerzők)

4.2. A válaszok elemzése

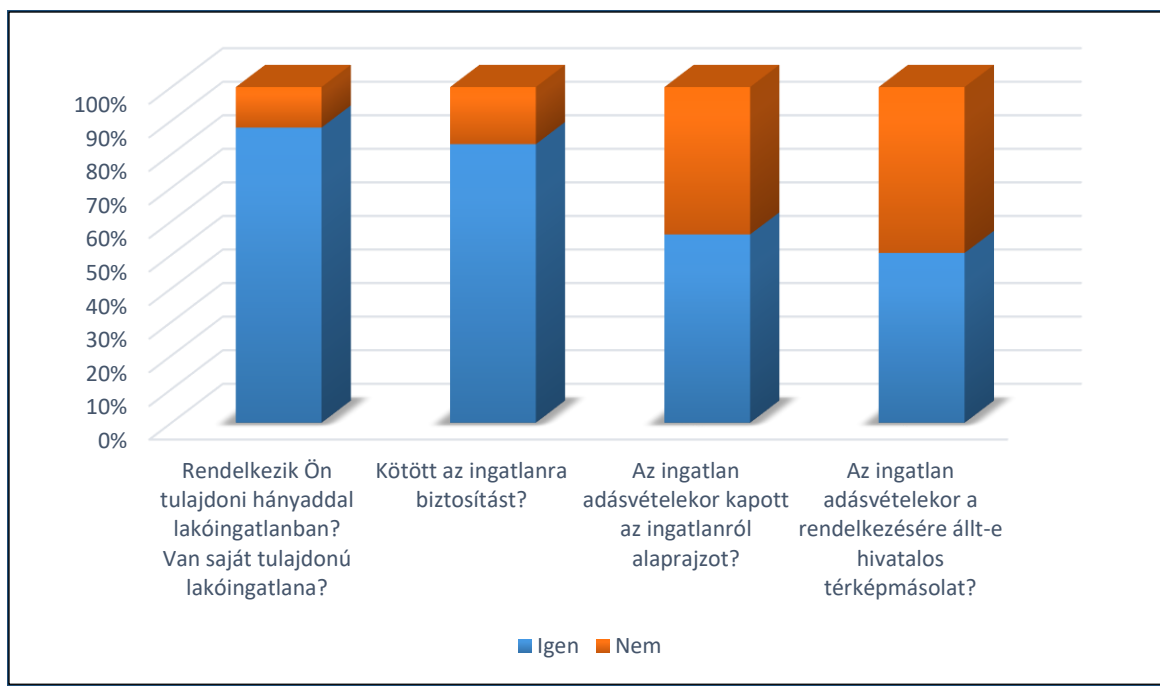
A kérdőívet összesen 182 állampolgár töltötte ki, melyből 129 nő és 53 férfi. A legtöbben, 63-an 40-50 év közöttiek töltötték ki a kérdőívet, őket követte a 30-40 év közötti korosztály 45 válaszadóval. 50-60 év között 29 fő töltötte ki, 20-30 év között 26-an, 60-70 év között 15-en, 70 év felett pedig 3-an, továbbá a 14-20 év közötti korosztályból is kitöltötte egy fő. A kitöltők közül 160 fő rendelkezik ingatlanulajddonnal és 151-en kötöttek arra biztosítást. Az adásvétel során alaprajzot 102, térképi kimutatást pedig 92 kitöltő kapott.

A válaszadók közül 143-an végeztek átépítést vagy bővítést az ingatlanukon és ebből csupán 57-en tüntették fel azt a térképen, 80-an pedig nem is tervezik. 128-an adtak igen választ arra a kérdésre, hogy ha tudomására jutna az eltérés, akkor megindítaná az eljárást, de 67-en nem is tudják milyen hatóságot kell felkeresni ezügyben. A 11-es sorszámú kérdésre összesen 5 szöveges választ kaptunk.

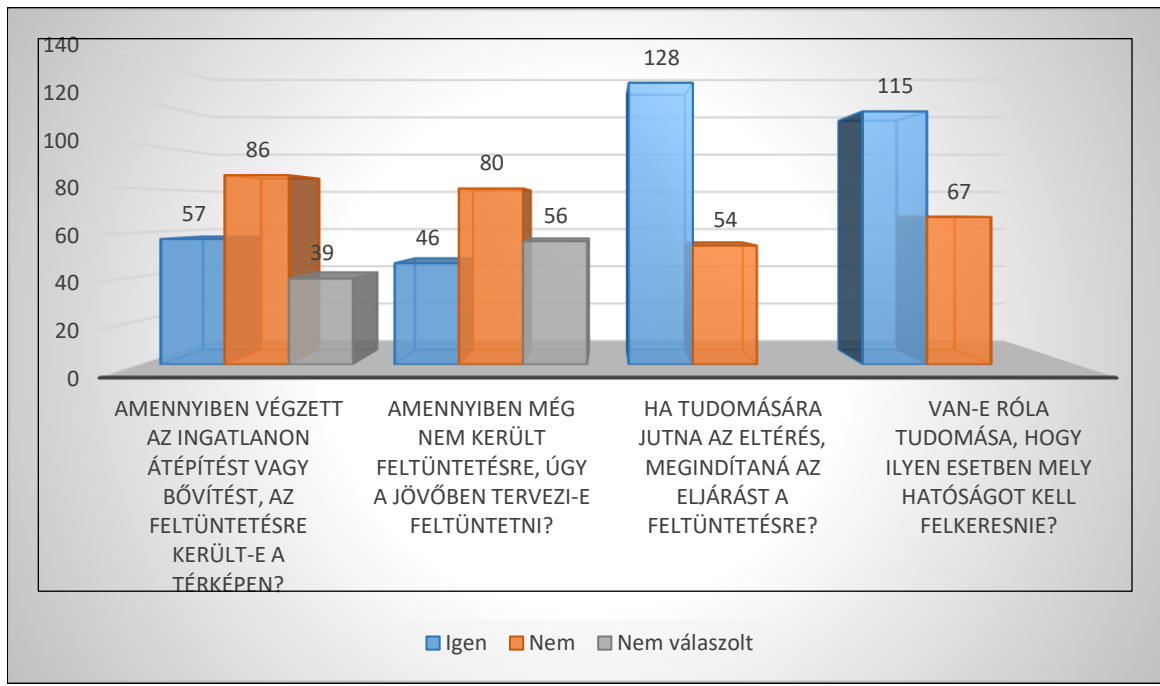

1. diagram: A kitöltők életkora 10 évenkénti bontásban (készítették a szerzők)

Szembetűnő, hogy a válaszadók 60%-a 30 és 50 év közötti életkorú, amikor már az ember általában rendelkezik családi otthonnal és építette is már azt. A 160 ingatlanulajddonnal rendelkező állampolgár közül viszont csak 151 kötött az ingatlanára biztosítást, tehát a tulajdonosok 94,37%-a rendelkezik élő lakásbiztosítással. Adásvételkor a megkérdezettek közül 56% nem kapott alaprajzot, 49,5% térképi kimutatást sem kapott.

2. diagram: 3. - 6. kérdés válaszai (készítették a szerzők)

3. diagram: 7. - 10. kérdés válaszai (készítették a szerzők)

A megkérdezettek közül 143-an válaszoltak arra a kérdésre, hogy ha végzett átalakítást bejelentette, de a 60,1% nem jelentette be és 126 válaszból 80 el sem akarja indítani az eljárást, ami 63,5%. A 182 válaszadóból 128 vagyis 70,3% bejelentené a változást ha tudomására jutna, hogy a térképen helytelenül szerepel, viszont 67 állampolgár, vagyis 36,8% nem tudja milyen hatóságot kell felkeresnie.

5. KÖVETKEZTETÉS

A cikkben azt vizsgáltuk, hogy az egyre szélsőségebb időjárás következtében kialakuló katasztrófák következményeinek felszámolása hogyan és milyen eszközökkel történik a magántulajdonban lévő ingatlanok esetében, valamint hogy a térképi adatbázis és az ingatlan-nyilvántartás adott ingatlanra vonatkozó adatainak pontossága hogyan és milyen mértékben befolyásolja a kárenyhítést és a helyreállítást. Az interjúkból megállapítható, hogy a térképészeti adatbázisban valamint az ingatlan-nyilvántartásban feltüntetett adatok a valóságban fellelhető lakóépületekre, főépületekre vonatkozóan nagyfokú egyezést mutatnak, a differenciák a melléképületek, garázsok, különböző tárolóépületek engedély nélküli építéséből vagy engedéllyel való építés után elmulasztott épület feltüntetéséből, lakóépületek hozzáépítéséből vagy a meglévő, feltüntetett melléképület lakóépületként való használatából adódnak. Ennek oka lehet az állampolgárok behatárolt anyagi helyzete, a figyelmetlenség. A pótlólagos épületfeltüntetés hosszadalmas folyamat és jelentős anyagi vonzata van. A fel nem tüntetett, be nem jegyzett vagy a nyilvántartásban téves adatokkal szereplő ingatlanok jelentős anyagi kárt okozhatnak támogatás vagy hitelfelvételnél, lakásbiztosítási kár bekövetkezése esetén vagy adásvételkor.

A katasztrófák következményeinek felszámolása a magántulajdonban lévő ingatlanok esetében a katasztrófavédelem, az állam és a biztosítók feladata a tulajdonos önereje mellett. Ez történhet kártalanítással, kárenyhítéssel, ami azt jelenti, hogy a károsodott vagy lakhatatlanná vált, megsemmisült épületek felbecsült értékét az állam a tulajdonos részére megtéríti, melynek összege a biztosító által már kifizetett összeggel és a tulajdonos önerejével mérséklődik. Mindezek alapjául szolgáló dokumentum a tulajdoni lap és a térképi kimutatás. Ha a nyilvántartásban más épület van feltüntetve, mint a valós, kárral sújtott építmény, akkor vagy a nyilvántartás szerinti épületre történik a kárrendezés vagy az eljáró szerv vissza is utasíthatja azt, mert az ingatlan pontos feltüntetése és a nyilvántartás adatainak egyezése a valósággal a tulajdonos kötelessége. Amennyiben ezt elmulasztja, úgy a kárrendezés folyamán az anyagi támogatástól részben vagy teljes egészében eleshet. Megállapítható, hogy a kártérítés, kártalanítás, helyreállítás alapja a valóságnak megfelelően feltüntetett ingatlan a térképi adatbázisban és a tulajdoni lap pontos bejegyzései.

A kérdőívre adott válaszokból kiderül, hogy a lakástulajdonosok több mint 94%-a köt az ingatlanra biztosítást, de az építés, átépítés, bővítés tényét a nyilvántartásba 60% nem jegyezteti be és 63% nem is akarja. A szerzők álláspontja szerint az állampolgárok körülbelül 60%-a nehezen indítja el a hivatalos eljárásokat, és nem mutat hajlandóságot a jogkövető magatartás tanúsítására, mely egyrészt tájékozatlanságon, másrészt időbeli és anyagi okokra hivatkozva, részükre felróható okokon alapul. Az egyik fő probléma lehet tehát az anyagi helyzet kérdése, mert az épületfeltüntető eljárások költségesek. Amennyiben pótlólagos épületfeltüntetésre kerülne a sor, úgy az akár több hónapot is igénybe vehet, valamint jelentős összegbe kerülhet az eljárás. Katasztrófa esetén ugyanakkor a tulajdonos érdeke, hogy a megrongált vagy megsemmisített épület értékét kapja vissza kártérítés vagy újjáépítés formájában. Továbbá ha biztosítást kötött az épületre, akkor sem biztos, hogy a biztosító fedezni fogja a kárát, ha az másképp szerepel a nyilvántartásban, de a pontos bejegyzés elmulasztása gondot okozhat adásvételnél vagy közművezeték bevezetésekor is. A szerzők álláspontja szerint valószínűsíthető, hogy sok tulajdonos nincs tisztában azzal, hogy valójában miért fontos a térképi adatbázis egyezősége a valósággal, csupán költséges bürokráciának tekintik az ilyen jellegű eljárásokat. Véleményünk szerint a leghatékonyabban az ingatlan adásvételekor lehetne pozitívan hatni, amennyiben a tulajdonjogot átruházó okirat mellékletét képezné a tulajdoni lap másolata és a térképi kimutatás egy-egy példánya is. Ezáltal az ellenjegyző ügyvéd fel tudná hívni a leendő tulajdonos figyelmét a problémára és iránymutatást adni, hogy mit kell tennie valamint, hogy milyen jogai sérülhetnek abban az esetben, ha ezen kötelességének nem tesz eleget.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Hidvéginé E. E., Ingatlannyilvántartás 2., Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kar, 2010, pp. 1-32.
- [2] BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, „Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékeléséről szóló jelentése,” Budapest, 2020. [Online]. Elérhetőség: <https://www.katasztrofavedelem.hu/application/uploads/documents/2020-12/73162.pdf> (2023.09.12.)
- [3] Ambrusz J., „The Hungarian System of Reconstruction and Recovery Tasks Following Natural Disasters,” in *Pozsony: NISPAcee*, Budapest, 2014.
- [4] Földi L. és Halász L., Környezetmérnökök katasztrófavédelmi feladatai, XXXIII kötet, D. Endre, Szerk., Veszprém: Pannon Egyetem, 2013, pp. 1-89.
- [5] Ambrusz J. „Biztosítók szerepe a természeti csapásokat követő, magántulajdonban lévő ingatlanok kárenyhítésének folyamatában,” *Védelem Tudomány*, 3 kötet 3. szám, 2017. pp. 183-195.
- [6] C. H. Davidson, C. Johnson, G. Lizarralde, N. Dikmen és A. Sliwinski, „Truths and myths about community participation in post-disaster housing projects,” *Habitat International*, 31 kötet, 2007. pp. 100-115.
- [7] C. Johnson, „Impacts of prefabricated temporary housing after disasters: 1999 earthquakes in Turkey,” *Habitat International*, 31 kötet, 2007. pp. 36-52,
- [8] Központi Statisztikai Hivatal, „Kiadott építési engedélyek vármegye és régió szerint,” [Online]. Elérhetőség: https://www.ksh.hu/stadat_files/lak/hu/lak0020.html. (2024.01.12.)
- [9] Földhivatali Portál, [Online]. Elérhetőség: <https://www.foldhivatal.hu/content/view/172/163/> (2023.09.12.)
- [10] I. Bélyácz I. és Kovács K., „A birtoklási hatás megnyilvánulásának háttere és következményei,” *Közgazdasági Szemle*, LXV kötet, 2018. pp. 382-401.

Vörösiszap, utcaparancsnoki tapasztalatok, kármentés és emberi sorsok

Red mud, experiences of a street commander, minimalizing the damage, human destinies

Dr. Hábermayer Tamás
szerző

Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, igazgatóhelyettes
Email: dr.habermayer.tamas@katved.gov.hu

ORCID: 0000-0002-6677-9163

Pásztor József
szerző

Gazdasági Ellátó Központ,
igazgató

Email: jozsef.pasztor@katved.gov.hu

Sikrai Attila
szerző

Komárom-Esztergom Vármegyei
Katasztrófavédelmi Igazgatóság
polgári védelmi főfelügyelő

Email: attila.sikrai@katved.gov.hu

Absztrakt:

Tizenhárom évvel ezelőtt, 2010 október 4-én következett be Magyarország egyik legnagyobb ipari katasztrófája. A Magyar Alumínium Zrt. területén lévő X. számú vörösiszap-tároló kazetta gátja átszakadt, és a Torna patakon keresztül lezúduló vörösiszap elöntötte Kolontár, Devecser és Somlóvásárhely települések mélyebben fekvő részeit, valamint Somlójenő, Túskevár és Apácatorna külső területeit. A tragédia miatt tíz ember meghalt és közel háromszáz ember szorult egészségügyi ellátásra. Több száz ingatlan károsodott és a vörös színű iszaptenger belepte az utcákat, tereket. A károk felmérése kapcsán hamar egyértelmű vált, hogy mind a kiterjedés, mind a várható időtartam miatt a tragédia messze meghaladja majd a korábbi katasztrófa káreseményeink szintjét. A mentési, mentesítési operatív műveletek gyorsítása és a hatékonyság növelése érdekében a katasztrófavédelem az érintett településeken utcaparancsnoki rendszert alakított ki. Az utcaparancsnokok feladata volt a lakosság érdekeinek, igényeinek figyelembe vételével a mentésben részt vevő hivatásos, önkormányzati, önkéntes és közfoglalkoztatott állomány tevékenységének szervezése, koordinálása a kárhelyszínen.

Kulcsszavak: vörösiszap, utcaparancsnok, kármentés, emberi sorsok

Abstract:

Thirteen years ago, on October 4, 2010, one of Hungary's biggest industrial disasters occurred. The dam of the red mud storage cassette No. X on the territory of Magyar Alumínium Zrt. broke, and the red mud flowing down the Torna stream flooded the deeper parts of the settlements of Kolontár, Devecser and Somlóvásárhely, as well as the outer areas of Somlójenő, Túskevár and Apácatorna. Due to the tragedy, ten people died and nearly three hundred people needed medical care. Hundreds of properties were damaged and the red sea of mud covered the streets and squares. In connection with the damage assessment, it quickly became clear that due to both the extent and the expected duration, the tragedy will far exceed the level of our previous catastrophic damage events. In order to speed up rescue and evacuation operations and increase efficiency, the disaster management has established a street command system in the affected settlements. The task of the street commanders was to organize and coordinate the activities of the professional, local government, voluntary and publicly employed staff participating in the rescue at the scene of the damage, taking into account the interests and needs of the population.

Keywords: red mud, street commander, minimalizing damages, human destinies

1. BEVEZETÉS

Vörösiszap katasztrófa. 13 év elteltével is mindenki emlékszik arra az időszakra aki részt vett a mentési munkálatokban. 2010. október 4-én pár óra leforgása alatt családok százai veszítették el mindenüket. Ingatlanjaik, ingóságaik megsemmisülése mellett sokaknak kellett szembenéznie azzal a ténnyel, hogy már nem tudnak hová hazamenni és a katasztrófát megelőző mindennapok már csak az emlékeik között létezhetnek tovább. Sajnos sokan voltak, akiknek a legnagyobb tragédiát és traumát - szeretteik, hozzátartozóik elvesztését kellett átélniük.

1. kép: A kiszakadt tározó (Forrás: ld. [1])

Ezt eredményezte ugyanis a zagyatározó gátjának átszakadása. A kiömlő maró hatású vörös iszap és nátronlúg lezúdult a településekre és hihetetlen károkat okozott. A veszélyes anyaggal beborított területek leginkább marsbéli tájhoz voltak hasonlíthatóak. Az épületek, tereptárgyak építőanyagait, a növényzetet, az utakat, tereket, járműveket az erősen maró anyag súlyosan károsította.

2. TAPASZTALATOK EGY UTCAPARANCSNOK SZEMÉVEL

A katasztrófát követően szinte egyszerre mozdult meg az ország és a Kormány irányításával, Magyarország minden részéről szakemberek indultak a károk felszámolására. A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF) főigazgatója a helyszíni művelet irányítására Operatív Törzs, valamint lakosságvédelmi és helyreállítási-újraépítési felügyelő működését kezdeményezte. A munkák előrehaladása miatt ezek folyamatosan változó feladatkörét előbb az Újjáépítési Kormányzati Koordinációs Központ (ÚKKK), majd később az Újjáépítési Katasztrófavédelmi Törzs (ÚKT) vette át. [2:28]

Az ÚKKK 2011. június 30-ig - a veszélyhelyzet kihirdetésének végéig - a helyszíni katasztrófavédelmi műveletek végrehajtása érdekében jogi, műveletirányító, újraépítési és logisztikai munkacsoportot működtetett.

Ezt követően 2011. október 14-ig a kisebb létszámú ÚKT, majd 2011. december 31-ig a Veszprém Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság kihelyezett törzse folytatta a mentési, újjáépítési tevékenységek összehangolását. [3:28]

2. kép: Vörösiszappal borított udvar (készítették a szerzők)

A 2. képen látható vörösiszap a kiömlést követően szétterült mindenhol, és a kerítéseken, házfalakon végig lehetett követni az útját, a hömpölygő áradat magasságát. Ez az anyag a keletkezését tekintve a timföldgyártás mellékterméke, az alumínium előállításához van rá szükség. Bauxitot őrölnek porrá, majd azt a termelési eljárás során magas hőmérsékleten és nyomáson erős lúggal (nátrium-hidroxid) reagáltatják, amelytől kioldódnak az alumínium vegyületek. Ülepítési és szűrési feladatokat követően szétválasztják ezeket a nagy vastartalmú és erősen lúgos állapotban tárolt vörösiszaptól. A Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt. közleménye szerint az ajkai vörösiszap 40-45 százalék vas-oxidot tartalmazott, amely a rozsdásvörös színt okozta. Veszélyességét az erős lúgossága²⁶ és emberi testfelülettel kívül-belül történő érintkezés során a maró hatás okozta. [4] Ez a későbbiekben a védekezési – helyreállítási – újjáépítési feladatok végrehajtására is rányomta a bélyegét, hiszen azokat csak a megfelelő védőeszközök viselése mellett lehetett végrehajtani.

A kezdetektől az emberi élet és anyagi javak mentésén dolgoztak a kirendelt utcaparancsnokok. Elsődleges tevékenységük a számukra kijelölt kárhelyszíneken (utcákban, kijelölt városrészekben) a rendelkezésre álló hivatásos és önkormányzati, önkéntes és közfoglalkoztatott erők munkaszervezése, koordinálása volt. Tevékenységüket az Operatív Törzs alárendeltségében, a katasztrófa közvetlen életmentési feladatainak végrehajtását követően kezdték meg, és folyamatosan segítettek a következmények elhárítását, egészen a végsőkig.

²⁶ PH értéke 13.

Az utcaparancsnoki állományt a katasztrófa által nem érintett megyék biztosították, képzett jelentős szakmai tapasztalatokkal rendelkező hivatásos állományú katasztrófavédelmi szakemberek személyében. Kiemelt szerepkörük volt a helyszíni tevékenység segítésében, mivel a kárterületen mentést végző hivatásos erők, társszervek, együttműködő és közreműködő szervek, személyek munkáját koordinálták, irányították. Napi tevékenységük kora reggel kezdődött és késő esti időszakig (sötétedésig) tartott, átlagosan 12-16 órás munkavégzést megkövetelve. Nehezítő körülményként jelentkezett, hogy a kárhelyszínen a veszélyes anyagnak minősülő vörösiszap miatt különös figyelmet igényelt a mentési, kárfelszámolási műveletek végrehajtása. Ennek egyik jellegzetességeként ki kell emelni az állandó speciális védőeszköz használatot, mivel a kárterületen:

- állandóan porálcot kellett viselni és rendszeresen cserélni a légzésvédelem miatt,
- védőszemüveget kellett hordani a vörösiszap szembe jutásának megakadályozása ellen,
- gumicsizmát kellett húzni a lábvédelem miatt,
- és teljes testet takaró egyszer használatos védőruházatot volt muszáj használni a vörösiszap testre jutásának megakadályozására.

Ezen védőeszközök állandó rendelkezésre állásának biztosítása jelentős logisztikát és folyamatos szervezést követelt meg a védekezést végző szervezetektől. Ez főleg a kezdeti időszakban jelentett megoldandó problémát és jelentőset könnyített a helyzeten, amikor a Devecseri Polgármesteri Hivatalban, majd később attól nem messze egy arra alkalmas épületben megtörtént egy állandó védőeszköz-raktár kijelölése. Az ideiglenes létesítmény képes volt kiszolgálni az egyes napok ezer főt is meghaladó mentési tevékenységet végző állományának ellátását. A folyamatos védőeszköz használat ugyanis érthető módon minden kárterületen tartózkodóra kiterjedt (hivatásos, önkormányzati, önkéntes, helyi lakos, média), amelynek ellenőrzését többek között az utcaparancsnokok is folyamatosan végezték. A mentési, mentesítési tevékenység végrehajtása minden reggel megkezdődött. A védőruházat és a munkavégzéshez szükséges eszközök felvételét követően lehetett belépni a rendőrség által lezárt kárterületre. Különös kihívást jelentett, hogy a feladat és a bevonható erők nagysága akár napról - napra képes volt jelentőset változni. A műveletek végzése szempontjából drasztikus befolyásoló hatásként jelentkezett az időjárás, valamint a katasztrófavédelmi önkéntesi és a közfoglalkoztatotti állomány nagymértékben váltakozó (hol csökkenő, hogy növekvő) létszáma.

A megjelent állomány minden reggel egy rövid munkavédelmi képzésen és a védőeszközök használatára vonatkozó felkészítésen vett részt, majd a következő legjellemzőbb feladatokat végezte:

- lakóingatlanokból történő értékmentés,
- utak, járdák, udvarok, épületek mentesítése kézi és gépi erővel,
- személyek és járművek mentesítése (elsősorban a Magyar Honvédség állománya végezte),
- logisztikai támogató feladatok,
- (különleges) munkagépek működtetése: homlokrakodó, szippantó, útmosó, árokásó, konténer szállító, forgókotró, bobcat, valamint folyamatosan működtek teherszállításra alkalmas járművek,
- közüzemi szolgáltatók (áram, gáz, víz, szennyvíz) igényeinek megfelelően terepszakaszok, épületek, működéshez feltétlenül szükséges műtárgyak, létesítmények, tárgyak, eszközök megtisztítása,
- állati tetemek begyűjtése, illetve a sérült állatok elszállítása és mentesítése a vörösiszaptól,
- vörösiszap által elsodort járművek összegyűjtése, lehetőség szerinti mentesítése,
- vörösiszap által elsodort propán-bután palackok összegyűjtése, elszállítása.

3. kép: Utcaparancsnoki eligazítás (készítették a szerzők)

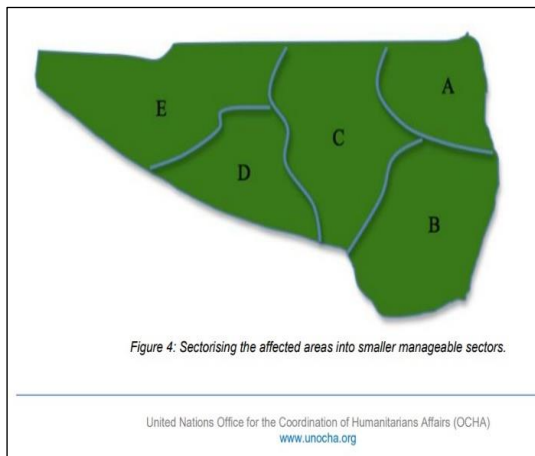

4-5. kép: Mentési feladatok végzése (készítették: a szerzők)

Az utcaparancsnokok részére az Operatív Törzs a kárterületet arányosan felosztotta, amely a mentési és mentesítési feladatok előrehaladásával folyamatosan változott. Ezen döntés biztosította a kárhelyszíni munkák jó áttekinthetőségét és a folyamatos kontroll megvalósítását a feladatok végzéséhez. Ez már 2010-ben is jó döntésnek bizonyult, hiszen nagyon magas szintű és hatékony eseménykezelés megvalósítását tette lehetővé. Érdekességként kiemelhető, hogy a 2010-ben ezen formában végrehajtott városrészi kijelölés és személyekre (személyi felelősségre) osztás jelenleg is megfelelne a kiterjedt katasztrófa káresemények során végrehajtandó 2020-as ENSZ INSARAG irányelvek szektorizációs feladat végrehajtásának. [5:24]

Az utcaparancsnokokra bontott felelősségi területek meghatározását követően a kiterjedt káresemény jóval kezelhetőbbé, a folyamatban lévő mentési – mentesítési feladatok átláthatóbbá, áttekinthetőbbé váltak. Az egyes részterületek vezetőinek kijelölt személyek a kárterületen közvetlenül elérhetőek voltak mind a lakosság, mint a mentési feladatokat végzők számára. Ez számos előnnyel járt, hiszen így nagyságrendekkel könnyebben valósult meg a kárterületi adatgyűjtés, a felmerülő problémák regisztrálása és jelzése, valamint a különleges eszközt vagy megoldásokat igénylő mentések jelentése.

A problémákat az Operatív Törzs részére az utcaparancsnokok adott határidőre a munkanap végén, vagy rendkívüli esemény bekövetkezésekor azonnal jelezték.

5-6. kép: INSARAG szektorizációs feladat és Devecser település egyszerűsített minta felosztása (készítették a szerzők)

Az utcaparancsnokok feladata volt tehát az előzőekben felsoroltak szerint a bevont erők és eszközök koordinációja, valamint az alábbi speciális feladatok:

- katasztrófa által sújtott lakossággal történő kapcsolattartás, valamint szükség szerinti adatgyűjtési és koordinációs feladatok (sok esetben soron kívüli jelentések formájában),
- kórházi ápolásra szorulóknak felmérése,
- VIP személyek, média, illetve igazolt egyéb okból kárterületre belépő személyek a kívánt kárterületi helyszínre kísérése és az egyedi feladatok támogatása,
- közreműködés a lakossági - kormányzati kárfelmérések végrehajtásában, a lakossági kártalanítási tárgyalások előkészítésében és lefolytatásában [5:71],
- mentesített területek nagyságának felmérése és napi szintű jelentése az Operatív Törzs részére.

A hosszú hónapok mentési tevékenységét követően a szakértői vizsgálatok miatt egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a vörösiszappal borított ingatlanok állaga miatt teljes városrészeket kell majd lebontatni és újjáépíteni. Ennek következményeként a szennyezett területen élő családok közel harmada döntött úgy, hogy végleg elhagyja a települését.

3. UTCAPARANCSNOKOKKAL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK

Az utcaparancsnoki rendszer létrehozását követően számos katasztrófavédelmi szakembert vezényeltek a vörösiszap katasztrófa következményeinek elhárítására határozott időtartamra, (heti, 2 heti) váltásos rendszerben. A kezdeti időszakban nem nagyon lehetett előre tervezni a feladatokat, amelyek a helyzet függvényében sokszor követeltek meg improvizációt és alkalmazkodóképességet az utcaparancsnokoktól.

Az idő előrehaladtával azonban ez megváltozott, és a tevékenység alapvetően jól körülírhatóvá, rendszerezetté változott. Ez alapján a következő, jól körülírható követelményeket lehetne megfogalmazni a most hasonló feladatkörbe delegálandó utcaparancsnoki állománnyal szemben.

Kijelenthető, hogy ezek a hivatásos állomány követelményrendszeréhez képest is többletként jelentkeztek és nem minden hivatásos személy volt alkalmas ezen feladatok magas szinten történő ellátására.

1. Fokozott fizikai állóképesség megléte

Egy kiterjedt kárterületen a mentési tevékenység szervezése és koordinációja folyamatos koncentrációt igényel. Ezen tevékenységet a vörösiszap katasztrófa esetében az egyes területrészekhez rendelt utcaparancsnokok végezték és a napi munkájuk heteken keresztül napi 12-16 óra időtartamot érintett. További terhelést jelentett a kárterületen a folyamatos védőeszköz-használat követelménye, amely negatívan hatott az egyén normál légzőképességére (hamarabb jelentkeznek a fizikai terhelés hatásai, a fáradtság tünetei), továbbá figyelembe kell venni, hogy a védőeszközök viselése mellett az utcaparancsnoki állomány a kárterületen gyalogosan közlekedett, napi szinten 20-30 km megtételével.

Hiánya esetén: a tapasztalatok alapján aki a kellő fizikummal nem rendelkezett, annál többnapos tevékenységet követően a fokozott terhelés hatására alvásproblémák, alvási apnoé, figyelem és koncentrációvesztés léphetett fel. Ezek a betegségek jelentősen ronthatták a munkaképességet, főleg a képernyő előtti táblázatos feladatok végrehajtásánál és gépjárművezetésnél. Volt olyan személy, akit nem megfelelő egészségi és fizikai állapota miatt mentesíteni kellett a feladat végzése alól.

2. Stressztűrő és konfliktuskezelő képesség megléte

A kárterületi munka során számos alkalommal kerültek az utcaparancsnokok stresszhelyzetbe, amely elsősorban az információhiányból, a rövid határidejű feladatokból, az írott jelentések pontatlanságából, a kárterületi tevékenység irányításából és a felmerülő problémák kapcsán a folyamatos konfliktuskezelésből adódott.

Hiánya esetén: az ebben érintett utcaparancsnok részéről többször előfordult a feladatok végzésével kapcsolatosan erős kritika megfogalmazása, és esetenként a nem megfelelő hangnem megtalálása a kollégákkal.

3. Emelt szintű kommunikációs és vezetési képesség megléte

A kárhelyszínen számos szereplővel kellett az utcaparancsnoki állománynak megértetnie magát, de máshogyan kellett kommunikálni az Operatív Törzs állományával és vezetőjével, mint a mentést végző hivatásos vagy társszerv állományával, az önkéntesekkel, a közfoglalkoztatottakkal, vagy a lakossággal. Ezen túl, az utcaparancsnoknak ismernie kellett a területén tevékenységet végzőket és sokszor személyes jelenlétével, vezetőként kellett megalapozni a feladatok határidőre történő elvégzését.

Hiánya esetén:

A nem megfelelő kommunikációs, illetve vezetői képesség a mentést végzők és a károsultak esetében is hamar erős konfliktushelyzetet teremtett. Nagyon sok esetben ez visszavezethető volt a nem megfelelő állóképesség vagy stressztűrő képesség kombinációjára is, amely rontotta a hivatásos egyén meglévő általános kommunikációs és vezetési képességét.

4. Emelt szintű empatis tőrőképesség

A feladatok végzése során akaratlanul folyamatosan találkozott az utcaparancsnoki állomány az egyes károsultak, elhunytak egyéni tragédiájával, amellyel naponta többször is szembesült. Egy 12-16 órás munkavégzés során minimum 6-8 olyan traumatikus élmény érte a beosztott állományt, amely hosszútávon jelentősen próbára tette az empatis tőrőképességet (pl. elhunyt személyek ingatlanának hozzátartozóval történő megtekintése, mindenüket elvesztett károsultak kísérése, állattetek, elhullott állatok gazdájának kísérése, a katasztrófa feldolgozását képtelen idős személyekről történő gondoskodás). Hiánya esetén: a folyamatosan fellépő terhelés depressziós tünetek fordulhattak elő.

4. UTCAPARANC SNOKI MEGEMLÉKEZÉS: EMLÉKIRAT EMBERI SORSOKRÓL

„ Megdöbentő volt a látvány, amit láttunk, és amiket átéltünk. Az ott készült fotók bejárták a világot, de előben még szörnyűbb, fájdalmasabb volt. Az épületekben még ott lakó személyek a segítő szándékom láttán hamar megnyíltak, és nagyon sok család történetét ismertem meg. Láttam idős házaspárok egy emberöltőnyi munkájának tönkremenetelét, a két kezi munkával felépített épületek, eszközök vörös iszap miatti végleges összeomlását. Emlékszem, egy idős bácsika büszkén mutatta az éléskamráját, amiben a nyáron készített befőtteket és az egyéb élelmiszereket tárolta, és amelyet a saját maga készített egyszemélyes lifttel lehetett a házból megközelíteni. Minden az enyészete lett, mert sajnos ezt az épületet is le kellett bontani, mint ahogyan a több száz másikat is.

7. kép: Az idős zongora (készítették a szerzők)

Egy másik házban egy régi csodálatos zongorát találtunk, amit a vörösiszap megsemmisített. Tulajdonosa 94 éves is elmúlt már a katasztrófa bekövetkezésekor.

A veszélyes anyaggal borított tárgy láttán az átélt trauma hatására már nem akarta, nem tudta megmenteni szeretett hangszerét és értéktárgyát. Pedig az közel 80 éven keresztül szolgált hűségesen, számtalan csodálatos zeneművet játszottak rajta.

Egy - egy ingatlan belső terének vizsgálata során a legmegdöbbentőbb volt megtalálni és megnézni a családi fotókat, amelyek az ott élt személyek mindennapjairól, emlékeiről készültek. Az ember sokszor beleborzongott, amikor a képek révén bepillantást kapott egy-egy történetbe, a kisgyermek és idős emberek megtörtént vidám és szomorú pillanataiba. Sajnos ezek döntő hányadát sokszor belepte a vörösiszap, és nagyon sok ilyen emlék a katasztrófa kapcsán megsemmisült. A károsult családok múltja, története örökre eltűntek. Ezeket pótolni nem lehetett.

A közel egy év alatt, amit ott töltöttem, nagyon sok családot ismertem meg Devecserből és Kolontárról. Figyelemmel kísértem őket a családi házuk elvesztésétől az új ingatlanukba történő beköltözésig. Öröm volt látni, amikor mindenki megélte az új élet kezdéséhez szükséges új építésű, vagy használt ingatlanba történő beköltözését. Ilyenkor azt az egy - két emléket, amit sikerült megmenteniük, büszkén mutatták meg nekünk. A katasztrófát követő években több rendezvényt is szerveztek az érintett települések, és jó volt látni az élet újraindulását, az új városrész bekapcsolódását a mindennapi életbe.”

6. UTCAPARANCSNOKI MEGEMLÉKEZÉS: MOTIVÁLATLANOKAT MOTIVÁLNI

„ Az életmentést követően előtérbe került a lakott területek mentesítése. Az utak és a járdák megtisztítását a Fővárosi Közterület - Fenntartó Zrt. úttisztító gépjárművei mellett nagyrészt a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok helyszínre vezényelt egységei végezték. A lakóházak udvarainak, kiskertjeinek iszap- és gipszmentesítése - ahol lehetett - Bobcat típusú munkagépekkel történt. Ezt viszont nagyban nehezítette a kertkapuk szűk keresztmetszete és a kertekben lévő pincék, föld alatti építmények. Ezeken a területeken csak kézi erővel lehetett a talaj szennyezett részének az eltávolítását végezni. Ehhez a feladathoz volt szükség a nagyobb létszámú kézi erőre. Ezen létszám biztosításában nagy szerepet kaptak a tartós munkanélküliség csökkentését célzó, 2008-ban meghirdetett „Út a munkához program" résztvevői. Veszprém megyében 2010. évben 19 512 fő nyilvántartott álláskereső közül 2 188 fő volt aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatott)²⁷. Erről kormányzati döntés is született, és a környék közmunka programban dolgozóit (akik vállalták) átvezényelték Kolontárra és Devecserbe „takarítani”. A résztvevőknek két nap munkáért három napot írtak jóvá.

Az elképzelés jó volt, azonban a helyszíni kivitelezés számos nehézségbe ütközött. Például, hogy a közmunkások munkaideje reggel 07:00 órától délután 15:00 óráig tartott. Ez azt jelentette, hogy a küldő településen az autóbuszokra a felszállás 07:00 órakor kezdődött és délután 15:00 órakor ugyanott már le kellett róla szállni. A közmunkás nem túlórázhatott.

“**Omnis viae Romam ducunt**”²⁸, de leginkább Rómán keresztül.

A legközelebbi településekről sem érkeztek meg az autóbuszok nyolc, fél kilencnél előbb. A megérkezést a reggeli követte, így a védőeszközök felvétele kilenc – fél tíz körül tudott megkezdődni. A résztvevők naponta kaptak új védőeszközt - ami gumicsizmából, Tyvek típusú egyszer használatos védőruhából, cérnakesztyűből, védőkesztyűből, porálarcból és védőszemüvegből állt. 30-40 fős csoport esetében ezek kiosztása, majd felvétele fél-, háromnegyed órát tartott. Ez azt eredményezte, hogy tíz-fél tizenegy óra körül lehetett a kárterületre kivinni a közmunkásokat.

²⁷ Veszprém megye statisztikai évkönyve, 2010 5.1.9. Nyilvántartott álláskereső és ellátásuk

²⁸ Minden út Rómába vezet - latin

8. kép: Közmunkás állomány a napi feladat helyszínére vonul (készítették a szerzők)

A kikerkezést követően több alkalommal fordult elő konfliktus a közmunkások között. A teljesség igénye nélküli ízelítő az akkori mindennapokból:

- Volt, aki ugyanis a feladatok könnyebbik végét próbálta megfogni és némi munka után a mozgóbüfét igényelt. Kávézásra (hiszen ezen idő alatt nem kell dolgozni), majd később tízóráira is... Az ilyen emberek alapvető mottója a tengernyi szenvedés és fájdalom között a következő volt: ami jár, az jár!
- Ebédelni időben (11:30 óra) kell elindulni, mert, ha később megyünk, olyan hosszú lesz a sor, hogy nem lesz idő visszajönni! Aki ezt mondta, annak nem is lett, aznap már nem láttuk!

A hasonló, munkavégzést akadályozó körülmények megszüntetése érdekében az utcaparancsnokok javaslatára az Operatív Törzs folyamatosan javító intézkedéseket hozott. Az elkövetkező időkben pedig először az ebédidő lett kitolva fél kettőre, majd a helyszíni operatív törzs vezetőjének döntése értelmében a védőeszközök kiosztása fél kilencig lett engedélyezve. Aki a meghatározott időig nem vette fel a védőeszközét, annak nem lett jóváírva a napi munka. Ez csak az első napokon okozott kisebb nézeteltérést. A kirendelt közmunkás állomány részére a feladatokat meg kellett határozni, majd folyamatos felügyelettel ellenőrizni kellett a végrehajtást. Ehhez igen komoly empátia és rábeszélő képesség kellett. Az utcaparancsnokok általában polgári védelmi kirendeltség-vezetők voltak, akik (rendőr, katona, tűzoltó előélettel) tanulmányaik során a felsőfokú képzéseik alkalmával pedagógiai, pszichológiai és szociológiai ismereteket is elsajátítottak – ezek alkotó módon történő alkalmazása nagyban segítette a munkájukat.

A tanult ismeretek folyamatos használatával és az állandó kontroll megvalósításával sikerült rávenni a közmunkásokat a munkára. (Természetesen tisztelet a kivételnek, mert volt sok ilyen is közöttük.) Az utcaparancsnokok a területük nagyságától függően néhány munkagépet, 2-3 tűzoltórajt és 30-60 fő közmunkást kaptak a mentesítési munkákhoz. Ezzel a létszámmal és leginkább a hétvégenként az ország számos részéből érkező további nagyszámú önkéntesekkel majd egy hónap alatt sikerült megtisztítani a vörösiszappal elöntött belterületek nagy részét.

5. KÖVETKEZTETÉS

Az utcaparancsnoki rendszer korai bevezetése és működtetése, a „szektorizáció” lehetővé tette, hogy a helyszíni tevékenység hatékonyan és magas színvonalon valósuljon meg. A kárterületen a felmerülő problémák megoldását, a kirendelt és önként jelentkező állomány tevékenységének koordinálását az utcaparancsnokok rendben elvégezték. Tevékenységük mintaként szolgálhat más, hasonló jellegű kiterjedt katasztrófa káresemények felszámolásánál. A jövőre is gondolva, javasolt a kiterjedt katasztrófa káresemények helyszínén hasonló szerepkörbe az emelt szintű követelményeknek megfelelő személyek kijelölése és alkalmazása, valamint az utcaparancsnok kifejezés helyett az ENSZ INSARAG irányelvekben is szereplő „szektorparancsnok” megfogalmazás használata.

A jövőbeli szektorparancsnokok részére hasznos lehet (ajánlott célcsoport: kirendeltség-vezető, polgári védelmi főfelügyelő, polgári védelmi felügyelő, katasztrófavédelmi megbízott) olyan rövid időtartamú képzést tartani, amely felkészítheti őket egy kiterjedt katasztrófa helyszínén elvégzendő helyszíni koordinációs feladatok elvégzésére.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Katasztrófavédelem Központi Múzeum weboldala. „10 éve történt a vörösiszap katasztrófa cikk galéria”. [Online]. Elérhetőség: <https://muzeum.katasztrofavedelem.hu/35837/10-eve-tortent-a-vorosizsap-katasztrofa> (2024.01.03.)
- [2] Á. Muhoray Á. és Papp A. „A vörösiszap-katasztrófa utáni helyreállítás, újjáépítés tapasztalatai I.”, *Belügyi Szemle 61. kiadás*, pp. 27-46. p. 19 2013:2
- [3] Medical Online. „Vörösiszap”. [Online]. Elérhetőség: <https://medicalonline.hu/tudomany/cikk/vorosizsap> (2024.01.19.)
- [4] Muhoray Á. és Ambrusz J. „A vörösiszap-katasztrófa következményeinek felszámolása, a keletkezett károk helyreállítása”, *Bolyai Szemle XXIV.*, pp. 67-85, 19p. (2015)
- [5] INSARAG hivatalos weboldala „GUIDELINES 2020 – Preparedness and response Volume II. Manual B: Operations”. [Online]. Elérhetőség: <https://www.insarag.org/guidelines> (2024.01.03.)
- [6] Muhoray Á., Papp A. „A vörösiszap-katasztrófa utáni helyreállítás, újjáépítés tapasztalatai II.”, *Belügyi Szemle 61. kiadás*, pp. 63-86. p. 23 2013:3

A 2013-as bátai árvíz

The Báta flood of 2013

Fleischer Tibor t. alezredes
Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
tibor.fleisher@katved.gov.hu
ORCID: 0009-0009-0090-7255

Absztrakt:

Magyarország a vizek országa. Területét sűrűn behálózzák a különböző vízfolyások, nagyobbak és kisebbek vegyesen. A folyamszabályozások előtt hatalmas árterek voltak az országban, vizes, mocsaras, nádas területekkel. Igyekeztek ezzel együtt élni az emberek. A folyamszabályozások után azonban mindez megváltozott, elfoglaltuk, és belaktuk a folyóink egykori árterületeit. A medrek keresztmetszete lecsökkent, és az árhullámok nem lettek kisebbek. A folyó visszavenné ugyan a területét, de szinte bármit megteszünk, hogy a gátak között tartjuk. Ma Magyarországon a két legtöbbet tapasztalt természeti csapás a viharkár és az árvíz. Utóbbi jelentőségét az is mutatja, hogy nyelvünkben különbséget teszünk a különböző árvizek között. Van villámárvíz, jeges árvíz, tavaszi árvíz és zöldár. Ez utóbbi tette tiszteletét a Dunán 2013 júniusában. Báta település egy része a nagygát és a Duna között terül el, alapvetően a nyári gát védelmében bízva. De a nyári gát 2013 júniusában kevés volt. Írásomban szeretném bemutatni azokat a napokat, amik a felkészüléstől az árhullám levonulásáig tartottak. Tisztelettel adózva mindazon tűzoltóknak, rendőröknek, katonáknak és egyéb hivatásos szervezeteknek, civileknek, önkénteseknek, akik ott dolgoztak.

Kulcsszavak: Duna, árvíz, Báta, védelem, zöldár, ártér, nyúlgát

Abstract:

Hungary is a country of waters. Its territory is densely criss-crossed by various watercourses, a mixture of larger and smaller ones. Before the river controls, there were huge flood plains in the country, with wet, marshy and reedy areas. People tried to live with it. However, after the river regulations, all this changed, we occupied and inhabited the former floodplains of our rivers. The cross-section of the beds decreased, and the tidal waves did not become smaller. The river would take back its territory, but we will do almost anything to keep it between the dams. Today, the two most experienced natural disasters in Hungary are storm damage and floods. The importance of the latter is also shown by the fact that in our language we distinguish between different floods. Flash Flood, Ice Flood, Spring Flood, and Zöldár. The latter paid his respects on the Danube in June 2013. Part of the settlement of Báta lies between the Great Dam and the Danube, basically entrusted with the protection of the summer dam. But the summer dam in June 2013 was not enough. In my article, I would like to present the days that lasted from the preparation to the withdrawal of the price wave. Paying tribute to all the firefighters, policemen, soldiers and other professional bodies, civilians and volunteers who worked there.

Keywords: Danube, flood, protection, spring-flood, emergency dam

1. BEVEZETÉS

A 2000-es évek nagy árvizeket hoztak mind a Duna, mind a Tisza vízgyűjtő területén. A Dunán a legnagyobb, az évszázad árvizének is nevezett árhullám 2013 júniusában haladt végig. Ennek során tanúja lehettem a bátai védekezési munkálatoknak, ahol szolgálati időmben, mint a Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Főügyeleti Osztályának műveletirányítója, szabadidőmben pedig, mint a Bátaszéki Önkormányzati Tűzoltóság tagja vettem részt.

A téma ismertetésével kapcsolatban szakmai és magánjellegű okaim vannak. Szakmai okom, hogy kint voltam a helyszínen, saját tapasztalataim vannak az ott folyt munkálatokról. Bár az eredeti feladatom a jelentések küldése [1] volt a bátai polgármesteri hivatalból, ezt 3 óránként kellett megtennem, így volt időm járni a helyszíneket, mely során részt vettem zsákoknak a depókba, és az ivóvíznek a gátakon dolgozókhöz kijuttatásában. Ez a jelentések írásában is segített.

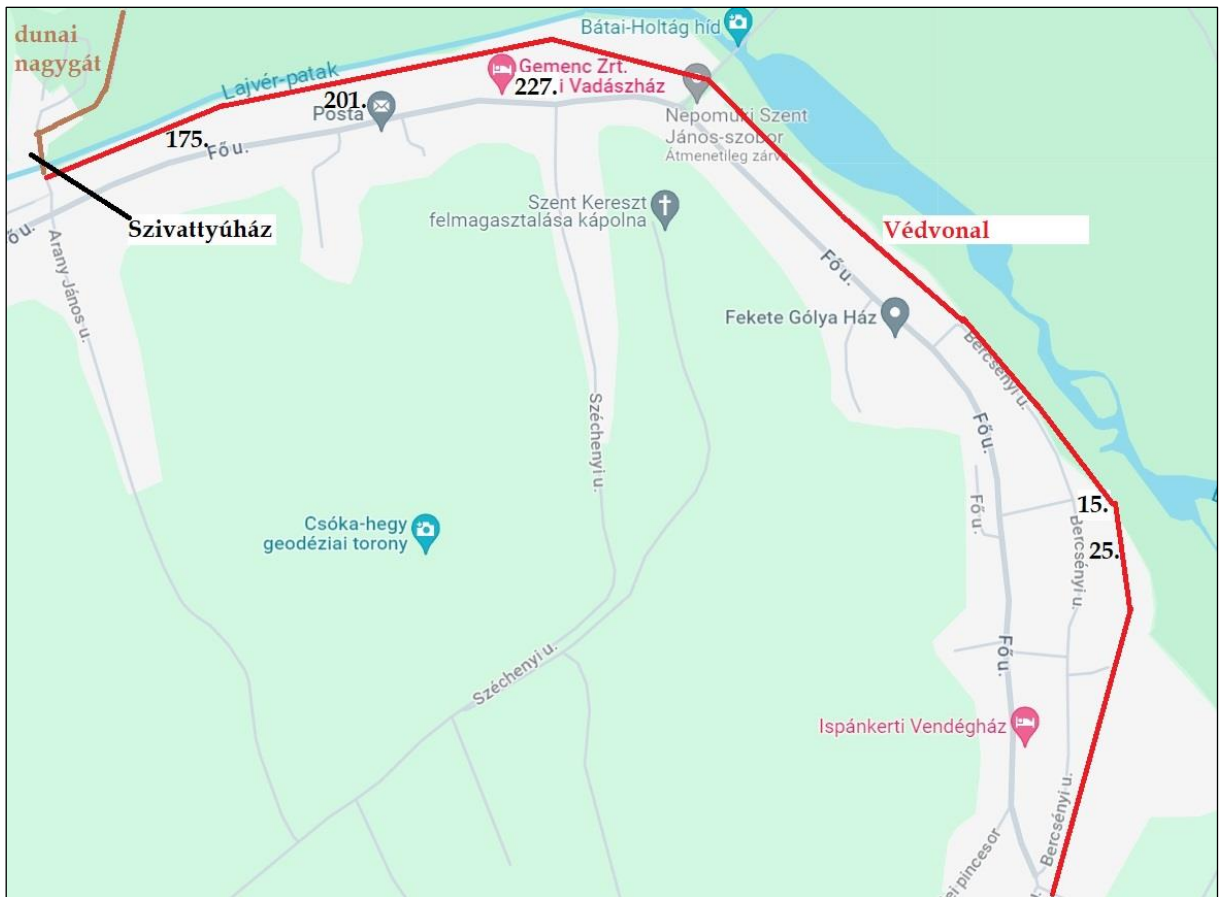
Magánjellegű ok a településhez való kötődésem. Felmenőim jelentős része anyai ágon Bátáról származik. Édesanyám itt nőtt fel, sőt életem kezdeti szakaszában egy évet itt éltem magam is. Sokszor hallottam már tőle, hogy az 1956-os árvíz hogyan vitte el az úgynevezett „Alszög”-ben álló házukat. Bár már nem laknak ott vérszerinti rokonaim, de ismerem a települést, és ha valaki engem személyesen nem is ismer, a vezetéknevem vagy anyám neve hallatán már a településhez kapcsolnak. Ez is segítségemre volt egyébként az ottani munkám során.

Szeretném bemutatni magát a helyszínt, azokat a sajátosságokat, mellyel a munkálatok résztvevői találkoztak. Fontosnak tartom, hogy aki olvassa, az térben el tudja helyezni a helyszínt. Bemutatom azt a folyamatot, ahogyan a Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság felkészült, majd végrehajtotta az árvízvédelmi intézkedéseket. A helyi helyzet mellett szeretnék kitekinteni az egyéb vármegyei eseményekre, hiszen a bátai nem az egyetlen árvízvédelmi tevékenység volt a vármegyében. Célkitűzésem az is, hogy beszéljünk róla, legközelebb miként lehet hatékonyabb ezen típusú feladatok végrehajtása.

Ezért összevettem az árvízkor hatályos különböző szakmai és jogi szabályzókat, a helyszíni jelentések tartalmát, illetve a helyszínen szerzett személyes tapasztalataimat. Ezekből szeretnék egy egységes képet összeállítani az ott lezajlott munkálatokról.

2. BÁTA BEMUTATÁSA

Báta község Dél-Dunántúlon, Tolna vármegyében, a Szekszárdi járás területén fekszik. A Szekszárdi-dombság Dunára lefutó dombvonulatának lábánál mintegy 5 km hosszan elnyúló zsáktelepülés. Bátaszék és Mohács között az 56. számú főútról közelíthető meg. Keletről a Duna-folyam és a Gemenci-erdő, délről és nyugatról a Dunántúli-dombság, északról a sík Sárköz határolja. A következő képen szeretnék áttekintést nyújtani, hogy térben el lehessen helyezni a védekezés főbb pontjait, házszámait.

1. kép: Báta település védett része térképen (készítette a szerző)

A település keleti része a Duna egykori és jelenlegi árterületéhez tartozik, amely a Gemenci-erdő egy része, és a Duna–Dráva Nemzeti Park révén országos szintű természetvédelmi oltalom alatt áll. Ez utóbbinak az árvíz során a vadállomány védelme érdekében hozott intézkedéseknél volt jelentősége.

Báta lakossága 2013-ban 1801 fő volt. A településen a lakosság összetétele szempontjából előregedő folyamat zajlik. Mértékét jól mutatja, hogy a KSH 2023. január 1-jei adatai alapján a település lélekszáma 1530 főre csökkent. Az előregedésnek esetleges nagytömegű kitelepítéskor, kimenekítéskor lett volna jelentősége. Az idősebb, nehezebben mozgó lakosság menekítése mindig erő- és eszköz igényesebb.

A Duna szabályozása előtt a lakosság magasan, az úgynevezett szurdikokban lakott. A szurdikok az eső, illetve ember vájta mélyedések. A báta dombok, így a szurdikok is, lösz anyagúak. A folyamatszabályozás következtében a lakosság egyre nagyobb része költözött le a kényelmesebb, komfortosabb síkságra. Ma már elmondható, hogy a község lakosságának nagy része a gátak oltalmában, a síkságon él.

A település két részre osztható. Az úgynevezett „Főszögre” és az „Alszög”. Az előbbi hagyományosan a gazdagabb társadalmi réteg lakhelye, míg az utóbbi a szegényebbeké. Az itt található házak kisebbek, egyszerűbbek. Ezen a részen aránylag kevés ház állt alacsonyabb területen. Érdekesség, hogy a település „Alszög”-i része tulajdonképpen árvízvédelmi szempontból magas part. A dunai nagygát ugyanis az Arany János utca magasságában, a szivattyúháznál csatlakozik a domboldalhoz. A dunai nagygátnál ezen a báta szakaszon, az árvíz során semmi különlegesebb árvízvédelmi műveletre nem volt szükség.

3. FELKÉSZÜLÉS

Az évszázad árvize 2013. június 4.-én kezdődött Tolna vármegyében, ekkor rendelte el az illetékes vízügyi igazgatóság az I. fokú árvízvédelmi készültséget. Ezt az árvíz- és a belvízvédekezésről szóló 10/1997 (VII.17.) KVHM rendelet (Rendelet) 1. számú mellékletében [2], az állami tulajdonú árvízvédelmi vonalak védelmi szakaszainál meghatározott vízállás elérésekor kellett megtegye. A vármegye területén, a Duna mentén három árvízvédelmi szakasz található. Folyamiránnyal szemben a következő sorrendben: Bába – Siótorok, Siótorok – Paks, Paks – Bölske. Az árvízvédelmi fokozatok elrendelése Bába – Siótorok árvízvédelmi szakasz esetében a siótoroki vízmérce, a másik két árvízvédelmi szakasz esetében a paksi vízmérce alapján történik.

Az alábbi táblázatban összefoglalom a különböző árvízvédelmi készültséghez tartozó, a Rendeletben meghatározott, jelenleg érvényes vízállásokat, árvízvédelmi szakaszokra lebontva:

Árvízvédelmi szakaszok és árvízvédelmi készültségi fokozatok a Dunán Tolna megyében			
Árvízvédelmi szakasz	I. fokozat (cm)	II. fokozat (cm)	III. fokozat (cm)
Bába – Siótorok	1050	1150	1250
Siótorok – Paks	650	800	900
Paks – Bölske	650	800	900

1. táblázat: Árvízvédelmi fokozatok (készítette a szerző)

A vármegyei igazgatóság kommunikációs tervet készített az árvízi védekezéssel összefüggő lakosságvédelmi, tájékoztatási feladatok végrehajtására.

Június 6-án már II. fokú árvízvédelmi készültség lépett életbe. Ezen a napon a vármegyei veszélyhelyzet-kezelési központ készenlétbe helyezésével, a kitelepítési tervek felülvizsgálatával kerültek végrehajtásra a megelőző felkészülési és logisztikai, valamint a védekezéshez szükséges döntés-előkészítési és tervezési feladatok. A hivatásos tűzoltóságok, és katasztrófavédelmi kirendeltségek áttértek a 24/24-es munkarendre, ugyanis 73 fő beosztott tűzoltót Szentendre védelmére vezényeltek a vármegyéből. Ez tulajdonképpen minden hivatásos tűzoltóparancsnokságról 1 szolgálati csoportot jelentett. Az átvezénylést a 4/2013. (VI.06.) számú főigazgatói parancs [3] alapján hajtották végre.

A vármegyei igazgató az árvízi helyzettel kapcsolatos tájékoztatásra, az önkéntesek és a felajánlások koordinálására a Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságon elrendelte a 24 órás telefonos ügyfélszolgálat működését 08:00 órai kezdettel. Ez az ügyfélszolgálat június 23-ig működött.

Az 55-ös főút Gemenci-erdő szakaszára 50 km/h sebességkorlátozás került bevezetésre, mert a menekülő vadállomány veszélyeztette a forgalmat. A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemeket tájékoztatták a Dunán levonuló árhullámról és az esetleges gátszakadás következtében végrehajtandó feladatokról.

2. kép: Az érkező árvíz elönti az ártérben lévő Gemenci-erdőt (készítette a szerző)

Az állattartó telepeket felmérték, kitelepítésükre vonatkozó felkészülési tervezési feladatokat végrehajtották. Azon a területen, amit gátszakadások esetén a víz előnthatott, összesen 1327 szarvasmarha, 6930 sertés, 52700 baromfi és 450 juh kerülhetett veszélybe, ezek esetleges áttelepítéséről kellett volna gondoskodni. Látható, hogy az állatállomány szükség esetén történő áttelepítése nagy erőket vont volna el a védekezéstől. A részletes, települések szerinti lebontást az alábbi táblázat tartalmazza.

Település	Állatfajta	Darabszám	Befogadó település
Alsónyék	Sertés	160	Pincehely
Báta	Szarvasmarha	520	Báta
Bátaszék	Szarvasmarha	95	Mócsény
Bátaszék	Koca és szaporulata	360	Pincehely
Bátaszék	Sertés	50	Tengelic
Bogyiszló	Szarvasmarha	452	Bonyhád
Bogyiszló	Tojótyúk	17700	Cikó
Fadd	Koca és szaporulata	360	Pincehely
Gerjen	Szarvasmarha	45	Dunakömlőd
Gerjen	Juh	450	Dunakömlőd
Gerjen	Tyúk	5000	Dunakömlőd
Madocsa	Szarvasmarha	45	Dunaföldvár
Madocsa	Sertés	2000	Dunaföldvár
Sárpilis	Sertés	4000	Pincehely
Szekszárd	Szarvasmarha	170	Mócsény
Tolna	Baromfi	30000	Cikó

2. Táblázat: Szükség esetén kitelepítendő állatállomány (készítette a szerző)

Ebben az időszakban Bába település térségére nagyobb mennyiségű csapadék hullott, ezért az ideiglenes vízvezetők felmérésre kerültek. A felmérés során a záródugóval ellátott átereszeket a csapadékvíz levezetése céljából megnyitották. Megelőző védekezés indult Bátán a következő helyeken: a Fő u. 173. régi térsztyágyár mögött megépített földgáton (200 m), Bercsényi u. 1-től kb. 1200 m hosszban megépített földgáton, a Bercsényi u. 21-27. sz.-ú épületek és a közöttük megépült töltésen. Ispánkert 1., és az oda vezető betonúton 150 m hosszban, valamint a Fő utca 173-tól a Bercsényi u.1-ig terjedő szakaszán lévő lakó-gazdasági épületeknél a Duna felőli oldalán 900-1200 m hosszban.

3. kép: Az árvíz elönti a település melletti labdarúgó pályát (készítette a szerző)

4. ÁRVÍZI VÉDEKEZÉS

4.1 Védekezés a tetőzésig

4.1.1 Június 7-i munkálatok

Június 7-én Tolna vármegye árvízvédelmi szakaszain, 2 szakaszon I. fokú, 3 szakaszon II. fokú készség volt érvényben. Ebben nem csak a dunai árvízvédelmi szakaszok, hanem egyéb folyó szakaszai is benne vannak, mint például a Sió. Megelőző védekezési tevékenységet Bátán kívül még 5 településen folytattak. Elzárt település a vármegyében nem volt. Kitelepítés még nem történt. A védekezési munkálatokban összesen 388 fő vett részt és 22 technikai eszközt alkalmaztak. Az önkormányzatok védekezési munkájához 11 540 homokzsákot használtak fel.

Ebből Bátán 108 fő védekezett és 4900 darab homokzsákot használtak fel. A Dunára vezető betonút bal oldalán töltés kiépítése, fóliázása, a Fő utca 175. számtól a Fő utca 201. számig, valamint a Bercsényi utca 15-25. számig homokzsákokkal a lakóingatlanok védelmének kialakítása megtörtént.

4. kép: Bata, Bercsényi utca (készítette a szerző)

4.1.2 Június 8-i munkálatok

Június 8-án Tolna vármegye árvízvédelmi szakaszain, 2 szakaszon I. fokú, 3 szakaszon II. fokú készség volt érvényben. A vármegye területén Bata és Dunaföldvár településeken folyt védekezés. 13 szállító eszközzel végezték a homok depóniákhoz történő szállítását. Az előzetes regisztráció és visszaigazolások alapján 217 önkéntes segítette a települések védekezési feladatainak teljesítését. Elzárt település nem volt. Kitelepítés nem történt.

Bata településen megalakult a helyszíni operatív csoport a munkák hatékony koordinálása érdekében, melyet a polgármester vezetett. Összesen 185 fő védekezett. Reggeli órától 10 IFA billencs és 5 traktor hordta a földet. A védekezéshez 4 depót jelöltek ki, ahol a homokzsákokat töltötték. Ezen a napon 20 510 homokzsákot töltöttek meg, de mivel 50 000 homokzsák érkezett, a nap végén a homokzsák készlet nagyobb volt, mint a nap kezdetén.

4.1.3 Június 9-i munkálatok

Június 9-én Tolna vármegye árvízvédelmi szakaszain, 5 szakaszon II. fokú készség volt érvényben. A vármegye területén Bata településen folyt védekezés, illetve Dunaföldváron a védvonal bejárása során a védekezés vezetője rendelt el homokkal történő megerősítést, amelyet két fővel és két munkagép alkalmazásával hajtottak végre. Bátán ezen a napon 35 425 homokzsák fogyott el. A Fő u. 173. számtól a páratlan oldal alatt a Batai-Holtág vonalában, egészen a település végéig gátmagasítás, erősítés munkálatai voltak folyamatban. 2 Honda szivattyút bevontak az árvízvédelembe, további 7 szivattyú tartalékban maradt.

Jelentősen megemelkedett a védekezésben résztvevők száma, ami az előző napi 185 főről 586 főre emelkedett, amiből jelentős számban, 489-en voltak az önkéntes segítők.

Az állami védekezéshez szükséges homokzsák-töltő helyek a KDTVÍZIG-vel közösen három helyszínen kerültek kialakításra, az illetékes vízügyi igazgatóság által meghatározott humán erőforrások és technikai eszközök biztosítottak voltak. A három helyszín Paks Aldi parkoló, Dombori védelmi központ és Bata sportpálya volt.

A segítő erők szállását és ételmezési ellátását megszervezték és biztosították. Koordinálásukra 2 fő Dombóvár Katasztrófavédelmi Kirendeltség állományából vezénylésre került a batabi védekezésre. Tolna vármegyébe a Békés vármegyéből átvezényelt hivatásos állomány 13:18 perckor 34 fővel, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéből 6 fővel 14:10 perckor, Hajdú-Bihar vármegyéből 20 fő 17:20 perckor megérkezett, Batabszéken a sportcsarnokban kerültek elszállásolásra. A védekezési tevékenységet 19:00-kor, Batabán kezdték meg.

A nap zárásaként teljes útzár került bevezetésre a Baja – Pörböly közötti 55-ös számú főközlekedési útvonalra 20:00-tól. Ez Bata szempontjából azért volt lényeges, mert mutatja az érkező víz nagyságát. Az útzár hatására a keleti és a nyugati országrészek között, a szekszárdi Szent-László Duna-hídtól délre megszűnt a közúti összeköttetés.

5. kép: A Bercsényi utca egyik védett ingatlana (készítette a szerző)

4.1.4 Június 10-i munkálatok

Június 10-én Tolna vármegye valamennyi árvízvédelmi szakaszán III. fokú készültség volt érvényben 6:00-tól. A vármegye területén Bába és Dunaföldvár településen folyt védekezés. Ezen a napon a Megyei Védelmi Bizottság Operatív Törzse megkezdte a működését.

A Kormány a 191/2013 (VI.10.) számú kormányrendeletében [4] 2013.06.10. 12 órától veszélyhelyzetet hirdetett ki Tolna vármegyében a Paksi járás, Tolnai járás és a Szekszárdi járás közigazgatási területére. Ennek megfelelően a védekezést folytató településeken a kijelölt katasztrófavédelmi tisztek vették át a védekezés irányítását a polgármesterektől. Bátán a Szekszárdi Katasztrófavédelmi Kirendeltség vezetője volt ez a katasztrófavédelmi tiszt.

Bátán, a Fő u. 173. számtól a páratlan oldal alatt a Bábai-Holt Duna vonalában, egészen a település végéig gátmagasítás, erősítés munkálatok voltak folyamatban. 1-1 szivattyú dolgozott az alábbi helyeken: 1. depó, Fő u. 179. szám, Fő u. 195. szám, Bercsényi u. 25. számoknál. Az 1-es depótól megkezdtek az ideiglenes védmű fóliázását. Kézi munkavégzés az 1-es depótól a 3-as és 4-es depó közötti Bagényi közig történt. A Bagényi köztől a Kálmán közig gépi munkavégzéssel a nyúlgát mögötti földes út magasítását, feltöltését hajtották végre. Ezekben a munkálatokban 25 392 homokzsák fogyott el és 407 fő védekezett.

4.1.5 Június 11-i munkálatok

Június 11-én Tolna vármegyében a Duna mentén továbbra is mindhárom árvízvédelmi szakaszon rendkívüli készültség volt. A vármegye területén Bába és Dunaföldvár településen folyt védekezés. A védekezés során a már kiépített töltések erősítését, megtámasztását végezték. A Gemenc Mentőszervezetből 2 fő búvár került kirendelésre Bábára, a töltések víz felőli oldalán történő fóliázások biztosítására. A munkálatok során 47 000 homokzsák került felhasználásra. 400 fő védekezett, ebből az ezen a napon megérkező honvéd állomány 110 fő volt.

Bátán kitelepítés történt. A közvetlenül veszélyeztetett 14 épületből 27 személy a meghatározott időpontig, 15:35-ig önként távozott. Elhelyezésük a rokonaiknál és helyben a sportcsarnokban megtörtént. Az előtéssel veszélyeztetett ingatlanokat az elektromos hálózatról leválasztották.

4.1.6 Június 12-i munkálatok

Június 12-én Tolna vármegyében továbbra is ugyanazon a 3 árvízvédelmi szakaszon volt rendkívüli készültség, mint az előző napon. A vármegyei Operatív Törzs folyamatosan működött. Elzárt település nem volt.

Bátán a közkutakat, a Dél-Tolna Közmű Üzemeltető és Szolgáltató Kft. lezárta, ellenőrzésük a védvonalon folyamatosan történt. Erőgépekkel folyt a gát megtámasztása. A Maros Mentőcsoport 8 fővel, valamint a Honvédség 12 fővel megkezdte a gátak külső ellenőrzését csónakról. A Maros Mentőcsoportot az esti órákban állomáshelyére vezényelték. Kézi erővel történő munkavégzés a Bagényi közig történt. A 90 fő a védvonalon a vízügyi szakember utasítására a gát újabb megerősítését végezte. A teljes védelmi vonalon 275 fő védekezett. 11 000 homokzsák fogyott.

Bába térségébe a Békés vármegyéből átvezényelt hivatásos állomány 34 fővel, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéből 6 fővel, Hajdú-Bihar vármegyéből 20 fővel (összesen 60 fő) a védekezési tevékenységet továbbra is Bábán folytatta, 12 órás váltásos rendszerben. Ezen a napon tetőzött a Duna Bábánál 782 centiméteren. Ez a bábai és, nem a Siótoroknál található mérce adata. A Siótoroknál is ezen a napon tetőzött a Duna 1259 cm-en, amely a mai napig a legmagasabb vízszint.

6. kép: Tetőzés a szivattyúháznál (készítette a szerző)

4.2 Tetőzés utáni védekezési munkálatok

4.2.1 Június 13-i munkálatok

Június 13-án az árvízvédelmi rendkívüli készültség szakaszai nem változtak. Bátán a megcsúszások elkerülése miatt bordás megtámasztások, a 2-es 3-as depó közötti szakaszon valamint a 4-es depó utáni részeken ellen nyomó medence készítése, ezek folyamatos ellenőrzése, valamint szükség esetén szivattyúzások történtek. A vízügytől 20 fő látta el a figyelőszolgálatot, összesen 169 fő volt készenlétben a védekezéshez. Ezen a napon mindösszesen 5300 homokzsák fogyott el. A földszállítások szüneteltek, a depók földdel való ellátása megtörtént. A tartalék zsákok feltöltése biztonsági okokból szintén megtörtént. A Fő út 227. számú házból az ingóság kimentése végrehajtva, mivel megemelkedett a talajvíz szintje, a tartó fal felvizesedett a hátsó részen, a padlózat pedig megsüllyedt. A szakemberek a tartófalak további felnedvesedése esetén a vályogház statikai állékonyságának nagymértékben történő változását várták.

A Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar vármegyéből érkezett hivatásos erők 20:00-kor elindultak a szolgálati helyükre. A Tolna vármegyéből elvezényelt vonulós állomány visszaérkezett, de hazamenetel helyett a bátai védekezéshez irányították őket. Őket a Bátaszéki Sportcsarnokban szállásolták el.

7. kép: A lassú apadás miatt fent kellett még tartani a védelmi rendszert (készítette a szerző)

4.2.2 Június 14-i munkálatok

A megcsúszások elkerülése miatt bordás megtámasztások, ellennyomó medence készült a 2-es 3-as depó közötti szakaszon, valamint a 4-es depó utáni részeken. A gáterősítéseket folyamatosan ellenőrizték, szükség esetén szivattyúzásokat hajtottak végre. A földszállítások szüneteltek, mert a depók földdel való ellátása megtörtént. Folyamatos volt a tartalék zsákok homokkal való feltöltése, biztonsági tartalék céljából. Homokzsák azonban már nem került beépítésre. Ennek ellenére még 169 fő állt továbbra is készenlétben Bátán.

4.2.3 Június 15-i munkálatok

Folytatódtak az előző nap munkálatai. 1000 homokzsák került felhasználásra, további 5000 megtöltött zsák tartalékot képezett. A védekezésben résztvevő 136 fő elsősorban fokozott figyelő szolgálatot látott el. Mert bár a Duna apadni kezdett, de a Gemenci ártér miatt csak lassan csökkent a vízszint. Ezért döntés született a nyári gát másnapi, 50 cm mélységű átvágására, hogy a víz gyorsabban vonuljon vissza. Ugyanakkor elkezdték a nyúlgátak tetejéről a felső sort visszabontani, hogy a visszahúzódó víz miatt a homokzsákok ne csússzanak meg.

4.2.4 Hátralévő munkálatok

Június 16-án megtörtént az előző napi döntés alapján a gát átvágása. A honvéd állomány teljes egészében kivonásra került. Egész nap 71 fő látott el különböző feladatokat.

A következő napokban a dunai árhullám visszavonulásának megfelelő ütemben folyamatosan történt a nyúlgát visszabontása. A Gemenci-erdő Európa legnagyobb egybefüggő ártere. Sajátossága, hogy a víz először alulról áramlik be, azaz Bába községnél, és ott is folyik ki. Így a víz visszahúzódása a település szélétől igen lassú és sokáig jelen van. A bontási munkálatokkal egyidőben megkezdődött a károk felmérése, majd a terület fertőtlenítése is.

8. kép: A nyúlgát bontása (készítette a szerző)

5. MEGTETT LAKOSSÁGVÉDELMI INTÉZKEDÉSEK

Az összes árvízi védekezés során a következő lakosságvédelmi intézkedések történtek meg: A rendkívüli ár- és belvíz elleni felkészülés időszakában felmérésre kerültek a veszélyeztetett térségben elhelyezkedő települések, ezek kitelepítési és befogadási terveinek felülvizsgálatát végrehajtották. A Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv (NSZSZ) állományával közösen, ellenőrzések keretében a befogadó helyek közegészségügyi, valamint tűzvédelmi ellenőrzése megtörtént. Az artéri öblözetben található szociális és egészségügyi intézményeket felmérték, felkészültek a kiürítésre, a nagy tömeg tartózkodására alkalmas létesítményeket felmérték. A nagygát esetleges szakadásakor Decsről, Sárpilisről és Bátaszékről különböző szociális intézményekből, időszotthonokból összesen 259 főt kellett volna szekszárdi és dombóvári intézményekben elhelyezni. Az állattartó telepeket szintén felmérték, a védekezéshez szükséges anyagok és eszközök beszerzését, utánpótlását, helyszínre juttatását megoldották. A gyülekező helyeket kijelölték, a lakosságot folyamatosan és tervszerűen tájékoztatták. A kárterületek határai a szükséges mértékben munkavédelmi és lakosságvédelmi céllal lezárásra kerültek, belépés csak az arra jogosultaknak volt engedélyezett. Az 55-ös számú főúton a közlekedési útzár a gemenci vadállomány megvédése mellett a lakosság védelmét is szolgálta közvetett módon. Letakarítására, fertőtlenítésére június 19-én került sor, és csak ez után adták vissza a forgalomnak. Báta esetleges teljes kitelepítése esetén az 1801 főnyi lakosságból 870 fő igényelt volna elhelyezést, akiket Bonyhádra telepítettek volna, Bátaszéken keresztül. A lakosság többi része a környező településeken ismerősöknél, rokonoknál kapott volna helyet. Bonyhádon, a Széchenyi István Általános Iskolában (300 fő befogadó képesség), a művelődési házban (450 fő befogadó képesség), az Arany János Általános Iskolában (150 fő befogadó képesség) kerültek volna elhelyezésre. A kitelepítés 3 fordulóval, 5 autóbusszal és 4 teherautóval volt tervezve. Az árvíz utóhatásaként a települést nagy mennyiségű szúnyog lepte el. Ezért többszöri, légi úton történő szúnyoggyérítésre volt szükség.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A Tolna Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságon a rendkívüli árvízi helyzet miatt 2013. június 06. 08:00 órától 2013. június 23. napjáig 24 órás telefonos ügyfélszolgálat működött. Az ügyfélszolgálat telefonos elérhetőségét a honlapon, illetve a helyi média útján is közzétették. A beérkező hívásokról és felajánlásokról nyilvántartást vezettek, illetve napi rendszerességgel a BM OKF Ügyfélszolgálatára felé jelentettek. Az ügyfélszolgálat a működés időszakában mintegy 400 telefonhívást fogadott, működése hasznos volt, az állampolgároktól kapott visszajelzések alapján megfelelően látta el a feladatát.

A védekezés teljes időintervallumában 3482 fő önkéntes állampolgár vett részt a munkákban Tolna vármegyében. Az állampolgári részvétel a védekezés folyamán jelentős segítség volt. Az önkéntesek fogadása, munkavédelmi oktatása, a kárterületre történő felvezetése jelentős szervezési feladatokat igényelt. A helyszínen tapasztaltak szerint az önkéntesek száma valójában még több volt. Már csak azért is, mert a helybeliek nem jöttek be minden esetben regisztrálni, hanem mentek ahhoz az ismerőshöz, rokonhoz, akinek segítség kellett. Más településekről is érkeztek segítők rokonokhoz, barátokhoz, ismerősökhöz, akik egyből ahhoz a házhoz mentek, ahol szükség volt rájuk, és ők sem mentek be regisztrálni az önkormányzathoz.

Az árvíz során a Magyar Vöröskereszt Tolna Vármegyei Szervezete, a Máltai Szeretetszolgálat, a SZILÁSZ Református Támogató Szolgálat, a Szent Erzsébet Caritas és az Ökumenikus Segélyszervezet segítette karitatívan a munkálatokat.

9. kép: Az egykori védvonal (készítette a szerző)

Az árvíz levonulása után a kerteket, telkeket, ingatlanokat fertőtleníteni kellett. Az érintett házak feláztak, vizesek lettek.

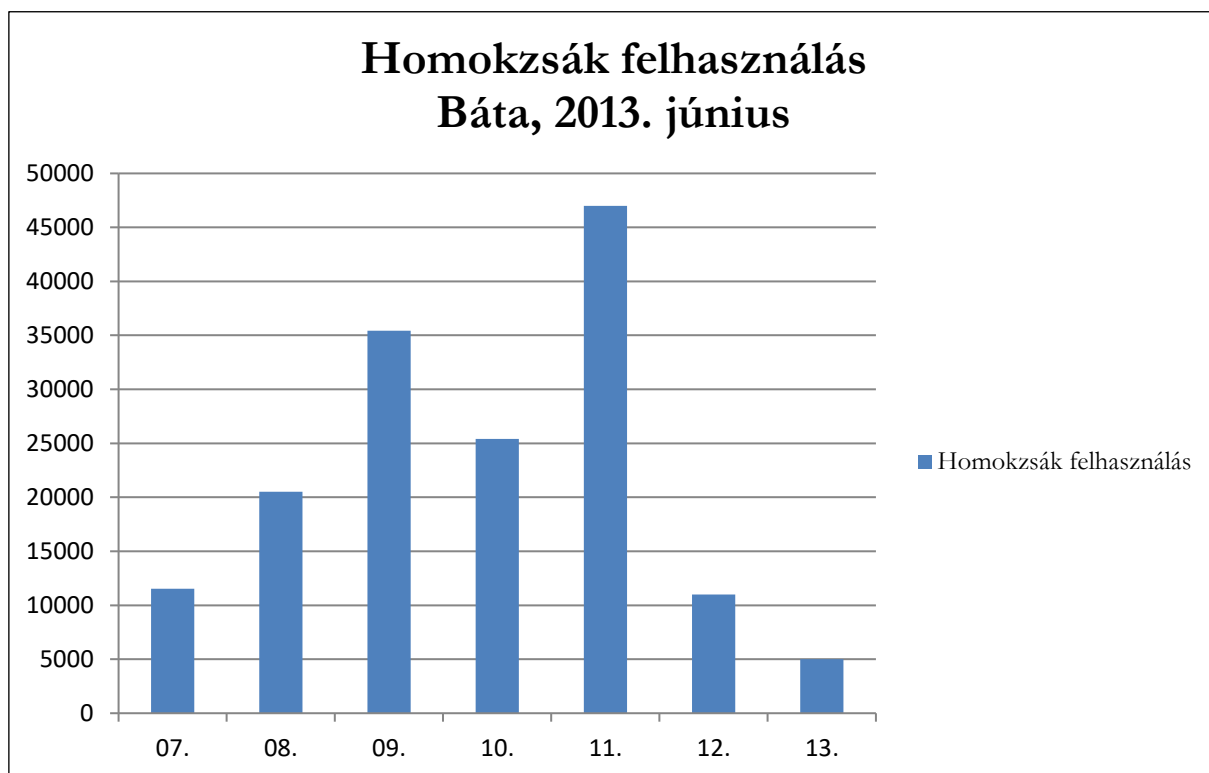
Báta község területén, az árvíz idején az önkormányzat tulajdonában lévő 7149 Báta, Fő utca 245/A szám alatti sportöltözőben károk keletkeztek, melyet az árvíz levonulását követően észleltek. Az épületben kb. 80 cm víz állt. A falakon a felázás 1,5 m magasságig volt látható. A padló és a nyílászárók feláztak, a külső és belső vakolat több helyen leomlott. Ezen kívül még 45 lakóingatlanban keletkeztek különböző mértékű károk.

A Duna-Dráva Nemzeti Park bátai területét az árvíz teljesen elborította. Ebből 394 hektár volt mezőgazdasági vagy egyéb céllal hasznosítva. Ennek a 394 hektárnak a részletes lebontását a következő táblázat tartalmazza.

Alszögi terület, Bödei rész	
Legelő	75 hektár
Szántó, nagy művelésű terület	35 hektár
Kert, kisművelésű terület	10 hektár
Összesen	120 hektár
Nagy-sziget térsége	
Kukorica	90 hektár
Búza	66 hektár
Napraforgó	74 hektár
Összesen	240 hektár
Belterület	
Sportpálya környéke	4 hektár

3. táblázat: Elöntött mezőgazdasági területek (készítette a szerző)

A bátai árvízvédelmi munkálatok költsége 30 millió forint volt. Itt volt a legtöbb beavatkozásra szükség a vármegyében, amit az is mutat, hogy ez az összeg igen jelentős rész az egész vármegyére vonatkozó 43 millió forintból.

1. diagram: Bátai árvíz homokzsákfelhasználásának alakulása (készítette a szerző)

7. EGYÉNI MEGLÁTÁSOK, JAVASLATOK

Bár az évszázad árvizeként hirdetett árvíz a Siótoroknál az eddigi legmagasabb vízszintet érte el, Bátánál végül a helyi mérce alapján 7 centivel az addigi legnagyobb árvíz szintje alatt tetőzött. Ez jól mutatja a Gemenci-erdő víztárolási képességét. Ennek ellenére nagy erővel kellett védeni az úgynevezett Alszög víz melletti házait. A védelmi vonal bizonyos helyeken alig 100-200 méterre húzódott a domboldaltól, tulajdonképpen egy keskeny csík védelmére került sor. A dunai nagygáton csak figyelőszolgálat működött, homokzsákos megerősítésre nem volt szükség.

Az ügyeletről úgy kerültem ki a területre, hogy az önkormányzattól érkező jelentések nem voltak megfelelőek. Ezért kellett olyan hivatásos tűzoltókat küldeni, akik el tudták látni ezt a feladatot. Az eredeti elképzelés szerint az egyik önkormányzati iroda számítógépének használatával történt volna a jelentések megküldése. Ez a lehetőség csak hétvégén működött, ugyanis az önkormányzati ügyintézőknek is szükségük volt a számítógépeikre, ezért laptopot igényeltem, illetve egy kézi rádiót, hogy a kárhelyszíni forgalmazást követni tudjam, vagy elérhető legyek, ha kimentem a kárterületre. Tapasztalataim alapján, ha legközelebb ilyen mértékű árvízi védekezés történik, célszerű már az elején kivezélni egy összekötőt olyan felszereléssel, amivel önállóan, mindenkitől függetlenül tud dolgozni.

Említettem az írásom elején, hogy a Tolna vármegyei tűzoltókat, 73 főt elvezényelték Szentendre térségébe védekezni, Tolna vármegyébe pedig Hajdú-Bihar, Békés és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékből érkezett 60 fő tűzoltó.

A tűzoltóságok a segítségnyújtásaikat tervek alapján végzik. A Műveleti Terv (MT) adatlapok tartalmazzák, hogy az egyes településekre, település részekre honnan érkezik segítség, ha a helyi erők kevésnek bizonyulnak. Szükségessé válhat ilyen tervezés az egyes vármegyék közötti átcsoportosításra rendkívüli természeti katasztrófák esetére. Az árvíznél maradvánnyal nem lehetetlen, hogy mind a Duna, mind a Tisza egyszerre áradjon, de alapvetően nem jellemző, hogy mind a két folyónál egyszerre kelljen homokzsákokkal védekezni. Amikor országosan elrendelik a 24/24 órás szolgálatot, akkor minden vármegyében felszabadul egy szolgálati csoport, és más vármegyében bevethető.

A védekezések során hatékony lehetne, ha előre, tervszerűen meg lenne határozva, hogy melyik szakaszra honnan, melyik vármegye induljon segítségnyújtásra a védekezéshez. Az talán elfogadható alapelv egy ilyen terv esetén, hogy azok a vármegyék, amelyek az áradó folyó mellett vannak, és az árhullám miatt homokzsákos védekezésre lehet szükség, helyben maradjanak, és olyan vármegyék legyenek mozgatva, melyek területén nem szükséges a védekezés. Úgy gondolom, hogy az ilyen tervek megléte, és karbantartása esetén a vármegyék közötti segítségnyújtások elindítása egyszerűbb és szervezettebb lenne. Ez pedig nagy segítséget jelenthetne a védekezések első időszakában.

8. IRODALOMJEGYZÉK

- [1] *Báta településről 3 óránként küldött jelentések*, Bába, 2013.
- [2] 10/1997 (VII.17.) KVHM rendelet 1. számú melléklete [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700010.khv> (2024.01.23.)
- [3] Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, „Az árvízi védekezési feladatok irányítása, koordinálása vonatkozásában az erők, eszközök átcsoportosítására, vezénylésére szóló 4/2013 (VI.06.) főigazgatói parancs,” [Online]. Elérhetőség: BM OKF Intranet normatár hatályon kívül helyezett normák. (2024.01.23.)
- [4] „191/2013 (VI.10.) számú kormányrendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről, valamint a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről szóló 177/2013. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról,” [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300191.KOR&txtreferer=A1100128.TV>

Rendkívüli időjárási körülményekkel kapcsolatos tűzoltó beavatkozások Bács-Kiskun vármegyében – erdő- és vegetációs tüzesetek

Firefighter Interventions Associated with Extraordinary Weather Conditions in Bács- Kiskun County – Forest and Vegetation Fires

János Gyapjas
author

Bács-Kiskun County Disaster Management Directorate, deputy director

Email: janos.gyapjas@katved.gov.hu

ORCID: 0000-0001-7088-2123

Absztrakt:

A környezetemben is egyre gyakoribb szélsőséges időjárási jelenségek hatására elhatároztam, hogy megvizsgálom a kapcsolódó tűzoltó beavatkozásokat Bács-Kiskun vármegyében. Az erdő- és vegetációs tüzek témáját választottam elsőként. Nagyon aktuális és jelentős téma, különös tekintettel a vármegye veszélyeztetettségére, illetve az élet- és értékvédelemre. Statisztikai adatok és nagy erdőtüzek elemzésének segítségével azonosítom azok jellemző sajátosságait. Ezeket összesítem és összevetem a korábbi évek fejlesztési mérföldköveivel. Végül konkrét javaslatokat teszek a megelőzés és felkészülés további optimalizálására.

Kulcsszavak: tűzvédelem, erdőtűz, Bács-Kiskun, tapasztalatok, fejlesztés

Abstract:

Due to the increasing frequency of extreme weather phenomena in my environment, I have decided to investigate the firefighting interventions related to them in Bács-Kiskun county. My initial focus is on forest and vegetation fires, a highly relevant and crucial subject, particularly considering the county's risk level and the imperative to protect life and property. Utilizing statistical data and analysis of significant forest fires, I aim to identify their characteristic features. I will then summarize and compare these features with the developmental milestones from previous years. Ultimately, I will provide concrete recommendations for further optimizing prevention and preparedness.

Keywords: fire protection, forest fire, Bács-Kiskun, experiences, development

1. INTRODUCTION

In my work, I dedicate a significant amount of time to forest fire protection. I am a professional firefighter in Bács-Kiskun county, where one of the main hazards is forest fires. In Hungary, there are two counties with a high risk of forest fires, and Bács-Kiskun is one of them [1]. It is the largest county in Hungary, covering 8444.81 km² and divided into 11 districts and 119 municipalities. I consider forest fire protection to be crucial and increasingly relevant. This belief is supported not only by my personal experience but also by literature. Forest fire protection is a comprehensive concept that encompasses fire prevention, firefighting, fire investigation, as well as regulation and cooperation.

Figure 1.: Aqua/MODIS satellite image of the Bugac (Source: [2])

I was personally involved in extinguishing the forest fire in Bugac, which covered about 10 km². The plume of smoke was visible from a distance when I was leaving for the Puszta, and the sight of it remains a defining memory for me. While working on a study of the fire, I came across a publication by the National Meteorological Service and a satellite image. According to this article, the Bugac forest fire on 29 April, 2012 (the day it started) significantly increased air pollution in Budapest. The combined rapid rise in PM₁₀ and CO concentrations made the source clear [3]. The satellite image in Figure 1, combined with my personal experience, is a huge exclamation mark for me: the issue is very important, and we need to deal with it.

Based on my own research, it is established that major, long-lasting, large-scale forest fires occur every 5-7 years in Bács-Kiskun county [4]. To extinguish these fires, forces of at least alert level V/K are required. The alarm level indicates the firefighting power needed to extinguish the fire, with the letter "K" specifying the special vehicle required, such as a water truck or forest fire engine. For level V, more than six firefighting squads (36 persons) must be alerted [11, 37.§ (5)-(6)]. Fires of this magnitude do not occur every day.

Nevertheless, in July 2015 and July 2022, we had to deal with two such fires simultaneously, which made national news [5] [6]. The study by Dr. György Bodnár and Péter Debreceni [7] shows an increasing tendency of forest fires in Hungary for the period 2013-2021.

According to experts from the United Nations Environment Programme, forest fires are expected to increase by 50% by the end of the century, with forest fires and climate change exacerbating each other. They recommend enhancing prevention and preparedness efforts [8].

In line with the European Forest Fire Information System data [9], the area of forest fires in August 2022 exceeded 5000 km² in the European Union, more than double the long-term average. Smoke emissions were also the highest since 2007. Besides several regions of Europe, Hungary also experienced significant forest fire activity [10].

The importance of the risks related to forest fires cannot, in my view, be overemphasized. In a previous study, I have already highlighted the significance of collecting and processing experience [4]. By using and adapting them, the effectiveness of prevention and preparedness can be optimized. In Bács-Kiskun county, we organized national conferences and exercises on this topic in 2013 and 2016 [4].

Due to the impact of extreme weather-generated incidents in recent years, I decided to investigate them in Bács-Kiskun county. First and foremost, I focused on forest and vegetation fires. My research methods primarily involved historical analysis and event analysis. In this comprehensive study, I aimed to:

- Analyze the characteristics of forest and vegetation fires and their geographical distribution using a statistical database covering many years;
- study and collect the main characteristics and features of long-lasting, large-scale forest fires;
- briefly summarise the development features and characteristics previously introduced and applied in our county;
- summarise this information and provide a basis for the assessment and further analysis of forest and vegetation fire risk in the county, and to make recommendations for the continuation of prevention and optimisation of preparedness.

2. CHARACTERISTICS AND TRENDS OF FIRES

2.1 Trends in case numbers

The fire brigades are obliged to collect and provide data on their interventions, the order and content of which are determined by the Director General of the National Directorate General for Disaster Management, Ministry of the Interior (Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, BM OKF) [11]. Data is collected through the Disaster Management Data Service Programme (Katasztrófavédelmi Adatszolgáltató Program, KAP-Online) [12]. Previous data collections have been carried out in such different ways and formats that they are extremely difficult to analyze. Therefore, I have not included them in the current research. For this study, I used the KAP-Online database (forest and vegetation fires only), started on 1 January, 2011, and closed on 31 December, 2022, covering a period of 12 years.

Experience has shown that the number of outdoor/forest vegetation fires correlates with the total number of fires. Based on a multi-year average, forest/vegetation fires account for about 19.2% of all fires, which proportionally represents two-thirds of all outdoor fires.

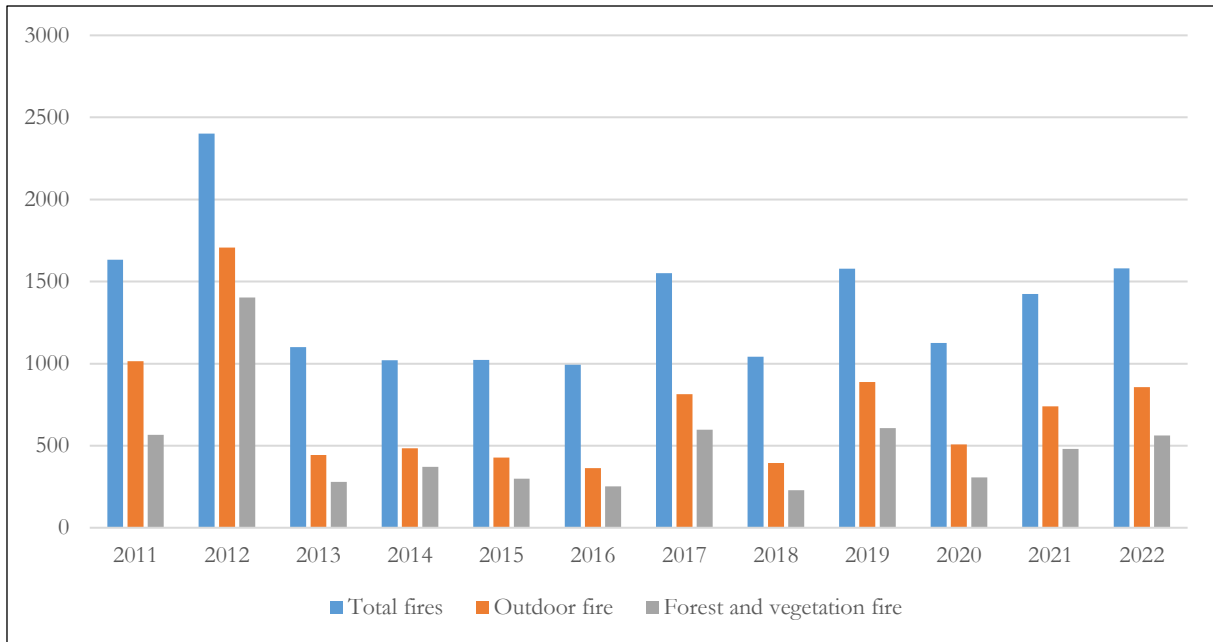

Figure 2.: Trends of fires in Bács-Kiskun county (made by the author)

The average number of forest and vegetation fires per year is 500. Almost half of the period is above average: 2011, 2012, 2017, 2019, and 2022. The 2012 value is almost three times the multi-year average, while the other years are of the same order of magnitude. The 2018 minimum is about half the average. The multi-year trend is upward, especially in the second half of the period.

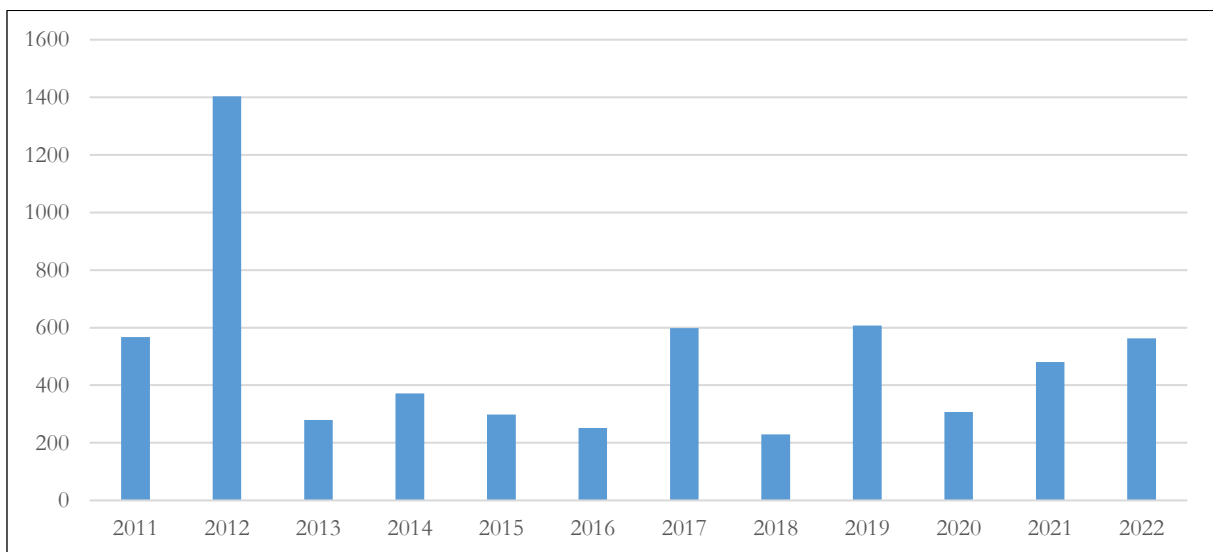

Figure 3.: Number of forest and vegetation fires (made by the author)

For the entire period, the highest number of fires was recorded in the districts of Kiskőrös, Kalocsa, and Kecskemét. In terms of incidents per population, Drágszél, Öregcsertő, and Újsolt stand out. Among the top 15 settlements, 12 (underlined> are located in Kalocsai or Kiskőrösi districts: 1. Drágszél, 2. Öregcsertő, 3. Újsolt, 4. Tabdi, 5. Homokméggy, 6. Csengőd, 7. Bácsszentgyörgy, 8. Szakmár, 9. Balotaszállás, 10. Akasztó, 11. Páhi, 12. Miske, 13. Kiskőrös, 14. Dunatetőtlen, 15. Bugacpusztaháza.

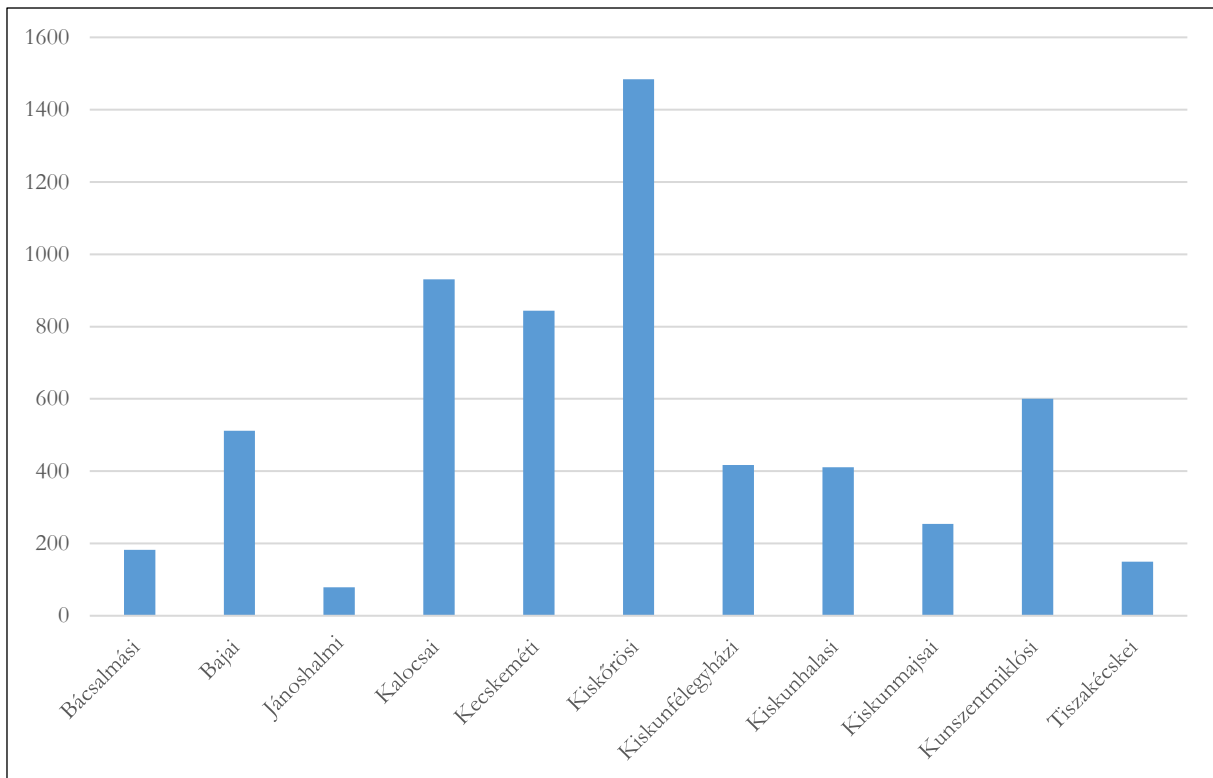

Figure 4.: Case numbers by district for the whole period (made by the author)

2.2 Evolution of alert levels

The forces required to extinguish fires are expressed in terms of the degree of alert, on a scale from I to V, based on the number of required semi-squads (4 persons) and squads (6 persons) [11]. Therefore, in my view, it is a good indication of the seriousness of the event from a fire safety perspective. For most fires, a level I alert is sufficient. These are simpler incidents from a fire safety standpoint, and I have therefore excluded them from the analysis.

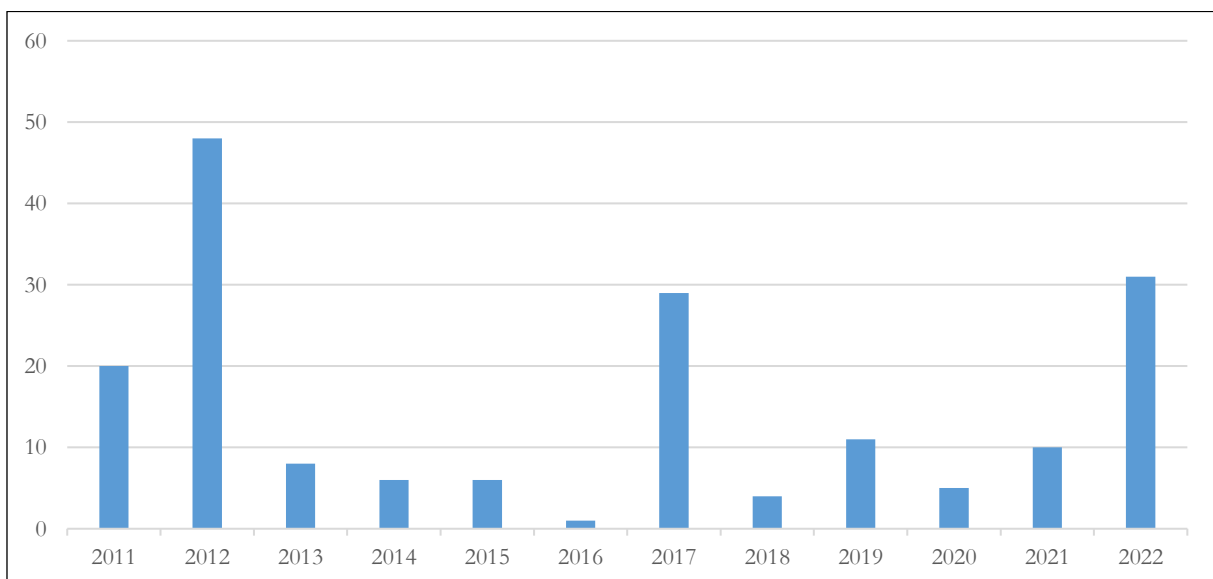

Figure 5.: Alert levels above I (made by the author)

The average is just under 15. Four years are above average: (1) 2012, (2) 2022, (3) 2017, and (4) 2011. There was only one such fire in 2016 (II). The highest level V was required in 5 years, 10 times in total.

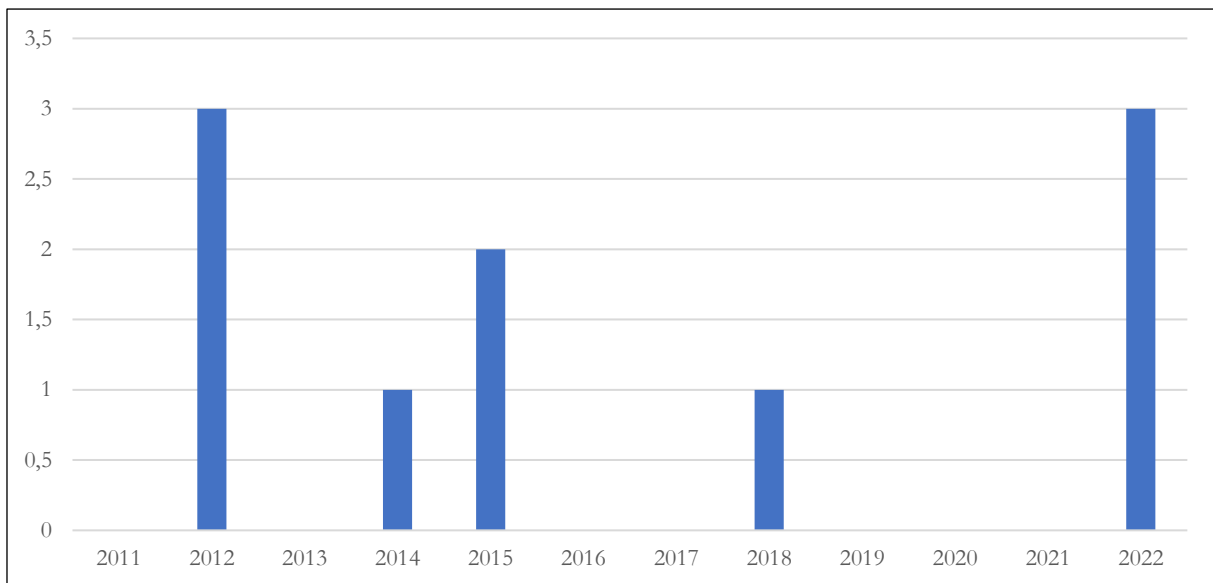

Figure 6.: Trend of alert V (made by the author)

2.3 The size of the burnt areas

Of the total area burnt in the period under study, 65% was less than 0.01 km², 34% between 0.01 and 0.3 km², 0.8% between 0.3 and 1 km², and 0.2% over 1.0 km². The first two categories have shown an increasing trend over the last few years.

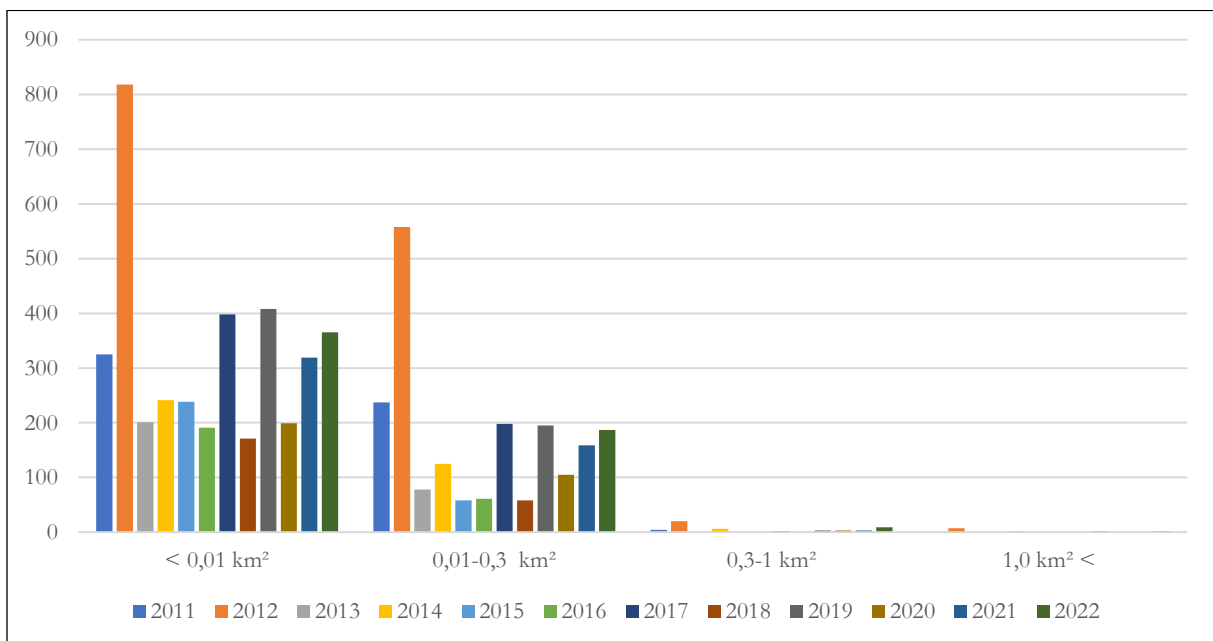

Figure 7.: Evolution of fire affected areas (made by the author)

Fires of the volume range of km² usually occur in drier years. Statistics show that the area of large, long-lasting fires in our county is decreasing.

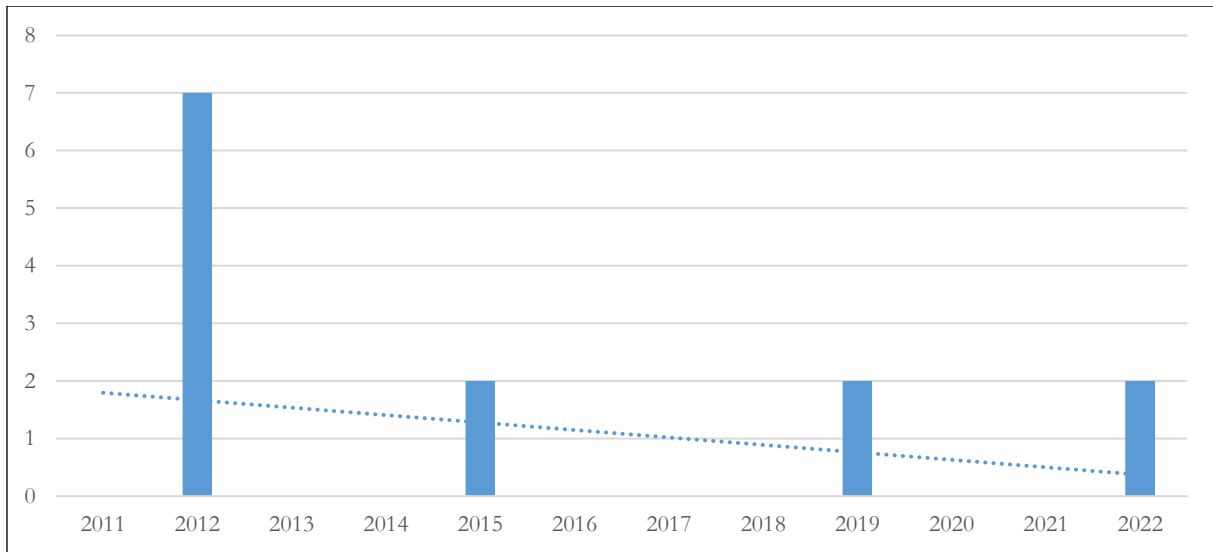

Figure 8.: Trend of fire areas (km²) (made by the author)

2.4 Fire fatalities

Most fire-triggered deaths occur indoors, in buildings. Unfortunately, they also happen in forest and vegetation fires.

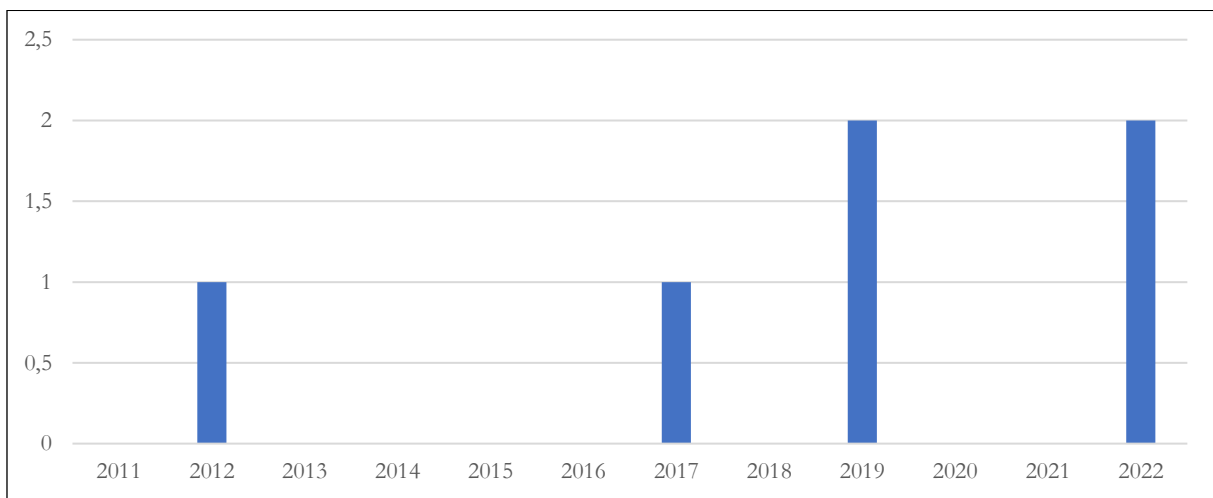

Figure 9.: Number of deceased citizens (made by the author)

The six death cases mentioned above are associated with six different incidents. Based on the results of fire investigations, they can be attributed to careless open-air burning, affecting predominantly elderly people. It is noteworthy that all these cases occurred in the eastern part of the county. Furthermore, Izsák was involved in both 2019 and 2022.

2.5 The risk level of forest areas

The classification of forests is crucial for assessing their vulnerability. Forest stands are categorized as high, medium, or low risk according to a set of criteria [1]. The area at risk is approximately 550 km², predominantly covered by pine and juniper forests [13, p. 12].

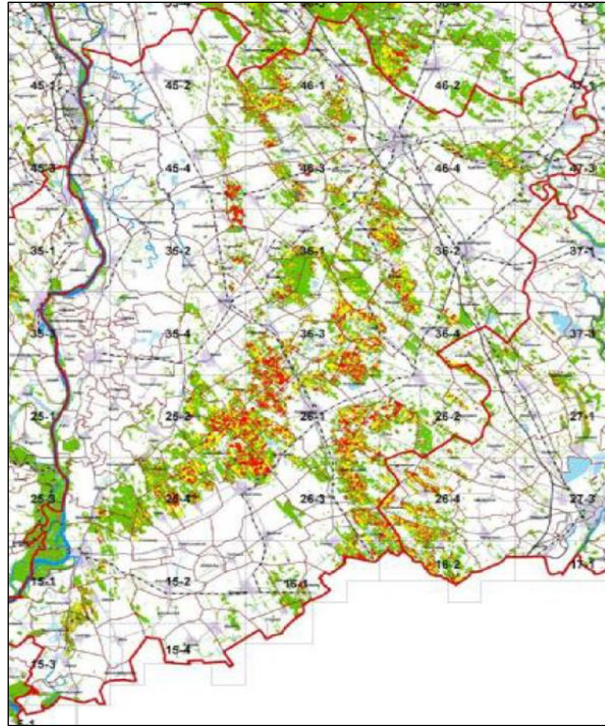

Figure 10.: Forest areas of fire risk in Bács-Kiskun county (Source: [13])

A third of the county's area is at high risk, identified by municipality using the County Forest Fire Protection Plan [13]. Of the 119 municipalities, 81 were affected. There are 40 settlements with a median area (about 3 km²) (see table), and 19 settlements have an area of more than 15 km² (highlighted in red). Kiskunhalas and its surroundings have high area coverage, and forest blocks of more than 10 km² are typical in this area [13, p. 13].

Ágasegyháza	Érsekhalma	Kecskemét	Nyárlőrinc
Baja	Hajós	Kelebia	Pirtó
Balotaszállás	Harkakötöny	Kéleshalom	Rém
Bócsa	Helvécia	Kerekegyháza	Soltvadkert
Borota	Imrehegy	Kiskunhalas	Szabadszállás
Bugac	Izsák	Kiskunmajsa	Szank
Bugacpusztaháza	Jakabszállás	Kisszállás	Tázlár
Császártöltés	Jánoshalma	Kunadacs	Tompa
Csátalja	Jászszentlászló	Kunbaracs	Vaskút
Csávoly	Kaskantyú	Kunfehértó	Zsana

Figure 11.: Settlements at risk (made by the author)

2.6 Weather impacts

I also considered it essential to check the weather conditions. For the given period, I collected data on the average mean temperature (°C), precipitation (mm), the number of days with precipitation, the number of hours of sunshine/global irradiance (MJ/m²b), the number of heatwave days, and the number of days with a heatwave per year [14]. The values refer to Hungary because I did not have such data for Bács-Kiskun county.

I assigned an annual value to each weather condition in order of magnitude, where a higher value always indicates conditions more favorable for vegetation fires.

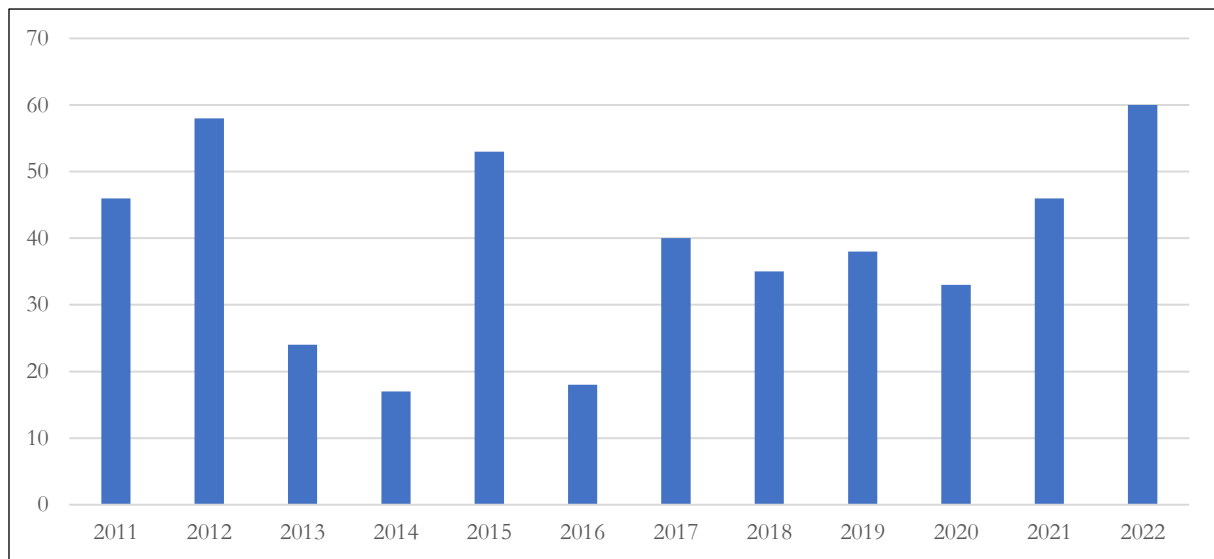

Figure 12.: Aggregated weather values (made by the author)

Half of the years are above average, and half are below average. The upward trends are seen in 2012 and 2022 (with similar magnitudes) and 2015. Three years are close to the minimum: 2013, 2014, and 2016.

3. LONG-LASTING, LARGE-SCALE FIRES

I distinguish between particularly large forest fires using the adjectives "long-lasting" or "large-scale." Their common characteristics are:

- They potentially threaten an area of at least 0.5-1 km²;
- Extinguishing them may take several day;
- They require the involvement of additional organizations and resources, in addition to the firefighting forces at alert level V/K;
- The management of firefighting is handled by a complex structure.

During my research work, I managed to collect and process studies and reports on forest fires in Bács-Kiskun county over the last 30 years.

The fire that occurred from 18 August to 30 August, 1993, covered an area of about 20 km² in the Bócs area of the Kiskunság National Park. There had been no significant rainfall since spring. The forest is dominated by black and Scots pine, poplar, acacia, and juniper. The surrounding area, approximately 100 km², is bordered by Orgovány, Kaskantyú, Páhi, Bócsa (these settlements were prepared for possible resettlement), and Bugacpusztaháza. Twenty-one farmhouses had been built in or near the forest. In addition to private property and national park areas, the Kiskunság Forestry and Timber Company (Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt, KEFAG) was also affected. The area is a former non-exempted military firing range, characterized by very difficult terrain and a poor road network. Inaccurate and delayed fire warnings also hampered the start of the intervention. Several units could not be alerted because they were intervening in other incidents. The command mode was a management squad on 12-hour shifts, with the region's republican commissioner also setting up a crisis team. On-site news distribution was challenging due to a lack of coverage and radios. Airborne firefighting and helicopter aerial reconnaissance were employed, sometimes involving up to eight aircraft. Military units were eventually deployed to provide logistics.

Additionally, the army contributed equipment and personnel to extinguish the fire. Airborne firefighting brigades and fly ash brigades were also organized. A map of sufficient scale and accuracy was not available for a long time. The nearest water supply point was 6 km away. Burning back (up to two days later) was typical due to hidden glowing and smoldering parts. No smoke evacuator was available. On 26 August, rain finally occurred, and the area was handed over to the Kiskunság National Park for guarding [15].

The forest fire in the outskirts of Ágasegyháza lasted from 11 June to 20 June, 2000, covering an area of about 5 km². The site of the fire was a contiguous area of approximately 25 km², including forests, groves, and farmland bordered by Ágasegyháza, Izsák, and Orgovány.

The outskirts of the villages extend directly into the forested area. The soil is sandy, with few and challenging roads. The planted forests are typically black and Scots pine (around 80%) and juniper in the Kiskunság National Park area (10%). The fire alarm was triggered by careless firefighters cooking dinner outdoors in the farmyard. Due to increasing winds, they returned to the building and left the fire unattended. Hundreds of soldiers and 12 fire engines, among others, were involved in firefighting. At the peak, 365 people were working on the scene with 49 technical tools. Military helicopters (MI-8 / MI-17) and private aircraft (SMELÁK Z-137) were also engaged in firefighting.

The management squad operated on a 12-hour shift. Communication issues were encountered, for example, with aircraft. BÁCSVÍZ assisted in transporting firefighting water with tankers. Difficulties arose in "background" tasks, such as providing supplies on-site. The area was eventually handed over to the Kiskunság National Park after the firefighting was complete [16].

Figure 13.: The home-made cooking area in Ágasegyháza (Source: [16])

In July 2007, there were 12 V/K, 2 IV/K, 11 III/K, and 14 II/K forest and vegetation fires. Between Kunfehértó and Kéleshalom, there was a fire affecting about 10 km² (mostly pine forest) from 25 to 30 July 2007.

This incident was accompanied by a smaller forest fire nearby, in Imrehegy, but it required V/K forces. The fire, originating on the outskirts of Kéleshalom, spread rapidly, with strong winds causing hundreds of hectares to burn within a short time. An alert level exceeding V/K was necessary, involving a maximum of 25 vehicles, 4 helicopters, and 100 firefighters. A fire train provided extinguishing water at Kunfehértó station as a special tool. Difficult terrain, high temperatures, long-distance transport of extinguishing water, and limited radio communication were all complicating factors. Simultaneously, a fire of about 25 hectares threatening a poultry farm on the outskirts of Imrehegy was extinguished by 6 vehicles and 21 firefighters. In parallel, during the evening hours, about 30 hectares of mixed pine forest burned on the outskirts of Pirtio. Under the leadership of the mayor, 40 local residents assisted with 4 fire engines, and the municipality took care of guarding the area. One private helicopter, the MI-2 helicopters of Forgószárny Kft. Forwarding Company, two MI-8 helicopters of the Hungarian Defence Forces, experts from the Kiskunság National Park, and experts and forestry machines of KEFAG Zrt. were involved. On the first day, about 230 civilian volunteers helped with hand tools to extinguish the fire. The complex intervention was carried out by a management team [17].

A forest fire occurred in the Bugaci Primeval Forest from 29 April to 4 May, 2012, damaging an area of about 9 km². The Bócsa-Bugac core area is about 22 km². A fire protection network wasn't established. The fire spread very rapidly due to strong winds. The area is highly fragmented, sandy, with forest areas that are difficult to access. An 80 m² research building and a lookout tower were burnt. In addition to the adjacent contiguous forest, the fire also threatened farms and livestock buildings. Firefighters had to be called to the scene because of the non-exempted former military firing range taking up a part of the area. To extinguish the fire, the fire chief also ordered aerial extinguishing.

The aerial reconnaissance was carried out by a small fixed-wing aircraft donated by a private person, and aerial firefighting was realized by the MI-8 "Bambi Bucket" of the Hungarian Defence Forces and the firefighting by the Rotary Wing Ltd. MI-2 internal tank helicopter of the type "Bambi Bucket" [18].

Figure 14.: Air reconnaissance in Bugac (Source: [18])

Due to the size and duration of the incident, the changeover had to happen at the scene of the damage. It was also necessary to ensure the supply of intervention teams, replenish vehicles with water and fuel, and maintain the continuous operation of the command post. Extinguishing water was delivered from distances of 4.5 and 9.5 km, with the assistance of a milk truck. The successful intervention required the coordinated work of several organizations, with a crucial role played by the Kiskunság National Park and KEFAG Zrt. The latter's heavy forestry machinery, along with the Aquarius (a 500-litre tank sprayer with an explosive pump capable of producing 6-8 bars), proved useful. Several voluntary firefighting associations and civilians also contributed to firefighting efforts. To manage the many curious onlookers, the police assisted in cordoning off the area. At the peak, 139 people were working on the scene with 37 modes of technical equipment. The complex intervention was assisted by a management team working in 24-hour shifts. Communication was hampered by poor coverage. While the fire investigation could not conclusively determine the cause of the fire, the exact location of its origin could be determined. Presumably, due to careless open flame activity, the poplar fir and then a juniper bush caught fire. Based on previous experience, the positive impact of navigation field guidance exercises, organizational and logistical measures, and internal training was noticeable compared to the 2007 forest fires. A complex case study, based on the lessons learned from the fire, resulted in several recommendations for improvements at county level and in legislation. The Bács-Kiskun County Disaster Management Directorate also organized a national conference on this in March 2013 [19].

Figure 15.: Destroyed observation tower, burnt firefighting equipment in Bugac (Source: [18])

From 24 July to 28 July, 2015, there were alert V/K forest fires in the national park area, mostly located outside Kaskantyú. Additionally, from 26 July to 28 July, 2015, there were fires in the area of 2.5 km² and 4 km², respectively, outside Kiskunhalas. The incident in Kaskantyú was detected by a police helicopter. The contiguous site, covering about 50 km², is part of the Kiskunság National Park (which provided great assistance throughout the firefighting). It consists of a pine forest with pine trees and partly includes a former non-exempted military firing range, resembling the site of the fire in Bócsa in 1993. The first fire brigade took hours to reach the site due to the difficult terrain, with assistance from the conservation officer. A police helicopter aided in aerial reconnaissance, and later, the Forgószárny Kft. MI-2 helicopter of the Forwarding Force arrived on the scene for aerial firefighting. Water supply was provided by the fire hydrant network of the municipality of Páhi from a distance of 6 km. The fire was caused by lightning [20].

Figure 16.: Airfield in Kaskantyú (Source:[20])

Figure 17.: Decision support system interface (made by the author)

In the Rekettyepuszta suburb of Kiskunhalas, the fire directly threatened five farm properties and a MOL oil production and collection facility. There was intense foliage, and the fire spread rapidly. Although privately-owned black pine stands burned, KEFAG Zrt. also assisted at the scene. Water was provided through long-distance water delivery, but the 60 m³ water tank in the oil well area was filled by three MOL trucks to ensure a continuous water supply. The forest area saved exceeded 2300 hectares.

The Eurocopter MD 500 helicopter of the Hungarian Police and the two MI-8 helicopters of the Hungarian Defence Forces assisted in aerial reconnaissance and aerial firefighting. The cause of the fire is unknown, but presumably it was due to human activity [20].

Figure 18.: Difficult terrain closed gaps from 2015 (Source: [20])

A total of five volunteer firefighting associations assisted in the firefighting, and the district Fire Kunok Rescue Team also intervened in Kiskunhalas. During the parallel period, the management team's operation was continuous at both sites, and the logistical support (management points, supplies, etc.) successfully managed both incidents. The Bács-Kiskun County Disaster Management Directorate's proprietary geo-information-based forest fire decision support system was also utilized [20].

Figure 19.: Kiskunhalas MOL plant in the forest, an MI-8 helicopter in the sky in the background during aerial firefighting (Source: [20])

In July 2022, the international and national press were full of news about forest fires. Three alert V/K fires occurred in Bács-Kiskun county. The events were very well predicted by the European Forest Fire Information System, which we used for our preparations.

Figure 20.: EFFIS Current Situation on 13 July 2022 (made by the author)

Between 13 July and 16 July, 2022, 0.05 km² of an old black pine forest of about 3.3 km² between Izsák and Soltszentimre was partially crowned by fire. A serious complication was that two III/K fires were ongoing in the county simultaneously, and three other county fire engines scheduled to assist were also on damage. The very rapid fire spread directly threatened the intact portions of the horse ranch, 5 occupied farmsteads, and 12 km² of dry reeds on Kolon Lake [21].

Figure 21.: Burning in a crown in Izsák (made by the author)

The rapid identification of the farmhouses is thanks to the aerial reconnaissance by a police helicopter. The difficulty in obtaining fire water was due to the fact that the drinking water network in Soltszentimre was almost empty, and water could only be obtained from Fülöpháza, the closest source. Two S10 water trucks and 12 mobile extinguishing water basins were used to create a 30 m³ reserve. During firefighting, one main casualty was found in a burnt building. The fire investigation concluded that the fire was caused by negligence. The individual was cooking outside the house on an open flame, which he had left unattended. The incident is eerily reminiscent of the 2000s in Ágasegyháza [21].

Figure 22.: Two S10 water conveyors and mobile extinguishing water basins (made by the author)

Between 14 July and 16 July, 2023, 0.7 km² of a 5 km² forest block burned in Matkópustá, Kecskemét. Part of the forces had to be redeployed from the Izsáki fire, which was 50 km away. The proximity of the residential area, rapid fire spread, and problems caused by smoldering stumps were greatly assisted by some 30 shovelers and heavy forestry equipment from KEFAG, as well as drone reconnaissance used from the start. The outcome of the fire investigation remains unknown, but human negligence is presumed [21].

From 21 July to 26 July, 2022, about 1 km² of pine and mixed forest burned in a large forest block outside Kiskunhalas. Farms and animal shelters were threatened but successfully saved. It caught fire again 10 days after it was extinguished, but the area was monitored by the forest manager [21].

The management teams, intervention staff, and technology worked effectively even in the case of parallel fires. The assistance of municipal fire brigades and volunteer fire brigades was also a great help in the fires, particularly in the "protection of the cities." The logistical support was adequate throughout; they were able to set up and operate two command points simultaneously and then provide supplies to both alert V/K fire forces. The drones provided by the volunteer fire brigades and the BM OKF were used effectively in all three fires in 2022 [21].

Figure 23.: Drone reconnaissance in Matkópuszta (made by the author)

4. SUMMARY

Forest and vegetation fire trends, especially in recent years, show an upward tendency. In terms of districts, most fires occurred in the districts of Kiskőrös, Kalocsa, and Kecskemét. Looking at the number of cases per population, 12 of the top 15 are in Kalocsai and Kiskőrösi districts, with Drágszél and Öregcsertő standing out.

The vast majority of burnt areas were below 0.3 km². The size of the burnt areas seems to be slightly decreasing. This is particularly striking for the three large, long-lasting forest fires of 2022, which did not exceed 1 km². This indicates an increase in firefighting efficiency, especially when compared to 2007 and 2012.

The number of fire fatalities is also high, with six in 12 years, unfortunately in similar circumstances. Fire deaths tended to occur in the northern part of the county, as opposed to the central part of the county, which had a higher number of incidents.

Forest areas with a high fire risk affect most of the municipalities in the county. The area of Kiskunhalas and its surroundings is highly affected, but the size of the highly endangered forest areas exceeds 3 km² in 40 settlements and 15 km² in 19 settlements.

Examination of meteorological data confirms that the evolution of fires depends on the weather. However, comparing 2012 and 2022 in similar circumstances, we see that the number of fires in the latter is less than half of the former. This was certainly influenced by ten years of intensive fire prevention activities. The high value of 2015 asks for attention. The total number of incidents is

well below average, but there were two large alert V/K fires in July. The extreme weather effects were probably over a shorter period but very intense.

The alert levels highlight three years (2012, 2017, 2022). Both 2012 and 2022 are priority years for practically all aspects studied, while 2017 is a priority year for several reasons. However, in 2017, no long-lasting, large-scale wildfires occurred, unlike 2015, as discussed above.

The probability of long-lasting, large-scale wildfires in our county remains at 5-7 years. The question is not if such a fire will occur but when. Climate change will likely increase their intensity, posing a potential threat to infrastructure, buildings, and people in their vicinity. In Hungary, there is still no regulation on the relationship between different tree species and buildings. Large fires do not occur only in the usual places (Kiskunhalas and the Bugac-Bócsa area) and periods (July). For example, the fire in Bugac in 2012 occurred in April, and in 2022, there were alert V/K forest fires in the outskirts of Izsák and Kecskemét. The forest fires of 2007 triggered common reflection, and the 2012 Bugac fires accelerated progress. We routinely incorporate the lessons learned into our internal training, and annual logistics, navigation, and field management exercises have become a tradition. We have developed a geographic information-based decision support system, which we have been using for almost ten years. With the new 10 m³ S10 water trucks, the heavy category S3 vehicle, the AMAROK light forest fire trucks, a command post container (with tools and light field protective clothing), the quads, and the existing UNIMOG forest equipment, we have obtained tools from various KEHOP projects that make our interventions even more efficient. For larger fires, we have learned to use drone reconnaissance. The involvement of volunteers is a great help for large, protracted fires. Cooperation with the Kiskunság National Park and KEFAG Zrt. has also become almost routine.

We can say that in the last 30 years, but especially in the last ten years, the fire protection of forests in Bács-Kiskun County has improved significantly. The conscious and planned collection and processing of firefighting experience and local specificities make interventions more effective. However, as one of the last elements of fire protection, a comprehensive evaluation and optimization of the relevant legislation and internal regulations has not yet been carried out. Furthermore, due to the increasing forest fire risk, we need to explore areas where we can optimize and improve. Therefore, based on my current research, I make the following recommendations:

- Developing the concept of fire protection of forests.
- Starting a more detailed analysis of statistical and meteorological data at the municipal level.
- Exploring possibilities for developing a geo-spatial decision support system (e.g. accessibility on mobile devices, updating and expanding the database).
- Expanding the scope of known vulnerable infrastructure and facilities in the vicinity of high-risk forest areas, developing specific recommendations for prevention (e.g. survey of inhabited farms and development of recommendations for forest-building linkages).
- Developing area-specific public information methods and materials.
- Initiating the adaptation of forest fire warning and detection capabilities at county level and develop specific recommendations for public behaviour, with particular attention to remote sensing.
- Assessing and processing personal experiences of managers and intervention staff in order to further develop internal training and methodologies (in particular firefighting tactics).
- Organising new workshops and conferences, building on the tradition of previous forest fire conferences.
- Seeking opportunities for cooperation with other institutions and researchers.
- Initiating a comprehensive, experience-based study of the legislation and internal regulations on forest fire protection and preparing proposals for optimisation based on the results.

5. REFERENCES

- [1] “4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet az erdők tűz elleni védelméről,” Nemzeti Jogszabálytár, 2023. [Online]. Download: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0800004.onm> (30.07.2023)
- [2] NASA, *Aqua/MODIS satellite image Bugac*, 29.04.2012.
- [3] Gróbné Szenyán I. Országos Meteorológiai Szolgálat, 2012. [Online]. Download: https://www.met.hu/ismeret-tar/erdekesssegek_tanulmanyok/index.php?id=194 (30.07.2023)
- [4] Gyapjas J., „Térinformatikai döntéstámogatás erdőtüzeknél – megelőzési tapasztalatok, fejlesztési javaslatok,” Védelem Online, 2020.
- [5] „Nagy tűz pusztított Bács-Kiskun megyében, halott is van,” INFOSTART / MTI, 2022. [Online]. Download: <https://infostart.hu/belfold/2022/07/14/nagy-tuz-pusztított-bacs-kiskun-megyeben> (30.07.2023)
- [6] „Újabb erdő ég Magyarországon,” index.hu, 2022. [Online]. Download: <https://index.hu/belfold/2022/07/14/erdotuz-kecskem-et-tuzoltok-szarazsag/> (30.07.2023)
- [7] L. Bodnár és P. Debreceni, „Implementation of Wildfire Risk Evaluation Elements into the Hungarian Forest Fire Prevention System,” *Hadmérnök*, , pp. 75-99, 2022.
- [8] United Nations Environment Programme, „Spreading like Wildfire – The Rising Threat of,” UNEP Rapid Response Assessment, Nairobi, 2022.
- [9] „European Forest Fire Information System,” EU Joint Research Centre, 2023. [Online]. Download: <https://effis.jrc.ec.europa.eu/> (30.06.2023)
- [10] Copernicus Atmosphere Monitoring Service. „Europe’s summer wildfire emissions highest in 15 years,” European Commission, 2023. [Online]. Download: <https://atmosphere.copernicus.eu/europes-summer-wildfire-emissions-highest-15-years> (30.07.2023)
- [11] „39/2011. (XI. 15.) BM rendelet,” Nemzeti Jogszabálytár a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének általános szabályairól [Online]. Download: <https://njt.hu/jogszabaly/2011-39-20-0A> (30.07.2023)
- [12] BM OKF, *KAP-Online adatbázis*. 6/2014. (III. 7.) BM OKF utasítás Download: BM OKF Intranet Normatár
- [13] MgSzH Központ Erdészeti Igazgatóság, Bács-Kiskun Megyei MgSzH Erdészeti Igazgatóság, BM OKF, Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, *Bács-Kiskun Megye Erdőtűzvédelmi Terve*, Budapest, 2009.
- [14] Központi Statisztikai Hivatal, „Magyarország időjárásának adatai,” [Online]. Download: https://www.ksh.hu/stadat_files/kor/hu/kor0037.html (30.07.2023)
- [15] Bács-Kiskun Megyei Tűzoltó Parancsnokság, *TANULMÁNY az 1993. augusztus 18-tól augusztus 30-ig tartó KISKUNSAÁGI NEMZETI PARK BÓCSAI TERÜLETÉN TÖRTÉNT ŐSBORÓKÁS TŰZESETRŐL*, Kecskemét, 1993.
- [16] Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, *TANULMÁNY a 2000. június 11-től június 20-ig tartó Ágasegyháza külterületén történt erdőtűzről*, Kecskemét, 2000.
- [17] Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, *Tanulmány a Bács-Kiskun megyében 2007. július hónapban bekövetkezett erdőtüzekről*, Kecskemét, 2007.

- [18] Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, *Komplex esettanulmány a 2012. április 29-én Bugacon*, Kecskemét, 2012.
- [19] Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, „Erdőtűzvédelmi kiállítás” Védelem Online, 2013. [Online]. Download: <https://www.vedelem.hu/hirek/1881-nyolcszorosan-tulbiztosit-az-uj-rosenbauer-vedoruha/1459-erdotuzvedelmi-konferencia-kiallitas-es-teruletbejaras-kecskemeten>. (30.07. 2023.)
- [20] Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, *Eseti művelet-elemzés a 2015. július 24-28. közötti nagy kiterjedésű, hosszan tartó erdőtűzekekről Kaskantyú és Kiskunhalas térségében*, Kecskemét, 2015.
- [21] Bács-Kiskun Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, *Összefoglaló jelentés*, Kecskemét, 2022.
- [22] BM OKF, „BM OKF adatbázisok,” [Online]. Download: <https://www.katasztrofavedelem.hu/application/uploads/common/26/16/7854/1579698789.xls> (30.07.2023)

Légijármű esemény kapcsán alkalmazható önkéntes mentőszervezet nemzetközi és hazai alkalmazhatóságának vizsgálata

The examination of the international and domestic applicability of a voluntary rescue team in case of aircraft incidents

Varró Tekla
szerző

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, másodéves mester szakos hallgató

Email: tekla.varro@yahoo.com

ORCID: 0009-0003-6549-4937

Absztrakt:

A 2013-as évtől kezdődő erőteljes utasszám-, és cargo áru növekedés következtében megnőtt az igény a biztonsági szolgálatok, valamint a mentő- és tűzoltó szolgálatok nagyobb számú és hatékonyabb alkalmazására a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren. A jövőben újabb fejlesztések és bővítések várhatóak, ebből kifolyólag nagyobb igény lesz a mentőszolgálatok munkájára. A mentőszolgálatok működésének támogatására a szerző javaslatot tesz egy önkéntes alapon működő mentőcsoporthoz létrehozására, akik a Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság irányítása alatt, Nemzeti Minősítő Rendszerben való megfelelés esetén, az INSARAG irányelveknek megfelelően, könnyű kutató-mentő csapatként tudják segíteni a tűzoltóság és a repülőtéri egészségügyi szolgálat mentési munkálatait.

Kulcsszavak: Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, önkéntes mentőcsapat, INSARAG, tűzoltó- és mentő szolgálatok

Abstract:

From 2013 the demand has increased for larger number and effective application of the security and rescue- and firefighting team members caused by the powerful growing of passenger number and cargo at the Liszt Ferenc International Airport. In the future we can expect more expansions and improvements therefore there will be more demand for the work of the rescue teams. To support the operation of the rescue teams the author suggests a creation of a new voluntary rescue team, which will be managed by National Directorate General for Disaster Management, Ministry of the Interior and after a successful compliance of the National Certification Exam, in accordance with INSARAG Guidelines, the team can help with the work of the firefighters and health service of the airport as a light search and rescue team.

Keywords: Liszt Ferenc International Airport, voluntary rescue team, INSARAG, rescue- and firefighter services

1. BEVEZETÉS

A repülés egyre inkább közkedvelt utazási forma, köszönhetően az egyre alacsonyabb repülőjegy áraknak és annak, hogy az egyik leggyorsabb és legkényelmesebb utazási formává lépett elő. Az utasforgalom növekedése napról-napra egyre jobban érezhető, ezzel együtt növekszik a légi jármű események bekövetkezésének kockázata²⁹. A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér (továbbiakban: LHBP) biztonságának fenntartásában a Repülőtéri Tűzoltóparancsnokságnak (továbbiakban: RTP) nagy szerepe van, magas színvonalú szakmai tevékenységüknek is köszönhetjük, hogy az elmúlt 30 évben nem történt komoly légi jármű esemény a repülőtér területén.

Az életmentésre a legtöbb lehetőség a repülőtéren és annak közvetlen környékén bekövetkező légi jármű események, terrorcselekmények színterein nyílik: baleset bekövetkezhet közvetlen a légi járműnél, a légi jármű esemény után, a mentési műveletek alatt bármikor, illetve a terminálokon, ahol naponta több tízezer utas fordul meg és egy kisebb városnyi embernek biztosít munkát.

Egy nagyobb típusú repülőgép esetleges balesete hatalmas terhet róna a beavatkozó állományra, mind fizikailag, mind pszichikailag. Viszonylag kis létszámmal kell tehát ellátni a lehető legfelkészültebben a feladataikat. Ezért a szerző fő célja egy önkéntes alapon működő mentőcsoport létrehozásának megvizsgálása, amely az RTP-vel és az Airport Medical Service (továbbiakban: AMS)-el közösen együttműködve növelné a baleset helyszínén beavatkozók létszámát, így csökkentve a beavatkozó állományra nehezedő terhet és javítva a sérültek túlélési esélyeit, csökkentve a személyeket ért maradandó károsodás lehetőségének a kockázatát. Az önkéntes mentőcsoport a repülőtéri munkahelyi polgári védelmi szervezet részeként alakulna meg, melynek tagjai önkéntesen vállalnák szerepet az új szervezeti struktúrában.

A szerző civil szemszögből, nyilvános adatok felhasználásával kívánja elméletét bemutatni egy önkéntes mentőcsoport létrehozásának lehetőségéről az LHBP-n.

2. A LISZT FERENC NEMZETKÖZI REPÜLŐTÉR MENTŐCSAPATAI

A LHBP légi jármű-forgalmának, utasforgalmának és cargo áru forgalmának növekedésével, valamint a 2019 és 2023 III. negyedéve közötti időszakban, az LHBP-n történt légi jármű eseményekkel igazolja a szerző, hogy létjogosultsága van egy önkéntesen működő mentőcsoport létrehozásának. Dr. Hornyacsek Júliával egyet értve: *„Napjainkban a hazai repülőterek biztonságosnak mondhatóak, a repülő-szerencsétlenségek történetét vizsgálva azonban megállapítható, hogy a repülőterek fenntartásával, működtetésével, illetve a repüléssel kapcsolatos rendkívüli helyzetek hatása érintheti a környező település életét, lakosságát is.”* [1]

A Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) adatai [2] [3] szerint a LHBP utasforgalma – melyet az 1. sz. ábrán láthatunk - a következőképpen alakult a 2010-2023 III. negyedéve közötti időszakban:

- A 2010-es évben az utasszám növekedésnek indult, melynek köszönhetően 2011-ben az utasforgalom elérte a 9 millió fő utast.

²⁹ Légi jármű esemény: Az a rendkívüli helyzet vagy rendellenesség a légi közlekedésben, melynek során a légi jármű személyzete kényszerhelyzetbe kerül vagy melynek során az illetékes légiforgalmi irányító egység tudomást szerez olyan rendellenességről, amely repülőeseményhez vagy balesethez vezethet és elkerüléséhez biztonsági intézkedéseket kell meghozni.

- A Malév³⁰ 2012-ben bekövetkezett leállása után a járatok száma negyedével csökkent, 2012 februárban már az utasok száma 40%-kal megfogyatkozott. A Malév leállása után megnőtt a „diszkont légitársaságok”³¹ szerepe a légitforgalomban, mely 1 millió utast jelentett a LHBP számára a 2013-tól 2014-ig terjedő időszakban. [4]
- A válságkezelésnek köszönhetően a repülőtér utasforgalma ismét növekedésnek indult és 2014-től egy erőteljes fejlődés vette kezdetét. A LHBP 2019 decemberében érte el az eddigi legmagasabb utasszámot: pár nappal év vége előtt átlépte a 16 millió főt.
- A 2020-as évben kialakult COVID-19³² járvány következtében jelentősen visszaesett az utasforgalom, azonban a korlátozó intézkedések enyhítése következtében 2021 májusában csaknem négyeszeresére emelkedett a 2020-as év azonos hónapjához képest az utazni kívánók száma.
- A COVID-19 elleni átoltottság növekedésével és az utazási korlátozások fokozatos feloldásával elkezdett növekedni az utasok száma: 2021 áprilisához képest 37%-kal nőtt ugyanez év májusában az utasforgalom.
- 2021 augusztusában 702 524 fő utas fordult meg a repülőtéren, ami a 2020-as azonos időszakban mért adatok szerint 78%-os növekedést mutat.
- A nyár 3 hónapja (június, július, augusztus) alatt 92%-os növekedés történt az előző nyári időszakhoz képest, ami az utasszámot tekintve 1 507 079 fő volt. A napi utasszám augusztusban 23 000 fő volt, míg az év első harmadában napi 2000 főt számlált. Az utasszám az év végére meghaladta a 4 millió főt. [5]
- 2022-ben az utasok száma közel 12 millióra nőtt, mely a 2019-es rekordévtől mindössze 25%-kal marad el.
- A 2023-as év első 11 hónapjában 13 millió 484 ezer utas fordult meg az LHBP-n, amely a tavalyi azonos időszak forgalmát mintegy 20%-kal haladja meg, azonban ez a COVID-19 járvány előtti időszaktól még mindig 9,3%-os lemaradást mutat. [6]

Nem csak a személyi utasszállítás terén dönt csúcsot a LHBP: Közép- és Kelet-Európa légiáru és gyűjtő elosztóközpontja [7] lett. A gyűjtő- és elosztóközpont a cargo áruk számának emelkedését okozta, melynek számszerű adatai a 2. számú ábrán láthatóak:

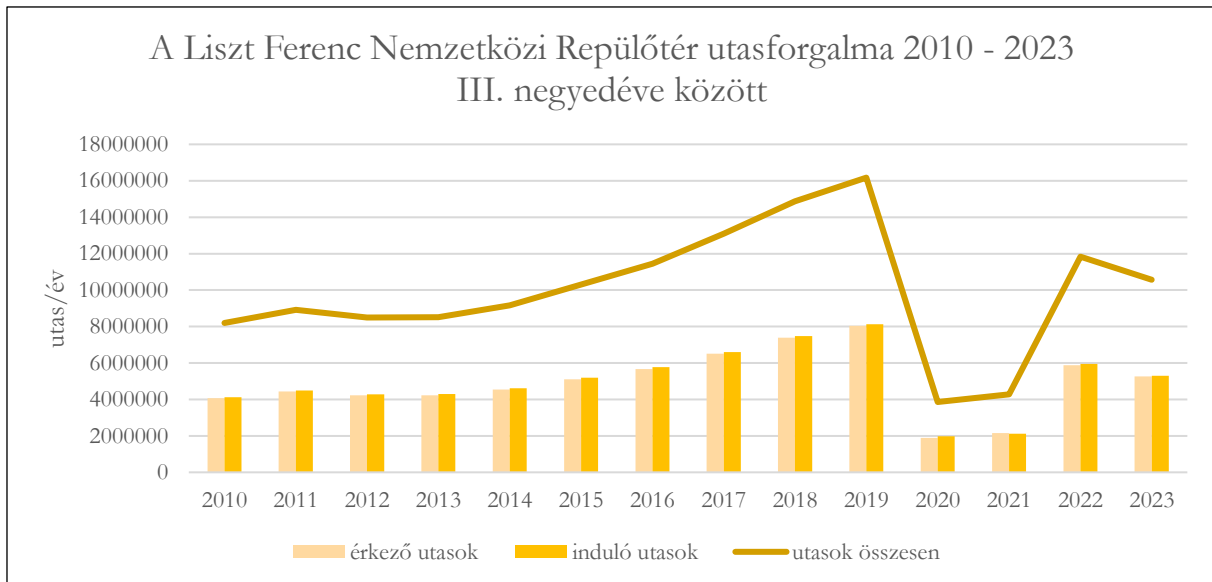
- A Budapest Airport Zrt. (továbbiakban: BA) honlapján közzétett 2020-as évi adatok szerint 134 456 tonna cargo áru került szállításra, míg 2021 végére 183 362 tonna cargo áru fordult meg a repülőtéren [8] [9]. Ennek egyik valószínűsíthető oka, hogy a COVID-19 miatt inkább az interneten keresztül történő vásárlás került előtérbe, másik okai pedig a Kína és Magyarország között létrejött „Selyemút” nevű kereskedelmi útvonal, illetve a Távols-keleti „Alibaba Group” Budapestet választotta a Közép-Európai áruelosztó központjának.
- Nem elhanyagolható azonban a hazánkba érkező több millió COVID-19 elleni vakcina sem, mely szintén a budapesti cargo bázisra érkezett [10].
- 2022-ben 194 000 tonna légiárut kezeltek az LHBP-n.

³⁰ A Magyar Légiközlekedési Vállalat (MALÉV), Magyarország 2012-ig üzemelő légitársasága volt. Nemzetközi és belföldi járatokat üzemeltetett, központja Budapesten volt.

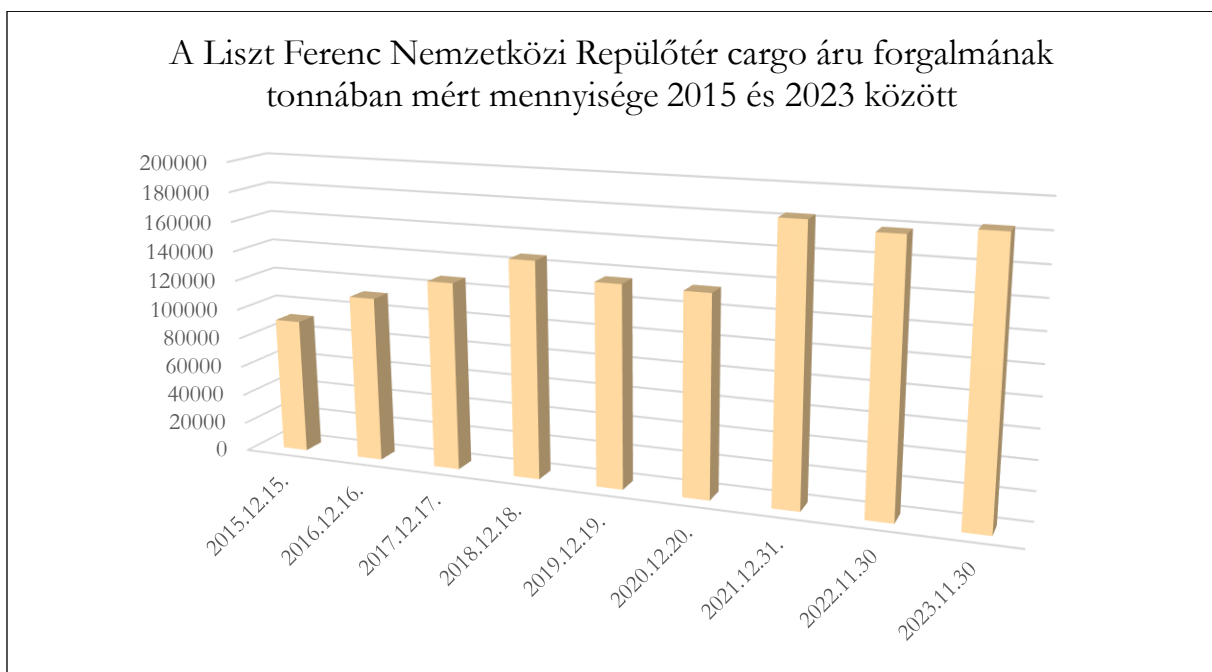
³¹ A „fapados” vagy „diszkont légitársaságok” a piaci árversenyben kedvezőbb áron kínálják repülőjegyeiket, a hagyományos légitársaságoknál. Rendszerint a központi repülőterektől távolabb eső repülőtereket használnak és „extra szolgáltatások” – úgy mint nagyobb csomag szállítása, ülőhely kiválasztása, fedélzeti ellátás, stb.- extra költségeket jelenthetnek.

³² Koronavírus betegség, mely 2019-ben a kínai Vuhanból indult. Légúti és légzőszervi rendszeri betegség, melyet a SARS-Cov-2 vírus okoz.

- Az LHBP légiáru forgalma 2023 novemberében rekordot döntött: 22 206 tonna légiáru haladt át, ami 4571 tonnával, tehát 25,9%-kal több, mint a tavaly novemberi adat. Az év első 11 hónapjában összesen 182 633 tonna árut kezeltek a repülőtéren, ami a tavalyi időszakhoz képest 4 272 tonna, azaz 2,4%-os növekedést mutatott. Ezzel minden korábbi rekordot megdöntött a cargo áruforgalom. [11]

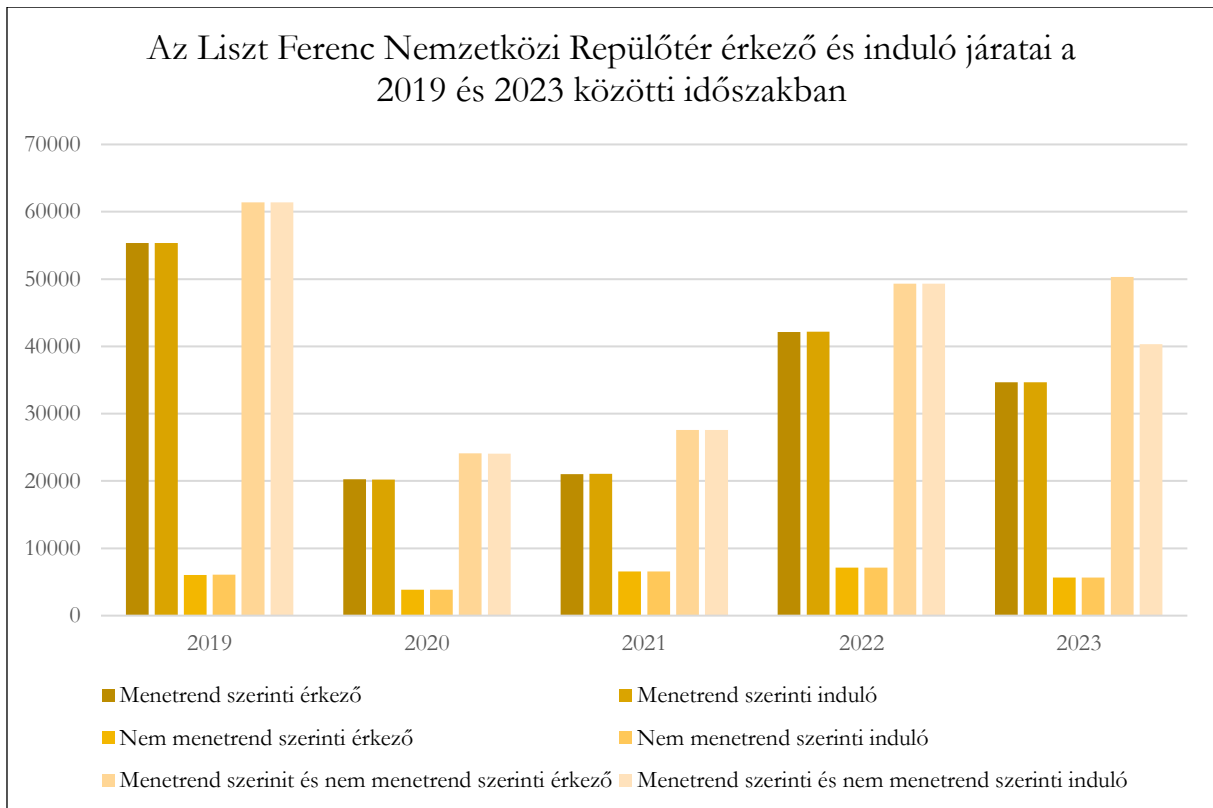
1. ábra: A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér utasforgalma 2010 és 2023 III. negyedéve között (készítette a szerző)

2. ábra: A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér cargo áru forgalmának változása 2015 és 2023 III. negyedév között (készítette a szerző)

A KSH adatait [12] bemutató 3. sz. ábrán látható, hogy a 2019-es rekord évben 61 410 menetrend szerinti és nem menetrend szerinti érkező járat és 61 403 induló járat volt a LHBP-n. Ez a 2020-as évben 24 115 érkező és 24 081 induló járatra csökkent. 2021-ben ez a szám 27 607 érkező és 27 590

induló járatra növekedett. További növekedés volt megfigyelhető 2022-ben 49 304 érkező és 49 325 induló járatral. 2023 novemberében majdnem 10%-os növekedés volt látható az előző év azonos időszakához képest, 50 336 érkező és 40 351 induló járatral.

3. ábra: A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér érkező és induló, menetrend szerinti és nem menetrend szerinti járatainak száma 2019 és 2023 III. negyedév között (készítette: a szerző)

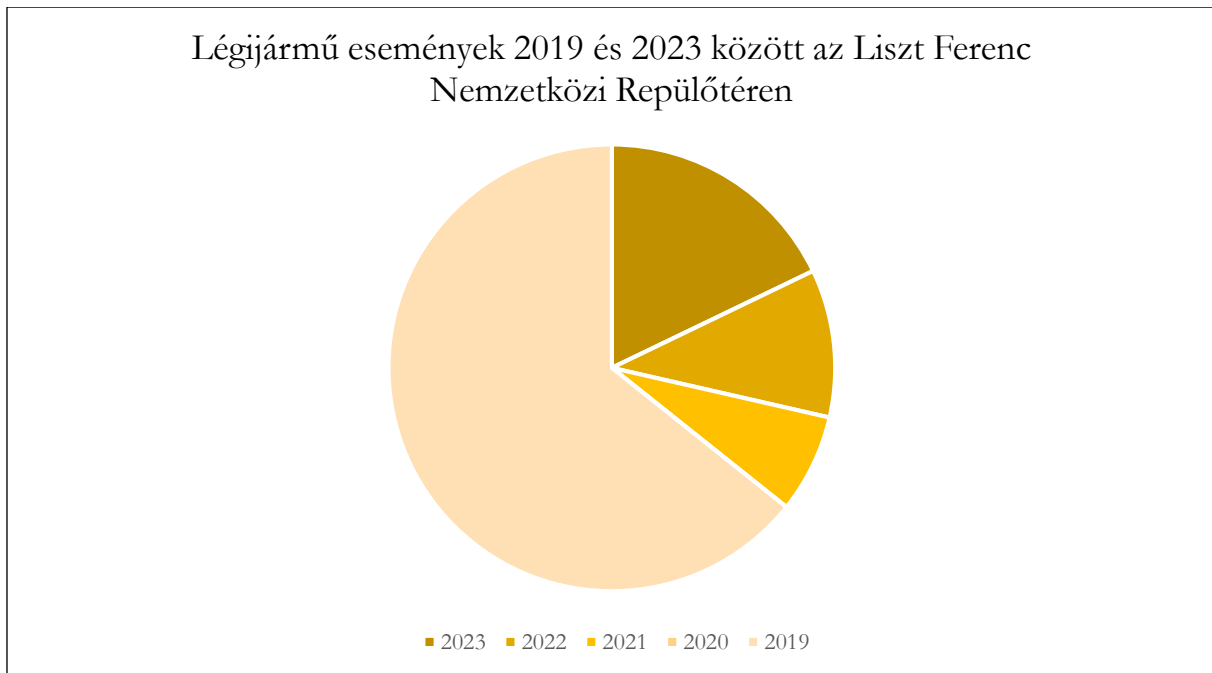
A 4. sz. ábrán a 2019 és 2023 közötti időszakban, a LHBP-n kényszerleszállást végrehajtó légitársaságok száma látható, melyeknél az RTP és az AMS beavatkozására szükség volt. Az 1. sz. melléklet tartalmazza a légitársaságok listáját, kényszerleszállásának időpontját és okát. Az ábra és a felsorolás kizárólag a repülőeseményeket tartalmazza, a repülőtér területén történt balesetek, roszullétek nem szerepelnek a felsorolásban.

A 4. sz. ábrán látható, hogy a legtöbb légitársaság esemény 2019-ben történt, összesen 18 esetben. Ennél sokkal kevesebb légitársaság esemény történt az elkövetkező években: 2020-ban egyetlen esetben sem volt szükség beavatkozásra, 2021-ben 2 esetben, 2022-ben 3 esetben, 2023-ban pedig 5 esetben volt szükség a tűzoltó és mentő szervezetek munkájára.

Látványosan nem nagy számok ezek, azonban figyelembe kell venni a LHBP folyamatos bővítését mind a cargo áruk, mind pedig az utasforgalmi területek tekintetében, mely növeli a balesetek megtörténnének lehetőségét. A BA stratégiai tervei között szerepel, a LHBP mintegy 30 millió utas kiszolgálására alkalmassá tétele 2030-ra, ami magával vonzza, hogy a növekvő utasforgalom kiszolgálásához, valamint a minőség és a biztonság fenntartásához nagyobb utaskezelő területre és személyzetre lesz szükség. Az 1-es Terminál ideiglenes visszanyitása, a 3. Terminál megépítése, és a CargoCity bővítése lehetővé teszik a 2040-ig tervezett kapacitásbővítés kivitelezését. [13]

Az 1. sz. mellékletben felsorolt légitársaság események alapján megállapítható, hogy jelenleg az LHBP-t nem érintik közvetlenül a légitársaságokat veszélyeztető terrorcselekmények lehetősége, de légitársaság esemény bármikor előfordulhat, melyekre célszerű felkészültnek lenni. Továbbá az LHBP

területe a 2012. évi CLXVI. törvény 1. melléklete [14] szerint kritikus infrastruktúrának, nemzeti létfontosságú rendszerelemnek, minősül, így védelmére szigorú szabályok és előírások vonatkoznak.

4. ábra: Légijármű események a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren a 2019 és 2023 III. negyedéve közötti időszakban (készítette: a szerző)

2.1 Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér tűzoltó és mentő szolgáltatainak ICAO szerinti előírásai

Az International Civil Aviation Organization – Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (továbbiakban: ICAO) 1944. december 7-én, a nemzetközi polgári repülésről aláírt Egyezményvel (továbbiakban: Egyezmény) jött létre Chicagóban, mely 1947. április 4-én lépett hatályba. A biztonságosabb és könnyebb, országok között történő légi közlekedés érdekében jött létre ezen egyezmény. Magyarország az 1971. évi 25. törvényerejű rendelettel [15] csatlakozott az ICAO előírásait elfogadó és alkalmazó államokhoz.

Az ICAO a légiközlekedésben nemzetközi szabványokat, ajánlott gyakorlatokat, valamint kötelezően betartandó szabályokat határoz meg, melyek úgynevezett Annexekben kerülnek kiadásra. Jelenleg 19 Annex van érvényben, melyek közül az Annex 14 (továbbiakban: Annex 14), Aerodromes („Repülőterek”) foglalkozik a tűzoltó- és mentő szolgáltatok működésével is.

Az ICAO Navigációs Bizottsága által létrehozott Mentő és Tűzoltó részleg feladata, hogy összefoglalja azon követelményeket, melyek szerint a repülőtér mentő- és tűzoltó szolgáltatok létrehozhatóak. Ez az ICAO Annex 14 [16] „Veszélyhelyzeti és egyéb szolgáltatok” részben került megfogalmazásra.

A repülőterek működésnek alapját képező jogi szabályozás az Annex 14, mely tartalmazza a mentő- és tűzoltó szolgáltatokra vonatkozó előírásokat, melyet minden repülőtérnek, így az LHBP-nek is kötelező betartania. Az Annex 14 alkotta jogszabályi alap mellett megannyi hazai és nemzetközi jogszabály és rendelet szabályozza az LHBP működését, így egy önkéntes mentőcsoport létrehozásának szabályait is, melyek a következőkben kerülnek bemutatásra.

Az Annex 14 előírása alapján mentő- és tűzoltó szolgálatot szükséges biztosítani a repülőtereken, melyet az LHBP területén az RTP lát el. 2023. október 1-től az RTP létesítményi tűzoltóságként látja el feladatait a BA vezetése alatt, előtte állami fenntartású Hivatásos Tűzoltó-parancsnokságként üzemelt. Az RTP feladatai megegyeznek a korábbi hivatásos tűzoltók feladataival: végzik az elsődleges életmentést, tűzoltást, műszaki mentést, majd a kimenekített személyeket átadják további intézkedésre, ellátásra a repülőtéri polgári védelmi szervezet egységeinek és az AMS-nek.

Az Annex 14. 9137 (1. rész) 11.1.12-es bekezdése szerint a repülőtereken folyamatosan működő mentő és tűzoltó szolgálatok működése kötelező. Amennyiben folyamatosan működő mentő és orvosi szolgálatok is vannak, abban az esetben a tűzoltóság munkája mellett, annak kiegészítésére indokolt az alkalmazásuk. Az AMS fogyatékkal élő, csökkent mozgásképességű és idős utasok kiszolgálását is végzi a repülőtér területén jelentkező sürgősségi és orvosi feladatok ellátása mellett, valamint a repülőtéren bekövetkezett kényszerhelyzetek és tömeges balesetek felszámolása az OMSZ-szel együttműködve is feladatuk részét képezi. Az egészségügyi szervezet rohamkocsival megerősített folyamatos orvosi szolgálatot lát el, mely a repülőtéri munkahelyi polgári védelmi szervezettel együtt a Repülőtéri Kényszerhelyzeti Készültség Szervezetébe tartozik. A létrehozandó mentőcsoport a repülőtéri polgári védelmi szervezet részeként szintén a Repülőtéri Kényszerhelyzeti Készültség Szervezet részeként lenne képes funkcionálni.

Az Annex 14 – Aerodromes (Repülőterek), a 373/2017/EU [17], a 2018/1139/EU [18] és ennek végrehajtási rendelete, a 139/2014/EU [19] rendeletének megfelelően, valamint a hazai jogszabályokhoz igazodóan, de különösképp a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény 4. fejezete [20] és a hozzá tartozó 141/1995.(XI.30.) Kormány rendelet [21] alapján biztosítja a működését a LHBP. 2023. október 1-től a RTP a 239/2011. (XI.18.) Korm. rendeletnek [22] megfelelően látja el feladatait. Az önkéntes mentőcsoport létrehozása a 6/2018. (VI.12.) Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: BM OKF) utasításban [23] leírtaknak megfelelően, minősítése pedig a 6/2021. (IX.17.) BM OKF utasításban [24] (továbbiakban: NMR utasítás) leírtaknak megfelelően történik.

2.2 A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér polgári védelmi szervezete

A Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság Dél-Pesti Kirendeltség (továbbiakban: Dél-Pesti Kirendeltség) polgári védelmi felügyelőjével folytatott szakmai konzultáció alapján kijelenthető, hogy a jogi szabályozásnak megfelelően történt meg a repülőtéri polgári védelmi szervezet létrehozása, megalakítása és működtetése. A LHBP-n szükségessé váló lakossági intézkedéseket a Budapest XVIII. kerületi polgármester (továbbiakban: XVIII. kerületi polgármester) által határozatban elrendelt munkahelyi polgári védelmi szervezet (továbbiakban: munkahelyi pv. szervezet) látja el, mely utoljára 2013-ban újult meg. A Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság átfogó ellenőrzésének során felmerült az igény egy kisebb, de hatékonyabb repülőtéri munkahelyi polgári védelmi szervezet kialakítására.

A vizsgálatot követően a Dél-Pesti Kirendeltség vezetője kezdeményezte a terület szerinti illetékes, Budapest XVIII. kerület polgármesterénél a meglévő szervezet átalakítását, melynek eredményeképpen a XVIII. kerületi polgármester határozatban kötelezte a gazdálkodót a munkahelyi pv. szervezet megalakítására. A gazdálkodó szervezet vezetője által kijelölt, repülőtéri kényszerhelyzeti vezető és a Dél-Pesti Kirendeltség polgári védelmi szakterülete - eleget téve a hatósági elvárásoknak – kidolgozta a repülőtéri munkahelyi pv. szervezet új megalakítási tervét. A szervezet állománytáblájának kialakítása során a létszámot 110 főre csökkentették 187 főről, az alábbi egység- és létszám kialakításával: 20 fős műszaki-mentő egység, 45 fő ellátó-elhelyezési egység, 45 fő egészségügyi-ellátó egység. A káreseményekre megfelelően reagálni képes, a kor színvonalának megfelelően működő munkahelyi pv. szervezet alakult meg, mely a meglévő erőkon

túl plusz erőforrásként jelent meg a repülőtéren egy esetlegesen bekövetkező kényszerhelyzet felszámolásánál.

Az átalakított szervezet alig fél évvel később már éles helyzetben is bizonyíthatta felkészültségét, mikor a HungaroControl Magyar Légiforgalmi Szolgálat Zrt. 2014 január 30-án 9-től 11 óráig tartó 50%-os leállítására³³ került sor. Bár az LHBP érkező forgalmának csak 50%-os csökkentését jelentették, a sztrájk európai méretű volt, ami járat kiesések miatt az utasok feltorlódását okozhatta volna a LHBP-n. Végül a munkabeszüntetés elhúzódása nem volt jelentős kihatással a magyarországi utasforgalomra, így a várótermekben tartózkodó személyek ellátása nem igényelte lakosságvédelmi intézkedések foganatosítását.

A repülőtéren munkahelyi pv. szervezet intézkedései közé tartozik a riasztás és tájékoztatás a veszélyhelyzet közzétételére alkalmas, helyben rendelkezésre álló eszközökkel, a veszélyes és radioaktív anyagok kiszóródása esetén szükségessé váló kimenekítés vagy elzárkóztatás végrehajtása, illetve a repülőtéren rekedt, ott tartósan veszteglő utasok befogadása és ellátása. A repülőtéren polgári védelmi szervezet eszközeinek többsége saját raktárkészleten, riasztásra kész, felmálházott állapotban találhatóak az arra rendszeresített gépjármű technikai eszközön, melyek azonnal bevethető állapotban, készenlétben állnak a LHBP területén.

2.3 Repülőtéren önkéntes mentőcsoport

Az Annex 14. 9137 (7. rész) 3.13-as pontja lehetővé teszi az érintett együttműködő szervezetek körében a polgári védelmi szolgálat alkalmazását, melynek összhangban kell lennie a helyi polgári védelmi szervezetek és a helyi kutató-mentő csapatok munkájával. A repülőtéren önkéntes mentőcsoport a repülőtéren munkahelyi polgári védelmi szervezet részeként alakulna meg. A LHBP-n nagyszámú, állandóan változó, különböző nemzetiségű átutazó polgári lakosság fordul elő viszonylag rövid ideig, így a megelőző „lakosság” felkészítő tevékenységbe történő bevonásuk nem kivitelezhető. A megelőző tevékenység a „lakosság” utasok, kihagyásával, a repülőtér és a rendvédelmi szervek előzetes felkészülésében, együttműködési tevékenységben merül ki. A repülőtéren polgári védelmi szervezet, az utasok biztonsága érdekében szükségessé váló „lakosságvédelmi” intézkedések bevezetésére, a kialakult krízishelyzetek csökkentésére hivatott.

A 6/2018-as BM OKF utasítás szerint lehetséges a minősített önkéntes mentőszervezetek és polgári védelmi szervezetek együttes alkalmazása. A 76.§- szerint az önkéntes mentőszervezetek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek szakmai irányításával végezhetnek kárelhárítási tevékenységet. A kárhelyszíni tevékenységet a helyszíni műveletirányító irányítja, az önkéntes mentőszervezet tevékenységét a védekezés irányításáért felelős személy vezetésével végzi.

2.3.1 Az önkéntes mentőcsoport létrehozásának és működésének gazdasági alapja

Az önkéntes mentőszervezet képzésének, működési költségeinek fedezete, technikai eszközeinek, védőfelszereléseinek és védőruháinak támogatása elsősorban a BA, mint repülőtér-üzemeltető feladata lenne, tekintettel arra, hogy a mentőszervezet a BA munkahelyi polgári védelmi szervezeteként működne. Ezen kívül a BA célul tűzte ki a társadalmi felelősségvállalás [25] keretein belül a munkavállalói elégedettség növelését. A szerző javaslata egy olyan program kidolgozása, mely összhangban van az BA jövőbeli munkavállalói létszám növelése és a biztonság megtartásának és az önkéntesség népszerűsítésének kérdésével.

³³ A leállítás oka, hogy az Európai unió SES 2+ törvénycsomagja elleni tiltakozásul a légiforgalmi irányítók szakszervezeteit tömörítő két nagy egység közös szervezésében egész Európa légi forgalmát érintő sztrájkra került sor 2014 január 29-én és 30-án. A HungaroControl Zrt.-nél működő szakszervezetek szolidaritásból csatlakoztak a sztrájkhoz, melynek következményeként 2014 január 30-án 2 órás szolidaritási sztrájkot tartottak.

A szerző javaslata erre egy olyan csoport létrehozása, mely elsősorban védelmi ellenőri tevékenységet lát el, azonban szükség esetén mentőcsoportként tud funkcionálni egy esetleges légi jármű esemény vagy terrortámadás megtörténtekor. Mivel védelmi ellenőrként a dolgozók folyamatos munkaviszonyban állnak az LHBP-n, így nem szükséges külön, a mentőcsoport kialakításához extra létszámot biztosítani. A mentőcsoport dolgozói plusz juttatásokban és kedvezőbb munkafeltételekbe részesülnek a csak védelmi ellenőri feladatot ellátó személyzettel szemben. A BA jelenleg az Európai Bizottság fenntarthatósági programjának keretein belül részesül támogatásban, melynek egyik mérföldköve az elektromos járművek beszerzésére fordítható pályázati támogatás. Ezen program segítségével az önkéntes mentőcsoport szükséges járművei beszerzése is biztosított lenne. A szükséges járművek felsorolása a 2.2.8-as fejezetben kerülnek bemutatásra.

2.3.2 Az önkéntes mentőszervezetek minősítési eljárásnak szabályai

A létrejövő mentőcsoportnak szükségszerűen meg kell felelnie a Nemzeti Minősítő Rendszernek, mely az INSARAG Irányelven³⁴ alapul. Az NMR utasítás a Magyarországon működő önkéntes mentőszervezetek nemzeti minősítésére terjed ki, a mentésbe történő bevonás megvalósulásának érdekében. A Nemzeti Minősítő Rendszerben meghatározottak szerint történik a nemzeti minősítő eljárás, mely keretében a felkészültségi alapkövetelményeknek való megfelelés és a képzettség kerülnek vizsgálatra. [26] Ezen utasítás 5.§-a kimondja, hogy „Magyarországon mentési tevékenységbe bevonni, lezárt kárterületre beengedni csak olyan önkéntes mentőszervezet tagját lehet, amely rendelkezik az adott területen folytatott mentési tevékenységre vonatkozó, a Nemzeti Minősítési Rendszer szerinti nemzeti minősítéssel.”

A repülőtéren önkéntes mentőcsoport az NMR utasítás 2. mellékletének 4. függelékében meghatározott könnyű felszerelésű „Városi kutató és mentő (USAR)” csapatként kerül bekatégorizálásra. Könnyű felszerelésű csapatként az elsődleges beavatkozókcal együttműködve a könnyebben beszorult, balesetet szenvedett személyek mentése a cél. Az NMR utasítás szerint a könnyű felszerelésű csapat számára a 3 napon át tartó, 12 órás folyamatos működés, 1 helyszínen az előírás, amely a repülőtéren önkéntes mentőcsoport esetében a 12 órás váltásokban történő munkavégzéssel biztosítható.

2.3.3 Állomány, minimális személyzet

A munkahelyi polgári védelmi szervezet és a létrehozandó mentőcsoport megalakítási tervét a repülőtér dolgozóinak biztonságára és a repülőtér által végzett tevékenységre figyelemmel a BA vezetője a katasztrófavédelmi kirendeltségvezető közreműködésével dolgozza ki, és azt a BA vezetője hagyja jóvá.

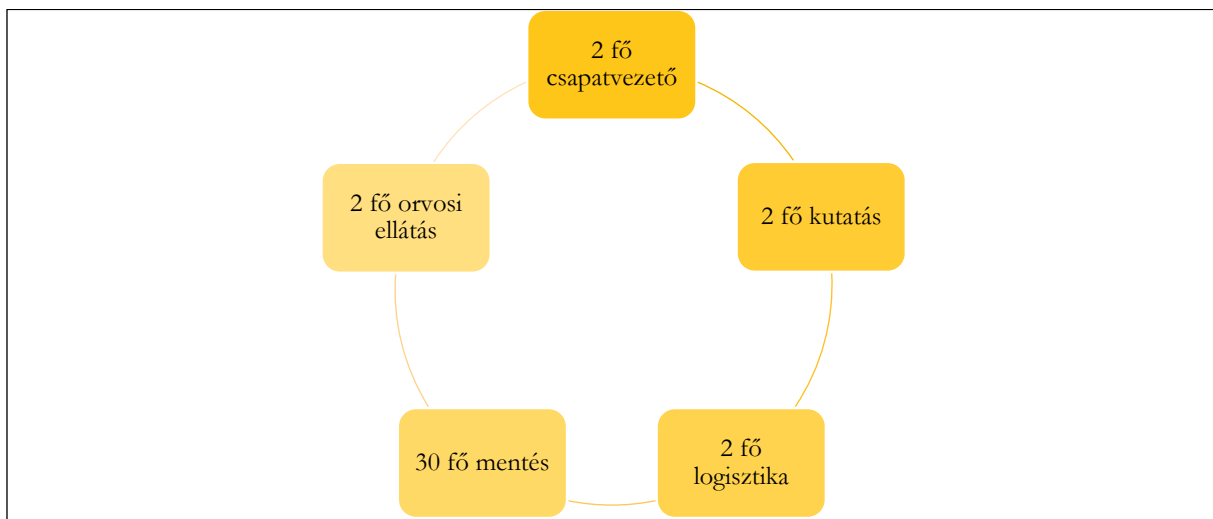
A repülőtéren önkéntes mentőcsoport szakmai felügyeletét a hivatásos katasztrófavédelem területi szervei, központi szakmai irányítását az Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség (továbbiakban: Polgári Védelmi Főfelügyelőség) látja el. „A Polgári Védelmi Főfelügyelőség közreműködik a munkahelyi polgári védelmi szervezet létrehozásában, felkészítésében... alkalmazásuk során érvényesíti a mentéssel összefüggő polgári védelmi, katasztrófavédelmi szakmai követelményeket.” [27]

³⁴ ENSZ INSARAG Irányelv: Módszertani útmutató a nemzetközi kutató-mentő tevékenységet végző mentőcsapatok nemzetközi segítségnyújtásban történő részvételének koordinációjához.

A személyzet adja a jó mentőcsoporth gerincét, ezért létfontosságú a megfelelően képzett és tapasztalt személyzet kiválasztása. A mentésben résztvevők köre elsősorban a LHBP-n szolgálatot teljesítő képzett, önkéntes védelmi ellenőrökből áll. Az Annex 14. 9137 (7. rész) 3. fejezetének 3.1-es bekezdése szerint a kényszerhelyzeti tervben megjelölt társhatóságok és közreműködő szervezetek között a tűzoltóság és a mentőszervezetek mellett a rendőrség/biztonsági szervezetek is részt vesznek egy esetleges kényszerhelyzet felszámolásában. Amennyiben a LHBP vagy egyes részei lezárásra kerülnek, úgy a védelmi ellenőrök minimális személyzetére lesz szükség annak biztosítására, hogy a lezárt területre jogosulatlan személyek ne léphessenek be. Ez esetben a védelmi ellenőrök közül az önkéntes mentőcsoporthba beosztott dolgozók azonnal a légi jármű esemény vagy terrorcselekmény helyszínére képesek sietni, pótlásukra szükség nincs.

A munkáltató a munkaköri leírásban rögzíti a feladatok között az önkéntes mentőcsoporth tagjainak feladatait és az ezért járó kedvezményeket. Sok esetben a védelmi ellenőrök plusz feladatokat látnak el, úgy mint az amerikai járatok utasainak és légi járműveinek átvizsgálása, vagy a Kanadába tartó utasok előzetes utazási dokumentum ellenőrzése. A szerző javaslata az önként jelentkező munkavállalók motiválására plusz szabadnapok biztosítása, bérkiegészítés, illetve csapatépítés lehetősége. Az önkéntes mentőcsoporth vezetése az önkéntes mentőcsoporth szakképzett parancsnokának kezében van, akinek a létesítményi tűzoltóság kijelölt kárhely-parancsnoka mellett szakértőként irányítási joga van. A repülőtér szigorított védelmi területeire (továbbiakban: SRA – Security Restricted Area)³⁵, a légi és a földi oldal területeire a védelmi ellenőrök jogosultak belépni, így nem szükséges külön engedély. A munkavégzéshez szükséges belépőkártya igénylésére sikeres háttérellenőrzést követően kerülhet sor. Az állomány hasznos elosztása érdekében a szerző javasolja a különböző SRA belépési pontokon elhelyezni azokat a védelmi ellenőröket, akik részesei kívánnak lenni a mentőcsoporthnak. A terminálokön a riasztás kiküldését követően nagyon gyorsan viszonylag nagy létszámú csoport képes a helyszínre érkezni, hogy azonnal meg tudják kezdeni az életmentést és a sérültek ellátását.

A 5. számú ábra bemutatja a mentőcsoporth összlétszámát, mely megfelel az INSARAG Irányelv és az NMR utasítás által meghatározott könnyű felszerelésű csapatok minimális létszámának.

5. ábra: Az önkéntes mentőcsoporth minimális létszáma a 6/2021. (IX.17.) Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgató utasításnak megfelelően (készítette a szerző)

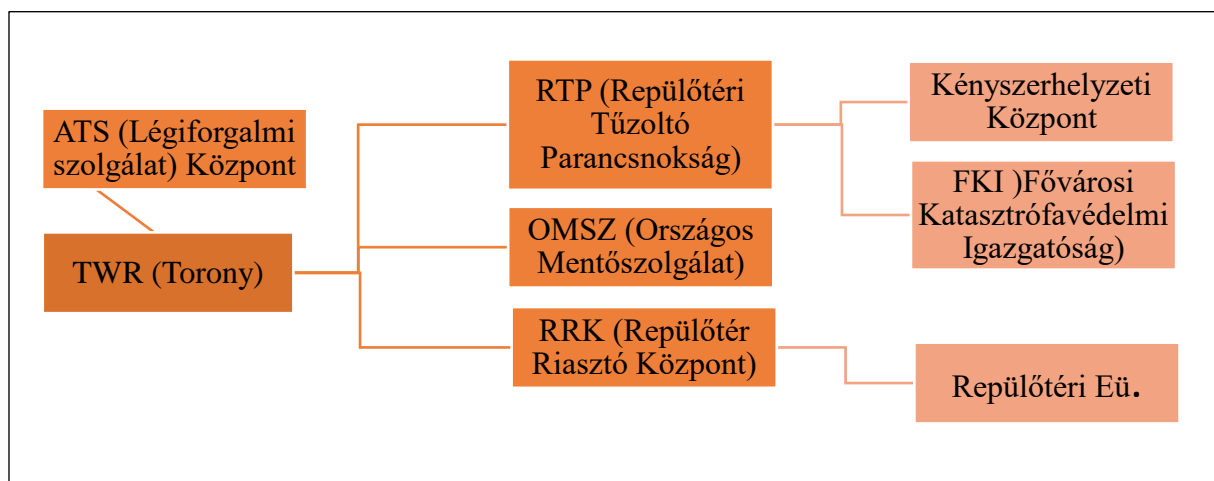
³⁵ SRA: A repülőtér légi oldalán belül található olyan fegyveresen őrzött terület, amely fizikailag leválasztott, és a belépésre csak biztonsági ellenőrzést követően kerülhet sor.

Az alábbi felsorolásból látható a csapat minimális létszámának feladatkörönkénti felosztása:

- vezetés: váltásonként 1 fő csapatvezető,
- logisztika: váltásonként 1 fő logisztikai csapat menedzser,
- mentés: váltásonként 15 fő mentőcsoport,
- kutatás: váltásonként 1 fő, légi jármű esemény bekövetkezésekor a területen sérültek után kutatás,
- egészségügy: váltásonként 1 fő, szakorvosi, mentőtiszti, végzettséggel rendelkező munkatárs.

2.3.4 Ellátási terület és riasztás

A létrehozandó mentőcsoport a LHBP és közvetlen környékén mozgósítható speciális képességű mentőcsoport. A LHBP közvetlen területén, és mellette a 4-es főúton végez ellátást, tehát ellátási területe megegyezik az AMS és a RTP ellátási területével.

6. ábra: A Repülőtéri Tűzoltóparancsnokság és az egészségügyi szolgálatok riasztási rendje a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren (készítette a szerző)

A 6. számú ábrán látható a mentőcsoport riasztási rendje: a mentőcsoport a Toronytól kapja a riasztást a Repülőtéri Riasztó Központ keresztül [28]. A szerző javaslata egy saját, egyedülálló riasztási rendszer kidolgozása („MAirGENCY”), melynek eszközei olyan, mobiltelefonhoz hasonló kommunikációs berendezések, melyek GPS technológiával rendelkeznek és a repülőtér és a 4-es főút repülőtéri ellátási területének térképét tartalmazza. A riasztás pontos helyét a riasztó személy – a Repülőtéri Riasztó Központban -, egy táblagépen keresztül meg tudja adni, és az összes szolgálatban, ügyletben lévő mentőcsoport tag egyetlen gombnyomásával egyből riaszthatóvá válik. A táblagépen javasolt számokkal jelzett riasztási kódok megadása, amelyet a mentőcsoport tagjai megkapnak, így tájékoztatva a csapatot a baleset fajtáját illetően.

A készenléti idő az LHBP területén megegyezik az RTP készenléti idejével, melyet az Annex 14 szabályoz: a helyszínre érkezésig 3 perc áll rendelkezésre. A 3 percen belüli elsősegélynyújtás megkezdése jelentősen javítja a túlélési esélyeket kritikus helyzetekben, valamint segíti egyes sérülésekből a gyorsabb és maradandó károsodások nélküli felépülést. A tűzoltó állomások elhelyezéséhez hasonlóan, a mentőcsoport több bázison történő elhelyezése indokolt, mely lehetővé teszi a csoport számára a gyors helyszínre érkezést.

2.3.5 Az önkéntes mentőcsoportba történő felvételhez szükséges fizikai és egészségügyi követelmények

„Védelmi képességeket, valamint terveiket úgy kell kialakítaniuk, hogy ez biztosítsa a gyors és szakszerű segítségnyújtást, valamint a hatáskörüikbe tartozó erők, eszközök aktivizálását.” [29]

A csapattagoknak mind fizikálisan, mind mentálisan egészségesnek és alkalmasnak kell lenniük, valamint nem elhanyagolható a kellő állóképesség megléte sem. A személyzet kiválasztása során vizsgálni kell a jelentkezők elkötelezettségét, előző mentési képzését, tapasztalatait, az elsajátított készségeit, a vezetői és fizikai képességeit.

A repülőtéren önkéntes mentőszervezet esetében a következő követelmények javasoltak a személyi állományt illetően:

- megfelelő egészségügyi, pszichikai, fizikai alkalmasság,
- betöltött 18. életév és büntetlen előélet,
- munkaviszony a BA-nál.

2.3.6 A mentőcsoportban részt vevő önkéntesek képzése

Az önkéntes mentőszervezetben való részvétel tanfolyamhoz kötött, melyben a jelentkezők elsajátítják az ICAO 14. 9137 (7. rész) 9. fejezet „Triázs és egészségügyi ellátás” részben is előírt alapvető mentési, alapszintű újraélesztési – laikus szintű ellátási technikákat és az elsősegélynyújtást, majd elméleti és gyakorlati vizsgát tesznek belőle.

A kiképzési program és a szinten tartó képzések kidolgozásáért és az oktatás létrehozásáért a BA felelős. Az INSARAG kézikönyv ajánlása alapján a repülőtéren mentőcsoport esetében az alábbi képzési modulokat javasolja a szerző:

- egészségügyi képzés, elsősegélynyújtás,
- több lépcsős vezetői és végrehajtói felkészítés,
- orvosi célú első reagálás,
- speciális műszaki berendezések ismerete és használata, technikai eszközök használata,
- tájékozódási és tereptani ismeretek,
- angol szaknyelv,
- nemzetközi ismeretekre történő felkészítés.

A gyakorlati képzés az alábbi modulokat tartalmazza:

- próbariasztás és mozgósítás,
- terepgyakorlat, mely a rendszerbeállító gyakorlatot megelőzi,
- próbaminősítő gyakorlat.

A minősítő gyakorlat egy ellenőrző gyakorlat, amely a csapattagok felkészültségét teszteli éles helyzetekben: egy éles szimuláció, mely élethűen berendezett roncsok között, „áldozatok” közreműködésével, időkorlátok között, váratlan helyzetek előidézésével, pszichikai és fizikai terhelés mellett teszteli az állomány felkészültségét. A csapatok kiértékelésétől, a gyülekezésem, a feladatszabáson a beavatkozás folyamatának véghezviteléig, az értékelés, elemzés szakaszával befejezőleg öleli fel az ellenőrző gyakorlat a minősítő gyakorlat elvárásait. A szinten tartó képzés megtartása évente, az újraminősítés 5 évente szükséges.

2.3.7 Tűzoltók, orvosi személyzet bevonása a mentő műveletekbe

Az RTP a műszaki mentési területet biztonságossá teszi, ezután következik a mentőszemélyzet munkája: az áldozatokhoz, sérültekhez való hozzáférés, az állapotfelmérés és az orvosi szempontból történő stabilizálás.

Az OMSZ főigazgatói utasítása alapján tömegbalesetek esetén alkalmazásra kerülő protokoll alapján a sérülteket osztályozni kell testi sérüléseik, illetve pszichés állapotuk súlyossága szerint. Az úgynevezett triázsolás során a mentő személyzet tagjai felmérik a sérültek állapotát, sérülésüknek súlyosságát, majd az eszméletüknél lévő sérülteknek kérdéseket tesznek fel a panaszaiukat illetően. Az eredmények és a sérültektől kapott információk alapján különböző sürgősségi kategóriákba osztják a sérülteket 1-5-ig terjedő skálán, majd ez alapján meghatározzák az orvosokra, eszközökre és az egyéb feltételekre vonatkozó igényeket. Az 1-es besorolás azonnali ellátást igényel, míg az 5-ös könnyebb sérülésről tanúskodik, akikkel ráér 120 percen belül foglalkozni. [30] [31]

A képzés tartalmazza a félautomata defibrillátor használatának oktatását, újraélesztést, lélegeztetést, belgyógyászati balesetek ellátását, fej, nyak, mellkas, has részletes traumatológiai ellátását, vérzések csillapítását, sebek kötözését, sérülések rögzítését, mérgezések esetén nyújtandó elsősegély protokollját.

[32] A szerző javaslata, hogy a mentőcsoport alkalmazzon, több nyelven, de legalább angolul beszélő pszichológus szakembereket, illetve empátiával rendelkező laikus segítőköt, akik képesek a helyzet kiváltotta szorongást, pánikreakciót felismerni és oldani.

2.3.8 A repülőtéri önkéntes mentőszervezet felszerelése, eszközei, járművei

Az önkéntes polgári védelmi szervezeteket olyan mentőszervezetek alkotják, melynek tagjai speciális szaktudással rendelkeznek, magas színvonalon képzettek, mentési tapasztalatuk van, felszereltségük, speciális technikai eszközeik pedig alkalmassá teszi őket a hatékony beavatkozásra. [51]. A repülőtéri önkéntes mentőcsoport speciális technikai eszközeivel kiegészíti a RTP-t és az AMS-t. A mentőszervezet felelős a mentéshez használt eszközök rendeltetésszerű használatáért, jogszabályban előírtaknak való megfeleléséért, műszaki követelményeknek és egyéb adminisztratív előírásoknak való megfeleléséért. Csak engedélyekkel rendelkező technikai eszközök alkalmazása megengedett!

Az elsősegélynyújtáshoz a következőkben felsorolt járművek, eszközök beszerzése javasolt, melyek az 5/2006. (II.7.) EüM rendelet II. Tárgyi feltételek része [34] előírásainak és az INSARAG Irányelvek könnyű kutató mentő csapatok számára javasolt ajánlásainak [35] megfelelnek:

Gépjárművek tekintetében javasolt 1 darab, a terminál épületén kívül használható, a mentőszemélyzet összes tagjának egyidejű szállítására alkalmas gépjármű, illetve a felszerelés szállítására alkalmas utánfutó beszerzése. A gépjármű megkülönböztető jelzés használatára jogosult, így az erre vonatkozó jogszabály, a 1/1975. (II.5.) KPM-BM együttes rendelet [54] képezi használatának alapját. A gépjármű vezetésére jogosult személynek megfelelő kategóriájú jogosítvánnyal, PÁV I-es vizsgával és LEVEL2 szintű belterületi vezetői engedéllyel³⁶ szükséges rendelkeznie.

³⁶ A szigorított biztonsági területen (SRA) belül rendszeresen üzemeltetési vagy kiszolgálási célú munkavégzést végrehajtó személy, vagy valamely hatóság tagja kaphat LEVEL2 szintű belterületi vezetői engedélyt.

Elektromos AmbuCar: Megkülönböztető jelzéssel ellátott elektromos autó, melynek segítségével könnyen és gyorsan megközelíthető a baleset helyszíne a terminál épületén kívül lévő területeken. Nagyobb mennyiségű elsősegély nyújtó felszerelés, és több elsősegély nyújtó személy szállítható vele egyszerre a baleset helyszínére. LEVEL2 szintű belterületi vezetői engedéllyel szükséges rendelkeznie a vezetőjének.

E-bike: Fény és hangjelzéssel ellátott, elsősegély felszereléssel felszerelt elektromos bicikli, mely a terminálok belüli és kívüli mozgást egyszerűbbé és gyorsabbá teszi, a segítségre szoruló páciens könnyen elérhető vele. Teljes elsősegély felszerelésének köszönhetően gyors elsősegélynyújtás valósítható meg.

AmbuCycle: Fény és hangjelzéssel ellátott kerékpár, mely a terminálok belüli gyors mozgást teszi lehetővé. Elsősegély felszereléssel ellátott, főként könnyebb sérültek ellátását teszi lehetővé.

Az E-bike és az AmbuCycle SRA területén történő alkalmazásához a technológiai utasítás és a Repülőtéri Kézikönyv módosítása szükséges a használhatóságuk érdekében.

3. KÖVETKEZTETÉS

A vonatkozó jogszabályok lehetővé teszik a LHBP-n egy önkéntesekből álló mentőcsoport létrehozását, amely a repülőtéren vagy közvetlen környékén bekövetkezett légijármű események során alkalmazható. A vonatkozó jogszabályok azonban nem minden területet fednek le, a mentőcsapat működését jogszabály nem írja elő, így új jogszabály megalkotása szükséges az önkéntes mentőcsoport megalakításához, működtetéséhez.

A hazai és nemzetközi jogszabályok megfelelő jogi keretet adnak ahhoz, hogy a megfelelő képzéssel rendelkező mentőcsoport munkájával, szaktudásával segíteni képes legyen a RTP, az AMS, a repülőtéri polgári védelmi szervezet és a hivatásos szervek munkáját. A RTP, a repülőtéri polgári védelmi szervezet és az AMS rendelkezik mindazon képességekkel, melyek birtokában egy légijármű esemény vagy egy terrorcselekmény esetén képesek a balesetet elszenvedettek sikeres mentésére, azonban a mentés annál sikeresebb, minél több szakképzett, mentésre alkalmas személy áll készen a segítségnyújtásra. Az önkéntes mentőcsoport a repülőtéri polgári védelmi szervezet részeként, annak speciális egységként vehet részt a mentési munkálatokban.

A mentőcsoporthoz jelentkező önkéntes jelöltek számára kedvezőbb munkafeltételek biztosítása mellett, a közös jó érdekében végzett önkéntesség égisze alatt népszerűsíteni lehet a részvételt a repülőtéri önkéntes mentőcsoporthoz, - melyet már jelentkezéskor a munkalehetőség meghirdetésénél feltüntetni szükséges, - így a széleskörű nyilvánosság számára is biztosított a lehetőség megismerése. A repülőtéren dolgozó személyzet igen jó helyismerettel és belső technológiai utasítási ismerettel rendelkezik, így munkájuk hatalmas segítséget nyújthat, hiszen a mentés pár percen belül megkezdhető, és ezzel a beavatkozási idő - ismereteiknek köszönhetően - drasztikusan lecsökkenthető a kikerülő OMSZ helyszínre érkezéséig.

- [1] Hornyacsek J. „A repülőterek környezetében lévő települések katasztrófavédelmi feladatai”, *Repüléstudományi Közlemények*, pp 101. ISSN 1789-770X, 2011. április 18. [Online]. Elérhetőség: https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/86/Hornyacsek_Julia.pdf?sequence=2∓isAllowed=y (2023.12.01.)
- [2] Központi Statisztikai Hivatal. „24.1.1.19. Összefoglaló adatok a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér forgalmáról”. [Online]. Elérhetőség: https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0019.html (2023.12.01.)
- [3] Központi Statisztikai Hivatal. „24.2.1.17. Összefoglaló adatok a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér forgalmáról negyedévenként”. [Online]. Elérhetőség: https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0065.html (2023.12.01.)
- [4] Szentesi Cs. „A magyar repülés kronológiája 1946-1989 között, 2002. dec. - 2004. okt. 1954. nov. 25.: a MASZOVLET megszűnik, jogutódja a Magyar Légi Közlekedési Vállalat (MALÉV), első igazgatója: Hűvös Sándor”. [Online]. Elérhetőség: <https://web.archive.org/web/20050831223024/http://freeweb.interware.hu/szentesi/repules/1989.htm> (2021.08.31.)
- [5] Budapest Airport. „Budapest Airport: 16,2 millió utas, 135 ezer tonna áru 2019-ben, 2020”. [Online]. Elérhetőség: https://www.bud.hu/budapest_airport/media/hirek/aktualis_sajtokozlomenyek/budapest_airport_162_millio_utas_135_ezer_tonna_aru_2019_ben.html (2022.03.22.)
- [6] AIRportal.hu. „Ismét rekordot döntött a légiáru mennyisége Ferihegyen”. [Online]. Elérhetőség: <https://airportal.hu/ismet-rekordot-ontott-a-legiaru-mennyisege-ferihegyen/> (2023.12.08.)
- [7] Budapest Airport. „A repülőtér története 2019-2020, 2020”. [Online]. Elérhetőség: https://www.bud.hu/budapest_airport/tenyek_a_repuloterrol/tortenelem/tortenelem#bud2020 (2022.01.14.)
- [8] Budapest Airport. „The new horizon for cargo”. [Online]. Elérhetőség: <https://www.bud.hu/cargo> (2021.08.18.)
- [9] Budapest Airport. „Repülőtéri értesítő 2021. szeptember 17.”. [Online]. Elérhetőség: https://www.bud.hu/budapest_airport/media/hirek/aktualis_sajtokozlomenyek/repuloterri_ertesito_2021_szeptember_17.html (2021.09.26.)
- [10] Budapest Airport. „Ferenc Liszt International Airport handled 4.6 million passangers and thousand tons of air cargo last year”. [Online]. Elérhetőség: https://www.bud.hu/en/budapest_airport/media/news/actual_press_releases/ferenc_liszt_international_airport_handled_46_million_passengers_and_183_thousand_tons_of_air_cargo_last_year.html (2022.03.26.)
- [11] AIRportal.hu. „Ismét rekordot döntött a légiáru mennyisége Ferihegyen”. [Online]. Elérhetőség: <https://airportal.hu/ismet-rekordot-ontott-a-legiaru-mennyisege-ferihegyen/> (2023.12.12.)
- [12] Központi Statisztikai Hivatal. „24.2.1.17. Összefoglaló adatok a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér forgalmáról negyedévenként”. [Online]. Elérhetőség: https://www.ksh.hu/stadat_files/sza/hu/sza0065.html (2023.12.18.)

- [13] KPMG Tanácsadó Kft. „A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér gazdasági hatásait bemutató tanulmány”. [Online]. Elérhetőség: https://www.bud.hu/file/documents/7/7477/kpmg_tanulmany_2023.pdf (2023.12.19.)
- [14] A 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről. [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200166.tv> (2022.03.06.)
- [15] Az 1971. évi 25. törvényerejű rendelet a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény és az annak módosításáról szóló jegyzőkönyvek kihirdetéséről, [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=97100025.TVR> (2022.01.27.)
- [16] Federal Office of Civil Aviation. „FOCA, Annex 14: Aerodromes”. [Online]. Elérhetőség: <https://www.bazl.admin.ch/bazl/en/home/themen/legislation/anhaenge-icao.html> (2023.12.06.)
- [17] A Bizottság (EU) 2017/373 végrehajtási rendelete (2017. március 1.) a légiforgalmi szolgáltatást/léginavigációs szolgálatokat és más légiforgalmi szolgáltatási hálózati funkciókat és azok felügyeletét ellátó szolgáltatókra vonatkozó közös követelmények meghatározásáról, valamint a 482/2008/EK rendelet, az 1034/2011/EU, az 1035/2011/EU és az (EU) 2016/1377 végrehajtási rendelet hatályon kívül helyezéséről, továbbá a 677/2011/EU rendelet módosításáról. [Online]. Elérhetőség: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX%3A32017R0373> (2022.01.25.)
- [18] Az Európai Parlament és Tanács (EU) 2018/1139 RENDELETE (2018. július 4.) a polgári légi közlekedés területén alkalmazandó közös szabályokról és az Európai Unió Repülésbiztonsági Ügynökségének létrehozásáról és a 2111/2005/EK, az 1008/2008/EK, a 996/2010/EU, a 376/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2014/30/EU és a 2014/53/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint az 552/2004/EK és a 216/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 3922/91/EGK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről. [Online]. Elérhetőség: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R1139&from=EN> (2022.01.25.)
- [19] A Bizottság 139/2014/EU rendelete (2014. február 12.) a repülőterekhez kapcsolódó követelményeknek és igazgatási eljárásoknak a 216/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében történő meghatározásáról. [Online]. Elérhetőség: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0139> (2022.03.22.)
- [20] Az 1995. évi XCVII. törvény a légi közlekedésről. [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500097.tv> (2022.01.25.)
- [21] Az 141/1995.(XI.30.) Korm.rendelet a légi közlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény végrehajtásáról. [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500141.kor> (2022.01.27.)
- [22] A 239/2011. (XI.18.) Korm. rendelet az önkormányzati és létesítményi tűzoltóságokra, valamint a hivatásos tűzoltóság, önkormányzati tűzoltóság és önkéntes tűzoltó egyesület fenntartásához való hozzájárulásra vonatkozó szabályokról. [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100239.kor> (2023.12.06.)
- [23] A 6/2018. (VI.12.) BM OKF utasítás a polgári védelmi szervezetek megalakításával, riasztásával, valamint katasztrófaveszély és veszélyhelyzet esetén történő alkalmazásával kapcsolatos feladatokról. [Online]. Elérhetőség: <https://njt.hu/jogszabaly/2018-6-B0-4V> (2023.12.06.)

- [24] A 6/2021. (IX.17.) BM OKF utasítás a Nemzeti Minősítő Rendszerről. [Online]. Elérhetőség: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-6-B0-4V> (2023.12.06.)
- [25] Budapest Airport. „Budapest Airport hivatalos honlapja – Felelősségvállalás”. [Online]. Elérhetőség: https://www.bud.hu/budapest_airport/felelossegvallalas (2022.02.04.)
- [26] Jackovics P. „HUNOR és HUSZÁR mentőszervezetek megalakítása”, *Védelem – Katasztrófa tűz- és polgári védelmi szemle*, ISSN 1218-2958, 55. [Online]. Elérhetőség: <http://real.mtak.hu/57665/> (2022.02.23.)
- [27] Muhoray Á. „Katasztrófamegelőzés I.”, Budapest, NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., ISBN 978-615-5527-85-2, 2016
- [28] Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér. „Repülőtéri Kézikönyv I. kötet v15.”. [Online]. Elérhetőség: https://www.bud.hu/file/documents/7/7313/bud_repuloteri_kezikonyv_i_kotet_fejezet_ei_v15_osszefuzve.pdf (2023.12.16.)
- [29] Hornyacsek J. „A repülőterek környezetében lévő települések katasztrófavédelmi feladatai”, *Repüléstudományi Közlemények*, pp 102., ISSN 1789-770X, [Online]. Elérhetőség: https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/86/Hornyacsek_Julia.pdf?sequence=2&isAllowed=y (2023.12.01.)
- [30] hirado.hu. „Komoly változás a sürgősségi betegellátásban” [Online]. Elérhetőség: <https://hirado.hu/belfold/kozelet/cikk/2019/01/01/komoly-valtozas-van-a-surgossegi-betegellatasban#> (2022.03.12.)
- [31] Lexiq. „Triázs”. [Online]. Elérhetőség: <https://lexiq.hu/triazs> (2022.03.20.)
- [32] Magyar Vöröskereszt. „Középfokú elsősegélynyújtási modul”. [Online]. Elérhetőség: <https://voroskereszt.hu/events/kozepfoku-elsosegelynyujtas-modul/> (2022.03.12.)
- [33] Nováky M. és Endrődi I. „Polgári védelem és az önkéntesség” *Védelem Tudomány* 2016. I/4., pp 275., ISSN 2498-6194, [Online]. Elérhetőség: <http://real.mtak.hu/128746/1/17-novaky-endrodi.pdf> (2022.03.23.)
- [34] Az 5/2006.(II.7.) EüM rendelet a mentésről. [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0600005.eum> (2022.03.12.)
- [35] INSARAG Irányelvek és Módszertan. [Online]. Elérhetőség: <https://www.insarag.org/methodology/insarag-guidelines/> (2023.06.26.)
- [36] Az 1/1975. (II.5.) KPM-BM együttes rendelet a közúti közlekedés szabályairól. [Online]. Elérhetőség: <https://njt.hu/jogszabaly/1975-1-20-24> (2023.12.06.)

5. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A 2019 és 2023 közötti időszakban, az LHBP-n történt légi jármű események, kényszerleszállások

Légi jármű esemény időpontja	Légi jármű esemény oka	Légi társaság
2019 január 14.	utasrosszullét	Turkish Airlines, Isztambul-Párizs ³⁷
2019 január 17.	rendzavaró utas miatt riasztották a rendőrséget leszállás után	EasyJet, Berlin-Budapest ³⁸
2019 február 3.	fedélzeten terjedő füst	Aeroflot, Belgrád-Moszkva ³⁹
2019 február 11.	utasrosszullét	EgyptAir, Kairó-Torontó ⁴⁰
2019 február 12.	utasrosszullét	Pegasus Airlines, Isztambul-Párizs ⁴¹
2019 február 19.	rendzavaró utas a fedélzeten	Wizzair, Bukarest-Liverpool ⁴²
2019 március 9.	műszaki hiba	Wizzair, Bécs-Keflavik ⁴³
2019 április 19.	utasrosszullét	Qatar Airways, Doha-London ⁴⁴
2019 április 26.	rendzavaró utas a fedélzeten	Thomas Cook Airlines, Glasgow-Antalya ⁴⁵
2019 május 2.	műszaki meghibásodás miatt nem tudta elhagyni az LHBP futópályáját	FedEx, Bécs-Budapest ⁴⁶
2019 június 10.	utasrosszullét	Qatar Airways, Doha-Birmingham ⁴⁷
2019 július 2.	orr részében lévő tolórekesz ajtaja leszakadt, így visszafordult LHBP-re	német lajstromjelű Cessna üzleti repülőgép ⁴⁸
2019 július 11.	futómű sérülés miatt kényszerült vissza az LHBP-re	Smatwings, Budapest-Hurghada ⁴⁹

³⁷ AIRportal.hu, „Utasrosszullét: Budapesten szakította meg útját a Turkish Airlines járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/utasrosszullet-budapesten-szakította-meg-útját-a-turkish-airlines-jarata/> (2023.12.22.)

³⁸ AIRportal.hu, „Renitens utas volt egy Berlinből Budapestre tartó járaton”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/renitens-utas-volt-egy-berlinbol-budapestre-tarto-jaraton/> (2023.12.22.)

³⁹ AIRportal.hu, „Füst a fedélzeten: Budapesten szállt le az Aeroflot Belgrád-Moszkva járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/fust-a-fedelzeten-budapesten-szallt-le-az-aeroflot-belgrad-moszkva-jarata/> (2023.12.22.)

⁴⁰ AIRportal.hu, „Budapesten szakította meg útját az Egyptair Kairó-torontó járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/budapesten-szakította-meg-útját-az-egyptair-kairo-toronto-jarata/> (2023.12.22.)

⁴¹ AIRportal.hu, „Utasrosszullét: Budapesten szakította meg útját a Pegasus járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/utasrosszullet-budapesten-szakította-meg-útját-a-pegasus-jarata/> (2023.12.22.)

⁴² AIRportal.hu, „Erőszakos utas miatt szakította meg útját Ferihegyen egy Wizz Air járat”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/eroszakos-utas-miatt-szakította-meg-útját-ferihegyen-egy-wizz-air-jarat/> (2023.12.22.)

⁴³ AIRportal.hu, „Műszaki probléma miatt Budapesten szállt le a Wizz Air Bécs-Keflavik járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/muszaki-problema-miatt-budapesten-szallt-le-a-wizz-air-becs-keflavik-jarata/> (2023.12.22.)

⁴⁴ AIRportal.hu, „Utasrosszullét: Budapesten szakította meg útját a Qatar Airways óriásgépe”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/utasrosszullet-budapesten-szakította-meg-útját-a-qatar-airways-oriasgepe/> (2023.12.22.)

⁴⁵ AIRportal.hu, „Agresszív utas miatt szakította meg útját Ferihegyen a Thomas Cook járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/agressziv-utas-miatt-szakította-meg-útját-ferihegyen-a-thomas-cook-jarata/> (2023.12.22.)

⁴⁶ AIRportal.hu, „Háromnegyed órára megállt Ferihegy forgalma a FedEx műszaki hibás gépe miatt”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/haromnegyed-orara-megallt-ferihegy-forgalma-a-fedex-muszaki-hibas-gepe-miatt/> (2023.12.22.)

⁴⁷ AIRportal.hu, „Budapesten szakította meg útját a Qatar Airways birminghemi járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/budapesten-szakította-meg-útját-a-qatar-airways-birminghemi-jarata/> (2023.12.22.)

⁴⁸ AIRportal.hu, „Azonnal visszafordult Ferihegyre a Cessna, amelynek kinyílt majd leszakadt a csomagtér-ajtaja”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/leszakadt-egy-uzleti-repulokep-csomagterajtaja-a-ferihegyi-felszallas-utan/> (2023.12.22.)

⁴⁹ AIRportal.hu, „Felszálláskor defektet kapott, majd visszafordult a Smartwings hurghadai járata Ferihegyre”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/visszafordult-a-smartwings-hurghadai-jarata-kenyszerhelyzet-ferihegyen/> (2023.12.22.)

2019 július 27.	műszaki hiba	Air Baltic, Chania-Helsinki ⁵⁰
2019 augusztus 14.	a pilótafülke szélvédőjének repedése és kabinnyomás-csökkenés	Lufthansa, München-Nagyszében ⁵¹
2019 augusztus 15.	utasrosszullét	Sun Express, Diyarbakir-Hannover ⁵²
2019 november 28.	utasrosszullét	EL-AL, Tel-Aviv-Toronto ⁵³
2019 december 28.	fékszárny meghibásodás miatt visszafordult	Cargolux, Budapest-Luxemburg ⁵⁴
2021 augusztus 10.	műszaki hiba	Wizzair, Tirana-Berlin ⁵⁵
2021 április 18.	hajtómű hiba	ULS Cargo, Budapest-Isztambul ⁵⁶
2022 július 20.	bombafenyegetés	Wizzair, Bari-Krakkó ⁵⁷
2022 szeptember 23.	fedélzeten érzékelt füst	Air Serbia, Bécs-Belgrád ⁵⁸
2022 december 27.	hajtóműleállás és üzemanyagszivárgás	Ryanair, Brüsszel-Budapest ⁵⁹
2023 október 31.	pilóta rosszulléte	Jet2, Manchester-Dalamn ⁶⁰
2023 május 16.	rendzavaró utasok a fedélzeten	Pegasus Airlines, Isztambul-Párizs ⁶¹
2023 június 29.	a járat nem sokkal felszállás után visszafordult az LHBP-re hajtómű meghibásodás miatt	Wizzair, Budapest-Marosvásárhely ⁶²
2023 július 24.	a fedélzeten terjengő nem szokványos szag	Wizzair, Korfu-Katowice ⁶³
2023 november 12.	leszálláskor szenvedett futómű károsodást	Tarom, Bukarest-Budapest ⁶⁴

⁵⁰ AIRportal.hu, „Műszaki hiba miatt Budapestén szakította meg útját az Air Baltic járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/muszaki-hiba-miatt-budapesten-szakította-meg-utjat-az-air-baltic-airbus-a220-asa/> (2023.12.22.)

⁵¹ AIRportal.hu, „Kabinnyomás-probléma miatt szakította meg útját Budapestén a Lufthansa járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/kabinnyomas-probléma-miatt-szakította-meg-utjat-budapesten-a-lufthansa-jarata/> (2023.12.22.)

⁵² AIRportal.hu, „Budapestén szakította meg útját a Sun Express egyik járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/budapesten-szakította-meg-utjat-a-sun-express-egyik-jarata/> (2023.12.22.)

⁵³ AIRportal.hu, „Budapestén szakította meg útját az El Al torontói járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/budapesten-szakította-meg-utjat-az-el-al-torontoi-jarata/> (2023.12.22.)

⁵⁴ AIRportal.hu, „Közvetlenül a felszállás után visszafordult Ferihegyre a Cargolux 747-ese szombaton reggel”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/kozvetlenül-a-felszállás-után-visszafordult-ferihegyre-a-cargolux-747-ese-szombaton-reggel/> (2023.12.22.)

⁵⁵ AIRportal.hu, „Hajtóműhiba miatt szakította meg útját Budapestén egy Wizz Air-járat”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/hajtomuhiba-miatt-szakította-meg-utjat-budapesten-egy-wizz-air-jarat/> (2023.12.22.)

⁵⁶ AIRportal.hu, „Hajtóműhiba miatt fordult vissza Ferihegyre az ULS Cargo repülőgépe”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/hajtomuhiba-miatt-fordult-vissza-ferihegyre-az-uls-cargo-repulogepe/> (2023.12.22.)

⁵⁷ AIRportal.hu, „Bombafenyegetés miatt Ferihegyen szakította meg útját a Wizz Air egyik járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/bombafenyegetes-miatt-ferihegyen-szakította-meg-utjat-a-wizz-air-egyik-jarata/> (2023.12.22.)

⁵⁸ AIRportal.hu, „Füstjelzés miatt Budapestén szakította meg útját az Air Serbia járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/fustjelzes-miatt-budapesten-szakította-meg-utjat-az-air-serbia-jarata/> (2023.12.22.)

⁵⁹ AIRportal.hu, „Budapestén szakította meg útját a Ryanair Brüsszel-Bukarest járata”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/budapesten-szakította-meg-utjat-a-ryanair-brusszel-bukarest-jarata/> (2023.12.22.)

⁶⁰ AIRportal.hu, „Pilótarosszullét miatt szakította meg útját Budapestén a Jet2 egyik járata”, Elérhetőség: <https://airportal.hu/pilotarosszullet-miatt-szakította-meg-utjat-budapesten-a-jet2-egyik-jarata/> (2023.12.22.)

⁶¹ AIRportal.hu, „Verekedő utas miatt szakította meg útját egy török gép Budapestén”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/verekedo-utas-miatt-szakította-meg-utjat-egy-torok-gep-budapesten/> (2023.12.22.)

⁶² hvg.hu, „Kényszerleszállást hajtott végre a Wizz Air egyik Budapestről induló járata”. Elérhetőség: https://hvg.hu/ithon/20230630_kenyszerleszallas_wizz_air_budapest (2023.12.22.)

⁶³ hvg.hu, „Megszakította útját Budapestén a Wizz Air Korfuról Katowicéba tartó járata”. Elérhetőség: https://hvg.hu/kkv/20230724_Wizz_Air_kenyszerleszallas_Liszt_Ferenc_Nemzetkozi_Repuloter (2023.12.22.)

⁶⁴ AIRportal.hu, „Defektet kapott a Tarom ATR 72-ese Ferihegyen, lezárták az egyik futópályát”. Elérhetőség: <https://airportal.hu/defektet-kapott-a-tarom-atr-72-ese-ferihegyen-lezartak-az-egyik-futopalyat/> (2023.12.22.)

Az önkéntes mentőszervezetek tevékenységének megújítása, az önkéntes mozgalom dinamizálása az önkéntes mentőszervezetek társadalmi kapcsolatainak erősítésén keresztül I.

Az önkéntes mentőszervezetek szerepe és a láthatóságuk növelése

Renewal of the activities of volunteer rescue organisations, dynamization of the volunteer movement through strengthening the social relations of the volunteer rescue organisations I.

The role of volunteer rescue organisations and their increasing visibility

Dr. Márton Balázs

Nemzeti Községi Egyetem, Rendészettudományi Doktori Iskola
doktorandusz

Email: Marton.Balazs@uni-nke.hu

ORCID: 0000-0001-5485-3509

Absztrakt

Magyarországon a katasztrófavédelemben, mint nemzeti ügyben való önkéntes közreműködés egyik oszlopát az önkéntes mentőszervezetek képezik. Az önkéntesség a társadalmi tőkéből táplálkozik és a kereteit a civil szerveződések biztosítják. A minél nagyobb tömegek és szélesebb társadalmi kör katasztrófák elleni védekezésbe történő bevonása közös érdek, amely az önkéntes mozgalmak dinamizálása útján valósulhat meg. Ennek egyik módja az önkéntes mentőszervezetek társadalmi kapcsolatainak erősítése. A különböző közösségek sajátosságait figyelembe véve, differenciált módon, a már meglévő hazai, illetve más országokból elsajátított minták mentén növelhető a társadalmi részvétel az önkéntes mentőszervezetekben. Az ifjúság, a felsőoktatás, a gazdasági társaságok és más helyi közösségek specifikusan tudnak hozzájárulni a katasztrófavédelem ügyéhez és kiaknázatlan humán erőforrást jelenthetnek az önkéntes mozgalmak utánpótlásánál. A természetes társadalmi kollektívák alulról építkeznek, mindemellett több olyan eszköz is létezik, amelyek hatékony alkalmazásával az állam, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv katalizátora lehet az önszerveződésre irányuló szociális folyamatoknak. Ezek bemutatásán kívül, a tanulmány célja, hogy gondolatébresztőként szolgáljon a közjogi és magánjogi szereplőknek egyaránt, az önkéntes mentőszervezetek mozgalmának dinamizálását a társadalmi kapcsolatok fejlesztése útján megvalósító lehetőségeket illetően. A tanulmány első részében az önkéntes mentőszervezetek szerepével foglalkozom Magyarország katasztrófavédelmi rendszerében és javaslatokat fogalmazok meg a láthatóságuk növelése érdekében.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, önkéntes mentőszervezet, polgári védelem, önkéntes tűzoltó egyesület

Abstract

In Hungary, volunteer rescue organizations are one of the key pillars of voluntary cooperation in the disaster management as a national matter. The source of volunteering is the social capital within the framework of civil society. Involvement of the largest possible masses and the widest possible spectrum of society to the disaster management is a common interest and one of its possible way is the dynamization of voluntary movements. One solution is strengthening the social relationships of volunteer rescue organisations. Taking into consideration the characteristics of different communities, social participation in volunteer rescue organisations may be increased in a differentiated manner with regard to the good practice already existing domestically and abroad. Youth, higher education, business associations and other local communities can contribute specifically to the matter of disaster management and they represent an untapped human resource to the supply of human capital of voluntary movements. Social collectives are naturally built from the bottom up, however with the effective application of several tools, the state, the professional disaster management body can be the catalyst for social processes aimed at self-organization. In addition to the foregoing, the purpose of the study is to serve as a thought-provoking source for both public and private law actors regarding the possibilities of dynamizing the volunteer rescue organizations through the development of social relations. In the first part of the study, I deal with the role of voluntary rescue organizations in Hungary's disaster protection system and make suggestions to increase their visibility.

Keywords: disaster management, volunteer rescue organisation, civil protection, volunteer fire department

1. BEVEZETÉS

A társadalmi tőke [1] a társadalom erőforrásait foglalja magában, olyan cselekvési képességeket, amelyek végső soron az egyének kollektív erőfeszítéseiben öltenek testet. A mikroközösségeket jelentő és a társadalom alapszövetét képező családnál eggyel szélesebb, közepes méretű önkéntes társulásokban, az autonóm és cselekvő civil közösségekben a nemzet erőtartalmái rejlenek. Történelmi múltunkból fakadóan Magyarországon a közepes méretű közösségek formálódása és az emberek közötti bizalom építése csak a rendszerváltoztatást követően kezdődhetett meg. Az elmúlt négy évtized elég volt arra, hogy a magyar társadalom atomizálásának csökkentésében óriási fejlődés menjen végbe, viszont kevés ahhoz, hogy elérjük a régebb óta működő demokráciákban jellemző közösségi aktivitás szintjét.

Magyarországon az állam fontosnak tartja és biztosítja a civil közösségek önszerveződésének szabadságát és aktívan támogatja azokat a társadalmi kezdeményezéseket, amelyek a közjó elérését célozzák. A közjó általában azokra a javakra utal, amelyek az egyének számára indokoltá teszik a másokkal való tartós együttműködést, vagyis a közjó az egyes emberek céljaival áll kapcsolatban. Ilyen cél lehet a közösség békéje, rendje, belső és külső biztonsága, védelme. [2, p. 50-68.] Az önkéntességről szóló minden gondolat időszerű, társadalmi elismertsége pedig megkérdőjelezhetetlen, amelyet többek között az is alátámaszt, hogy 2021-es évet a civil szervezetek kezdeményezésére az Önkéntesség Magyarországi Évének nyilvánították a Kormány támogatásával. [3]

2. A TÁRSADALMI TŐKE SZEREPE – NEMZETÉPÍTÉS, KATASZTRÓFAVÉDELEM

A biztonság kiteljesítése államcél. [4] A biztonság fogalmát egy változatban negatív fogalomalkotással is megadhatjuk. A biztonság nem más, mint veszély nélküli állapot, a veszély hiánya. [5, 51-72.] A veszélyek irányulhatnak az emberek életére, egészségére, anyagi javakra, a lakosság alapvető ellátására, a természeti környezetre, a természeti értékekre [6, 3. § 5.]. A biztonságot veszélyeztető tényezők között a természetes és civilizációs eredetű jelenségek és veszélyforrások egyaránt megtalálhatók. Számos kockázat létezik, amelyek jellegüknél fogva olyan káreseményeket képesek előidézni, amelyeknek a megelőzése, elhárítása, hatásainak csökkentése, illetve helyreállítása a katasztrófák elleni védekezési tevékenység körébe tartozik.

A katasztrófavédelem nemzeti ügy, melynek leggyakrabban részét képező tűzoltás és műszaki mentés pedig állami feladat. [7, 2. § (2)] Mindazonáltal, az állami szervezeteken kívül, egyebek mellett, a katasztrófák elleni védekezésben részt vesznek az állampolgárok, az önkéntes alapon a belőlük szerveződő civil szervezetek, valamint az erre a célra létrehozott köztestületek is. [6, 2. § (1)] A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény (továbbiakban: Kat.) [6] szövegéből nyilvánvaló a jogalkotó azon szándéka, amely szerint a biztonság és védelem rendszerébe aktívan kívánja bevonni a kollektív társadalmi erőforrásokat, azaz a társadalmi tőkét. A katasztrófavédelem ügye ily módon túlmutat az állami feladatmeghatározáson és nemzeti üggyé emelkedik. A jól működő katasztrófavédelemhez erős nemzet szükséges, erős nemzet pedig nem létezhet cselekvőképes polgári társulások nélkül.

A következőkben két részes tanulmányban tekintem át az önkéntes mentőszervezetek helyét és szerepét a katasztrófavédelem és a társadalom rendszerében. A tanulmány célja az önkéntességet kifejezetten a humán erőforrás oldaláról vizsgálni. A tudományos publikálás műfajában talán némileg formabontó módon, ötleteket, javaslatokat kívánok megfogalmazni azért, hogy az olvasót közös gondolkodásra buzdítsam: milyen módon lehet minél több embert bevonni az önkéntes mozgalmak működésébe. Az elsődleges cél tehát a brainstorming, így a tanulmány küllemében is inkább egy vitairathoz hasonló.

A tanulmány újszerűsége a benne foglalt ötletek saját logikai rendszerben történő bemutatásában merül ki, ennél fogva kifejezetten kerültem az önkéntesség történetének vagy jogi szabályozásának leíró jellegű bemutatását. Az önkéntesség jelentőségét alapvetésnek tekintem, így ennek alátámasztására sem térek ki külön, a témában született több, magas színvonalú publikáció ezt megtette. [7] A hipotézisem szerint van helye kreatív gondolkodásnak az önkéntes társadalmi részvétel növelésére. Ezt támasztja alá, hogy noha a tanulmány kézírata 2022. nyarán került lezárásra, az általam is felvetett javaslatok közül több is megvalósult az azóta eltelt időben. Ezekre a tanulmány szövegében utalást teszek. A tanulmányban hivatkozott tényekhez kvalitatív kutatás, leginkább megfigyelés útján jutottam. A társadalom sematikus csoportokra bontását követően törekedtem olyan kollektíváknak az azonosítására, amelyekről az önkéntesség hívó szavára leginkább – pozitív – reakció várható. A tanulmány nem holisztikus szemlélettel készült, így vannak olyan specifikus csoportok, amelyekre nem tértem ki. Ilyen például az önkéntes mentőszervezetek és a Magyar Honvédség kapcsolódása, amely témát más szakértők feldolgozták. [8]

A tanulmány első része általános megközelítést tartalmaz. E részben meghatározom az önkéntes mentőszervezetek fogalmát, elhelyezem azokat a katasztrófák elleni védekezés nemzeti rendszerében, valamint a külső megjelenésükkel, a láthatóságuk ügyével és utóbbi növelésének lehetőségeivel foglalkozom. Hitemből fakad a belső ellentmondás, amely szerint önkéntes tevékenységről van szó ugyan, de valójában mégis kötelesség, ha nem is jogi, de nemzeti és morális mindenképpen.

2. ÖNKÉNTES MENTŐSZERVEZETEK, MAGYARORSZÁG NEMZETI BIZTONSÁGA

Magyarországon a lakosság biztonságának növelése, a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezés, az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tüzek megelőzése, a tüzeseteknél, a műszaki mentéseknél való segítségnyújtás, és a tűz elleni védekezés rendjének és feltételeinek szabályozása két alapvető törvényben került meghatározásra. A Kat. értelmében az önkéntesen segítséget nyújtó személyek, az önkéntesen közreműködő társadalmi és karitatív szervezetek részt vehetnek a katasztrófák elleni védekezéssel összefüggő feladatok ellátásában. [6, 18. § (1)] Ennek feltétele, hogy a hivatásos katasztrófavédelmi szerv az önkéntes szervezetet szakmailag megfelelőnek minősítse (minősített önkéntes mentőszervezet). [6, 18/A. §] A másik alapvető jogszabály, a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény [9], amely bevezeti az önkéntes tűzoltó egyesület fogalmát. Az önkéntes tűzoltó egyesület olyan egyesület, amely közreműködik vagy részt vesz tűzmelegelőzési, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok ellátásában és ezt az alapszabályában tevékenysége céljaként rögzítette. [9, 4. § r.] Az önkéntes mentőszervezetek tevékenysége során fontos még az ún. civiltörvény is [10], amelyre a tanulmány második részében térek ki.

A minősített önkéntes mentőszervezetekben (a továbbiakban: önkéntes mentőszervezet) és az önkéntes tűzoltó egyesületekben közös az önkéntesség és legtöbbször a szervezet polgári jogi jogalanyisága (ami egyesület, ritkábban alapítvány). [11, 86.] Az 1996. évi XXXI. törvény az önkéntes tűzoltó egyesület számára az egyesületi polgári jogi formát írja elő, míg a 2011. évi CXXVIII. törvény az önkéntes mentőszervezetet civil szerveződésnek tekinti. A civil szerveződés az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény alapján lehet egyesület, alapítvány, illetve civil társaság. Ezek közül az egyesület és az alapítvány önálló jogi személy. Az elméleti különbség ugyanakkor az, hogy az önkéntes tűzoltó egyesület az állam tűzvédelemmel („hagyományos” értelemben vett tűzoltósági és műszaki mentési hatásköreivel) kapcsolatos, az önkéntes mentőszervezet pedig a polgári védelmi feladatait egészíti ki.

A gyakorlatban a két csoport feladatrendszere ilyen vegytisztán nem választható szét, hiszen az integrált katasztrófavédelmi szervezet létrejöttével a határok elmosódtak.

Az önkéntes mentőszervezet különleges kiképzésű személyi állománnyal rendelkezik, speciális technikai eszközökkel van felszerelve, amely alkalmassá teszi katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kivédésére, felszámolására, katasztrófavédelmi feladatok ellátására, valamint emberi élet mentésére. [6, 3. § 19.] Az önkéntes mentőszervezetek polgári védelmi kapcsolódása és különleges képessége jogalkotói elvárásokként jelentek meg. Ez a Kat. indokolásából nyilvánvaló: „*A különleges kiképzésű speciális technikai eszközökkel felszerelt, katasztrófák és veszélyhelyzetek hatásainak kivédésére, felszámolására, polgári védelmi feladat ellátására, valamint emberi élet mentésére önkéntesen létrehozott civil szerveződések olyan képességekkel rendelkeznek, amelyek sem az állami, sem az önkormányzati tűzoltóságoknál nem állnak rendelkezésre, vagy állami-önkormányzati fenntartásuk indokolatlanul nagy költséget jelentene. Speciális felkészültségük és felszereltségük alapján tevékenységi körük sokrétű, a mentés és katasztrófa-elhárítás minden területére kiterjed.*” [12]

Az önkéntes mentőszervezetek és a rájuk épülő mentőcsoportok rendszerének kiépítése a 2012. évtől kezdődött meg, és alapját a központi szinten szervezett HUSZÁR mentőszervezet képezte, amelynek tagjai különböző önkéntes mentőszervezetekből kerültek összeállításra. [13] A következő lépésben területi (vármegyei) szintű illetékességgel jöttek létre az ún. vármegyei mentőcsoportok (például Somogy Mentőcsoport [14]), melyek szintén az érintett területen működő önkéntes mentőszervezeteket tömörítik. Végül a 2014. évvel bezárólag létrehozták a járási mentőcsoportokat (például a Somogy vármegyei Marcali járás területén működő Marcali Járás Berzsényi Mentőcsoport). [15] Legalsóbb (helyi) szinten a települési mentőcsoportok találhatóak. [16, 75-85.] A különböző terjedelmű illetékességi területeken szerveződő mentőcsoportok – ide nem értve a települési mentőcsoportokat – valós hozzáadott értéke, hogy a szervezést, irányítást és vezetést segítő ernyőszervezetként funkcionálnak, amelyek magját a tagságukban található önkéntes mentőszervezetek képezik. A mentőcsoportok önálló jogi személyiséggel többnyire nem rendelkeznek, ez alól kivételt képeznek az egyesületi formában működők, mint például amilyen a Budapesti Önkéntes Mentőszervezet Egyesület [17] (a továbbiakban: BÖME), melynek huszonhárom önkéntes mentőszervezet tagszervezete van [18, 199-207.], de példaként említhető az Órség-Goričko-Raab Mentőcsoport Egyesület vagy a Gyulai Járási Mentőcsoport Egyesület is. Az önkéntes mentőszervezetek és az önkéntes tűzoltó egyesületek gyakran átfedésbe kerülnek egymással és egy szervezetben koncentrálódnak, hiszen számos önkéntes tűzoltó egyesület már rendelkezik speciális szaktudással, illetve eszközzel és megszerezte a szükséges minősítést ahhoz, hogy alkalmassá váljon az önkéntes mentőszervezetként történő bevetésre, illetve van, hogy ezt az elnevezésében is feltünteti (például Péceli Készenléti Önkéntes Tűzoltó és Önkéntes Mentőszervezet Egyesülete [19]).

A társadalmi önszerveződés ereje az „alulról”, az önkéntesen történő építkezésben rejlik, ezért tanulmányomban is ilyen módon, lentről felfelé mutató (*bottom-up*) perspektívában tekintem át az önkéntes mentőszervezetek láthatóságának és társadalmi kapcsolatai erősítésének lehetőségeit azzal, hogy az önkéntes mentőszervezetekre összpontosítok (ideértve a minősítést megszerzett önkéntes tűzoltó egyesületeket), az ernyőszervezetekre csak érintőlegesen térek ki, a központi szinttel (pl. HUNOR és HUSZÁR) pedig egyáltalán nem foglalkozom. A következőkben az önkéntes mentőszervezetnek a Kat. értelmében vett fogalmát vettem alapul.

Magától értetődő, hogy az anyagi-technikai feltételek minél magasabb szintű biztosítása javítja az önkéntes mentőszervezetek közreműködési képességeit a katasztrófák elleni védekezésben. A támogatásra folyósított pénz soha nem lehet elég, mindig lesznek újabb és újabb fejlesztési lehetőségek, ötletek. A legkorszerűbb eszközök megléte önmagában ugyanakkor nem elegendő az aktív önkéntes szervezkedéshez, ha hiányzik hozzá a humán erőforrás bázisa. A Magyarországon található több száz önkéntes mentőszervezet tagságának utánpótlása, toborzási kérdései, a létszámihiány – az önkéntes tűzoltó egyesületekhez hasonlóan – sokszor a napi működés problematikus pontjai közé tartoznak. [20]

Ezért a pénzügyi támogatások kérdéskörével nem foglalkozom, a javaslatomat elsősorban minimális költségigénnyel járó, vagy éppen az önkéntes mentőszervezet költségvetésébe többletbevétel eredményező gondolatok képezik. Ha önkéntes és pénz (felszerelés) is van, akkor már „csak” szabadidőre van szükség, hogy az önkéntesek felvehessék a készenléteket. Ahogyan erre már több szakértő is rámutatott, fontos kérdés az önkéntesek szabadidejével kapcsolatos jogvédelem rendezése [21, 35-51.], viszont a szűkebb értelemben vett ágazati (katasztrófavédelmi tárgyú) jogszabályokon túli (például munkajogi tárgyú) jogalkotási és jogalkalmazási ügyek taglalása meghaladna írásom kereteit, így ezekre sem vállalkozom. Meglátásom szerint ahhoz, hogy az önkéntes mentőszervezetek tevékenységét dinamizálni lehessen, az önkéntes mozgalom új lendületet kaphasson, az első lépés az önkéntes mentőszervezetek rendszere átláthatóságának és láthatóságának a növelése.

3. AZ ÖNKÉNTES MENTŐSZERVEZETEK LÁTHATÓSÁGÁNAK JAVÍTÁSA

A katasztrófavédelmi tevékenység iránt érdeklődő, önkéntességre nyitott polgárok első lépésben minden bizonnyal a lakóhelyükön vagy tartózkodási helyükön (helyi szinten), valamint annak közelebbi környezetében (járási, illetve területi szinten) működő önkéntes mentőszervezetekkel kerülnek kapcsolatba. Jelenleg a helyi, járási és területi szinten működő mentőcsoportoknak, valamint az aktív önkéntes mentőszervezeteknek együtt még nincs olyan egységes és átlátható adatbázisa, amely a nyilvánosság számára elérhető volna. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv – annak vármegyei katasztrófavédelmi igazgatóságai – internetes honlapjainak áttekintését követően arra jutottam, hogy az egységes megjelenésű honlapok „Magunkról” fejezetének „Mentőcsoportok” alfejezete alatt található az önkéntes mentőszervezetekre vonatkozó tartalom. Ezeknél előfordul, hogy vármegyénként eltérnek egymástól, vannak olyan honlapok, amelyeken általános tudnivalók, míg olyanok is, ahol pályázati tudnivalók szerepelnek. Véleményem szerint célszerű a honlapok tartalmi és formai követelményeit, a feltöltött adatokat az egységesség figyelembevételével nyilvánosságra hozni. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv szigorú szabályokat határozott meg a honlapok tartalmára, amelyet azonban a jövő kihívásai és a hatékony önkéntesi toborzás céljából célszerű a mai kornak megfelelő, interaktív, átlátható és a laikus érdeklődő számára figyelemfelkeltő tartalommal feltölteni. A küllem lehetne homogén, tartalmát tekintve az önkéntes mentőszervezeteket teljeskörűen bemutató önálló weboldal, vagy a már meglévő honlapon keresztül elérhető aloldal. A polgárok irányában megvalósuló általános láthatóság növelése segíti az önkéntes mentőszervezetek lokálisan kiépített társadalmi kapcsolatait. Ez kettős folyamat. Egyrésztől maguknak az önkéntes mentőszervezeteknek kell gondoskodniuk a láthatóságuk eléréséről. Többek között az *International Association of Fire Chiefs* nevű amerikai szervezet is foglalkozott a közösségekkel kialakítandó közkapcsolatok fejlesztésének (*positive public relations*) témájával, az ötleteiket honlapjukon tették közzé [22]. Megállapításaik szerint nincs szükség reklámszakemberekre ahhoz, hogy a mentőszervezetek a helyi közösség figyelmét – pozitív értelemben – kreatív módon vonják magukra. Ez alatt nem kizárólag az internetes megjelenést (ideértve a közösségi médiamegjelenést) kell érteni.

Az internetes honlap és a közösségi média jelenlét mellett a helyi médiumokkal kialakított jó kapcsolat, a vármegyei, települési sajtóban rendszeresen megjelenő hírlevelek, illetve beszámolók is igénybe vehetők. További eszköz lehet a „Nyitott szertárkapukhoz” hasonló rendezvények gyakori szervezése. Sok önkéntes mentőszervezet különleges eszközökkel rendelkezik, amelyek különböző, az önkéntes mentőszervezet telephelyére szervezett bemutatók útján tárhatók a nyilvánosság elé. Amennyiben a fizikai feltételei adottak, a telephely közösségi térként funkcionálhat, illetve az önkéntes mentőszervezet a képességeivel összefüggő képzéseket tarthat a lakosság részére (például elsősegély tanfolyam, ingyenes vérnyomás-mérés stb.).

A *National Volunteer Fire Council* (a továbbiakban: NVFC) nevű, önkéntes tűzoltó- és mentőszervezeteket tömörítő amerikai szövetség internetes felületén is megosztja nézeteit a mentőszervezetek „marketingjét” illetően. Az önálló arculat megtervezésén és infógrafikákon kívül – egyebek mellett – toborzó szórólapok készítését és terjesztését javasolja. [23]

Másrésről a hivatásos katasztrófavédelmi szerv is képes támogatni az önkéntes mentőszervezeteket a láthatóságuk növelésére tett erőfeszítéseik során. Az illetékességi területükön együttműködési megállapodással rendelkező önkéntes mentőszervezeteket a vármegyei katasztrófavédelmi igazgatóságok honlapján jól látható módon és egységes rendben fel lehetne tüntetni, az önkéntes mentőszervezetek saját internetes honlapja, esetleg vezető tisztségviselője elérhetőségének hiánytalan megosztásával. Ezzel előmozdítható, hogy az érdeklődő polgár eligazodjon a környezetében működő önkéntes mentőszervezetek kapcsán, megismerje azok tevékenységi köreit, specializációit, valamint a kapcsolatfelvételi lehetőségek. Megfontolandó lehet a területi mentőcsoportok számára a Katasztrófavédelem hivatalos honlapjától [24] elkülönülő, önálló, ugyanakkor egységes megjelenésű felület létrehozása, amelyhez jó mintaként szolgálhat a BÖME weboldala [17], az azon keresztül elérhető tartalommal együtt. Hasonló célokat szolgálhat egy központi „toborzó” honlap létrehozása is, ahol az érdeklődők részletes információkat kaphatnak az önkéntes szolgálat fajtáiról, jellegéről és egy-egy településre keresve szűrhetik, hogy ott, illetve a szűrés részletezésekor meghatározható távolságon belül milyen önkéntes mentőszervezetek működnek. Erre is található példa külföldön, például a „*Make Me A Firefighter*” kampány. [25] Hazánkban ilyen központi „toborzó” oldal a hivatásos katasztrófavédelmi szerv erőforrásaival, az önkéntes mentőszervezetek önkéntes részvétele mellett volna létrehozható.

A láthatóság javítását szolgálhatja az egységes arculat bevezetése és feltüntetése az önkéntes mentőszervezetek által használt járműveken, technikai eszközökön. E téren előrelépést jelentett a 2020. évben „Erdőtüzek oltására alkalmas gépjárművek és vízszállító gépjárművek rendszerbe állítása” nevű projekt során az önkéntes mentőszervezetek számára átadott járművek egységes megjelölése és arculata. [26] A hivatkozott projekten kívül más programok keretei között beszerzett és az önkéntes mentőszervezetek részére átadott gépjárműveken már szintén egységes arculat látható, ami azt mutatja, hogy az uniformizált megjelenésre törekvés a hivatásos katasztrófavédelmi szerv által megfogalmazott alapvetéssé vált. Ugyanakkor sok önkéntes mentőszervezet járművéről és eszközéről hiányzik az azonosságot kifejező jelzés. Bár a különböző önkéntes mentőszervezetek részére nem írható elő teljesen egyforma kinézet, a területi mentőcsoportok tagjai részére, jellegében azonos, de a területi eltérést magán viselő egységes jelzés (például címer) kidolgozása meggondolandó.

A jelzés kötelező feltüntetése az együttműködési megállapodásokban rendezhető volna. E tekintetben példaértékűnek tartom a német szövetségi mentőszervezet, a *Technisches Hilfswerk* (a továbbiakban: THW) egységes arculatát és lógóját.

A tanulmány témája szempontjából mellékes, pusztán érdekességként jegyzem meg, hogy a THW struktúrája egyedülálló a világon, ami részben abból fakad, hogy a tagjainak közel 99 %-a önkéntes. [27, 89-106.]

A láthatóság javítása potenciálisan a társadalom bármely szegmensét közelebb hozhatja a szervezethez. A szociális kötelékek általános javításán túl, van néhány olyan társadalmi csoportspecifikus mozgástér, amely az önkéntes mentőszervezet társadalmi kapcsolatait kifejezetten egy-egy kollektíva viszonylatában erősítheti. Ezért kifejezetten hasznos az ifjúság, a felsőoktatásban részt vevők, a gazdasági társaságok és a helyi közösségek (az önkormányzatok és az egyéb, nem a katasztrófavédelem területén helyben működő, civil szervezetek) irányában folytatott aktivitás, amelyekről a tanulmány második részében lesz szó.

A katasztrófavédelem rendszeréhez nyújtott önkéntes közreműködés több pilléren nyugszik. Az önkéntes tűzoltó egyesületek és a karitatív egyesületek mellett az egyik fő oszlopot az önkéntes mentőszervezetek jelentik, amelyeknek tagsága napjainkra már nagyságrendileg húszezer főt foglal magában. [28] A mindannyiunk által tapasztalt környezeti tényezők változásának köszönhetően, egyre több olyan káresemény történik, amelyek elhárítására és felszámolására bevethetők az önkéntes mentőszervezetek. A múltbeli tapasztalatokat tekintve – a 2012 és 2017 közötti időszakban és a teljesség igénye nélkül – az önkéntes mentőszervezetek legtöbbször életmentés, sérült személy mentése, eltűnt, folyóba esett, elmerült személy felkutatása, személy kútból történő kiemelése, állatmentés-kiemelés, viharok felzámolása, veszélyes fa eltávolítása, tetőszerkezet fóliázása, betegszállítás, megsüllyedt kishajó vízfelszínre emelése, hóban elakadt személygépkocsi kimentése, árvízi, belvízi védekezés, lakóházak bevédése, vízeltávolítás, összegyűlt csapadékvíz eltávolítása, víz-szivattyúzás, ároktisztítás, elöntött út tisztítása, halastó zsiliprendszerének tisztítása, ivóvízosztás, áramellátás alternatív fűtés biztosítása stb. érdekében kerültek bevetésre. [28, 110.]

Ezekből is látszik, hogy az önkéntes mentőszervezetek alkalmazhatósága széles skálán mozog. [29, 325-332.] Egy kissé elcsépelet analógiát alapul véve, ahogyan az az alapfokú tűzoltó tanfolyam tananyagában is az első helyen szerepel, az égéshez három feltétel együttes megléte szükséges: az éghető anyagé, gyulladási hőmérsékleté és oxigéné. Hasonlóan, a dinamikus, tette kész, jól képzett és széles körben bevethető önkéntes mentőszervezethez is három alkotóelem kell: pénz (amelyből a felszerelés és technikai fejlesztések finanszírozhatók), tudás (ami képzések, gyakorlatok és versenyek útján érhető el) és az önkéntességre vállalkozó ember. Az égés esetén, ha bármely feltételt csökkentjük, vagy elveszünk, az égés intenzitása csökken, esetleg megszűnik. Ez történik az önkéntes mentőszervezeteknél is, ha valamely alkotóelem részvétele csökken, vagy teljesen hiányzik, akkor az önkéntes mozgalom hatékonysága csorbát szenved, vagy az akár teljesen alkalmazhatatlanná válik. A feltételeket folyamatosan biztosítani kell (ahogyan az égést is táplálni kell) ahhoz, hogy az intenzitás csökkenését elkerüljük. Hiába figyelhető meg az önkéntes mozgalmak erősödése és egyre nagyobb szerepvállalásuk a katasztrófavédelemben, folyamatosan gondoskodni kell a nyitott és motivált önkéntesek bevonásáról.

Véleményem szerint jelentősen javítani lehetne az önkéntes mentőszervezetek láthatóságát. Egyrészt maguknak szükséges gondoskodniuk láthatóságuk és médiajelenlétük biztosításáról. Ennek első lépéseként célszerű kijelölni egy személyt, aki a rendszer tartalomgyártásért, moderálásért és a médiakapcsolatok fenntartásáért felelős. Ezt a feladatot gyakran az önkéntes mentőszervezet elnöke vagy vezetője végzi. A közkapcsolatok fenntartása proaktív szemléletmódot kíván a mentőszervezet részéről. Ide sorolható egyrészt a manapság népszerű közösségi médiafelületeken felhasználói fiók létrehozása és rendszeres tartalomkészítés, hírfolyam, tagok és eszközök bemutatása, programajánló közzététele. Jóllehet, sok mentőszervezet már most is kiváló kapcsolatot ápol a helyi média képviselőivel, viszont ahol ez hiányzik, ott ajánlatos bemutatkozó látogatás céljából meghívni utóbbiak képviselőit és megállapodni a rendszeres kapcsolattartásban.

A láthatóság növelésére szolgáló törekvést támogatná, ha a hivatásos katasztrófavédelmi szerv létrehozna a területi szerveinek honlapján egy, a jelenleginél vizuálisan jobban kiemelkedő, önálló aloldalt, amelyben területenként egymással megegyező csoportosítási elvek mentén és átlátható módon közzéteszi az illetékességi területeken működő önkéntes mentőszervezetek listáját, a legfontosabb információkat. Továbbá önálló, központi oldalt is lehetne készíteni, kifejezetten az önkéntes mentőszervezetek utánpótlásának segítésére. A hivatásos katasztrófavédelmi szerv – jogi szabályozás útján és az ehhez szükséges anyagi források elkülönítésével (például a járműre ragasztható matricák elkészíttetésével és szétosztásával) – gondoskodhatna arról, hogy az önkéntes mentőszervezetek ne csak az új, hanem az összes rendszerben tartott járműveiken kötelezően és jól látható módon helyezzenek fel egységes – egyforma jellegű, de a területiséget is magán hordozó – címet.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Farkas Z. „A társadalmi tőke fogalma és típusai”, *Szellem és Tudomány*, 2013. 4. évfolyam, pp. 106-133.
- [2] Takács P., *A közjó, a közakarát és a közérdek az állam kontextusában*, Budapest: Gondolat, 2017.
- [3] Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat. „Parlament”. [Online].
Elérhetőség:
https://www.parlament.hu/documents/10181/39233854/Infojegyzet_2021_35_onkentess eg.pdf/4f282a97-35d8-d6ec-8cd0-3285f71aa068?t=1621520411263 (2023.12.09.)
- [4] Magyarország Alaptörvénye [Online]. Elérhetőség:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv> (2023.12.09.)
- [5] Virányi G., *A biztonság-fogalomról, másként*, XIII kötet., Pécs, 2012.
- [6] A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény [Online].
Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100128.tv> (2023.12.09.)
- [7] Teknős L., „A lakosság védelmének időszerű kérdései, az önvédelmi képességek jelentősége a katasztrófák elleni védekezésben,” *Hadtudomány*, 2018. pp. 81-110.
- [8] Kiss P., Bognár B. és Babos S.: „Az önkéntes mentőszervezetek és az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer kapcsolódási pontjainak bemutatása, az együttműködés fejlesztési lehetőségei Vas vármegyében I. rész”. *Védelem Tudomány*. 2023. 8. 3. 44.
- [9] A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény [Online]. Elérhetőség: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99600031.tv> (2023.12.09)
- [10] Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról 2011. évi CLXXV. törvény [Online].
Elérhetőség: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100175.TV> (2024.01.28)
- [11] Schweickhardt G., *A katasztrófavédelem rendszere*, Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2018.
- [12] A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló T/3499. számú törvényjavaslat általános indokolása [Online].
Elérhetőség: <https://www.parlament.hu/irom39/03499/03499.pdf> (2023.12.09)

- [13] HUSZÁR Mentőszervezet. [Online]. Elérhetőség: <https://www.katasztrofavedelem.hu/191/huszr> (2023.12.10.)
- [14] SOMOGY Mentőcsoport [Online]. Elérhetőség: <https://somogy.katasztrofavedelem.hu/25323/mentocsoportok> (2023.12.10.)
- [15] *Tájékoztató a Marcali Katasztrófavédelmi Kirendeltség 2021. évi tevékenységéről*, Marcali: Marcali Katasztrófavédelmi Kirendeltség, 2022.
- [16] Plébán K., „A települési önkéntes mentőcsoportok védekezésének feltételrendszere,” *Hadtudomány*, 2016. 26. kötet, 2. szám, pp. 75-85.
- [17] Budapesti Önkéntes Mentőszervezet Egyesület [Online]. Elérhetőség: <http://budapestmentoszervezet.hu/kapcsolat/> (2023.12.11.)
- [18] Varga F., „Az önkéntes közreműködés a katasztrófavédelemben,” *Védelem Tudomány*, 2017. 2. kötet, 2. szám, pp. 199-207.
- [19] Péceli Készenléti Önkéntes Tűzoltó és Önkéntes Mentőszervezet Egyesülete Alapszabály [Online]. Elérhetőség: <https://keszenletituzoltosag.hu/alapszabaly.pdf> (2023.12.11.)
- [20] Dobson T., „A beavatkozások fejlesztése című bemutató anyag,” [Online]. Elérhetőség: <http://www.vedelem.hu/letoltes/document/279-mts-dobson.pdf> (2022.07.10.)
- [21] T. Hábermayer, Á. Túriné Barta, G. Sárossy és G. Kiefaber, „A katasztrófavédelmi műveletek támogatása önkéntesek bevonásával,” *Hadmérnök*, 2019., 14. kötet, 3. szám, pp. 35-51.
- [22] C. Michael, „Create Positive Public Relations in Your Community,” [Online]. Elérhetőség: <https://www.iafc.org/topics-and-tools/volunteer/vws/chiefs-arrit/topics/community/marketing-and-media/resourcedetails/Create-Positive-Public-Relations-in-Your-Community> (2022.07.10.)
- [23] K. John, „Moving fire departments forward through marketing,” [Online]. Elérhetőség: <https://www.nvfc.org/moving-fire-departments-forward-through-marketing/> (2022.07.10.)
- [24] Katasztrófavédelem hivatalos honlap [Online]. Elérhetőség: <https://www.katasztrofavedelem.hu/> (2023.12.11.)
- [25] Make Me a firefighter honlap [Online]. Elérhetőség: <https://makemeafirefighter.org/> (2023.12.11.)
- [26] Fővárosi Katasztrófavédelmi Igazgatóság hivatalos honlap – hírek: Új járművek több mint egymilliárd forintért [Online]. Elérhetőség: <https://fovaros.katasztrofavedelem.hu/26128/hirek/240678/uj-jarmuvek-tobb-mint-egymilliard-forintert> (2023.12.11.)
- [27] Kersák J. „A német Technisches Hilfswerk műszaki képességének adaptálási lehetőségei Magyarországon”. *Hadmérnök*. 2021. 16. 2.
- [28] Teknős L., „A lakosság védelmének időszerű kérdései, az önvédelmi képességek jelentősége a katasztrófák elleni védekezésben,” *Hadtudomány*, 2018. pp. 81-110.
- [29] Nováky M., *Önkéntes mentőszervezetek alkalmazásának lehetőségei*, G. Gaál és Z. Hautzinger, szerk., Pécs: Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2015

VÉDELEM
Tudomány

A KATAZTRÓFAVÉDELEM
ONLINE SZAKMAI,
TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA